

Gülşehri'nin
Mantıku't-Tayr'ı
(GÜLŞEN-NÂME)
- METİN ve GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE AKTARMA -
I

Prof. Dr. Kemal YAVUZ

ANKARA - 2007

Kırşehir Valiliği Kültür Hizmetidir.

YAYIN NO: 12

Gülşehri'nin
Mantıku't-
Tayr'ı
(Gülşen-nâme)

-METİN ve GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE AKTARMA-

I

Prof.Dr. Kemal YAVUZ

Ankara - 2007

Kırşehir Valiliği Kültür Hizmetidir.
Yayın No: 12

**GÜLŞEHRİ'NİN
MANTIKU'T TAYR'I**
(Gülşen-Nâme)

Prof. Dr. Kemal YAVUZ

Bu eser Prof. Dr. İlhan Kılıçoğlu ve Dr. Meral Kılıçoğlu'nun malî katkıları ile
hazırlanmış, Kırşehir Valiliği İl Özel İdaresi'nce bastırılmıştır.

Grafik, Tasarım, Baskı

SFN Televizyon Tanıtım Tasarım
Yayıncılık Ltd. Şti.
www.sfn.com.tr
Tel: (0312) 435 15 95

ISBN: 978-9944-473-12-5

Ankara - 2007

İÇİNDEKİLER

1. Cilt

SUNUŞ	XI
ÖN SÖZ	XIII
GİRİŞ	XVII
GÜLŞEHRİ	XVII
A. HAYATI	XVII
B. ESERLERİ	XXXV
BİBLİYOGRAFYA	XLI
METİN VE AKTARMA-MANTIKU'T-TAYR	
BAŞLANGIÇ: Bismillahirrahmânirrahîm	3
İBTİDÂ-YI DÂSTÂN-I SÎMURG: Simurg hikâyesinin başı	5
CEM' ŞÜDEN-İ HEME MURGÂN: Bütün kuşların toplanarak bir araya gelmeleri	9
ÂMEDEN-İ HÜDHÜD DER MİYÂN: Hühüdün ortaya çıkması	11
DÂSTÂN-I MUHAMMED MUSTAFÂ 'ALEYHI'S-SELÂTU VE'S-SELÂM: Muhammed Mustafa'nın -selâm onun üzerine olsun hikâyesi	13
FASL: Fasil	37
ÂMEDEN-İ BÜLBÜL PÎŞ-İ HÜDHÜD VE 'ÖZR-ÂVERDENES: Bülbülün hühüdün önüne gelmesi ve özür bildirmesi	41
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD BÜLBÜL-RÂ: Hühüdün bülbüle cevap vermesi	43
DÂSTÂN-I MERD Ü ZEN: Erkek ve kadın hikâyesi	45
DÂSTÂN-I ŞEYH 'ABDURREZZÂK: Şeyh Abdurrezzak'ın hikâyesi	49
SU'ÂL Ü CEVÂB-I ASHÂB BÂ-ŞEYH: Öğrencilerin hocalarına soru sormaları ve cevap almaları	61
DÂNİSTEN-İ DUHTER 'ÂŞIK ŞÜDEN-İ ŞEYH Ü-RÂ SU'ÂL Ü CEVÂB DER NÂZ U NİYÂZ: Kızın bilinmesi ve şeyhin ona âşık olması, yalvarmalı ve nazlanmalı soru ve cevaplar	69

REFTEN-İ ASHÂB BE-SÛY-I KA'BE VE 'ARZA-I AHVÂL-İ ŞEYH-RÂ PÎŞ-I ÂN MÜRİD Kİ ÂN VAKT DER SEFER BÜD: Arkadaşlarının Ka'be tarafına gitmeleri ve hocalarının durumunu o zaman seferde olan müride anlatmaları	85
PURSİDEN-İ ÂN MÜRİD-İ SÂDİK Kİ ÂN VAKT HÂZİR NE-BÜD AHVÂL-İ ŞEYH-RÂ: O vakit yanlarında bulunmayan, şeyhe gönlüden bağlı öğrencinin hocalarının durumunu sorması	89
ÂMEDEN-İ ÂN MÜRİD VE ASHÂB BÂZ BE-CÂNİB-İ RÛM: O öğrenci ile arkadaşlarının Rum ülkesine, Anadolu tarafına gelmeleri	95
REFTEN-İ DUHTER-İ TERSÂ BERÂY-I ÎMÂN ÂVERDEN DER PEY-İ ŞEYH: Hristiyan kızının iman etmek için şeyhin peşinden gitmesi	103
ÂMEDEN-İ TÛTÎ PÎŞ-İ HÜDHÜD DER MİYÂN-I MURGÂN VE 'ÖZR ÂVERDENES: Papağanın kuşlar arasında hühütün önüne gelmesi ve özür ileri sürmesi	113
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD TÛTÎ-RÂ BE-HİKMET Ü 'İLM-İ DEKÂYİK: Hühütün papağana ince ilim ve hikmetli sözlerle cevap vermesi	117
DÂSTÂN-I HIZR VE ÂN VELÎ Kİ HIZR-RÂ BE-REFİKÎ KABÛL NE-KERD: Hızır ve Hızır'ı arkadaşlığa kabul etmeyen velimin hikâyesi	119
ÂMEDEN-İ TÂVÛS PÎŞ-İ HÜDHÜD VE 'ÖZR ÂVERDENES DER MİYÂN-I MURGÂN: Tavus kuşunun hühütün önüne gelmesi ve kuşlar arasında özür bildirmesi	123
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD TÂVÛS-RÂ: Hühütün tavusa cevap vermesi	125
MESEL DÂSTÂN-I BEHİŞTİYÂN Kİ BÎ-HİSÂB U KİTÂB U İCÂZET-İ RİDVÂN DER BEHİŞT DER ÂMEDE: Rıdvân'dan izinsiz, sorgusuz sualsiz, hesapsız kitapsız cennete girenlerin hikâyesi	127
ÂMEDEN-İ HÜMÂ PÎŞ-İ HÜDHÜD DER-MİYÂN-I MURGÂN VE 'ÖZR ÂVERDENES: Hüma kuşunun kuşlar arasında hühütün huzuruna gelmesi ve özür bildirmesi	139
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD HÜMÂ-RÂ PÎŞ-İ MEV'İZE VÜ MA'RİFET: Hühütün hümayaya vaaz ve hikmetle cevap vermesi	141
MESEL DÂSTÂN-I PÂDİŞÂH-I RENCÛR VE KÜDEK-İ MA'SÛM: Hasta padişah ile günahsız çocuğun hikâyesi	143
ÂMEDEN-İ BAT PÎŞ-İ HÜDHÜD VE 'ÖZR ÂVERDENES: Kazın hühütün huzuruna gelmesi ve özür bildirmesi	153
DÂSTÂN-I MURG-I HÂNEGÎ VE BEÇÇEGÂN-I BAT: Tavuk ile kaz yavrularının hikâyesi	155
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD BAT-RÂ: Hühütün kaza cevap vermesi	165

ÂMEDEN-İ ŞÂHBÂZ PÎŞ-İ HÜDHÜD VE 'ÖZR ÂVERDENES: Şahinin hühütün huzuruna gelmesi ve özür bildirmesi	167
DÂSTÂN-I RÛSTEM VE GORD: Rüstem ile pehlivanın hikâyesi	171
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD ŞÂHBÂZ-RÂ: Hühütün şahine cevap vermesi	193
DİBÂCE-İ DÂSTÂN-I TÛTÎ-I H'ÂCE: Hoca ile papağan hikâyesinin başlangıcı	197
DÂSTÂN-I TÛTÎ-I H'ÂCE: Hocanın papağanının hikâyesi	199
ÂMEDEN-İ KEBK PÎŞ-İ HÜDHÜD VE 'ÖZR ÂVERDENES: Kekliğin hühütün önüne gelmesi ve özür beyan etmesi	213
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD KEBK-RÂ: Hühütün keklige cevap vermesi	215
ÂMEDEN-İ BÛM PÎŞ-İ HÜDHÜD VE 'ÖZR ÂVERDENES: Baykuşun hühütün önüne gelmesi ve özür beyan etmesi	217
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD BÛM-RÂ: Hühütün baykuşa cevap vermesi	219
'ÖZR ÂVERDEN-İ CEM'-İ MURGÂN PÎŞ-İ HÜDHÜD: Kuşlar topluluğunun hühütün önünde bahane ileri sürmeleri	223
SU'ÂL KERDEN-İ MECMÛ'-İ MURGÂN EZ HÜDHÜD DER PÎŞVÂYÎ: Kuşlar topluluğunun hühüte kılavuzluk hakkında soru sormaları	223
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD MURGÂN-RÂ DER İSBÂT-I NESEBEŞ: Hühütün kuşlara kimliğini ispat için cevap vermesi	225
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD ÂN SÂYİL-RÂ DER MİYÂN-I CEM': Topluluk içinden soru soran kuşa hühütün cevap vermesi	233
SU'ÂL KERDEN-İ ÂN SÂ'İL EZ HÜDHÜD Kİ ÂN CEVÂHİR DER NEFS-İ ÂDEMÎ KUDÂM HALKEST: Soru soran kuşun hühüte insanda o cevherin hangi yaratılış olduğunu sorması	239
BÂZ NÛMÛDEN-İ HÜDHÜD ÂN CEVÂHİR-RÂ DER CEM': Hühütün o cevheri topluluk içinde ortaya çıkarması	239
SU'ÂL KERDEN-İ SÂYİL-İ DİĞER EZ HÜDHÜD: Bir başka kuşun hühüte soru sorması	241
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD ÂN SÂYİL-RÂ DER CEM': Hühütün kuşlar topluluğu içinde o soru soran kuşa cevap vermesi	241
SU'ÂL KERDEN-İ SÂYİL-İ DİĞER EZ HÜDHÜD DER 'ÂŞK-BÂZÎ VE MA'ŞÛK: Bir başka kuşun hühüte aşk oyunu ve sevgili hakkında soru sorması	245
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD ÂN SÂYİL-RÂ: Hühütün o soru soran kuşa cevap vermesi	249
DÂSTÂN-I LEYLÂ VÜ MECNÛN: Leylâ ile Mecnûn Hikâyesi	251

SU'ÂL KERDEN-İ SÂYL-İ DİĞER EZ HÜDHÜD: Bir başka kuşun hûthûte soru sorması.....	263
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD ÂN SÂ'İL-RÂ NİZ: Hûthûtün o soru soran kuşa da cevap vermesi.....	265
DÂSTÂN-I TUTÎ VÜ ZÂĞ: Papağan ile karganın hikâyesi.....	269
SU'ÂL KERDEN-İ SÂYL-İ DİĞER EZ HÜDHÜD DER BEYÂN-I ÂN Kİ TAHKİK ÇİST VE TAKLİD ÇİST KUDÂMEST: Bir başka kuşun hûthûte tahkîkin ve taklîdin ne demek ve nasıl olduğunun açıklamasını sorması	279
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD ÂN SÂ'İL-RÂ NİZ: Hûthûtün o soru soran kuşa da cevap vermesi.....	281
MESEL ÂVERDEN-İ HÜDHÜD BER-HÔD DÂSTÂN-I NÂ-BÎNÂ-YI MÂDER-ZÂD: Hûthûtün doğuştan kör birinin hikâyesini temsil olarak anlatması.....	287
SU'ÂL KERDEN-İ SÂ'İL-İ DİĞER EZ HÜDHÜD DER 'İLM: Bir başka kuşun hûthûte ilim hakkında soru sorması.....	299
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD ÂN SÂ'İL-RÂ NİZ: Hûthûtün o soru soran kuşa da cevap vermesi.....	305
HİKÂYET: Dil bilgini ile gemicinin hikâyesi.....	309
SU'ÂL KERDEN-İ SÂ'İL-İ DİĞER EZ HÜDHÜD DER 'ADL: Bir başka kuşun hûthûte adaletle ilgili soru sorması.....	313
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD ÂN SÂ'İL-RÂ NİZ DER 'ADL: Hûthûtün soru soran o kuşa da adalet hakkında cevap vermesi.....	317

2. Cilt

SUNUŞ.....	XI
ÖN SÖZ.....	XIII
DÂSTÂN-I GÜRG Kİ SÂHİBEŞ-RÂ HORDE BÜD: Sahibini yiyen kurdun hikâyesi.....	321
DÂSTÂN-I RÛBÂH VE FERMÂN H'ÂNDEN BE-CÂNVERÂN: Tilkinin diğer hayvanlara ferman okumasının hikâyesi.....	321
SU'ÂL KERDEN-İ DİĞER EZ HÜDHÜD DER GİYBET GÜFTEN: Bir başka kuşun hûthûte giybet hakkında soru sorması.....	331
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD ÂN SÂ'İL-RÂ NİZ: Hûthûtün soru soran o kuşa da cevap vermesi.....	333
DÂSTÂN-I HALİFE VE VEZİRÂN MESEL-ÂVERDEN-İ HÜDHÜD: Halife ile vezirlerinin hikâyesi ve hûthûtün temsil getirmesi.....	335

SU'ÂL KERDEN-İ SÂYL EZ HÜDHÜD DER BEYÂN-I 'ÂRİF: Bir başka kuşun hûthûte ârif kişi hakkında soru sorması.....	351
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD SÂYL-RÂ Hûthûtün soru soran kuşa cevabı.....	353
DÂSTÂN-I ÂN SÛVÂRİ Kİ MERDÎ-RÂ HUFTE DİD Ü MÂRÎ BE DEHEN FÜRÛ REFT VE BİDÂR KERDENES: Uyurken ağzına yılan akan adam ile onu görüp uyandıran atılın hikâyesi.....	363
SU'ÂL KERDEN-İ SÂYL EZ HÜDHÜD DER MA'RİFET-İ ŞEYHÎ: Bir kuşun hûthûte şeyhliğin bilinmesi ile ilgili sorular sorması.....	375
CEVAB DÂDEN-İ HÜDHÜD SÂYL-RÂ: Hûthûtün soru soran kuşa cevap vermesi.....	375
DÂSTÂN-I ŞEŞ MERD-İ CİHÂNGÎR BE-ŞEŞ KİTÂB-I FÂHİR Kİ GÜLŞEHİRİ HEFTÛM-İ İŞÂNEST: Gülşehri'nin yedincisi olduğu altı kıymetli kitapla altı pehlivanın hikâyesi.....	381
SU'ÂL KERDEN-İ SÂYL EZ HÜDHÜD DER ÂDÂB-I TARİK VE FÛTÛVET-DÂRÎ: Bir kuşun hûthûte fütûvvet ve tarikat âdâbı ile ilgili sorular sorması.....	399
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD ÂN SÂ'İL-RÂ NİZ: Hûthûtün o soru soran kuşa da cevap vermesi.....	401
BÜŞR-NÂME-İ HÔCA GÜLŞEHİRİ: Hoca Gülşehri'nin Bişr Hikâyesi.....	405
SU'ÂL KERDEN-İ SÂYL EZ HÜDHÜD DER SAHÂVET Ü KEREM VE MÛRÛVET: Bir kuşun hûthûte cömertlik, ihsan ve el açıklığı ile ilgili sorular sorması.....	447
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD ÂN SÂYL-RÂ VE BÂZ-NÛMÛDEN-İ ECR-İ KEREM-RÂ: Hûthûtün soru soran o kuşa cömertliğin karşılık ve mükâfatını anlatması.....	449
DÂSTÂN-I ŞÛRİDE VÜ DELLÂL-İ GÜHER-FÜRÛŞ: Meczup ile mücevher satan tellâlin hikâyesi.....	453
SU'ÂL KERDEN-İ SÂYL EZ HÜDHÜD DER 'ÖZR-İ GÜNEHKÂRÎ: Bir kuşun hûthûte günahkarlıktan bağışlanma ile ilgili soru sorması.....	459
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD ÂN SÂYL-RÂ DER EMR-İ LÂ-TAKNETÛ MÎN-RAHMETİ'LLÂHÎ: Hûthûtün soru soran o kuşa Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyiniz ayeti ile cevap vermesi.....	461
MÛNÂCÂT-I MUSTAFÂ 'ALEYHİSSELÂM DER KİTMÂN-I GÛNÂH-I ÜMMET: Ümmetin günahlarını saklaması için Mustafa'nın -selâm onun üzerine olsun- Allah'ı yalvarışı.....	463
SU'ÂL KERDEN-İ SÂ'İL EZ HÜDHÜD DER NEFS: Bir kuşun hûthûte nefisle ilgili soru sorması.....	471

CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD ÂN SÂ'İL-RÂ NİZ: Hühütün soru soran o kuşa da cevap vermesi	473
DÂSTÂN-I ŞEYH-İ TERÂZÜ-DÂR Kİ DER ZÂVİYE NİŞESTE BÜD: Zaviyedeki terazi sahibi şeyhin hikâyesi	475
SU'ÂL KERDEN-İ SÂ'İL EZ-HÜDHÜD DER-BEYAN-I HAŞM U GAZAB: Bir kuşun hühûte öfke ve kızgınlık hakkında sorması	489
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD ÂN SÂ'İL-RÂ BE MA'RİFET-İ RENG-ÂMİZ: Hühütün soru soran o kuşa çeşit çeşit marifetler ile cevap vermesi	491
MÜNÂZARA-İ İBLİS-İ LA'İN BÂ-ÂDEM SAFÎ 'ALEYHİSSELÂM: Lanetlenmiş şeytanın Âdem Safiyyullah -selâm onun üzerine olsun- ile münazarası	495
CEVÂB DÂDEN-İ ÂDEM 'ALEYHİSSELÂM İBLİS-İ LA'İN-RÂ: Âdem'in -selâm onun üzerine olsun- lanetlenmiş şeytana cevap vermesi	505
SU'ÂL KERDEN-İ SÂ'İL EZ-HÜDHÜD: Bir kuşun hühûte soru sorması	519
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD ÂN SÂ'İL-RÂ: Hühütün soru soran o kuşa cevap vermesi	521
DÂSTÂN-I SULTÂN MAHMÜD BÂ-AYAS: Ayas ile Sultan Mahmut'un hikâyesi	523
SU'ÂL KERDEN-İ SÂ'İL EZ-HÜDHÜD: Bir kuşun hühûte soru sorması	531
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD ÂN SÂ'İL-RÂ NİZ: Hühütün o soru soran kuşa da cevap vermesi	535
DÂSTÂN-I ŞİR Ü HARGÜŞ: Aslan ile tavşan hikâyesi	539
SU'ÂL KERDEN-İ SÂ'İL EZ-HÜDHÜD: Bir kuşun hühûte soru sorması	561
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD SÂ'İL-RÂ: Hühütün soru soran kuşa cevabı	563
DÂSTÂN-I MURG-I KAKNÜS Kİ DER HİNDÜSTÂN MÎ-BÂŞED: Hindistan'da yaşayan kaknüsün hikâyesi	567
SU'ÂL KERDEN-İ SÂ'İL EZ-HÜDHÜD DER HİKMET: Bir kuşun hühûte hikmet ile ilgili olarak soru sorması	573
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD ÂN SÂ'İL-RÂ BE-HİKMET: Hühütün soru soran o kuşa hikmetle cevap vermesi	575
Fİ-MAKÂMİ'L-ENBİYÂ VE'L-EVLİYÂ: Peygamberlerin ve velilerin makamı hakkında	581

DÂSTÂN-I SULTÂNÜ'L-'ÂRİFİN EBU YEZİD EL-BİSTÂMÎ RAHMETULLÂHİ 'ALEYH: Âriflerin sultanı Bistamlı Bâyezid'in -Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun- hikâyesi	583
SU'ÂL KERDEN-İ SÂ'İL EZ-HÜDHÜD AHKÂM-I ŞERİ'AT VE TARİKAT U HAKİKAT: Bir kuşun hühûte şeriat, tarikat ve hakikatin ne olduğu ile ilgili sorular sorması	589
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD SÂ'İL-RÂ: Hühütün soru soran kuşa cevabı	591
FASL: Fasl	599
DÂSTÂN-I ŞEYH-İ RÂH-PURS: Yol hakkında soru soran hocanın hikâyesi	605
SU'ÂL KERDEN-İ SÂ'İL EZ-HÜDHÜD EZ-MESÂFET-İ RÂH: Bir kuşun hühûte yolun uzaklığını sorması	615
CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD: Hühütün cevap vermesi	615
DÂSTÂN-I ŞEM' Ü PERVÂNEGÂN: Mum ve pervanelerin hikâyesi	619
FASL: Fasl	629
REFTEN-İ HEME MURGÂN BE HİDMET-İ HÜDHÜD BE HEM BE-RÂH-İ KÜH BE-TALEB-İ SİMURG: Hühütün kılavuzluğunda bütün kuşların hep birlikte dağ yoluyla simurgu aramaya gitmeleri	631
FASL: Fasl	641
FASL: Fasl	645
FASL: Fasl	649
DER HÂTİMET-İ KİTÂB-I MANTIKU'T-TAYR Bİ'S-SA'ÂDETİ VE'L-HAYR: Mantiku't-tayr kitabımızın kutluluk ve hayırla sona ermesi	653

SUNUŞ

Kırşehir'in tarihini yazan Cevat Hakkı Tarım'ın "*Bir gün Türk kültür hazinesi- nin ana kaynağını aramaya çıkanlar, mutlaka Gülşehri/Kırşehri'ne uğrak verecek- lerdir.*" sözünü çok anlamlı bulurum.

Gerçekten Kırşehir, sahip olduğu tarihi ve kültürel değerleriyle bin yıllık Ana- dolu Türk tarihi içinde çok ayrı bir yeri ve önemi olan bir merkezdir. Anadolu Sel- çuklu, Beylikler ve Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemlerinde yıldızı parlayan bu bilim ve kültür merkezi; özünde akıl, ahlak, bilim, çalışma, birlik, hoşgörü ve daya- nışma gibi milli ve evrensel değerleri taşıyan Ahilik teşkilatı ve bu teşkilatın kuru- cusu Ahi Evran-ı Veli, Türk dili ve edebiyatı tarihine adlarını "İlk Türkçeciler" olarak altın harflerle yazdıran Âşık Paşa ve Gülşehri, 13. yüzyıldan beri Türk mille- tinin gönlünde taht kurmuş, halkın Türkçe sesi olmuş Yunus Emre, "*Bir olalım, diri olalım, iri olalım.*" diyerek Anadolu'da Türk birliğinin temeline ilk harcı koyan Hacı Bektaş-ı Veli ve Mevlânâ Celâleddin-i Rumî'nin Kırşehir'deki temsilcisi Sü- leyman-ı Türkmanî gibi nice değerleri bağrında yetiştirmiş, onların fikir ve teş- kilatlarıyla yoğrulmuş bir şehirdir. Onun için C. Hakkı Tarım yukarıdaki sözünde ne kadar haklı ise, Kırşehirliler olarak bu değerlerimizle ne kadar övünsek azdır, diye düşünüyorum.

Büyük Atatürk'ün, "*Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça, büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.*" sözü gereği, sahip olduğumuz değerleri bilmek ve yeni nesillere bildirmek, tanıtmak zorundayız.

Milletimizin tarihini ve talihini kuran bu değerler, Cumhuriyet'imizin 100. yılı- nı idrak edeceğimiz 21. yüzyılda, Kırşehir'imizi yeniden bir ilim, kültür ve medeni- yet merkezi hâline getirebilecek ölçüdedir. Bundan yüzlerce yıl önce Türk dili ve edebiyatının, Türk bilim ve çalışma hayatının, milli birlik ve beraberliğin, sosyal barışın öncülüğünü yapmış bunca değerli şahsiyeti önce kök saldıkları Kırşehir'de gün yüzüne çıkarmalı, Kırşehir insanına tanıtmalıyız ki, sonra dalga dalga Türkiye sathına, hatta dünyaya tanıtılabilelim.

İşte bu amaçla, Valilik olarak birer el kitabı mahiyetinde daha önce *Ahi Evran ve Ahilik, İlk Türkçecilerden Kırşehirlî Âşık Paşa ve Cacabey ve Medresesi* adlı eserleri yayımlatarak işe başladık. Kırşehir kamuoyunda çok olumlu karşılanan bu çalışmaların ardından, şimdi de Gülşehri'yi ve onun ölümsüz eseri *Mantiku't-tayr*'ı Türk bilim ve irfân hayatına kazandırıyoruz.

Zira adını Kırşehir'imizin eski adından alan Gülşehri, Yunus Emre ve Âşık Pa- şa ile birlikte, Anadolu sahasında, Türk dili ve edebiyatının "kurucu" unvanlı üç büyük şairinden birisidir. Gülşehri, *Mantiku't-tayr* adlı eserini Âşık Paşa'nın *Garib- nâme*'sinden (1330) on üç yıl önce kaleme almıştır (1317). Bu eser, Fars şairi Feridüddin-i Attar'ın aynı adı taşıyan eserinin serbest bir çevirisidir. Gülşehri, o

devirde Attar'dan başka bir şair tarafından ve de Farsçadan başka bir dille yazılamayacağına inanılan *Mantiku't-tayr* gibi sembolere dayalı (allegorik) ve hacimli bir eseri kentine göre yeniden ele alarak Türkçeye kazandırmıştır. Gülşehri'nin *Mantiku't-tayr*'ı ile Âşık Paşa'nın *Garib-nâme*'si 14.yüzyıl Anadolu sahasında Arapça ve Farsçaya karşı yazı ve resmî dil olarak yaşam mücadelesi veren Türkçemizin temel eserleri konumundadırlar. Âşık Paşa ve Gülşehri'nin yanında, onlar gibi aynı bölgenin havasını teneffüs ettiğine inandığımız Yunus Emre'yi de ilave edersek, Türkçenin Anadolu sahasında bir yazı ve edebiyat dili olarak Kırşehir'de şekillendiğine, bir yerde Kırşehir ağzı üzerine kurulduğuna hükmedebiliriz. Bu, bizler için son derece gurur verici bir durumdur. Ancak, bir o kadar da sorumluluğumuzun artırmaktadır.

İşte, Âşık Paşa'nın *Garib-nâme*'sinden sonra, Gülşehri'nin *Mantiku't-tayr*'nın da, değerli bilim adamı Prof. Dr. Kemal Yavuz hocamızın titiz ve yorucu çalışmaları sonucu, yine bir bilim adamı ve hayırsever olan hemşehrimiz Prof. Dr. İlhan Kılıçözlü'nün maddî ve manevî katkılarıyla hazırlanıp Valiliğimizce basılıyor olması, Kırşehir'in üzerine düşen sorumluluğu yerine getirdiği anlamına gelmektedir.

Gülşehri'nin 4437 beyitlik *Mantiku't-tayr*'ının, Müjgan Cumbur'un 1952 yılındaki doktora çalışması ile 1957 yılında Ağâh Sırrı Levend'in bir ön sözü ile Türk Dil Kurumu tarafından yapılan tıpkıbasımı dışında neşri yapılmamıştır. Bu anlamda, *Garib-nâme* kadar olmasa da, *Mantiku't-tayr* da geniş kitlelere ulaşma, herkesçe okunma şansını yakalayamamış bir eserdir. Prof. Dr. Kemal Yavuz hocamız tarafından iki cilt olarak, hem ilim adamlarının hem de geniş okuyucu kitlelerinin istifade edebileceği tarzda hazırlanan bilim âleminin ızlemini duyduğu bu eser, Türk dili ve edebiyatı sahasındaki önemli bir boşluğu doldurduğu gibi, 690 yıl öncesini de günümüze taşıyacaktır.

Kırşehir Valiliği olarak, millî kültürümüzün, Türk dili ve edebiyatının temel eserlerinden birini daha gün yüzüne çıkarıp milletimizin istifadesine sunmuş olmaktan son derece mutluluk duyduğumu belirtmek isterim.

Bu önemli eserin yayıma hazırlanması sürecinde büyük emek ve mesai harcayan Prof. Dr. Kemal Yavuz hocamız başta olmak üzere, *Mantiku't-tayr*'ın yayımlanması için, (*Garib-nâme*'nin yayımlanmasında olduğu gibi) maddî ve manevî yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. İlhan Kılıçözlü'ye ve basım aşamasında emeği geçen mesai arkadaşlarıma teşekkür ediyorum. Kitabın zengin Türk kültür, dil ve edebiyatının bilinip tanıtılmasına katkılar sağlamasını diliyorum, tüm okuyuculara selam ve saygılarımı sunuyorum.

M. Lütfullah BİLGİN
Kırşehir Valisi

ÖN SÖZ

Türk edebiyatının Anadolu'daki ilk verimlerinden olan ve 1317 yılında Gülşehri tarafından yazılan *Mantiku't-tayr* sanat değeri yüksek bir eserdir. Bu eser de *Garib-nâme* gibi Kırşehir'de yazılmıştır. Selçuklu devri sonu ile Osmanlı devri başlarında yazılan eser, dil bakımından Eski Anadolu Türkçesinin ilk örneklerini temsil eder. *Garib-nâme* ve *Mantiku't-tayr* ayrıca edebiyatımızın hacim bakımından önde gelen eserleri arasında ilk sırada yer alırlar. Bu açıdan bakınca o devirde Türk yazı dilinin merkezinin Kırşehir olduğu görülür. XIV. yüzyıldan sonra Anadolu'da gelişecek olan Türk edebiyatına bu iki eser öncülük etmiştir. Ancak *Garib-nâme*'den on üç yıl önce yazılan *Mantiku't-tayr*, telifi tercüme bir eser olarak karışımıza çıkar.

Gülşehri *Mantiku't-tayr* adlı eserini Fars edebiyatının büyük şairi Feridüddin-i Attar'ın aynı adı taşıyan eserinden almış ve tercüme etmiştir. O bu tercümede serbest davrandığı gibi eserin yapısını da değiştirmiştir. Hemen hemen kendi gönlünce yaptığı bu değişikliklerde iç yapı asıl olarak değişmese bile, özellikle hikâyelerde farklı bir tutum izlemiştir. Şair, Attar'daki hikâyelerin yerine başka hikâyeler koymuştur. O bu hikâyeleri çeşitli kaynaklardan aldığı gibi, kendisi de bizzat hikâyeler yazmıştır. Bu bakımdan Gülşehri Türk edebiyatının ilk hikâye yazarı olarak karışımıza çıkar. Ayrıca Mevlâna Celâleddin-i Rumi'nin *Mesnevî-i Manevî*'sinden aldığı ve tercüme ettiği hikâyeleri göz önünde bulundurursak o, Türk edebiyatında *Mesnevî*'den tercümeler yapan ilk şair olarak görülür.

Bütün bu yönleri ile ele alındığı zaman *Mantiku't-tayr*'ın ne derece değerli bir eser olduğu hemen kendini gösterir. Böyle bir kıymete sahip olmasına rağmen ne yazık ki, *Mantiku't-tayr*'ın, Ağâh Sırrı Levend'in ön sözü ile 1957 yılında Türk Dil Kurumu tarafından yapılan tıpkıbasımı dışında bir neşri yapılmamıştır. Böylece Gülşehri'nin *Mantiku't-tayr*'ı 1952 yılında Müjgan Cumbur'un yaptığı doktora çalışması ile bazı üniversitelerde yapılan bitirme tezleri bir tarafa bırakılırsa, okuyucudan ve ilim âleminde uzak kalmıştır.

Garib-nâme'yi 2000 yılında neşr edince, sıranın Gülşehri'nin *Mantiku't-tayr*'ına geldiğini, bu eserin de aynı şekilde yayımlanması gerektiğini isteyen meslektaşlarım ve dostlarım oldu. Bunların başında yine Kırşehir'in yetiştirdiği iki değerli evladı Prof. Dr. İlhan Kılıçözlü ile Yard. Doç. Dr. Erol Ülgen vardı. Erol Ülgen kendisine eserin yayımlanmasını isteyen ve elindeki tıpkıbasım provalarını da veren, Kırşehir'deki kültür varlıklarının ve eski eserlerin yaşatılması için gayret gösteren ve bu çalışmalarla ilgisi olanları uyaran rahmetli Burhan Ulutan'ın ricası ve vasiyetini dile getirerek; *hocam bunu yaparsanız, siz yaparsınız* dedi ve Gülşehri ile ilgili dokümanların hepsini bana verdi. Prof. Dr. İlhan Kılıçözlü de *Garib-nâme*'de olduğu gibi maddî yardımını esirgemedi. Bütün bunları ve *Mantiku't-tayr*'ın dil ve edebiyat yönünden olan değerini de düşününce çalışmaya başladım.

Bir yandan çalışıyor, diğer taraftan da *Mantiku't-tayr*'ın nüshalarını temin etme yoluna gidiyordum. Türk Dil Kurumu'nun 1957 yılında yaptığı tıpkıbasım neşrinin dışında, eserin beş nüshasının olduğunu gördüm. Bunlardan ikisi Türk Dil Kurumu'nda, ikisi İstanbul Arkeoloji Müzesi Kitaplığı'nda, biri de Süleymaniye Kütüphanesi Fatih kısmında bulunuyordu.

Biz bu nüshaların hepsini temin ettik ve çalışmamızı altı nüsha üzerinden yaptık. Metnin neşrinde Türk Dil Kurumu tarafından tıpkıbasımı yapılan ve sağlam bir nüsha olan Raif Yelkenci nüshasını esas aldık. Bunlardan ilk beş nüsha birbirlerine uyduğu hâlde, Fatih nüshasında, müstensihinin esere müdahalesi neticesinde, bir eksiklik gördük. Bu nüshada müstensih başta "Şeyh-i San'an Hikâyesi" olmak üzere bazı kısımları atlayıp yazmamıştır. Bu sebeple Fatih nüshası öteki nüshalara göre 40 varak civarında bir eksiklik gösterir. Bunun yanında müstensihinin bazı kısımlarda takdim tehir yaptığına da şahit olduk. Kısaca belirtmek gerekirse 318. beyitten itibaren 1494. beyite kadar bu nüshanın 1076 beyit eksik olduğu görülür. Bu da 4437 beyit tutan *Mantiku't-tayr*'ın aşağı yukarı dörtte birini teşkil eder.

Biz metnin kuruluşundan sonra, her tabakadan okuyucuya ulaşma gayesini güttüğümüz için, eseri beyit beyit günümüz Türkçesi ile de verdik. Günümüz Türkçesine aktarmada, nüshalardaki farkları göz önüne alarak, daha serbest bir yol izledik. Ayrıca eserin transkripsiyonlu ve karşılaştırmalı metni ile tanıklı indeksini veren ikinci bir çalışma ortaya koyacağımızdan dolayı, elinizdeki eserde nüsha farklarını göstermedik. Bir de gerektiği zaman transkripsiyon harflerine başvurduk. Ancak bir geniz sesi olan nazal "n" yi, n olarak göstermeyi ihmal etmedik. Konu başlıklarının her nüshada farklı oluşu, bizi en düzgün ve en tutarlı şekilde başlıklara yer veren **Raif Yelkenci** nüshasının esas alınmasına sevk etti. Bu başlıklar Farsçadır. Biz bunları yeni harflerle vermenin yanında tercüme yoluna da gittik. Ayrıca "içindekiler" kısmında Farsça aslı yanında Türkçesini de vermeyi uygun bulduk. Metni verirken bazı kelimelerde yazılış bakımından birlik sağlayamadığımız oldu. Bu da esas aldığımız Raif Yelkenci nüshasındaki farklı yazılışlardan ve *Mantiku't-tayr*'ın vezninden kaynaklandı. Ortaya koyduğumuz eser iki ciltten meydana gelmektedir. Biz her cildin başına, bu ciltlerde yer alan "içindekiler" ile "ön söz" ü de koyarak okuyucunun her iki cildin muhtevasına hâkim olmasını sağlama yolunu tuttuk ve sayfa numaralarını kesintisiz devam ettirdik.

Eser son şeklini alınca Kırşehir valiliğinin, yayıncılarınca için elinden gelen gayreti göstermesi bizi ziyadesiyle memnun etti. Bu sebeple *Mantiku't-tayr*'ın neşrinin gerçekleştiren ve Türk kültürüne sahip çıkan değerli valimiz Lütfullah Bilgin'e gönülden teşekkür ederim.

Mantiku't-tayr ile ilgili çalışmalarında her zaman olduğu gibi meslektaşlarımdan çok yardım gördüm. Bunun ilkinin Yard. Doç. Dr. Erol Ülgen elindeki dokümanları vererek gösterdi. Prof. Dr. İlhan Kılıçözül maddi katkıları ile yardımcı oldu. İstanbul Arkeoloji Kütüphanesi'ndeki A, A1 nüshalarının temininde kütüphanememuru Havva Koç hanımefendi elinden gelen bütün imkânları ortaya koydu.

Türk Dil Kurumu'ndaki nüshaların T, T1 alınmasında Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun ile Prof. Dr. İsmail Parlâtır'ın emeği geçti. Fatih nüshasının elde edilmesinde Süleymaniye Kütüphanesi müdürü değerli dost Dr. Nevzat Kaya'nın rolü oldu. Fontları vererek bilgisayar işleri ve yazımlarında değerli meslektaşım ve öğrencim Doç. Dr. Münevver Tekcan gayret gösterdi. Yardımlarını gördüğüm bu zevata ayrı ayrı teşekkür ederim. Eserin Arapça ibarelerinin çözümünde ve ayetlerin belirlenmesinde Prof. Dr. Yekta Saraç, Farsça meânilerin okunup, açıklanması için Prof. Dr. Mustafa Çiçekler ve tashihi için de Selçuk Üniversitesi öğretim üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Orhan Yavuz kıymetli vakitlerini ayırdılar. Bu meslektaşlarıma da ayrı ayrı teşekkürü bir borç bilirim. Bütün bunların yanında, *Mantiku't-tayr*'ın neşri ile ilgilenen Kırşehir Valiliği Basın Müdürü Osman Demir'e, eserin baskı işlerini özenle gerçekleştiren SFN Ajans yetkililerine, özellikle Çınar Özdemir ve Gülay Ocak Hanımefendilere ayrıca teşekkür ederim.

Ne kadar uğraşırsak uğraşalım her çalışmada olduğu gibi ortaya koyduğumuz bu eserde de yanlışlar ve eksiklikler olabilir. Bu bakımdan okuyucularımızın yapıcı tenkitlerine muhtaç olduğumuzu bildiririm.

Mantiku't-tayr'ın neşrini, bizleri her zaman daha iyi ve daha mükemmel çalışmalar yapmak için, teşvik eden değerli hocam Prof. Dr. Faruk K. Timurtaş ile aziz hocam Prof. Dr. Muharrem Ergin'in görmesini çok isterdim. Ancak onlar Hakk'ın rahmetine kavuştular. Ben büyük feyiz aldığım İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'müzün, Türklük âleminin ve Türkoloji dünyasının bu büyük âlimlerini rahmet, hürmet ve minnetle anarken, ortaya koyduğum bu eseri onların mübarek ruhlarına armağan ediyorum.

Bâyezid, 18 Ekim 2006

Prof. Dr. Kemal YAVUZ

GİRİŞ

GÜLŞEHİRİ

A. HAYATI

Gülşehri Türk edebiyatı Anadolu'da başladığı zaman eser veren üç büyük şairden biridir. Gerçekte XIV. yüzyıla gelindiği zaman, bu asrın ilk otuz yılı içinde Türk edebiyatında bilindiği kadarı ile, üç mesneviden söz etmek gerekir. Bunlardan birincisi Yunus Emre'nin *Risâletü'n-nushiye*'sidir. 1307 yılında yazılan bu eseri 1317 yılında yazdığı *Mantku't-tayr* adlı mesnevisi ile Gülşehri izlemiştir. Üçüncü eser ise 1330 yılında Aşık Paşanın yazdığı *Garıb-nâme* olmuştur. Bu şairlerden Gülşehri ve Aşık Paşa Kırşehir'de yetişmişlerdir. Yunus Emre ise Konya ve civarında görülmekte, o da Gülşehri gibi Mevlâna'ya bağlılığını bildirmektedir.

Gerçekte XIII. ve XIV. yüzyıla edebî faaliyetler açısından baktığımız zaman bazı bölge ve şehirlerin kültür faaliyetleri açısından öne çıktığını görürüz. Bunlardan Konya'da Mevlâna sayesinde Farsça eserlerin verildiğini belirtmemiz gerekir. Yine bu devrin büyüklerinden Hacı Bektaş-ı Veli Hacıbektaş'ta, eski adı ile anarsak Suluca Karahöyük'te eserlerini Arapça yazmıştır. Fakat Türkçe büyük eserler vermek açısından Kırşehir'in önemli bir yeri vardır. Anadolu'da başlayan Türk edebiyatının öncüleri Kırşehir'den çıkar. Kısaca belirtmek gerekirse Kırşehir Türk yazı dilinin merkezi durumundadır. Menkıbelerin Yunus Emre'yi Hacı Bektaş dergâhına gittiğini haber vermesine bakarsak, bu büyük şairin bile o bölgenin havasını teneffüs ettiğini söylemek gerekir. Ancak Yunus¹

Mevlâna Hudâvendigâr bize nazar kıralı
Anun görklü nazarı gönlümüz aynasıdır

***

Mevlâna sohbetinde saz-ıla işret oldu
Ârif ma'niye taldı kim biledür ferîşte

***

Fakıh Ahmed Kutbuddin Seyyid Sultan Necmüddin
Mevlânâ Celâlüddin ol Kutb-ı cihan kanı

beyitlerinin verdiği bilgiye göre Konya tarafındadır.

Gülşehri XIII. yüzyılın ikinci yarısı ile XIV. yüzyılın ilk yarısında yaşamıştır. Bu itibarla Yunus Emre (1241?-1320) ve Sultan Veled (1226-1312) ile paralellik göste-

¹ Faruk K. Timurtaş; *Yunus Emre Divanı*, Babıali Kültür Yayınevi; 122, İstanbul 2006, s. 62, 185.- Mustafa Tatçı, *Yunus Emre Divanı II*, Kültür Bakanlığı Yayınları; 1280, Ankara 1990, s. 82, 308, 396.

ren bir hayatı vardır. Hatta o da Yunus gibi ilk gençlik yıllarını Mevlânâ meclislerinde geçirmiş olabilir. Eser verme açısından ise, daha ziyade, Sultan Veled'e benzer. Çünkü Sultan Veled de Farsça yazdığı gibi, yer yer Türkçe manzumeler de kaleme almıştır.² Gülşehri de işe Farsça eserle başlamıştır. İlk eseri olan *Feleknâme* böyle bir eserdir.

Bu şairler hemen hemen aynı zaman dilimi içinde hayat sürmüşlerdir. Âşık Paşa ise Mevlânâ Celaleddin-i Rumi'nin ölümünden bir sene önce 1272 yılında Kırşehir civarında bulunan Arapkir'de doğmuştur. 10613 beyti bulan *Garib-nâme* adlı eserini 1330 yılında tamamlayan Âşık Paşa, bu zamandan iki sene sonra 13 safer 733/ 3 Kasım 1332 tarihinde vefat etmiştir³

Böyle olmasına rağmen bu şairlerin hayatları hakkında bilinenler pek azdır. Hemen hepsinin hayatı menkıbeler içinden gelir. Gülşehri de öyledir. 1250 yıllarında doğmuştur. Ancak hayatı hakkında bilinenler pek azdır. O adını bile söylemez. Yalnız *Felek-nâme* ve *Mantuku't-tayr* adlı eserlerinde kendisini hep Gülşehri adı ile verir. Gülşehri'nin asıl adı üzerinde de ihtilaf olmuştur. *Mantuku't-tayr* nüshalarından Halis Efendi nüshası diye anılan nüsha'da, daha eserin yazımına geçmeden, Ahmed-i Gülşehri adı ile karşılaşırız. Bu nüshanın başında yer alan iki satırlık kırmızı yazıda: *Kitab-ı Mantuku't-tayr min kelâmi şeyhi'l-muhakkikîn müşidi't-tâlibin el-âlim, el-fâzıl eş-şeyh Ahmedü'l-Gülşehri*⁴ denilmektedir. Ancak *Mantuku't-tayr*'ındaki

Görmüdün zâğı ki bir keklik ola
Kan-ıla ete ne gökçeklik ola
Şâhidün ra'nâ degül nâ-hôş-durur
Şehvet anı sana zibâ gösterir
Aç Süleymân gözünü kim göresin
Şâhidün bir dîv ü terkin urasın

***

İy Süleymân şol kopuzun kılını
Bur kim öğrenlüm bu kuşlar dilini
Kuş misâli bunda Attâr'un-durur
Kalanını eyleyen yârun-durur

beyitlerden⁵ şairin adının Süleyman olduğu anlaşılmaktadır.

Böyle olmasına rağmen, tek bir nüshanın başındaki yazıya dayanan Fuad Köprülü ile Kilisli Rifat Bilge Gülşehri'nin adını Ahmet olarak tespit etmişlerdir.⁶ Bu

2 Mecdud Mansuroğlu; Sultan Veled'in Türkçe Manzumeleri, İstanbul 1958.

3 Kemal Yavuz, Âşık Paşa, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi, sayı: 13, Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'a Armağan, Konya-Bahar 2003, s.30-31.

4 Kemal Yavuz; Çeşitli Yönleri İle Mantuku't-tayr ve Garib-nâme Mesnevileri, I.Ö.Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, c. XXXI, İstanbul 2004, s.352./ Mantuku't-tayr, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kitaplığı, nü.1360, v. 1b./Fuad Köprülü; Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. baskı, Ankara 1976, s. 240.

5 Metin: 1670-1672, 4428-4429.

fikre Gülşehri'nin *Felek-nâme*'si üzerinde çalışan Prof. Dr. Sadettin Kocatürk de katılmaktadır.⁷ Raif Yelkenci ise yukardaki beyitleri dikkate alarak ve bazı araştırmalara dayanarak, Gülşehri'nin adının Süleyman olduğunda ısrar etmiştir.⁸ Şairin adı bizce de Süleyman olmalıdır.

Gülşehri'nin hayatı hakkında bildiklerimiz pek azdır. *Felek-nâme* ve *Mantuku't-tayr* adlı eserlerinde bazı bilgiler var ise de bunlar açık ve belirgin değildir. Ömrünü Kırşehir'de geçirdiği ve tekke sahibi bir şeyh olduğu bilinmektedir. O devirde Gazan Han'ın (ö. 1303) medrese ve mescit gibi yerlere dokunmadığı, bunların yıkılmaması için emirler verdiği, hatta Gülşehri'nin şahsına karşı saygılı olduğunu da belirtmek gerekir.⁹

Hayatını kendi eserinden takip edersek, şairimiz iyi bir tahsil görmüştür. İslâmî ve edebî bilgiler yanında fen bilimlerine de sahiptir. Ayrıca hafız olduğunu *Felek-nâme* adlı eserinde zikir etmiştir.¹⁰ Gülşehri *Mantuku't-tayr*'ında her bir ilmi ayrı ayrı sayıp döker ve bu arada kendisini de anlatır.¹¹

Benden işit her sözün takririni
Kim kılam her âyetün tefsirini

Çün ehâdisün beyânın kıluram
Ol ki Rabbânî-durur hem bilürəm

Çünkü âyetden hadis ihrâc idem
Fıkh ilmin anda istihrac idem

Vâcib ü farz u mubâh ü müstehab
Her biri benden kılur hükmin taleb

Çün hakikatdan mecâzı anladum
Bu kamu nâz u niyâzı tanıladum

İhtisâr itdüm dekâyık ilmine
Kim meger irem hakâyık ilmine

Yohsa nârnâcât-ıla çün tanılarım
Simiyâ vü kimiyâyı anlarım

Benden oldu ister-isen hûd ayan
Dünyada ilm-i ma'ânî vü beyân

Çün ferâyiz ilmini kıldum hisâb
Bildüm uht u ibn şehmin bi-hicâb

Hâlini bildüm eb ü ümmün girü
Ben hisâbını iletüdüm ilerü

6 Gülşehri, Mantuku't-tayr (Haz. Aghâ Sırrı Levend), TDK yayımları, sayı: 166, Ankara 1957, s. 10.

7 Sadettin Kocatürk; Gülşehri ve Felek-nâme, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1982, s. 26-27.

8 Gülşehri, Mantuku't-tayr (Haz. Aghâ Sırrı Levend), TDK yayımları, sayı: 166, Ankara 1957, s. 12.

9 Sadettin Kocatürk, age., s.27.

10 Sadettin Kocatürk, age., s.31.

11 Metin: 2033-2047.

Her kim ol on iki ilmi hal kıla
İstulâhumdan beni hód ol bile
Kim hünermend-ise beni anlaya
Yohsa câhiller bu sözi tanlaya
Bildügümi sakınam her dehriden
Bilmedügümi soram Gülşehri'den
Böyle şerh ü bast kılmak her feni
Mantiku't-tayri 'nda Attâr'un kanı
Böyle kılmak degme bir ilmi temiz
Görmeye düşünde Attâr iy aziz

Bu durumda şairimiz iyi bir tahsil görmüştür. Gülşehri kendisini her şeyden önce bir hoca olarak görür.

Pâdişâh ol servi görmege iver
Hâce Gülşehri dahı anı sever¹²

Hatta,

Şehr şeyhi dün u yâ dehrî-durur
Şimdi âlem şeyhi Gülşehri-durur¹³

beytinde belirttiği gibi, Gülşehri kendisi için âlem şeyhi de demektedir. O dil ve edebiyat ilimlerinde de önde olduğunu bildirir.

Çün edeble hutbeler imlâ kılam
İsm ü fi'î ü harf ile inşâ kılam

Vezn ile çün şî'ri taktî' eyleyem
San'atın tecnis ü tarsî' eyleyem

Şimdi her ilmi ki anladum tamâm
Kalmadı bilmedüğüm fen vesselâm¹⁴

beyitlerinde görüldüğü gibi Gülşehri'ye kadar bu şekilde, dil, sanat ve edebiyata temas eden kimse de yoktur.

Gülşehri bütün bu ilimleri tahsil etmiştir. Hatta *Felek-nâme* adlı eserinde belirttiğine göre seyahatlere de çıkmıştır. O bununla ilgili olarak, *her köy ve şehri dolaşan biz, başkalarının kitaplarını da gördük* demektedir.¹⁵ Yine kendi hayatından bahs ettiği eserinin: *Dâstân-ı şeş merd-i cihângîr be-şeş kitâb-ı fâhîr ki Gülşehri heftüm-i işânest (Gülşehri'nin onların yedincileri olduğu altı övünülecek kitap ile dünyayı tutan altı yiğidin hikâyesi¹⁶)* kısmında,

¹² Metin, 1659.

¹³ Metin, 2548.

¹⁴ Metin, 2030-2032.

¹⁵ Sadettin Kocatürk; age., s. 31.

¹⁶ Metin, 2252-2278.

Dahı Gülşehri degül-iken adum
Görmedin ol ad-ıla ilde dadum

Şeyh falân dirler-idi bana dakı
Nitekim şeyh dirler uş sana dakı

Kendü şehrimde bir ercügez-idüm
Bir kaçıyla hem-dem ü hem-râz idüm

Şöhrete adum meded kılmaz-ıdı
Bir yire üşen beni bilmez idi

Ne kitâbum var-ıdı vü ne adum
Kim ola şehd ü şeker gibi dadum

Zâr u hayrân gün uzun gezer-idüm
Şeyh gibi bir zâviye düzer-idüm

Bu dükânda kendü rızkum yir-iken
Bu mürid ü ol muhibdür dir-iken

İlde bî-nâm u nişân gezer-iken
Şarda birkaç kardaşı düzer-iken

Nâgehân çıkıdum cihânun tagına
Girdüm ol tagun bir ulu bâğına

Bâgun ortasında bir çeşme revân
Kim suyn içen diriler câvidân

Altı er ol çeşme yöresinde mest
Otururlar nîst eyvânında hest

İzzet-ile anlara virdüm selâm
Eylediler kamusı bana kıyâm

Hoş selâm virdüm bulara bî-'itâb
Kim hatâdan anlana bana savâb

Çün selâm virdüm ben ol erenlere
Kim fidâ olsun tenüm siz cânlara

Çün selâmumun cevâbın virdiler
Girü irfân âlemine taldılar

Birisi eydür ol altıdan bana
Ne kişisin ilde kim dirler sana

Eytdüm ana bir ulu şeyh olmuşam
Şehre kim ol şehre külli dolmuşam

Çok müridüm vardur ol ilde benüm
Şeyhlîg-ıla hoş geçer cânum tenüm

Eyle ulu kişiyem ben bî-sudâ'
Kim evümde her gice olur semâ'

Bulmadum ayruksı adıyla temîz
İşbuyam ben kim işitdün iy 'azîz

Çok kişi baş kor bana i'zâz-ıla
Çoklar elümi öperler nâz-ıla

Ol bana soran ki mest er idi
Ne hûner dir-isen anda var-idi

Çün görür kim söz söze hiç olmadı
Ol bu ta'rîf-ile beni bilmedi

Eydür iy âzâde-dil delû misin
Böyle cânsuz dünyada ölü misin

beyyitlerinde kendi hakkında bilgi verir. Ayrıca eserlerini niçin yazdığını da anlatır. Şairimizin konuştuğu kimse İran'ın meşhur şairi Sadi'dir. Sadi Gülşehri'ye verdiği cevapta onu tanımıyor. Sonra da yanında bulunanların ve kendisinin kitapları ile âlemi tuttuklarını söylüyor, kendilerini tanıttırıyor, eserlerini sayıyor ve bunlar sayesinde yaşadıklarını aşağıdaki beyitlerde anlatıyor.¹⁷

İşbu altı er cihânı dutdılar
Ad u söz-ile oyını utdılar

Şol Senâyi işbu Mevlânâ-durur
Şol Nizâmî'dür ki key dâna-durur

Şol-durur 'Attâr işbudur Veled
Kim didiler dâsitânlar bî-'aded

Altı er altı kitâb-ıla bile
'Âlemi dutduk mu'ayyen ad-ıla

Çün İlâh-nâme Senâyi'den gele
Mesnevî Mevlânâ'nun suhfi ola

Çün Nizâmî her sözi hış söyledi
Mahzenü 'l-esrâr'ı zîbâ söyledi

Çün Musibet-nâme Attâr irüre
Mantuku 't-tayr'ı ana yâr irüre

Hem Veled bir mesnevî hûb eyledi
Degme sözün sırrın anda söyledi

Her birinün bir kitâbı nâmı var
Var u ana lâyük adı şâhvâr

17 Metin: 2578-2587.

Ben ki sana söyledüm Sa'dî benem
Kim *Gülistân-nâme*'de key rüşenem

diyerek,

Şarda bir şeyhsen yine dur şehre git
Var girü şarlularuna şeyhlik it

...

Yavu var bir haftada kim dünyada
Kalmasun nâm u nişânun iy gedâ

....

İlmi ta'rîf eyle te'lifün-ile
Diri kal 'âlemde tasnifün-ile

diyerek Gülşehri'ye kitap yazmayı tavsiye ediyor.¹⁸ Şairimiz üzümlüyor, ancak kitap yazmak niyetiyle giderken bir veli kişi ile karşılaşılıyor. Durumunu anlatıyor, o zat da,

Ol velî eydür ki Gülşehri adın
Var getir sözde vü vir sözün dadın

Bir *Felek-nâme* dahı eyle kitâb
Var sen ol yidinçileri bî-hicâb

Ben bu Gülşehri adın çün bağladum
Kendüzüme vü gönüller tagladum

Hem *Felek-nâme* dahı hûb eyledüm
Bu iki ad-ıla zîbâ söyledüm

beyyitlerinde görüldüğü gibi, şaire Gülşehri mahlasını veriyor ve *Felek-nâme* adlı bir kitap yazmasını da istiyor.¹⁹ Bu açıdan Gülşehri'ye bakınca onun Türk edebiyatında mahlas kullanan ve bunun endişesini taşıyan ilk şair olduğunu anlarız. Dünyayı eserleri ile tutan ve ölümsüzlüğe erişen altı kişinin yedincisi olmakla ilgili hikâyesinde; Nizâmî, Attâr, Mevlâna, Senâyi, Sultan Veled gibi şairlerin eserleri ile yaşadıklarını Sadi ile konuşarak öğrendiği Gülşehri, insanı sonsuzluğa taşıyan şeyin eser olduğunu anlayınca kitap yazma tarafına yönelir. Sonunda *Felek-nâme* ve *Mantuku 't-tayr* adlı eserleri ile şair bu topluluğun yedincisi olur. Böylece huzur bulur. Hatta şair yedinci sırayı gerektiğinde bir başkasına verebileceğini de söyleyerek, devrinin şair ve sanatkarlarını eser yazmaya teşvik eder.

Gülşehri bu olayı hikâye şeklinde kendisi anlatır. Başka hikâyelerini de gözden geçirirsek, şairin Türk edebiyatında ilk hikâye yazarı olduğu kanaatine varırız. Gerçekten Gülşehri *Mantuku 't-tayr* adlı eserinde tercüme hikâyelerin yanında, Ahi Bîşr hikâyesinde olduğu gibi²⁰ kendisi de hikâyeler yazan bir sanatkârdır. O bu durumu,

18 Metin: 2595, 2600, 2603.

19 Metin: 2626-2629.

20 Kemal Yavuz; Gülşehri'nin Ahi Bîşr Hikâyesi, I. Ahi Evran-ı 'Veli ve Ahilik araştırmaları Sempozyumu, Kırşehir 12-13 Ekim 2004. G.Ü. Ahilik Kültürünü Araştırma Merkezi -Yayın no: 2. s. 999-1010.

Çok okı Gülşehri destanlarını
Kim göresin akl bostanlarını

beytinde dile getirmiştir.²¹ Yine Farsça eserlerden ilk hikâye tercüme eden şair de odur. Bu durumda Gülşehri Türk tercüme edebiyatının da önde gelen bir şahsiyetidir. Ancak o tercüme ettiği hikâyeleri aynen tercüme etmez. Onlara kendinden bir şeyler katar ve tasarruflarda bulunur.

Özellikle Mevlâna'dan tercüme ettiği hikâyelerde bu durumu daha da açık görürüz. O, *Mesnevi*'den beş hikâye almıştır. *Mantıku't-tayr*'ında bu hikâyeleri ele alırken önce sanatkârane bir tasvir ile hikâyeye girer. Bu durum Mevlâna'da görülmez. Ardından hikâyeleri tercüme eder ve bunların şerhini de yapar. Gülşehri'yi bu açıdan değerlendirecek, şairin Türk edebiyatında *Mesnevi* hikâyelerinin ilk tercüme ve şerh edicisi olduğu ortaya çıkar. Böylece Gülşehri edebiyatımızda bir öncü olarak görülür. Ele aldığı hikâyeye tasvirle başlar veya nitelermelerde bulunur. Kimi zaman aynen, kimi zaman da ilaveler yaparak veya bazı beyitleri atlayarak, kimi beyitleri iki beyitte tercüme ederek, bazen nasihat kısımlarını çıkararak, bazen de şerhler yaparak hikâyeyi keyfi şekilde işleme yolunu tutar.²² O Mevlâna'nın şahsına çok önem vermektedir. Onun için,

Şeyh Mevlânâ Celâleddîn-durur
Kim cihânda ber-aliyyü'n-ayn-durur
Görmedük bir er cihândan gitmedi
Ol Celâleddîn cihândan gitmedi

beyitlerini yazmıştır.²³ Celâleddîn-i Rûmî'nin Gülşehri'de büyük tesiri vardır. Hatta ilk eseri olan *Felek-nâmesi*'ne de *Mesnevi*'den hikâye almıştır. O bu eserinde Mevlâna'dan Kaz yavruları ve Tavuk şeklinde geçen hikâyede kazın yerine ördeği koyar. Ancak *Mantıku't-tayr*'ında ilk şekline döner. Fakat bununla da kalmaz *Mesnevi*'ye olan ilgisi çok fazladır. *Mantıku't-tayr*'ı gözden geçirirsek;

Cânlarımız gökden indiler yire
Yirde kalan göklere kanda ire
Kim Resûl eydür ki her yola refik
Bulunuz kim sehl ola size tarik
Şeyh eydür tevbe kim nâmûs u âr
Yöremüzde kalmaya hergiz karâr
Derdinün irer devâsı âkıbet
Müstecâb olur du'âsı âkıbet
Uykudan uyandı vü âh eyledi
Ol mürîde cem'i âgâh eyledi

21 Metin: 2203.

22 Kemal Yavuz; Türk Edebiyatında Mesnevi'den İlk Tercüme Hikâyeler ve Bazı Dikkatler; Uluslararası Mevlâna Bilgi Şöleni 15-17 Aralık 2000, T.C. Kültür Bakanlığı Özel Dizi, Ankara 2000, s.355-381.

23 Metin: 2534-2535.

Çok beşaret virdi vü girdi yola
Tapusunda kamu yâranlar bile

Anun-ıla bâkî olgıl iy delû
Küllî şey'in hâlik illâ vechehu

Çün felek nâsa çala nây-ı neffir
Ebşirü yâ kavm kad câ'el-beşir

Çok hakimler şâh dirşürmiş-idi
Her birisinden devâ sormuş-ıdı

Kendüzüne sanmadugun zînhâr
Sanma ayruga dahı iy nâmdâr

Ayrugun kaygusına şâd olmagıl
Kul-ısan sultân-ı bîdâd olmagıl

Niçe ayruk ölümüne gülesin
Sen dahı bir gün gele kim ölesin

Siz dahı çok gördüğünüz var anı
İlla tenden anlamadunuz câmı

Şehvetüni ışk sanma iy aziz
Süreti ma'niden eylegil temiz

Şehvetüne sen lakab ışk urmagıl
Sevdüğünü ol göz ile görmegil

Cism divi işve telbisi-durur
Cândur âdem kim ten iblisi-durur

Hâs eydür âm nesne bilmedi
Âm eydür bildüğünü kılmadı

Dünyaya bir kadr u kıymet urmaya
Şaşı gibi biri iki görmeye

Kimsenün aybına hergiz gülmeye
Kaygusına kimsenün şâd olmaya

Mekri bir gün şahsun üstüne üşer
Ayruga kuyu kazan kendü düşer

Her kim ol kuyu kaza bir kardaşa
Âkıbet ol kuyuya kendü düşer

gibi beyitler hep *Mesnevi*'den gelir.²⁴

Gülşehri eserinde hayvan hikâyelerine yer veren ilk şairimizdir. Yine bu açıdan ele alınınca Türk fabl edebiyatının Anadolu'daki ilk şair ve yazarının da Gülşehri olduğu görülür.

24 Metin: 10, 66, 418, 642, 655, 656, 794, 923, 959, 1003, 1307, 1330, 1596, 1669, 1758, 1854, 1855, 2361, 2388, 3452, 3459.

Fakat Gülşehri'de en önde gelen husus Türkçeye verdiği önemdir. İlk eserini Farsça yazmış ve ilk kalem denemelerini bu dille yapmış olan şairde Türkçe şuuru gitgide önem kazanmıştır. O *Mantku't-tayr* adlı eserini Türkçe yazmıştır. Böylece Anadolu'da Türkçecilik cereyanını başlatan ve Türkçeye hiç bırakmamak kaydıyla sahip çıkan ilk şair de Gülşehri olmuştur. Bu fikir daha sonra Aşık Paşa ve muakkipleri ile devam etmiştir.²⁵ Aşağıdaki beyitlerde görüldüğü gibi;

Çok kişi üzdü kopuzunun kılın
Söylemedi kimse Gülşehri dilin

Eyle datlu dökdi azgından sözi
Kim dilini yiyüyazdı kendüzi

Şâd ol iy her dâsitânı sâz iden
Dükedüben bir dahı âgâz iden

diyen Gülşehri sanatı ve dilinin tatlılığı ile övünür ve hikâye yazmaktan bıkmadığını da belirtir. Bir hikâyeyi bitirip bir başka hikâyeye başlaması şairin sanata ve edebiyata olan düşkünlüğünün de bir göstergesidir. Hatta bunda daha da ileri giderek;²⁶

Bildüğümü sakınam her dehriden
Bilmediğümü soram Gülşehri'den

Böyle şerh ü bast kılmak her feni
Mantku't-tayr'ında Attâr'un kanı

Böyle kalmak degme bir ilmi temiz
Görmeye düşünde Attâr iy azîz

derken edebiyat ve bilimde Attâr'a olan üstünlüğünü de anlatır.

Gülşehri kendisinden önce yazılmış eserleri, başta *Şehnâme* olmak üzere, gayet iyi bilmektedir. Bu sebeple *Mantku't-tayr*'da görülen destan kahramanlarının *e mitolojik şahsiyetlerin çoğu *Şehnâme*'den gelir. Onun yaşadığı devirde Türk edebiyatı kendi iç gelişmelerini sürdürmenin yanında iki kaynaktan daha beslenir. Bunlardan birisi Mısır, diğeri de İran'dır. Aşık Paşa kendi bünyemizi ele alıp göstermeye çalışmasının yanında; Mısır, Memluk Türkleri edebiyatı tarafında da görülürken, Gülşehri İran'a dönmüştür. Bu ikilik daha sonra da devam edecektir. Meselâ XIV. yüzyılın ikinci yarısından sonra Erzurumlu Mustafa Darîr ve Ahmedî gibi şair ve yazarlarımız Mısır'a bağlılık gösterirken, Hoca Mesud (ö. 1356'dan sonra) ve XV. yüzyılın önde gelen şairi Şeyhî (ö. 1429) de İran tarafında kalmaktadır. Gülşehri yerli kaynaklar yanında, özellikle Farsça eserlere yönelmiştir. Zaten hikâyesinde anlattığı altı büyük yazar ve şairin Nizâmî, Mevlâna, Sultan Veled gibi Türk asıllı olanları da dahil Senayi, Attâr ve Sadî hep Farsça yazan sanatkarlardır. O bunların yedinci olarak Fars dilinde *Felek-nâme* adlı eserini yazmış, bunun için mahlas ve eser ismi aramıştır.

25 Kemal Yavuz; XIII-XVI. Asır Dil Yadigarlarının Anadolu Sahasında Türkçe Yazılış Sebepleri ve Bu Devir Müelliflerinin Türkçe Hakkındaki Görüşleri, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı: 27, Faruk Timurtaş'a Armağan, İstanbul 1983, s.9-57; ayrıca bkz. Kemal Yavuz, agm. Türkler, Yeni Türkiye Yayınları, 7. cilt, s.615-634, Ankara 2002.

26 Metin: 2045-2047.

Anlattığına göre daha o zaman *Mantku't-tayr* ortada bile değildir. Hatta *Mantku't-tayr*'da verdiği bilgilerin *Felek-nâme*'de yazılması gerekirdi. O bu sırrı sona saklamış ve olup bitenleri *Mantku't-tayr*'ında açıklamıştır. Sultan Veled'in Türkçe şiirleri, bir de Mevlâna'nın mülemmaları ve bir iki Türkçe gazeli ile Türkçe yazmayı zımnen ima ve işaret etmesi Gülşehri'nin Türkçeye olan sevgi ve bağlılığını ateşlemiş, yazdığı *Mantku't-tayr* adlı eseri ve başka şiirleri ile Türkçe eser vermenin zevkini tatmış ve artık Türkçeden başka dil kullanmamıştır. Gülşehri devri için Türkçenin büyük bir şairidir. Her şeyden önce onda hasbî bir Türkçe sevgisinin olduğunu görürüz.²⁷

O, Türkçe yazmakla övünür. Artık devri de bunu gerektirmektedir. Eseri için,

Kendüzümü her serefrâza uram
Gül şarından odı Şîrâz'a uram

Mantku't-tayr'ı ki Attâr eyledi
Pârisice kuş dilini söyledi

Anı Türkî sûretinde biz dakı
Söyledük bülbül gibi Tanrı hakkı

Çün *Felek-nâme* düzetdük şâhvâr
Pârisice taht u tâc u zernigâr

Türk dilince dahı Tâziden latîf
Mantku't-tayr eyledük ana harîf

Ben bu Türkî defterin çün dürmeyem
Pârisicesi-y-ile degşürmeyem

Kimse böyle tonlu söz söylemedi
Kimse bundan yig kitab eylemedi

beyitleri ile de Türkçeye verdiği önemi belirtir.²⁸ Gerçekten şairin söylediği gibi Anadolu sahasında 1317 yılına gelindiği zaman onun eseri gibi bir eser ortaya konmuş değildir. Şair ne kadar övünse hakkı vardır. O,

Çün murassa' söylene te'lifümüz
Kimseden utanmaya tasnifümüz

Degme ilme akl yitüren bizüz
Kim Kudûrî nazma getüren bizüz

Degme ilmün sırrını çün söyledük
Degmesinden bir risâle eyledük

Çün Süleymân hüdhûde kıldı itâb
Kim kıla tasnif bundan yig kitab

27 Bkz. 22 numaralı dip not.

28 Metin: 4407-4413.

beyitlerinde bunu çekinmeden söyler ve *Kudûrî*'yi bile şiir şeklinde Türkçe yazdığını belirtir.²⁹

Gülşehri, ayrıca kendi bünyemize yönelir. Cemiyetin meseleleri ile de ilgilenir. Devrinin ahıluk anlayışını tenkit eder ve ahl olmanın şartlarını *Fütüvvet-nâme*'yi okumaya ve onunla amel etmeye bağlar. Bunu,

Kim ne ilmi kim dilersin cümle bil
İlla togrılığı elden komagıl
Akla kasd u şehvete meyl eyleme
Kimsenenün gaybetini söyleme
Âhılukdan âhi Bûsr âğeh-durur
Sana âhi ad koyan ebleh-durur
Kim ahılukdan ol irdi Tanrı'ya
Senün işün kamusu zerk ü riya
Çün arıtmadun mürüvvet gölini
Sen ne bilesin fütüvvet yolını
Anda kim her dükün aşın yiyeler
Hayf ola kim sana âhi diyeler
Bilse-y-idün yurtı kim sora-y-idun
Yüz kişinin boynını ura-y-idun
Şarda bir mekr ü hiyel kıla-y-idun
Hân-u-mânun kişinin ala-y-idun
Anda kim herkes kıla bir yol taleb
Sana âhi okımak yavlak aceb
Togru sözün kamusu yalan-durur
Âhıluk adı sana bûhtân-durur
Sen ne kişisin kim âhi olasın
Yâ ahılar kulu dahı olasın
Sen *Fütüvvet-nâme* 'yi bilür isen
Okıyuban şerhini kılur-ısan
Kendüzünü âhılukda iy azîz
Bir ases-başı bilesin bi-temîz
Degme kişi olmagın şarda âhi
Oynıcak oldu bu âhıluk dahı³⁰

29 Metin: 4416-4419.

30 Metin: 2988-3001.

beyitlerinde geniş olarak ele alıp anlatır. Kendisini ahılardan sayar.³¹ Ahıluk o devir için mühim bir rol oynar. İşte şairimiz eserinde hüthüte fütüvveti de sorar. O da üç şeyin açık, üç şeyin bağlı olması gerektiğini anlatır. Bunlardan açık olanlar insanın kapısı, alnı ve sofrasıdır; kapalı yani bağlı olanlar da gözü, dili ve uçkurudur. Gerçekte toplum da bunlara önem verdiği zaman her türlü kargaşadan uzak demektir. Bununla ilgili olarak da Bûsr ve Yemliha hikâyesini anlatır.³² Bütün bunları anlatır-ken, kaynak *Kabusnâme* bile olsa, Türkçede az çok ahıluk hakkında bilgi veren ilk eserin yazarı olarak Gülşehri'yi görürüz.

Gülşehri akıl tarafındadır. O,

Akluna uy kim gidesin göklere
Kurd olma kim iresin öklere
Nefs kavlin dutma her dehrî gibi
Akli rehber eyle Gülşehri gibi³³

beyitlerinde akıl rehber edindiğini söyler ve bunu başkalarına da tavsiye eder. Akıl meselesini ayrıca en geniş şekilde *Felek-nâme* adlı eserinde de ele almıştır. Burada biraz da *Kutadgu Bilig* 'i hatırlatan şair akıl için, akıl dilinden şunları söyler.

Ben şahların şahının dergahının özel kişisiyim,
Bu menzilde yolun bekçisiyim.
Tâ ki, bir pâdişâh bu mülkün mâliki olunca,
İyi veya kötü, ben onun veziri olurum.
Bensiz hiçbir hüküm eskinin başını bilmez,
Bensiz hiçbir ilim nasılı kaçtan ayırt edemez.
Ben safı, tortudan temize çıkarırım,
Kimse bensiz, bu yolu sonuna kadar götüremedi.

Hak yolunda olursan asla gam, keder görmezsin,
Benden ayrılırsan kederlenirsin.
Her bir işte bana danış,
Ben istişare edilen ve emniyet edilenim.
Senin bütün zorlukların, her kapıdan
Hallolur; Allah doğruları bilir.

....

Feleğin yaşlısı değilim, yaşlıyım fakat ilmin aklıyım.
Her nerede bir defter varsa, orada inci vardır.
Başlangıçta benim adım ihtiyar akıldır.³⁴

Gülşehri doğru olmayı, doğruluktan ayrılmamayı da öğütler. Sonra da,

31 Metin: 3002-3023.

32 Metin: sayfa 250 vd.

33 Metin: 3185,3186.

34 Sadettin Kocaturk; *Felek-nâme*, s. 307.

Togru işden ne haber virtür canun
Yohsa egri çok işün vardur senün
Ergilik her pişenün solı-durur
Togruluk Gülşehri'nün yolu-durur
Sen bu işden tevbe kaçan kılasın
Var *Felek-nâme* okı kim bilesin
Mantku't-tayr'ı dahı hall eylegil
Sözüni şîrin ü rengin söylegil
Yavuz işden tevbe kıl iy nâmdâr
Mustafâ yolını eyle ihtiyâr³⁵

beyitlerinde *Felek-nâme* ve *Mantku't-tayr* adlı eserlerinin okunmasını, kötü işlerden sakınıp tövbe edilmesini ve peygamberin gittiği yolda gidilmesini öğütler. Şairin öğütleri bitmez. Gülşehri,

Bir hikâyet öğrediserüz size
Öğrenicegin duâ kılun bize
Çün Muhammed yolını başarasız
Lâcerem hak menziline iresiz
Yolda yüz gül-ı beyâbân var-durur
Gûla kaçan uya her kim er-durur
Togru yolu koyup egri yollara
Girme kim sataşmayasın güllara
.....
Çün mehek yokdur elünde bilmege
Kalbı sâfiden tasarruf kılmaga
İşde Peygamber mehekler eyledi
Kalb-ıla sâfi sıfâtın söyledi
Her kim altunam dir-ise kınanz
Ol meheklerde ayarın sinanz
Ol mehekde kem ayâr-ısa görün
Göge uçar-ısa ok-ıla vurun
Bunça sehmü'l-gayb rahmânî-durur
Bunça sehmü'l-gayb şeytânî-durur
.....

35 Metin: 3610-3614.

Her ki aşlanmakda âciz kalmaya
Bâgbân Gülşehri'den yig olmaya³⁶

beyitlerinde insanın hayat yolunda sapılabileceğini ve ölçülerini ona göre seçmesini ister. Devrinde ise insanlara yol gösterecek kimsenin kendisi olduğunu haber verir. Onun bu sebeple Mevlevîlik'i yaymak ve tekke kurmak için Sultan Veled tarafından Kırşehir'e gönderildiği ve halkı aydınlatma yolunu tuttuğu da bildirilmektedir.³⁷

Gülşehri şekilci değildir. Anlam ve hikmet tarafında yer alan üstün zevk sahibi bir şairdir. Onun tabiatı algılama ve tasvir gücü büyüktür. Belki sanatının kudreti de büyük ölçüde buradan gelmektedir. Hatta kendinden önce yazılmış bir hikâyeyi beğenmeyerek, yeniden yazar. Sonunda da;

Bir kişi bu dâsitâmı eylemiş
İlla lafzın key çöpürdek söylemiş
Eski bezden hûriye ton eylemiş
Bir keçeden aya pilün eylemiş
Vezni-çün lafzun gidermiş harfini
Artuk eksük söylemiş söz sarfını
Şimdi Gülşehri geyürdi bu aya
Müftehar tonlar ki benzetti baya
Anber-ile saçın ördi sünbülün
Gönlegin atlasdan eyledi gülün
Söz ü harfin artuk eksük kılmadı
Âlim anladı vü câhil bilmedi

.....

Böyle rengin böyle tatlu böyle ter
Husrev ü Şîrin sözi oldu meger³⁸

beyitlerinde kendi sanatını anlatır. Ayrıca eserini Nizâmî'nin *Husrev ü Şîrin*'i ile karşılaştırır. Bunu,

Bu hikâyet böyle şîrin böyle ter
Husrev ü Şîrin sözi ola meger³⁹

beytinde tekrar ele alır. Sonra da;

Bu hikâyet böyle şîrin böyle ter
Leyli vü Mecnûn sözi oldu meger⁴⁰

36 Metin: 4076-4079,4124-4128,4241.

37 *Meydan Larousse*, c.5, s.421; Sadettin Kocatürk, age. s. 18.

38 Metin: 749-754, 756.

39 Metin: 1678.

40 Metin: 1679.

diyerek, Nizâmî'nin yazdığı *Leylâ vü Mecnûn* mesnevisini kast eder. O bu beyitlerinde kendi eserini övdüğü gibi, *bu gibi sözler olsa olsa Husrev ü Şirin ile Leylâ vü Mecnûn adlı eserlerde bulunur* diyerek, eserinin üstünlüğünü de dile getirir. Yeri gelmişken şunu da belirtmek gerekir. Gerçekten Türk edebiyatında Leylâ ile Mecnûn Hikâyesi'ni yazan ilk şair de Gülşehri'dir⁴¹

Gülşehri'nin çekici bir anlatımı vardır. Özellikle nitelemeleri ve tasvirleri ile dikkat çeker. Ayrıca sorulu cevaplı bir ifade, üslubunun temelini oluşturur. Ancak bazı hikâyelerinde monologa ve diyaloga da yer verir. Bûşr ve Yemliha hikâyesi ile İblis ve Âdem münazarasında bu anlatım şekli ortaya çıkar.

Böyle olmasına, tekkesi bulunmasına ve halkı, öğrencileri, kitap ve sözleri ile aydınlatmasına, edebî faaliyetlerde bulunup başka şairler de yazmasına rağmen Gülşehri hakkında çok az bilgimiz vardır. Hatta onun ölüm tarihi de bilinmemektedir. Son eseri *Mantku't-tayr*'ı 1317 de yazdığı göz önüne alınırsa şairimizin bu yıldan sonra vefat ettiğini belirtmemiz gerekir. Ancak Gülşehri iyi bir hayat sürmüştür. O kendine güvenen başarılı bir şairdir. Bu sebeple *Mantku't-tayr*'ında ve *Felek-nâme*'sinde hemen her bölümün sonunda kendisinden övünçle bahs eder. Bu durumu Ahmedî gibi bazı şairlerimiz yadırgar ve tenkit eder.⁴² Ancak bu Gülşehri'nin şöhret ve tesirinin daha sonraki yüzyıllara da taşıdığı bir kanıtı olmalıdır. Mesela Şeyhoğlu Mustafa (ö. 1402' den sonra); *Nice ki Hâce Gülşehri buyurdu rahimehullah, beyt:*

*Rencine göre râhatın vireler
Derdine lâıyk ola dermanı*⁴³

şeklinde ondan bahs eder. Yine XV. yüzyıl Mevîvî şairlerinden İbrahim Big de *Külliyat*'ında yer verdiği,

*Hâce Gülşehri didi sözi kese
Altun altuna karışa mis mise*⁴⁴

beytinde ondan hoca diye bahs eder ve adını anarak bir mısraına yer verir. Gülşehri'ye eserlerinde yer veren başka şairler de vardır.⁴⁵ Bunlardan biri de Hatiboğlu'dur. Hatiboğlu 1414 yılında yazdığı *Letâif-nâme* adlı eserinde şairden;

*Ol Celâleddin-i Mevlânâ-yı Rûm
Ol-durur merd-i mu'azzam kıldugun
Hâce Attâr u Nizâmüddin ki var
Hem Senâi Sa'dî Gülşehri i yâr*

41 Metin: 1680. beyit vd.

42 Nihad Sami Banarlı: Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, c. I, s. 378. İstanbul 1971. - Yaşar Akdoğan: İskender-nâme'den Seçmeler, Kültür Bakanlığı yayınları: 876, Ankara 1988, s.33-34.

43 Kemal Yavuz; Şeyhoğlu Kenzül-Küberâ ve Mehekku'l-Ulemâ, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 1991, s. 58.

44 İbrahim Big: Külliyyat (Gülşen-i Niyâz) Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmut Efendi, ms. 3791 v. 47b/2.

45 Gülşehri; *Mantku't-tayr*, tıpkıbasım (Haz. Agâh Sırrı Levend) Ankara 1957, s.6

Âşık u Elvân ki vardur iy amû
Ahmedî Şeyhoğlu Dehhânî kamu
Hep bular külli benüm şâhum-durur
Kimisi şemsüm kimi mâhum-durur

Pir Mehmed (ö. 1461) de Gülşehri ve eserinden, *Tarikat-nâme* adındaki, Attar'ın *Musibet-nâmesi* 'nin tercümesi olan eserinde;

Meşâyihdan hususâ Şeyh Attâr
Ki keşfolmuşdur ana ilm-i esrâr
Musibet-nâme itmiş *Mantku't-tayr*
Ki ol vahdet hevası eylemiş seyr
Birin Gülşehri itmiş tercüme hem
Bu ilm olmuş ana dahı müsellem
Egerçi kuş dilin Türkî dimişdür
Velî tûti gibi şekker yemişdür

şeklinde bahsetmektedir.

Lârendeli Kemâl Ümmî (ö. 1475) de;

Şakal ü dîlküye kala mı mişe
Çü her arslan u kaplan kondı göçdi
Kanı Sa'dî Celâleddin ü Attâr
Veled Gülşehri Elvân kondı göçdi
Kemâl Ümmî cihâna garra olma
Çü sinûn gibi çendân kondı göçdi

beyitlerinde ona büyük değer verir ve şairin adını; Sa'dî, Mevlâna, Attar, Gülşehri ve Elvan Çelebi ile birlikte zikir eder.

Gülşehri bununla da kalmaz. Yazdığı beyitleri bazı şairlerde aşağı yukarı aynı söyleyişle yada mana olarak yüzyıllar boyu devan eder; veya bazı şairlerimizi çağırıştırır. Meselâ,⁴⁶

İy perişân hâl ü bî-sâmân gönül
Bî-kifâyet hâtur u bî-cân gönül
Fikr-ile bir lahza illiyyîndesin
Fikret-ile bir zamân siccîndesin

ve,

Bir gönül yıkmak kim ol çokdur bize
Ka'be'yi yıkmaktan artuktur bize

beyitleri Yunus Emre,

46 Metin: 4369-4370, 3309; 559,1031,1478; 4; 80; 3006; 3599; 253,254, 1613, 1618,1619; 2897.

Ten tagından çün temâşâ idesin
Çok tonuzlar yazularda güdesin
Tanrı bizi yurdumuzdan ırmasun
Bir nefes sudan bizi ayırmasun
Çünkü altunsuz kişi yüz gam bula
Altun-ıla gam yir-ise yig ola

beyitleri Âşık Paşa,

Kudretinden çün düzetti âlemi
Kendü nûrından yarattı Âdem'i

beyti Süleymân Çelebi,

Ol cihânun fahrı vü halkun yigi
Âhiret sultânı vü dünya begi

beyti, Şeyhoğlu Mustafa,

Bir nefes ömrün bahâsı çok-durur
Kadri kamu dünyadan artuk-durur

beyti Muhibbi,

Zihî müdbir âdemî vü nâbekâr
Kim ogurluktan getüre iftihâr

beyti Koca Râgıb Paşa,

Ejdehâlar vardur ol yolda azîm
Beryeler çok u beyâbânlar delim

Agudan acı sular içmek gerek
Çok ilanlar öldürüp geçmek gerek

İlla dut kim ben sizün ile uçam
İşbu od taglarını niçe geçem

Çok denizler cûş idüp geçmek gerek
Çok agular nûş idüp içmek gerek

Ejdehâlar var bu yolda tag gibi
Nite geçsün sayru andan sag gibi

beyitleri Şeyh Galip, ve

Sen bu fende nite fikret kılmadun
Bir küp içinde ölesün bilmedün

beyti de az çok Ziya Paşa gibi şairlerimizi hatırlatur.

B. ESERLERİ

1. Felek-nâme

Gülşehri, *Mantıku't-tayr*'ında eserlerinden de bahs eder. *Felek-nâme* bunların başında gelir. Gülşehri astronomi ilmine değer verilen bir zamanda yaşamıştır. Bu sebeple *Felek-nâme* sözü içine astronomiyi de almaktadır. Gülşehri insanoğlunun nereden geldik, nereye gidiyoruz? Düşüncesi ile bu eseri yazmıştır. O bu soruların cevabını Kur'an'da aramış ve Kur'an ayetlerine bir çok telmihte bulunmuştur.

Felek-nâme tasavvufî tarafı ağır basan bir eserdir. Böyle olmakla birlikte Gülşehri eserinde aklı öne çıkarmıştır. Bu sebeple eser didaktik olduğu kadar ahlâkî hususlara da yer verir. Zaten şairimiz İslâmiyet'e sıkı sıkıya bağlı, âlim olmasının yanında tarikatta da yol alan biridir. *Felek-nâme* insanın hayatta karşılaştığı zorluk ve ıstıraplara dayanmanın sonunda mükâfata kavuşulacağını savunur. Gülşehri'ye göre vücut yok olur, ancak can ölmez. Bu açıdan ele alınca eserin ruh ve onun yolculuğunu anlattığını belirtmemiz gerekir. Şair bununla ilgili olarak devrin ilimlerine göre işlediği konuyu, kendi yazdığı veya *Kelile ve Dimne*, *Mesnevi*, *Kabus-name* gibi eserlerden aldığı hikâyelerle açıklama yoluna gitmiştir.

Felek-nâme konu bakımından *Mantıku't-tayr* ile paralellik gösterir. Ancak, *Felek-nâme*'de ruhun yaptığı işi, *Mantıku't-tayr*'da hüthüt yapmaktadır. Zira ruh, görevi icâbı Tanrı'dan aldığı emirlerle insan bedenine girmek için felekler ehlini ikna etmeye gayret göstermekte ve onlara olumlu cevaplar vermektedir. Bu durum *Mantıku't-tayr*'da hüthüt vasıtasıyla sağlanmaktadır. Hüthüt Tanrı'ya ulaşmak için diğer otuz kuşa (si murg) ikna edici cevaplar verir. Onlara daha önlerinde (istek, aşk, marifet, istinga, tevhid, hayret, fakr u fenâ gibi) heft vadinin bulunduğunu hatırlatır. Sonunda ruh gibi hüthüt de gayesine ulaşır⁴⁷.

Felek-nâme'yi Farsça yazan Gülşehri, bu eseri ile bir hazırlık devresi geçirmiştir. Daha sonra aynı konuyu *Mantıku't-tayr*'ında ele alan şair, *Felek-nâme*'deki ruhun yerine *Mantıku't-tayr*'da hüthütü koymuştur. Bu açıdan bakılınca her iki eser arasında bir benzerlik ve paralellik olduğu görülmektedir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi pek çok ifade ve düşüncenin yanında en azından bazı hikâyelerin ortak olduğunu söylemek gerekir.

Gülşehri *Felek-nâme*'yi 1301 yılında Gazan Han adına yazmıştır. Eserinde Gazan Han'a (ö. 1303) uzun bir methiyesi vardır. Şairimiz Gazan Han'ı yeryüzünün güneşi, dünyanın ayı ve yedi iklim padişahı olarak tanımlar ve onu tarihî şahsiyetlerle denk tutar; bazen de üstün gösterir.⁴⁸

2. Mantıku't-tayr (Gülşen-nâme)

Gülşehri'nin en büyük ve en önemli eseri *Mantıku't-tayr*'dır. Gülşehri

Biz bu *Gülşen-nâme*'de kim eyledük
Dükeli 'ilm istilâhın söyledük⁴⁹

47 Sadettin Kocatürk; age., s. 72.

48 Sadettin Kocatürk; age., s. 128 vd.

49 Metin: 4432.

beytinden de anlaşılacağı üzere *Gülşen-nâme* adını da verdiği bu eserini, ilk eseri olan Farsça yazdığı *Felek-nâme*'den 16 sene sonra kaleme almıştır. Aslında Attar'dan önce ve sonra bu konu ile ilgili eserlerin yazıldığını da belirtmek gerekir. Bununla ilgili eserlere bakarsak, ilk defa İbn Sina'nın (ö. 1037) *Risâletü't-tayr* adlı eserini yazdığını görürüz. Bu kuşların yolculuğu bakımından yazılmış en eski eser olup Arapçadır. Sühreverdî tarafından Farsçaya tercüme edilen bu eseri Ahmed-i Gazâlî (ö. 1126)'nin yazdığı *Risâletü't-tayr* takip etmiştir. Bu eserler de dahil *Gülşehri*'ye gelinceye kadar yazılan eserlerin sayısı sekizi bulur.⁵⁰

Mantku't-tayr'ı Türkçeye ilk tercüme eden *Gülşehri* olmuştur. *Gülşehri* eserini 1317 yılında yazmıştır. Bunu Ali Şir Nevâî'nin 1498 yılında yazdığı *Lisânü't-tayr* adlı 3598 beyti bulan eseri takip etmiştir. Zaîfî 1556 yılında 5116 beyti bulan *Gülşen-i Simurg* adlı eseri yazmıştır. Dördüncü olarak Kadızâde Şeyh Mehmed 5083 beyitten meydana gelen *İnşirahü's-sadr* adlı eseri 1578 yılında tamamlamıştır. Fedâî Dede 1635 yılında 3808 beyti bulan *Mantku't-tayr* adlı eserini bitirerek aynı yıl içinde vefat etmiştir. Attar'ın eserinin Türkçeye yapılmış bu tercümelerinde *Gülşehri* ve Nevâî, Attar'ın metnindeki anlamı Türkçe olarak aktarmaya çalışmışlardır. Zaîfî (ö. 1559), Mehmet ve Fedâî ise anlamdan başka eserin söyleyiş ve anlatış biçimini de vermeye çalışmışlardır.⁵¹ Buna göre *Gülşehri* ve Nevâî eserde serbest bir yol izlerken, Zaîfî, Mehmet ve Fedâî eserin aslına sıkı sıkıya bağlı kalmışlar ve bazı kelimeleri değiştirmekten öteye bir yol tutmamışlardır.

Üzerinde çalıştığımız *Gülşehri*'nin *Mantku't-tayr*'ı, Türkçeye Attar'dan yapılmış ilk tercümedir. 4437 beyitten meydana gelen eser Attar'ın eserinin aynen tercümesi olmayıp, Prof. Dr. Âmil Çelebioğlu'nun deyişimi ile, *serbest ve ilâveli bir tercümesidir*. Eserde tevhid karakterinde bir girişten, Hazreti Peygamberin kavline uymayı öğütleyen beyitlerden ve yer yer tasavvufî ifadelerden sonra *Simurg* tasvir ve tavsif edilir. Bülbül, papağan, tavus, hüma, kaz, doğan, keklük ve baykuş gibi kuşlar toplanmışlardır. Bazı adı zikredilmeyen kuşlar da bu toplantıya gelmişlerdir. Kuşların bir kısmı ise meclise sonradan katılırlar.

Aralarına hüthüt de gelir. Hüthüt, Cenâb-ı Hakk'ın habercisi, Süleyman peygamberin yoldaşı olmak gibi bazı meziyet ve hususiyetleri olan bir kuştur. Diğer kuşları, kendisiyle beraber geldikleri takdirde, Hakk'ı bulacağına ikna etmeye çalışmaktadır. Hakk'ı Kaf Dağı'nın ardında yaşayan *Simurg* temsil etmektedir. Yollar bir hayli uzun ve nice meşakkatlerle doludur.

Her bir kuş, ayrı ayrı hüthüte çeşitli itirazlarda bulunur. *Simurg*'a erişemeyecekleri tereddüdü ile yola çıkmak hususunda özürlerini beyan ederler. Hüthüt, bütün kuşların tereddüt ve suallerine birer birer cevap verir, onları ikna etmeye, itiraz ve tenkitlerinin yersizliğini göstermeye uğraşır.

Daha sonra ismi zikir edilmeyen çeşitli kuşlar sırayla hüthütten tahkik ve taklide, ilme, adle, gıybet, yalana, abes konuşmaya, çirife, şeyhlik marifetine, fütüvvete,

sehavet, kerem ve mürüvvete, günahkârlıktan dolayı, öze, nefse, hışma, vefaya, ayyar (hırsız ve hilekâr)lığa, hikmete, enbiya ve evliya makamına, şeriat, tarikat ve hakikat ahkâmına, yolun mesafesine dair birçok sorular sorarlar. Bu tarz sorularla kuşlar kendi hususiyetlerini ortaya koyup dolayısıyla *Simurg*'a varmaya yüzleri olmadığını arz ile yola çıkmamak için itiraz ederler. Hüthüt, bıkmaksızın her kuşa, ayrı ayrı ikna edici cevaplar verir.

Nihayet hüthütün başkanlığında kuşların, *Simurg* talebiyle Kaf Dağı'na varmak için yola koyulmaları, insanın Hakk'a, mekânsızlığa nispeti anlatılarak bazı nasihat ve ikazlar, gönüle dair bir fasıl ve hâtîme-i kitab bölümü ile eser biter.

Mantku't-tayr temsili bir eserdir. Münazara tarzının yanında çeşitli vesilelerle bilhassa hüthütün ağzından ve diğer hikâyelerde nasihat ve dinî ikazlar ihmal edilmemekle nasihatnâme karakterini de taşır. Ayrıca tasavvufî merhale ve istilahları öğretmesiyle de tasavvufî-tâlimî bir manzumudur.

Herhâlde *Mantku't-tayr*, edebiyat tarihimiz içerisinde dili ve edebî yönü itibarıyla zengin ve devrine göre başarılı mühim bir eserdir.⁵²

Prof. Dr. Âmil Çelebioğlu'nun da belirttiği gibi, *Gülşehri* Attar'ın eserini aynen tercüme etmez. Kendine göre konuyu işler ve bu işlemede keyfince seçmeler yapar. Zaten *Gülşehri*,

Kuş misâli bunda Attar'un-durur
Kalanını eyleyen yârun-durur

beytinde bu durumu açıklamış ve telifi bir eser ortaya koymuştur.⁵³ Ayrıca kendisi bununla ilgili olarak, yukarıda da yer verdiğimiz,

Çün murassa söylene te'lifümüz
Kimseden utanmaya tasnifümüz

beytini söylemiştir.

Tespitimize göre *Gülşehri*'nin 186 civarında hikâyeye yer veren Attar'ın eserinden aldığı hikâyelerin sayısı yedi tanedir. Bunlar; Peygamberimizin Allah'a ümmetinin günahlarını bildirmesi ve bunlara şefaât etmesi dileği, Sultan Mahmud'un Ayas hastalanınca kullarından birini hatırlatmaya göndermesi, Şeyh-i San'an hikâyesi, Hızır'la arkadaşlığı kabul etmeyen bir velinin hikâyesi, kaknûs kuşunun hâlini bildiren hikâye, her gün Şat'ı geçerek sevgilisinin yanına gelen âşığın sevgilisinin gözündeki akı yeni fark etmesi ve Pervâne'ler hikâyesidir. *Gülşehri* son hikâyeyi *Felek-nâme*'sine de almıştır. Ayrıca papağan ve karga hikâyesine de her iki eserinde yer vermiştir.

Attar ve *Gülşehri*'nin *Mantku't-tayr* isimli eserlerini ele alıp; her iki esere kısaca bakacak olursak; Attar eserinde geniş bir giriş yer vermiştir. *Gülşehri*'nin girişi ise 17 beyittir. Attar eserinde; bülbül, tût, tavus, kaz (bat), keklük (kebk), hüma,

50 Mustafa Çiçekler, *Mantku't-tayr*, Kuşların diliyle, Feridüddin Attar, İstanbul 2006, s. 15-22.

51 Cem Dilçin, *Mantku't-tayr*'ın Manzum Çevirileri Üzerine Bir Karşılaştırma, A.Ü. Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi, Fakülte dergisi, sayı 369, s. 35-36.

52 Âmil Çelebioğlu, *Türk Edebiyatında Mesnevî (XV. yy. 'a kadar)* Kitabevi 127, İstanbul 1999, s.48-49.

53 Metin: 4429.

doğan (bâz), balıkçıl (butimar), baykuş (küf), kuyruk sallayan (sa've) olmak üzere on kuşa yer vermiştir. Gülşehri bunlardan bülbül, tütü, tavus, hüma, kaz, doğan, keklük ve baykuş almış, hatta bazen konuyu işlerken yerlerini de değiştirmiştir. Bu durum hikâyelerde de görülmektedir. Gülşehri Attar'ın eserindeki hikâyelerden yalnız yedi hikâye almış, diğer bilgi ve hikâyeleri Kelile ve Dimne, Gülistan, Lemaat, Kabus-nâme gibi eserlerden seçmiştir. Ayrıca Mevlâna'nın Mesnevi'sinden beş hikâye alıp tercüme ve şerh etmiştir. Gülşehri tercüme ettiği bu hikâyeleri aynen almamış, eklemeler ve çıkarmalar yaparak, kendine göre şekillendirerek ortaya koymuştur. Bu durum eserin tamamı için düşünülürse, şairimizin Attar'dan aldığı bölümleri yazarken konu üzerinde durmuş ve ele aldığı konuyla ilgili kısımları genişleterek tercüme yolunu tutmuştur.

Sonuç olarak Gülşehri, Mantiku't-tayr adlı eserini, Attar'ın aynı adı taşıyan eserinden aynen tercüme etmemiş, çeşitli eserlerden aldığı hikâyelerle birlikte 59 bölüm eklemiştir. Attar'ın anlattığı bir çok hikâyeyi eserine almamıştır. Böylece eserdeki asıl fikri işleyerek yeni telifi ve özgün bir eser ortaya koymuştur.⁵⁴

Gülşehri Felek-nâme'de yer verdiği; Kelebekler ve Mum, Papağan ile Karga, Ördek Yavruları ile Tavuk, Tilkinin Ferman Okunması ve Tavşanlar, Göz Doktoru ile Körün Hikâyesi, Hiçe Alma Hikâyesi gibi hikâyeleri Mantiku't-tayr'ında daha mükemmel şekilde işlemiştir. Hatta bunlardan Mesnevi kaynaklı olan ördek yavruları ile tavuk hikâyesinde, ördek yerine kazı koyarak şahıslarını da değiştirmiştir. Kısaca Felek-nâme Gülşehri için bir deneme olmuş, Mantiku't-tayr'a geçince Türkçeye dönmüş ve daha mükemmel bir eser ortaya koymuştur.

Sonra Gülşehri ölümü ile ilgili olarak Felek-nâme'de Mevlâna'yı izlemiş ve yaptığı bazı tasvir ve konuları Felek-nâme'den Mantiku't-tayr'a aktarmıştır.

Gülşehri kendi şöhretinin âlemi tuttuğunu da görmüştür. O,

Ol meger Gülşehri adudur kim ol
Yir yüzün dutdı kim ilte göge yol

beytinde bu durumu övünerek haber vermiştir.⁵⁵

Attar'ın eserini Türkçeye çeviren Abdülba'ki Gölpınarlı da, Gülşehri'nin Mantiku't-tayr'ı için; Attar tesiriyle ve Mantiku't-tayr mevzuunda yazılmış, tercüme olmayan, tamamıyla ayrı bir kitaptır demektedir.⁵⁶ Aynı yolu izleyen Ali Şir Nevâi de Lisânü't-tayr adlı eserini Attar'a nazire olarak yazmıştır. Ali Şir Nevâi her ne kadar terceme kelimesini kullanıyorsa da, bu eser olduğu gibi aktarmamış, gereksiz bulduğu bazı bölümleri bırakmış, yeni öyküler eklemiştir, eserin işlenişinde baştan sona kendi kişiliğinin ve çağının damgasını vurmuştur.⁵⁷

⁵⁴ Ahmet Kartal; Attar'ın Mantiku't-tayr'ı ile Gülşehri'nin Mantiku't-tayr'ının Mukayesesi, I. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni (8-10 Ekim 2003) Bildiriler, Kırşehir 2004, s. 297-329.

⁵⁵ Metin: 3467.

⁵⁶ Feridüddin-i Attar, Mantık al-Tayr (Çev. Abdülba'ki Gölpınarlı) MEB yayınları, İstanbul 2001, bkz. İçindekiler.

⁵⁷ Ali Şir Nevayî; Lisânü't-tayr (Haz. Prof. Dr. Mustafa Canpolat) Türk Dil Kurumu Yayınları: 626, Ankara 1995.

Nüshalar açısından Mantiku't-tayr'ı değerlendirecek olursak, eserin bilinen altı nüshası vardır. Bunlar:

1. İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi nu. 236 (A)
2. İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi nu. 1360 (A1)
3. Türk Dil Kurumu Kitaplığı Nu. A/120 (T)
4. Türk Dil Kurumu Kitaplığı nu. B/6 (T1)
5. Ağâh Sırrı Levend TDK yayınları, sayı: 166, Ankara 157 (R)
6. Süleymaniye Kütüphanesi Fatih, nu. 2557 (F)

nüshalarıdır. Bunlar içinde, T1 nüshası mukabele edilmiş bir nüshadır. Bu karşılaştırma bazen harfe kadar inmektedir. F nüshasının T nüshası ile aynı koldan geldiğini söyleyebiliriz. Ancak F nüshasında çıkarmalar var. Bir de F nüshası imlâ bakımından bozukluk gösterir. T1 nüshası R nüshasına uygunluk gösterir. Ancak A nüshası ile benzerliği daha fazladır. Bu üç nüsha bir koldan gelirse de, dil bakımından R nüshasının diğer nüshalara göre daha sonra yazılmış olduğunu belirtmek gerekir.

3. Aruz-ı Gülşehri

Gülşehri'nin aruz kalıplarının terkip ve teşkilini anlattığı 16 varak tutarında küçük bir risâlesidir. Bu küçük eserin tek nüshası Millet Kütüphanesi Farsça Yazmalar kısmında 517 numarada kayıtlıdır.⁵⁸ Gülşehri eserini Farsça olarak da yazsa, şiir ve aruz üzerine kitap yazan bir öncü şair durumundadır. Zaten o kendinden ve ilminden bahis ederken şiirle ilgili hususlara da yer vermiş ve kendi bilgisi ile övünmüştür.

4. Kudûrî Tercümesi

Gülşehri'nin böyle bir eser yazdığını Mantiku't-tayr'ındaki,

Degme ilme akl yitüren bizüz
Kim Kudûrî nazma getüren bizüz

Degme ilmün sırrını kim söyledük
Degmesinden bir risâle eyledük

beyitlerinden öğrenmekteyiz.⁵⁹ Böylece Kudûrî'nin eserini manzum olarak Türkçeye çevirdiğini kendi eserinde kendisi haber vermiştir. Ancak bu eser henüz ele geçmemiştir.

5. Şiirler

Gülşehri'nin bu eserlerinden başka olarak şiirleri de vardır. Bazıları yayınlamış olan bu şiirler nazire mecmualarında yer almıştır. Aşağıdaki şiir bunlardan biri olup, Mantiku't-tayr nüshalarından sadece birinde bulunmaktadır.⁶⁰

⁵⁸ Nihad Sâmî Banarlı; age. s. 379. Sadettin Kocaturk; age., s. 37-18.

⁵⁹ Metin: 4417-4418.

⁶⁰ Gülşehri; Mantiku't-tayr, TDK kitaplığı, nu: A/120.

Bugün bize geçiben virmedi nigâr selâm
 Kim eydevüz 'aleyke's-selâm ve'l-ikrâm
 Kıyâm idem dir-idüm komadı 'âkıl eydür
 Edeb degül kim idesin bu serv öünde kıyâm
 Zehî semen ki bunuñ gibi gülistânda
 Derimedi vü ne bir serv-kad sîm-endâm
 Kim işidürse idüben 'ışkını tutar nâçâr
 Kim anı görür-ise mihrini gider nâkâm
 Bizüm karârumuzı ol hõd eyle iletdi
 Ki kalmadı dahı bir zerre bizde hiç ârâm
 Bize halâl u harâm ne sorar kim olur
 Ya anuñ-ıla halâl siz andan ire harâm
 Dükeli puhtelerüñ cânları köyinmişdür
 Bu od içinde iy biçäre sen ki kaldun u hâm
 Dahı ne söylestün degme fenni Gülşehri
 Çün irdi defter ucına hikâyet ola tamâm
 Kaçan bizüm ile hem-nâm u hem-nişân ola şol
 Ki 'ışk içinde degüldür melâmet biz nümâm

6. Kerâmât-ı Ahı Evran

Fütüvvet ehli olan Ahı Evran'dan ve onun cözpertliğinden bahseden küçük bir eserdir. 167 beyit olan bu mesnevinin Gülşehri'nin olduğunda şüpheler vardır. Şairimiz Ahı Evran'dan çok, Mevlâna'ya bağlılık gösterir. Hatta Ahı Evran'ı hiçbir eserinde zikr etmez. Bazı kaynaklar şairi Ahı Evran'ın halifesi olarak zikretmişlerdir.⁶¹ Eseri bu açıdan inceleyen Levend bu eserin Gülşehri'nin olamayacağını bildirmekte ve bu fikri ihtiyatla karşılamaktadır.

Burada Ağâh Sırrı Levend'e hak vermek gerekir. Gerçekte bu kadar eserin ve şiirin yazarı olan Gülşehri, Ahı Evran'ın halifesi oisa, herhâlde ona eserlerinde yer verirdi. Hâlbuki Ahı Evran bütün eserlerinde, özellikle *Felek-nâme* ve *Mantiku't-tayr*'ında bir defa bile zikredilmemiştir. Biz bu bakımdan, Ağâh Sırrı Levend'in fikrinin doğru olacağı kanaatindeyiz.

BİBLİYOGRAFYA

- Akalın, Berrin Uyar ; The Poets Wrote Translated Mantiku't-Tayr in Turkish Literature (International Journal of Central Asian Studies, Volum 10-1, Prof. Dr. Mustafa Canpolat'a Armağan, Seoul-Korea 2005.
- Akdoğan, Yaşar ; İskendernâme'den seçmeler, Kültür Bakanlığı Yayınları 876, Ankara 1998.
- Arat, Reşit Rahmeti ; Kutadgu Bilig, Türk Dil Kurum Yayınları, 3. baskı, Ankara 1991.
- Banarlı, Nihâd Sâmî ; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi I. cilt, İstanbul 1971.
- Canpolat, Mustafa ; Ali Şir Nevayî, Lisânü't-tayr, TDK yayınları: 626, Ankara 1995.
- Cunbur, Müjgân ; Gülşehri'nin Mantiku't-tayr, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Doktora tezi, Ankara 1952.
- Çelebioğlu, Amil ; Türk Edebiyatında Mesnevî (XV. yy'a kadar), Kitabevi 127, İstanbul 1999.
- Çiçekler, Mustafa ; Mantiku't-tayr, Kuşların Diliyle, Feridüddin-i Attar, İstanbul 2006.
- Dilçin, Cem ; Mantiku't-tayr'ın Manzum Çevirileri Üzerine Bir Karşılaştırma, A. Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Fakülte Dergisi, sayı 369, Ankara
- Feridüddin-i Atar ; Mantık al-Tayr (Çeviren: Abdülbaki Gölpınarlı) c. I-II, İstanbul 2001.
- Gülşehri ; Mantiku't-tayr, İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi, nu: 236 (A).
- ; Mantiku't-tayr, İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi, nu: 1360 (A1).
- ; Mantiku't-tayr, Türk Dil Kurumu kitaplığı, nu: A/120 (T).
- ; Mantiku't-tayr, Türk Dil Kurumu Kitaplığı, nu: B/6 (T1).
- ; Mantiku't-tayr, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih nu: 2557 (F).
- ; Mantiku't-tayr; (Hazırlayan: Ağâh Sırrı Levend) Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı: 166, Ankara 1957 (R).

61 Gülşehri; *Mantiku't-tayr* (Haz. Ağâh Sırrı Levend), Ankara 1957, s.12-15.

- İbrahim Big ; Külliyyat, Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmut Efendi, nu:3791,
- ; Külliyyat, Üsküdar Hacı Seim Ağa Kütüphanesi, Kemankeş nu: 250.
- Kartal, Ahmet ; Attar'ın Mantıku't-Tayr'ı ile Gülşehri'nin Mantıku't-Tayr'ının Mukayesesi, I. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni (8-10 Ekim 2003), Bildiriler, Kırşehir 2004.
- Kocatürk, Sadettin ; Gülşehri ve Felek-nâme, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1982.
- Köprülü, Fuad ; Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, 3. basım, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, TTK basımevi, Ankara 1976.
- Mansuroğlu, Mecdut ; Sultan Veled'in Türkçe Manzumeleri, İstanbul 1958.
- Meydan Larousse ; 5. cilt, İstanbul 1970.
- Tatçı, Mustafa ; Yunus Emre Divanı II, Kültür Bakanlığı yayınları: 1280, Ankara 1990.
- Timurtaş, Faruk Kadri ; Yunus Emre Divanı, Babıali Kültür Yayıncılığı: 122, İstanbul 2006.
- Yavuz, Kemal ; XIII-XVI. Asır Dil Yâdigârlarının Anadolu Sahasında Türkçe Yazılış Sebepleri ve Bu Devir Müelliflerinin Türkçe Hakkındaki Görüşleri, Türk Dünyası Araştırmaları, sayı 27, Faruk K. Timurtaş'a Armağan, İstanbul 1983.
- ; Seyhoğlu Mustafa, Kenzü'l-Kübera ve Mehekkü'l-Ulemâ, Atatürk Kültür Merkezi Yayını 39, Ankara 1991.
- ; Türk Edebiyatında Mesnevi'den İlk Tercüme Hikâyeler ve Bazı Dikkatler, Uluslararası Mevlâna Bilgi Şöleni 15-17 Aralık 2000, T.C. Kültür Bakanlığı Özel Dizi, Ankara 2000.
- ; Çeşitli Yönleri ile Mantıku't-tayr ve Garib-nâme Mesnevîleri, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Der-gisi, İstanbul 2004.
- ; Âşık Paşa, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Der-gisi, sayı 13, Konya 2003.
- ; Gülşehri'nin Ahı Bısr Hikâyesi, I. Ahı Evran-ı Veli ve Ahilik Araştırmaları Sempozyumu, Kırşehir 12-13 Ekim 2004, Kırşehir 2005.

Gülşehri'nin
Mantıku't-
Tayr'ı
 (Gülşen-nâme)

-METİN ve GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE AKTARMA-

I

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

- 1 Gencine miftâh çü Bismillâh ola
Genci açan âdemî âgâh ola
- 2 Ol Kerîm ü Ferd ü Kuddûs ü Kadîm
Ol Hakîm ü Hayy u Kayyûm u 'Alîm
- 3 Kudretinden çün düzetdi 'âlemi
Kendü nûrından yaratdı Âdem'i
- 4 Âdem-iseñ andan ayru olmagıl
Sag-ısañ yoluñda sayru olmagıl
- 5 Degme fi'lûñ yokdur içinde amân
Mustafâ kavlına inangıl hemân
- 6 Cânlarumuz lâ-mekâna gidiser
Lâ-mekânulular mekânda n'idiser
- 7 Gül diken içinde yatmak hayf ola
Aslını kişi unıtmak hayf ola
- 8 Bu beş on yıldan ilerürek 'aceb
Kanda-y-ıduñ ol yiri kılğıl taleb
- 9 Cânlarumuz gökden indiler yire
Yirde kalan göklere kanda ire
- 10 Bir bir ol yirden ki geldiler berü
Ol yaña varmak gerek bir bir girü
- 11 Cennet, er aslına kavuşmak-durur
Dûzah aslından ırak düşmek-durur
- 12 Yüz kuşa irer-iseñ bir murg ola
Kamusına pâdişâh sîmurg ola
- 13 Kuşlara yüz dürlü dürişmek gerek
Pâdişâhlara irişmek gerek

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

- 1 Yüce Allah'ın hazinesinin anahtarı Bismillah olduğı için, bu hazineyi açan insan Tanrı'nın ismini anmakla ondan haberdar olur.
- 2 O, cömertler cömerdi, yüceliklere erdiren, ezelden var ve bir olan, her şeye emri ulaşan, hep diri olan, her bir varlığa yeten ve her şeyi her zaman bilendir.
- 3 O, âlemi kudreti ve gücü ile düzenli olarak ortaya koydu, Âdem'i de kendi nurundan yarattı.
- 4 Sen insan isen Tanrı'dan ayrılma, doğru yolda isen hep öyle ol, bu yoldan ayrılıp da sapıtıp bozulma ve azma.
- 5 Her işin içinde güven bulunmaz, her fiil doğru olmayabilir; sen hep Peygamber'in sözüne inan ve ona bağlan.
- 6 Canlarımız mekânsız ülkeye ait olduklarından bu dünyada kalmayıp yine oraya gidecekler.
- 7 Bu, gülün diken içinde yatmasına benzer; gülün hep diken içinde olması ve insanın asıl vatanını, aslını unutması acınacak bir hâldir.
- 8 Acaba, bu beş on yıllık dünya hayatından önce nerede idin, sen o yeri istesene!
- 9 Doğrusu canlarımız gökten yere inmiştir; yeri benimseyip beğenen göklere ulaşabilir mi?
- 10 Canlar o yerden nasıl birer birer geldilerse, yine o tarafa teker teker gitmeleri gerekir.
- 11 Cennet kişinin aslına kavuşmasıdır; cehennem ise asıldan uzak düşülen yerdir.
- 12 Yüz kuşa da kavuşsan o, bir kuştur ve onların padişahı Anka kuşudur.
- 13 Kuşların padişahlarına erişmeleri için yüz türlü gayret sarfetmeleri gerekir.

- 14 Kuşlara hüdhüd meger rehber ola
Kim bu kuşlar yoryalar ol yola
- 15 Kim diler-ise ki simurga ire
Kûh-ı Kâf'a vara vü anı göre
- 16 Hüdhüd ü kuşlar u simurg mişâl
'Akl u hulk u Tañrı'ya kıldı meşel
- 17 Girü Gülşehrî sözi sâz eyledi
Mantıku't-tayr'ı hoş âğâz eyledi

İBTİDÂ-YI DÂSTÂN-I SÎMURG

- 18 Bir gice Çin şehri üstinden meger
Nâgehân simurg geçdi cilveger
- 19 Bir kanadı düşdi Çin'e key ulu
Sad herâzân dürlü nakş anda tolu
- 20 Halk çün kim ol kanadı gördiler
Dinlerinüñ külli terkin urdılar
- 21 Ol kanat nakşına çün inandılar
Ol kuş ol bir kanadı sandılar
- 22 Eylediler ol kanatdan bi-karâr
Her biri bir dürlü nakş ihtiyâr
- 23 Birisi güneşe tapdı vü sözi
Aya hatm itdi vü biri ılduzı
- 24 Biri puta tapdı ma'bûdum didi
Biri haça halk-ı maksûdum didi
- 25 Birisi gûsâle tapdı iy 'azîz
Kılmadı kâfirliği dinden temîz
- 26 Kim Müselmân-ısa ol kuş sora
Kâfir anuñ kanadı nakşın göre

- 14 Bu iş, kılavuzsuz olmaz, onlara hüthüt kuşu rehber olunca kuşların hepsi o yolda yürüyecekler.
- 15 Kim simurga erişmek isterse, Kaf dağına varıp onu görmesi gerekir.
- 16 Hüthüt, kuşlar ve simurg bir benzetmedir; akıl ve tabiat hüthüt ve kuşları, simurg da Tanrı'yı temsil eder.
- 17 Gülşehrî yeniden söze başladı ve kuşların dili demek olan Mantukuttayr'ı güzelce söyledi.

SÎMURG HİKÂYESİNİN BAŞI

- 18 Meger bir gece Çin şehri üstünden simurg ansızın kanat açıp gösterişli bir şekilde uçup gitti.
- 19 Onun yüz binlerce türlü nakışla dolu kanatlarından biri Çin'e düştü.
- 20 Halk o kanadı görünce büsbütün dinlerini terk ettiler.
- 21 Gördükleri o kanadın nakışlarına kapılıp inandıkları için, kanattan başka bir şey görmediklerinden o kuşu kanattan ibaret sandılar.
- 22 Bunların her biri kararsızlık içine düşüp o kanatta gördüğü çeşit çeşit işleme ve süslerden birini seçti.
- 23 Birisi güneşe biri aya taptı ve biri de, tapmak için, yıldızı seçti.
- 24 Biri puta taptı ve mabudum dedi; birisi de haça taptı ve onu Tanrı edindi.
- 25 Ey sevgili dost! Birisi buzagiya taptı ve kâfirliği gerçek dinden ayırmadı.
- 26 Müslüman olan herkes o kuşu sordu, kâfirler ise onun kanadının işleme ve süsünü gördüler.

- 27 Ol kuşuñ yüz biñ kanadı var-durur
Bir kanat nakşın tapan kâfir-durur
- 28 'Âlem anuñ bir kanadıdır görüñ
Kanadın görenden ol kuşu soruñ
- 29 Mü'min ol kuş birliğine inanur
Kâfir ol kuş kanat nakşın sanur
- 30 Ol kuşa tap sen ki yüz biñ kanadı
Var-durur her yerde biñ bir adı
- 31 Bir kanaduñ nakşına aldanmagıl
Ol kuş ol bir kanadı sanmagıl
- 32 Tenlü cânlu biñ kanat bir murg olur
Bir kanat nakşı nite sîmurg olur
- 33 Kuşlar anuñ sâyesidür kamusu
Mülkinüñ pirâyesidür kamusu
- 34 Sâyeden her kim yol ilte zâtına
Lâcirem ol yoldan ire katına
- 35 Sâye anuñ pertevîdür iy 'azîz
Sâyeden sen zâtı eylegil temîz
- 36 Nakşa bakma gör kanat nenüñ-durur
Ol kuşa ir kim kanat anuñ-durur
- 37 Bir kanatdan olmagıl biñ nakşa yâr
Kim anuñ yüz biñ kanadı dahı var
- 38 Bir kanada niçe hayrân kalasın
Kuşu iste kim kanat çok bulasın
- 39 Niçe bu Gülşehrî her murgı bula
Murgı terk itsün ki sîmurgı bula
- 40 Kendüzini komayınca âdemî
Olmaya ol pâdişâhuñ mahremi

- 27 O kuşun yüz bin kanadı vardır; bir kanadın işlemelerini görüp ona tapan kâfirdir.
- 28 Âlem, felekler onun bir kanadıdır; bunu anlayıp kanadı görenden o kuşu sorunuz.
- 29 Mümin kişi o kuşun birliğine inanır; kâfir ise, o kuşu kanattaki işlemler sanır.
- 30 Sen o yüz bin kanadı olan, her yerde bin bir adla bilinen o kuşa tap.
- 31 Sen bir kanadın işlemelerine aldanma ve o kuşu yalnız bir kanattan ibaret sanma.
- 32 Tenli canlı bin kanat bir kuş olunca, bir kanadın işlemleri nasıl sîmurg olabilir?
- 33 Bütün kuşlar onun gölgesi olduğu gibi, hepsi onun mülkünün süsüdür.
- 34 Kim sâyeyi izleyerek zatına yol sürerse, sonunda, o yoldan huzuruna ulaşır, kavuşur.
- 35 Ey sevgili ve değerli kişi! Gölge onun ışıklarıdır; sen gölge ile asıl zâtı ayır.
- 36 Sen süslere ve işlemlere değil de, o kanadın kime ait olduğuna bak; böylece o kanadın sahibi olan kuşa kavuşup, vasil ol.
- 37 Bir kanattaki binlerce işlemeye gönül verme de, asıl yüz bin kanadı olana bağlan.
- 38 Bir kanada hayran kalmak yerinde bir iş değildir; sen o kanatların sahibi olanı istersen, daha çok kanat bulursun.
- 39 Bu Gülşehrî her kuşa tutulup gönül vermez, o kuşu terk ederse, asıl kuşların padişahı olan sîmurgu bulur.
- 40 Zâten insan kendini bırakıp benlikten geçmeyince gerçek padişah olan Allah'ın sırdaşı olamaz.

- 41 Kendüzini çün kişi komak gerek
Halk etin bunça niye yimek gerek
42 Bir meniye kodılar sâhib-fenâ
Yüz men arturdı dahı ol bir menâ

CEM' ŞÜDEN-İ HEME MURGÂN

- 43 Kamu kuşlar bir yire dirildiler
Mülki sultânsuz-ıdugın bildiler
44 Subh-dem bir yazuda kim nevbahâr
Dökmiş-idi yire dürr-i şâhvâr
45 Kamu kuşlar geldiler bir mahfile
Kamusınuñ dükeli nakdı bile
46 Kim bize bir pâdişâh-ı nâmdâr
Gerek-idi vü bir ulu şehriyâr
47 Gösterüñ bir gög kim ol mâhsuz-durur
Bizüm ilümüz niçün şâhsuz-durur
48 Başumuzu kılıça yastayalım
Leşkere bir pâdişâh isteyelim
49 Zira çün kim mülk bi-sultân ola
Az zamânda memleket virân ola
50 İstemekten oturup armayalım
Pişvâsuz hem yola varmayalım
51 Birümüzi aradan server kılûñ
Pâdişâh istemege rehber kılûñ
52 Kim bu yola anuñ-ıla gidevüz
Pâdişâhsuz niçe bir sabr idevüz
53 Kim-durur rahbarlığa lâyk görüñ
Leşker içinde kığırdup bir soruñ

- 41 İnsan iddiasını ve benliğini bıraktığı gibi dedikodu da etmemelidir.
42 Birisini fenâ sahibi olarak bıraktılar; ancak ondaki bir benlik iddiası yüzlerce oluverdi.

KUŞLARIN TOPLANARAK BİR ARAYA GELMELERİ

- 43 Bütün kuşlar bir yere toplanıp, memleketin padişahsız olduğunu bildiler.
44 İlkbahar, bir sabah vaktinde kırdâ bulunan bitkiler üzerine padişaha yakışan inci tanelerini andıran çiğ damlaları saçmıştı.
45 Bu kuşların hepsi bir mecliste buluştular; her biri hünerini ve değerini de ortaya koydu.
46 Bize anlı şanlı bir padişah, bir ulu meşhur sultan lâzım idi.
47 Bize aysız bir gökyüzü gösterebilir misiniz; neden bizim de bir padişahımız yok?
48 Düşünüp taşınıp, başımızı kılıca yaslayıp orduya bir padişah arayıp bulalım.
49 Eğer ülke padişahsız kalırsa, memleket kısa zamanda yıkılıp harap olur.
50 İstemekten geri kalıp, bıktıp, usanıp yorulmayalım; öndersiz de yola gitmeyelim.
51 Aramızdan birisini başa geçirin ve padişah aramak için kılavuz yapın da,
52 bu yola onun ile gidelim; zaten padişahsız biz nasıl sabr edebilir, nasıl dayanabiliriz?
53 Rehber olmaya kimin lâyk olduğunu araştırın ve, ordu içinden çağırıp, davet ederek görüp bir sorunuz.

- 54 Rehber olmaga meger hüdhüd gele
Kim yolu Gülşehri'den yigrek bile

ÂMEDEN-İ HÜDHÜD DER MİYÂN

- 55 Geldi hüdhüd ara yire bî-lecâc
Hullesi egninde vü başında tâc
56 Kim tarikat iline server benem
Hem hakikat yolına rehber benem
57 'Âlemi başdan başa gezdüm kamu
Hâturuma nakşını yazdum kamu
58 Çok Süleymân-ıla eyledüm sefer
Yok-durur ben görmedügün bahr u ber
59 Her ne hâle dir-iseñ hâzır benem
Kim Süleymân-ıla sâhib-sır benem
60 Ol erenler kim bu sırrı bildiler
Yollarında beni rehber kıldılar
61 Menziline irürem her bir kuşu
Bensüz iremeye sîmurga kişu
62 Pâdişâhı anlamışam n'ideyim
Yaluñuz bu yola nite gideyim
63 Benüm-ile gelür-iseñüz bile
Gidebilevüz dükelümüz yola
64 Benden ayrılmaz-isañuz bir zamân
İresiz ol pâdişâha bî-gümân
65 Kim Resûl eydür ki her yola refîk
Buluñuz kim sehl ola size tarîk
66 İşidüñ iy kavm bî-noksân bilüñ
Hâzır olup yol yaragını kılüñ

- 54 Kılavuz olmak için hüthüt gelmeli; çünkü o, yolu Gülşehri'den daha iyi bilir.

HÜTHÜTÜN ORTAYA ÇIKMASI

- 55 Hüthüt sırtında elbisesi ve başında tacı ile, itirazı olmadan ve uygun bir şekilde ara yere geldi.
56 "Tarikat ülkesine baş ben olduğum gibi, hakikat yolunun kılavuzu da benim.
57 Bütün âlemi baştan başa gezerek, her bir nakşını gönlüme yazdım.
58 Ben Süleyman peygamberle çok yolculuk yaptım; benim görmediğim hiçbir deniz ve ülke yoktur.
59 Ne şekilde ve ne hâlde isterseniz ben hazırım; zaten Süleyman peygambere de sırdaş ben idim.
60 Bu sırrı bilen erenler, beni yollarında kılavuz edindiler.
61 Ben her bir kuşu varacağı yere ulaştırırım; zaten ben olmadan kimse simurga kavuşamaz.
62 Padişahı anlayan benim, fakat bu yola yalnız başıma, ne şekilde gidebilirim? Bu bir şey ifade etmez.
63 Eğer hepiniz benim ile gelerseniz, hep birlikte, yola çıkıp gidebiliriz.
64 Benden hiçbir zaman ayrılmazsanız; şüphesiz o padişaha kavuşursunuz.
65 Zaten Peygamber, selâm onun üzerine olsun, "gideceğiniz her yola arkadaşla gidin de, yolculuğunuz kolay olsun" buyurdu.
66 Ey insanlar! Eksiksiz bilip anlayınız, sonra da hazırlanıp yolculuk için azık hazırlayınız.

- 67 Kim bizüm bir şâhumuz var bi-ñilâf
Ol tag ardında ki dirler Kûh-ı Kâf
- 68 Adı simurg u cemâli bi-kerân
Kudreti peydâ vü zâtı bi-nişân
- 69 Ol kılur tedbiri kamu işlere
Pâdişâh oldur dükeli kuşlara
- 70 Ol bize yavlak yakın u fazlı bol
Biz irag andan hezârân sâle yol
- 71 Ne bu yola varmagı terk idelüm
Ne bu menzile yalufuz gidelüm
- 72 Yoldaş olufuz binüm-ile bile
Kim yalufuz gidemezüz bu yola
- 73 Her kim ol benüm-ile hem-râh ola
Mahrem-i ol şâh u ol dergâh ola
- 74 Her kime kim pişvâlık ben idem
Anı ol şâh hazretine iletem
- 75 Çün her iş 'âlemde ola Tañrılı
Kendüzünüden kimsene görme alu
- 76 Çün hidâyet Tañrı'dan irdi ere
Bi-şek ol er her işi hoş başara
- 77 Bu meşel kim 'âlemün böstânıdur
Mustafâ oğlanlığı destânıdur

DÂSTÂN-I MUHAMMED
MUSTAFÂ 'ALEYHİ'S-SELÂTU
VE'S-SELÂM

- 78 Hak ta'âlâya tevekkül eylerüz
Mustafâ'nun dâsitânın söylerüz

- 67 Doğrusu bizim, Kaf Dağı denen dağın ardında bir padişahımız var.
- 68 Onun adı simurg, güzelliği hiç farımaz ve solmaz; gücü kuvveti ortadadır, fakat kendisi görünmez.
- 69 Bütün işlere tedbir kılan o olduğu gibi, bütün kuşların padişahı da odur.
- 70 O bize çok yakındır ve nimetleri boldur; biz ise ondan binlerce senelik yoldan uzağız.
- 71 Ne bu yola gitmekten vazgeçelim; ne de bu konağa yalnız başımıza varalım.
- 72 Yalnız gidemediğimiz bu yola benim ile birlikte geliniz ve bana yoldaş olunuz.
- 73 Kim benim ile yoldaş olursa, o padişahın ve dergâhının sırdaşı olur.
- 74 Ben kime önderlik edip yol gösterirsem, onu yüce padişaha kavuştururum.
- 75 Her ne işe başlarsan Allah adı ile başla ve kimseyi kendinden aşağı görme.
- 76 Yüce Tanrı'dan kişiye doğru yol verilince; şüphesiz o kimse her işi en güzel şekilde yapar.
- 77 Bu örnek bütün kâinâtın gül bahçesidir ve Mustafa'nın, selâm onun üzerine olsun, yiğitliğinin hikâyesidir.

MUHAMMED MUSTAFA'NIN
SELÂM ONUN ÜZERİNE OLSUN
HİKÂYESİ

- 78 Biz yüce Tanrı'yı vekil kılıp ona dayanıp, Mustafa'nın hikâyesini söyleriz.

- 79 Ol cihânun fahrı vü halkun yigi
Âhiret sultanı vü dünyâ begi
- 80 Enbiyanun evliyanun serveri
İşid imdi kim nedür Peygamberi
- 81 Ol zamânda kim Resûl oğlan-ıdı
Kamu 'âlem kâlib u ol cân-ıdı
- 82 Eydür-idi dîn baña hâsıl-durur
Yohsa ayrugı kamu bâtil-durur
- 83 Hâriciler ili dutmuş şâh kanı
Mülk-i 'inne'd-dîne 'inda 'llâh kanı (3/19)
- 84 Her ne millet var-ısa yalan-durur
Dîn benüm-durur ki câvidân-durur
- 85 Bu kamu bütleri uşatmak gerek
İltüben demürçiye satmak gerek
- 86 Müdde'iler mülkine akın salısaruz
Kanda kim bûthâne var yıkısaruz
- 87 Bût-perestün başını kesmek gerek
Kendü bütün boynuna asmak gerek
- 88 Dünyayı baña uyanlar açısar
Yohsa ayrugı kılıçdan geçısar
- 89 Mü'mini imânda yâr idiserüz
Ka'be'yi bütlerden arıdsaruz
- 90 Yifni başlamış-ıdı dahı söze
Düşmedüg-idi henüz key ağıza
- 91 Halk anı delüye ururlar-ıdı
Sözini gülüp geçürürler-ıdı
- 92 Çün becid dutdı perîşân oldılar
Kamu şar halkı katına geldiler

- 79 O dünyanın kendisi ile övündüğü, bütün varlıkların üstünü olup, ahiretin sultanı, dünyanın da padişahıdır.
- 80 Peygamberlerin ve velilerin önderini anlatayım da, onun kim olduğunu iyiden iyiye dinle.
- 81 Peygamberin gençlik ve yiğitlik zamanında bütün âlem beden, o da can idi.
- 82 O, "dîn bana verilmiştir, bu dinden başkası hep batıl ve sapıklıktır" der idi.
- 83 Kâfirler ülkeyi ele geçirmiş, padişah nerede; *Allah katında gerçek dîn İslâm'dır mülkü hani? (Âl-i İmran/19)*
- 84 Bütün milletler sapıklık içindedir; ebedî ve sonsuz dîn benim getirdiğimdir.
- 85 Bütün bu putları kırıp ufatmalı, götürüp demircilere satmalı.
- 86 Sapıklıkta ısrar edip dayatanların ülkelerine akın salacak; nerede puthane var ise yıkacağız.
- 87 Puta tapanın başını kesip; onu tapındığı putun boynuna asmak gerekir.
- 88 O dünyayı, bana uyanlar feth edecek, bunun dışında kalanlar kılıçtan geçirilir.
- 89 İnananları iman ettiklerinden dolayı birbirleri ile dost ve sevgili edecek, Kabe'yi de putlardan temizleyeceğiz.
- 90 O daha bunları yeni yeni söylüyordu ve daha şanı şöhreti de âleme yayılmamıştı.
- 91 İnsanlar onun için deli derler ve itibar etmediklerinden sözlerine gü-lüp, alay edip geçip giderler ve hiçdiniverirlerdi.
- 92 O, bunda sıkı sıkıya ısrar ettiği için şehir halkı acze düşüp perişan oldu ve hepsi yanına geldi.

- 93 Kimi eydür oğlan ussuñ yoñ mıdur
Yoñsa diri yöridüğün çok mıdur
- 94 Ussuñ başuñ dirşür iy yetim
Katı sözler çıkar agzuñdan 'azım
- 95 Biz Ebuñlib'e hürmet kıluruz
Yoñsa saña ne kılasın bilürüz
- 96 Biz degülüz yaluñuz putlar tapan
Kamu 'âlemdür putuñ nakşın öpen
- 97 Eyle dut kim bizüm ili yakasın
Pâdişâhlar-ıla nite çıkasın
- 98 Eyle san kim Mekke'yi kayd idesin
'Âlemün halkın nite sayd idesin
- 99 Bir tonuñ yok dünyada kim geyesin
Etmegün yok bir öyün kim yiyesin
- 100 Bu görinür tañrıları kim koya
Vara vü ol gizlü Tañrı'ya uya
- 101 Sen yaluñuz kamu 'âlem dinini
Nite bâtul kılasın 'akluñ kanı
- 102 Bir yetime bunça yüz biñ pâdişâh
Kaçan uya vü hezârân biñ sipâh
- 103 Dilüni dut başcugazuñ yitmesün
Agzuñ açma pâdişâh iştmesün
- 104 Kimsene söylemediğin söyleme
Kendü kendü cânuñ kâsd eyleme
- 105 Ger begümüz işidürse sözüni
Dopraguñdan çıkarısar tozuñı
- 106 Çün Resül işitdi bunlaruñ sözün
Cilve-y-ile 'arza kıldı kendüzün

- 93 Kimisi, "oğlan senin aklın yok mu; yoksa yaşamayı kendine çok mu görüyorsun!
- 94 Ey yetim! Aklını başına topla, ağzından büyük sözler çıkmaya başladı.
- 95 Ebutalib'e saygımız olmasa idi; sana neler yapacağımızı biz bilirdik.
- 96 Yalnız puta tapan biz değiliz; bütün âlem puta tapmakta, hatta putun nakışlarını öpüp benimsemektedir.
- 97 Sen bizim ülkemizi yakıp yıktığını farz et; peki pek çok padişahla nasıl başa çıkacaksın?
- 98 Haydi Mekke'yi kendine bağladığını düşün; ya bütün âlemi nasıl inandırıp ele geçireceksin?
- 99 Dünyada giyecek bir elbisen olmadığı gibi; bir öyün yiyecek ekmeğin de yok.
- 100 Bu göz önündeki tanrıları bırakıp da, görünmeyen o bir Tanrı'ya gidip kim uyacak?
- 101 Sen yalnız başına herkesin dinine nasıl hak ve doğru din değil dersin, senin aklın yok mu?
- 102 Bu kadar yüzlerce padişah ile yüz binlerce asker bir yetime nasıl uyabilir?
- 103 Ağzını açma, padişah sözünü iştmesin; dilini tut ve başını yitirme.
- 104 Kimsenin söylemediği sözleri söyleyip de kendi canına kast eyleme.
- 105 Eğer beyimiz senin sözünü işitirse; tozunu toprağından çıkarır da, toprağına toz edip yele verir.
- 106 Peygamber bunların sözünü işitince çekinmeden ortaya çıkıp kendini gösterdi.

- 107 Kim benüm katumda sultân kim olur
Pâdişâh katında pâsvân kim olur
- 108 Çün benüm tâcumuñ âvâzı çıka
Niçe pâdişâhları tahtdan yıka
- 109 İy niçe begler ki baña kul ola
Niçe sultânlar ki tapuma gele
- 110 Tañrı'dan artuk ne kim var dünyede
Kamu gerek kim baña kullık ide
- 111 Begüñüz benüm sözüm dutmaz-ısa
Ben buyurdugum işi itmez-ise
- 112 Kendüzini ben aña key bildürem
Sizi dahi anı dahi öldürem
- 113 Gün dogıcak gice aradan gider
Varuñ eydûñ göreym baña n'ider
- 114 Çün işitdiler münâfıklar anı
Her birinüñ gevdeden gitdi canı
- 115 Var-ıdı bir beg beriyyede kim ol
Milletine nisbet ider-idi bol
- 116 İşidicek şöyle kimse sözini
Urur-ıdı kılıca kendüzini
- 117 Bir ta'assub millete kılur-ıdı
Kim eger öl dir-iseñ ölür-idi
- 118 Adı Safvân milletin bekleyiçi
Tâzi biniçi vü atlas geyiçi
- 119 Mekke kavımı kamusı dirildiler
Bir yire ol beg katına geldiler
- 120 Kendü dinlerine yarı kıldılar
Nâle vü feryâd u zârî kıldılar

- 107 Benim yanımda sultanın adı bile olmaz; olsa bile o padişahın yanında bir bekçi gibidir.
- 108 Benim tacım ses vermeye başladığı zaman pek çok padişahları tahttan alaşağı eder.
- 109 Pek çok bey bana köle olacak, nice hükümdarlar da hizmetime gelecek ve bu hizmet için can atacak.
- 110 Âlemde Allah'tan başka ne kadar varlık varsa; bunların hepsi bana hizmet edecekler.
- 111 Hükümdârınız benim sözümü tutmaz ve buyurduğum işi yapmaz ise,
- 112 ona kendi haddini hakkıyla bildirdiğim gibi, size ve ona da hayat hakkı tanımam.
- 113 Gün doğduğu zaman gece yok olur; gidip söyleyin bakalım, o bana ne yapabilir?
- 114 Münâfıklar bu sözü işitince, her birinin bedeninden canı ayrılıp gitti.
- 115 Fakat çölde milletini sahiplenip yardım etmekte ve kayırmakta çok aşırı giden bir bey var idi.
- 116 Kavminden bir kimsenin sözünü işitince, yardım için kendini fedâ bile ederdi.
- 117 Milletine aşırı derecede bağlı olduğundan, kendisine öl deseler, canını verirdi.
- 118 Kavmini görüp gözeten, at binen ve ipek giyen o beyin adı Safvan idi.
- 119 Mekke halkı hep birden bir yere toplanıp o beyin yanına geldi.
- 120 Kendi dinlerine arka çıkarak; inleme sızlama ile bağırıp çağırdılar.

- 121 Kim bir oğlan Mekke'de ağzın açar
Söz yerine üstümüze od saçar
- 122 Ne Hübel kurtulur andan ne Menât
Kim azarlamaz ne 'Uzzâ vü ne Lât
- 123 Putlarımızın yüregi tagladı
Nârunûr anuñ elinden agladı
- 124 Zendüstâ'yı köyindürdi odı
Milletüñüz kamu bâtıldur didi
- 125 Eyle cādû kim ayı iki yarar
Avçına taş avuçukların dürer
- 126 Câzulıg-ıla elinde söyledür
Bilmezüz kim def'i çâresi nedür
- 127 Ne begi koyam ne sizi dir bize
İy beg uş biz 'arza eyledük size
- 128 Kor-ısañ kim ol bu sözleri diye
Az zamânda kamu halk aña uya
- 129 Aña karşı söyledi hoş sevsümâr
'Ankebût oldu evinde perde-dâr
- 130 Kimse yok kim bizi andan sormaduk
Millete bâtıldı diyeni görmedük
- 131 Çün kim ol beg işidür bu sözleri
Kakımakdan kan tolar hem gözleri
- 132 Eydür ol oğlan delü midür 'aceb
Delü degül usludur dir Bûleheb
- 133 Eydür uslu putlara kanda söge
Ol hümâ yâ kendüzin nite öge
- 134 Mâlî mülki garra eylemiş anı
Bûleheb eydür 'abâ-durur tonı

- 121 Sonunda, "Mekke'de bir yiğit ağzını açınca söyledikleri söz değil, sanki üstümüze ateş saçmaktadır.
- 122 Onun dilinden putlarımız, Hübel, Menat kurtulamadığı gibi, o Uzza ve Lat'a da hakaret eder.
- 123 O putlarımızı yererek incitti; hatta Narunur putu bile onun dilinden kurtulamayıp ağladı.
- 124 Onun ateşi Zendusta putunu da yaktı ve bize; *sizin milletiniz büsbütün haktan ayrılıp sapıttı* dedi.
- 125 O ayı ikiye bölen bir sihirbazdır; avuçlarına taş alır; yumar.
- 126 Sonra da cadılık yapıp sihir ile konuşturur. Bunu def edip kovup ortadan kaldırmanın çaresini de bilmiyoruz.
- 127 Bize; *ne beyi ne sizi korum* der. Ey ülkenin beyi işte biz bunu size arz ediyoruz.
- 128 Bu sözleri söyleyince önüne geçmezsek, kısa zamanda bütün halk ona uyacak.
- 129 Örümcek ona perde yaptı; hatta kertenkele ile güzel güzel konuştu.
- 130 Ondaki bizi sormamış kimse yok; ancak biz millete "sapık ve yoldan çıkmış" diyeni de görmüş değiliz.
- 131 O bey bu sözleri işitince; öfkelenir ve gözleri kan çanağına döner.
- 132 Bey, "acaba o yiğit deli midir?" deyince; Ebuleheb, "deli değil akıllı kimsedir" diye cevap verir.
- 133 O, "akıllı kişi niçin putlara sövsün, sonra o yüce insan neden kendini övmektedir.
- 134 Öyleyse onu malı mülkü zenginliği şımartmıştır" deyince, Ebuleheb, "onun elbisesi bile abadır" cevabını verir.

- 135 İki pulı yok cihânda sayası
Bir sokum etmeği yokdur yiyesi
- 136 Bir tonı yok dünyada kim geyesi
Etmegi yok bir öyün kim yiyesi
- 137 Bu görünür tañrıları kim koya
Vara görmedügi Tañrı'ya uya
- 138 Sen yaluñuz kamu 'âlem dînini
Nite bâtıl kılasın 'akluñ kanı
- 139 Ellerin ol beg eline urınur
Mesned üstinden at üstine binür
- 140 Kılıcın darta anı kim bir baña
Gösterüñ kim dadını virem aña
- 141 Hışm-ıla anuñ sözinden tolayım
Kılıç-ıla anı iki bölüyim
- 142 Kendü bütlerüme feryâd ireyim
Aña uyanları kamu kırayım
- 143 Mekke kavımı girdiler hurrem yola
Leşkeriyle beg dahı gelür bile
- 144 Mekke'nüñ çün yakınına geldiler
Mekke yakın-ıdugını bildiler
- 145 Mustafa bir sinleye varmış-ıdı
'İbretine sinlerüñ durmuş-ıdı
- 146 Nâgeh ırakdan anı ol beg görür
Âh ider atıñ başın çeker durur
- 147 Mekke kavımından sorar kim ol kişi
Kim siz eydürsüz ki fâsiddür işi
- 148 Şol degül-ise 'acebdür kim gezer
Üşde sinlerde vü ahvâlin düzer

- 135 "Hatta dünyada sayacak iki kuruşu olmadığı gibi; yemek için de bir lokma ekmeği bile bulunmaz.
- 136 El içinde giyecek bir elbisesi ve bir öyün yiyecek ekmeği bile yoktur.
- 137 Bu açıkça görünen tanrıları bırakır ve gidip, görmediği bir Allah'a tapar.
- 138 Sen kendi başına bütün herkesin dininin sapıklık olduğunu söylüyorsun, senin bu durumda aklın nerede?" deyince,
- 139 O bey ellerini birbirine çalar ve binek taşından atına biner.
- 140 Kılıcını alır ve; "onu bana bir gösterin de hakkını istediğim gibi vereyim" der.
- 141 Onun sözünden öfke ile dolup; "kılıçla onu ikiye böleyim.
- 142 Kendi putlarına yardım edeyim ve ona uyanların hepsini öldüreyim" der.
- 143 Mekke halkı sevinerek neşe ile yola düştüler; bey de onlarla birlikte geliyordu.
- 144 Mekke'ye yaklaşıncı, artık şehrin yakın olduğunu anladılar.
- 145 Mustafa da bir mezarlığa gitmiş ve ibretle mezarlara karşı durmuş idi.
- 146 O bey ansızın onu uzaktan görünce; âh edip atın başını kenara çeker ve durur.
- 147 O kimse Mekke halkına dönüp, "siz onun işlerinin bozuk olduğunu söylüyorsunuz.
- 148 Şu mezarlıkta gezip hâline çekidüzen veren kimse değilse buna şaşılmaz mı?" diye sorar.

- 149 Eytdiler oldur nite bildün anı
Kim sorarsın dōsta beñzer düşmeni
- 150 Niçe kişiye sataşduñ sormaduñ
Gördügün şahsı muhâla urmaduñ
- 151 Bunı ırakdan nite bildün 'aceb
Kim kalursın böyle ta'rifin taleb
- 152 Çün görür Safvân ki bunlar kör-imiş
Bu Süleymân'dur bular bir mûr-imiş
- 153 Eydür andan berü kim açdum gözüm
Añladum kendü işimi kendüzüm
- 154 Ben bunun şeklinde âdem görmedüm
Buña beñzer âdemiye irmedüm
- 155 Çünki nâgeh gözlerüm gördi bunı
Eyle san kim oda yandurdu beni
- 156 Nûrı gönümün çırâğın yandurur
Beni anuñ yolu dapa döndürür
- 157 Bûleheb çün gördi kim Safvân aña
Sayd oldu vü becid kaldı taña
- 158 Eydür iy Safvan çün sihrin ide
Çok senüñ gibi yi yoldan ilede
- 159 Çün görür Safvân ki hergiz Bûleheb
Kılmayısar Mustafâ dinin taleb
- 160 Eydür ol câzû degül ben bilürem
Hâlini yavlak teferrûc kıluram
- 161 Dünyada ne 'ilm ola kim ben anı
Bilmedüm illâ bunuñ 'ilmi kanı
- 162 Her fenûñ okı benüm kişüm-durur
Sihir ü nârinât hōd işüm-durur

- 149 "Evet odur, o dostu benzer düşmanı nasıl bildin de soruyorsun?
- 150 Sayısız kimselerle karşılaştın hiç birine bakmadın da, gördüğün bu kişiyi sormadan edemedin.
- 151 Bunu uzaktan nasıl bilebildin de bu şekilde onun tarifini istersin?" dediler.
- 152 Safvan bunların körlüklerini, onun Süleyman bunların ise karınca gibi olduklarını görünce;
- 153 "İşte ondan beri gözümü açtım ve ne yapmam gerektiğini anladım.
- 154 Ben bunun gibi insan görmedim ve buna benzer birisine de rastlamadım.
- 155 Gözlerim birden bire onu görünce, beni kendimden aldığımı ve aşk ateşine yakıldığımı zannettim.
- 156 Onun nuru gönümün çirasını yakar ve beni kendi yolundan tarafa çekip yöneltir" dedi.
- 157 Ebûleheb Safvan'ın ona tutulduğunu görünce, iyiden iyiye şaşkınlık içine düştü.
- 158 Sonra, "ey Safvan o sihrini yaptığı zaman senin gibi nicelerini yoldan ayırıp götürdü" dedi.
- 159 Safvan, Ebuleheb'in İslâmiyet'i aslâ kabul etmeyeceğini görünce;
- 160 "Ben hâlini iyiden iyiye gözetleyip araştırıyorum, onun büyücü olmadığını da biliyorum.
- 161 Dünyada bilim olarak ne varsa öğrendim, yalnız bunun ilminin ne olduğunu bilmiyorum.
- 162 Her ilmin oku benim ok çantamdadır; sihir, büyü ve bunlardan kurtulma, tılsım, remil benim asıl işimdir.

- 163 Câzular görmişvenin ben dünyede
Kim tağı taguñ katına ilede
- 164 İlla bu ol Tañrı'dan söyler kim ol
Gösterür peygamberine togru yol
- 165 Câzu yüzi böyle nûrlu olmaya
Câzular bu bildüğini bilmeye
- 166 Ben henüz anı ırakdan görürem
Nisbetin bunça gönülden ururam
- 167 Yakınına varur-ısam hõd benüm
'İşk odında yana gevdemde canum
- 168 Büt nedür kim kimse Tañrı'yı koya
Vara bir cânsuz bûte niçe uya
- 169 Bu ki bizden kamu oynı utısar
Mu'cizât-ıla cihânı dutısar
- 170 Büt çün oddan kendüzin kurtarmadı
Tokuyanlaruñ cezâsın virmedi
- 171 Ayruğı oddan niçe kurtarısar
Yâ aña uymayana burtarısar
- 172 Yüz çekiç her bir başına yidi
Birisî dögen kişiye ne didi
- 173 Bu cihân yaradana da'vet kılur
Halk zîrâ Tañrı birliğin bilür
- 174 Biz demürçi dokıdugın sanuruz
Tañrı diyü yalana inanuruz
- 175 Kendüyi eyleyene kimse söge
Vara kendü eyledüğünü öge
- 176 Tañrılık eyledüğün hõd ölmeye
Halkı yaradan olur-ısa revâ

- 163 Ben dünyada, dağı dağın önüne getiren pek çok büyücüyü de görüp
tanıdım.
- 164 Ancak bu kimse, peygamberine doğru yol gösteren ve *insanları Hak
yoluna çağır* diyen Allah tarafından söyler.
- 165 Cazı ve büyücünün yüzü böyle nurlu değildir ve sihirbazlar bunun
bildiğini bilmezler.
- 166 Ben bunu daha yenice uzaktan görüyorum ve ona bağlılığımı
gönülden söylüyorum.
- 167 Eğer yakınına varırsam, aşk ateşinden vücudumda taşıdığım canım da
yanıp yok olur.
- 168 Put dediğin nedir, insan Tanrı'yı bırakıp da gidip bir cansız puta mı
uyar?
- 169 Bu bizi bütün oyunlarda yenecek ve kendisine verilen mucizelerle de
dünyayı tutacaktır.
- 170 Put ise kendisini ateşten kurtarmadığı gibi, kendisine hakaret eden
vuran kıran kimselerin de cezasını veremez.
- 171 O hâlde başkalarını ateşten nasıl kurtaracak; bunu bırak, kendisine
tapmayanlara bile yüzünü ekşitebilecek mi?
- 172 Tek başına yüzlerce çekiç vurulduğu hâlde, putların hiç biri bu vuruş-
ları yapana bir şey yapabildi, bir şey söyleyebildi mi?
- 173 Bu ise, âlemleri yaratana çağırıyor, çünkü halk Tanrı'nın birliğini bil-
mektedir.
- 174 Biz demircilerin örs üstünde çekiçle vura vura yaptığı putu biliyor;
bir de ona Tanrı diyerek kendi kendimizi kandırıyoruz.
- 175 Kendini yaratana kim sövebilir; bunun karşısında insan kendi
yaptığını Tanrı diye övebilir mi?
- 176 Tanrı olarak bilinen hiç ölmemeli; bu da mahlukatı yaratan olursa
uygun ve yerindedir.

- 177 *Hâşa li'llâh* kim dahı Safvân bûte
Dapa yâ bût hûkmini hergiz duta
- 178 Bu'l-hakem Safvân'a eydür iy ulu
Bir söz işit gör ne direm ben delû
- 179 Şimdiye deġin nite bilmez-idûñ
Bu sözi vû fikrini kılmaz-ıduñ
- 180 Kim bu cādûyı göricek añladuñ
Kişinûñ put tapdugını tañladuñ
- 181 Elli yıldır kim taparsın sen bûte
Şimdi bûtleri beğenmezsin nite
- 182 Sen anuñ yüzinde gördüñ-ise nûr
Fitnesini sanduñ-ısa bî-fütûr
- 183 Ben anuñ yüzinde nite görmedüm
Ne var anuñ milletine girmedüm
- 184 Çün görür Safvân ki Bucehl'ûñ gözi
Görimez kim bile dünden gündüzi
- 185 Eydür iy Bucehl dünyâ karañu
Gice-y-idi ev bucagı dır tolu
- 186 Gerçi gözüm var-ıdı görmez-idüm
Karañudan ol yaña varmaz-ıdum
- 187 Çün güneş toġdı görindi dır baña
Sen ki gözsüzsin görünmedi saña
- 188 Gözlü ne kim gice yavıkulısar
Girü ırte olıcaġaz bulısar
- 189 Gözsüzüñ kim derdi bî-dermân-durur
İrtesiyle gicesi yıksân-durur
- 190 Ben bir inçü gice düşürmiş-idüm
Karañuda terkinı urmuş-ıdum

- 177 Safvan'ı puta tapmaktan ve put emrini tutmaktan *Allah saklasın.*" der.
- 178 Ebulehep de Safvan'a; "ey ulu kişi! Ben delinin söylediġi sözü işit de ne dediġime bir bak.
- 179 Sen şimdiye kadar neden bu sözü bilip de düşünmezdin, şimdi mi aklın başına geldi?
- 180 Şimdi bu cadıyı görüp anladın da insanların puta tapmasına mı şaşıyorsun?
- 181 Sen elli yıldır puta taptın; şimdi ise putları beğenmiyorsun! Bu nasıl iş?
- 182 Sen onun yüzünde aydınlık görüyor ve fitnesinden rahatsız olup çekinmiyorsun.
- 183 O hâlde ben niçin ondaki nuru görmedim; sonra ona inanıp milletine karışmadıysam ne olacak?" der.
- 184 Safvan Ebucehl'in görmediğini, gecedен gündüzü bile fark edemediğini anlar.
- 185 Ona, "ey Ebucehl! Dünya kapkaranlık bir gece idi ve evin köşesinde inciler vardı.
- 186 Gözüm vardı, fakat görmediğim için o tarafa gitmiyordum.
- 187 Güneş doğunca inciler karşımda parladı, sen ise kör olduğundan sana görünmedi.
- 188 Gören kişi gece bir şeyi kaybedebilir; ancak sabah olunca tekrar bulur.
- 189 Kör olanın derdine çare yoktur; zaten onun gündüzü ile gecesi bir demektir.
- 190 Ben geceleyin bir inci düşürmüş; karanlıkta aramaktan vazgeçmiştim.

- 191 İrte çün oldı girü buldum anı
Kör ola her kim 'ayıblaya beni
- 192 Kimse şekker sanup agu yimeye
Yâ güneş aydın degüldür dimeye
- 193 Kimseye yalvarmaz altın kim beni
Sevüñüz illâ gören sever anı
- 194 Bu Muhammed beni hergiz görmedi
Yañılıban baña rişvet virmedi
- 195 Kim beni kâfirler arasında ög
Milletün terk eyle vü bütlerc sög
- 196 Ben bunu göricek aıladım kim ol
Kimseye göstermez illâ togru yol
- 197 Şem'i gözleri görenler yandurur
Yohsa gözsüz yanarı söyündürür
- 198 Eyle dut gözsüz çerâğın yandura
Işığında bakuban neyi göre
- 199 Ben anı öldürmege gelmiş-idüm
Küllü cânı kaşdını kılmuş-ıdum
- 200 Şimdi kim gördüm yüzini dek benüm
Lutf kılın ol bağışlasun cânım
- 201 Ölür-isem dahı suçum kalmadı
Çün kılıç dutmaga gücüm kalmadı
- 202 Ditreyyü Safvân iner atıdan yire
'Azm ider kim Mustafâ dapa vara
- 203 Mekke kavmı cânına çün od düşer
Kamusu Safvân'ın üstine üşer
- 204 Kim senüñ bigi ulu beg turıcak
Bir gedânuñ tapusına varıcak

- 191 Sabah olunca tekrar onu buldum, bu durumda kör olan herkes beni ayıplayabilir.
- 192 Kimse zehiri şeker sanarak yemesin ve güneş, aydın ve ışıklı değildir demesin.
- 193 Altın madeni kimseye, 'beni seviniz' diye yalvarmaz, zaten onu her kim görürse sever ve alır.
- 194 Bu Muhammed, Tanrı'nın selâmı üzerine olsun, beni hiç görmedi ve yanılıp bana,
- 195 'beni kâfirler arasında öv ve milletini bırakıp putlara söv' diye rüşvet de vermedi.
- 196 Ben onu görünce, doğru yolu buldum ve bundan başka gidecek bir yer göstermediğini anladım.
- 197 Mumu ancak gözleri görenler yakar, yoksa kör adam yanarı da söndürür.
- 198 Gözsüzün çırayı yaktığını düşün, öyle olsa bile ışığında bakıp neyi görebilir?
- 199 Ben büsbütün onun canını almak için niyetlenmiş ve onu öldürmeye gelmişim.
- 200 Şimdi yüzünü gördüm; artık o kerem kılın da benim canımı bağışlasın.
- 201 Ölsem de artık suçum yok; çünkü kılıç tutmaya gücüm kalmadı ve her şeyimle teslim oldum" der.
- 202 Safvan titreyerek atından iner ve Mustafa tarafına gitmeye karar verir.
- 203 Mekke halkının canına ateş düşer ve hepsi birden Safvan'ın etrafına toplanırlar.
- 204 "Senin gibi büyük bir bey kalkıp, bir dilencinin huzuruna varınca;

- 205 'Âlemîler işidüben ne diye
Yâ bizi kim âdemîlerden saya
- 206 Eyle kim senden ziyâna vardı iş
Saña giley itmesevüz yig-imiş
- 207 Eydür imdi ditremegüm giderün
Kaça kim gerek-ise aluñ virün
- 208 Yohsa ben andın yaña varmaz-ısam
Tapusunda kul gibi durmaz-ısam
- 209 Yok-durur hergiz gümânım kim benüm
Kalmayısar gevdem içinde canum
- 210 Geñüm-ile ben varur mıyam aña
Ol iledür benî kendüden yaña
- 211 Vardı peygamber katına dıtreyyü
Yâ Resûlallah hatâ kıldum diyyü
- 212 Bilmedüm geldüm seni sayo itmege
Sayduñ oldum kuvvetüm yok gitmege
- 213 Başını ayağı altında kodı
Saña vü dînüne inandum didi
- 214 Mustafâ eydür var ilünde otur
Göñlün içinde baña imân getür
- 215 Çün Müslümânlık yolu kuvvet duta
Bu oyunda kâfiri mü'min uta
- 216 Evvel ol beg kim Müslümân olısar
Din içinde ehl-i imân olısar
- 217 Sen olıarsın gazâ sâzın düze
Var ilünde muntazır olgıl bize
- 218 Sevinü ili dapa Safvân gider
Görgil imdi ol münâfıklar n'ider

- 205 bunu da cümle âlem işitince ne derler; sonra bizi kim insan yerine koyup değer verir.
- 206 İşimizin seninle ziyana uğradığı anlaşıldı; keşke sana şikâyetle bulunmasaydık, bu daha iyi imiş." derler.
- 207 Safvan da, beni bir titreme tuttu şimdi benim titrememi giderin; bunun için ne lâzımsa alıp verin.
- 208 Eğer ben ondan tarafa gitmez ve kul köle olup hizmetine girmez isem,
- 209 vücudumda can namına bir şey kalmayacak; zâten benim ona inancım tamdır.
- 210 Ben ona kendi isteğim ile gitmiyorum; beni kendinden yana çekip götürün odur." der.
- 211 O titreyerek; "Ey Allah'ın peygamberi! Ben hata ettim" diyerek peygamberin huzuruna vardı.
- 212 Sonra; "bilmeden seni avlamak için geldim; fakat ben senin avın oldum, artık senden ayrılıp gitmeye gücüm kalmadı."
- 213 Başını onun ayağı altına koyarak; "sana da dînine de inandım" dedi.
- 214 Mustafa ona; "git memleketinde otur, bana gönlünden inanıp, iman getir" buyurdu.
- 215 Müslümanlık yolu güçlenip kuvvetlenince; bu oyunda müminler kâfirleri yenerler.
- 216 İşte en önce o bey Müslümân olacak ve din içinde imana kavuşacaktır.
- 217 "Gidip memleketinde bizi bekle, artık gaza işlerini düzenleyip yoluna koyan sen olacaksın." buyurdu.
- 218 Safvan sevinerek memleketinden yana gitmeye dursun; artık o münâfıkların ne yapacağını bir seyret.

- 219 Kamusî hayrân kalurlar bu işe
Her biri başın urur taşdan taşta
- 220 Çün kim imân nûrî Saf'vân'da olur
Lâcerem Bulkâsım'ı görüp yanur
- 221 Bulhakem gönlünde çün yokdur safâ
Lâcerem görünmez aña Mustafâ
- 222 Namaz evvel ol kılandan yigrenür
Andan ol namaz kılıcı osanur
- 223 Ne ki ol şahsuñ bahîl urdı adın
Anuñ-ıçun zekâtıñ bilmez dadın
- 224 Oruc ol şahsı degüldür görücü
Anuñ-ıçun dutmaz ol şahs oncı
- 225 Mîhr mihre ire kîn kîne gele
Küfr küfre vara dîn dîne geie
- 226 Hür-ısañ hür ola uçmakda işüñ
Dîv-ıseñ dîv ola odâ yoldaşuñ
- 227 Ne pulı hergiz gümüşe katalar
Ne gümüşi pul diyüben satalar
- 228 Güneşüñ yüzi bulaşmaya işe
Altun altuna karşı mis mise
- 229 Hôş-durur cennât-ı Firdevs-i berîn
İlla fihâ *ni'me ecrü'l-âmilin* (3/136, 29/58)
- 230 Kaçarı varsam yig ola dîr-regil
Mustafâ etegin elden komagıl
- 231 Çün durasın Mustafâ-y-ıla bile
Fethe varur-ısa varasın bile
- 232 Ne yola vara 'aceb 'âkıl kişi
Kim Muhammed'den yig ola yoldaşı

- 219 Her biri taştan taş başını vurur ve hepsi bu işe hayran kalırlar.
- 220 İmanın ışıkları Safvan'a vurunca, o sonunda peygamberi görüp ona gönülden bağlanır.
- 221 Ebucehil'in gönlünde temizlik ve güvenç, itminan ve kabul bulunmadığından; sonunda ona Mustafa görünmez olur.
- 222 Eğer namaz kılıcı namazdan sıkılıp usanırsa; namaz en önce o kılan kişiden öğrenir.
- 223 Eğer o kişinin adı cimrilige çıkmış, ona *eli sıkı* denmişse o, zekâtın tadını bilmez.
- 224 Oruç bir şahsı görmemiş ise; o kimse bu yüzden oruç tutmaz.
- 225 Sevgi sevgiye ulaşıp, düşmanlık düşmanlıkla buluşsun; küfür küfure gitsin, din de dine gelsin.
- 226 Huri isen cennette eşin cennet kızı olmalı; yok şeytan isen cehennemde yoldaşın şeytan olacak demektir.
- 227 Bakırı asla gümüşe katmadıkları gibi; gümüşü de bakır diyerek satmazlar.
- 228 Güneşin yüzüne is ve karalık bulaşmaz, altın altına, bakır da bakıra karışır.
- 229 Yüce Firdevs cennetleri ne kadar güzeldir; ancak ona *öyle amel ve hareket edenlerin mükâfatı ne güzeldir* (*Âl-i İmrân* 136, *Ankebut* 58) diye bildirilenler girecek.
- 230 Nereye gitsem bu benim için iyidir deme; sen Mustafa'nın eteğine yapış ve onu hiç bırakma.
- 231 Sen hep Mustafa ile beraber ol; fethi giderse, sen de birlikte git ve ondan ayrılma.
- 232 Akıllı kişi ne tarafa giderse gitsin buna şaşılmaz; çünkü onun için Muhammed'ten daha iyi yoldaş yoktur, mutlaka onu bulur.

- 233 Yüz günehten tevbe kıldı bir hakîm
Siz yuasirrûne 'ale'l-hunşi'l-'azîm (56/46)
- 234 Her yalanı nite gerçek sanavuz
Mustafâ'nuñ kavline inanavuz
- 235 Bu esâsi eylediler reh-nümûn
Sâyiñhûne'r-râki'üne's-sâcidûn (9/112)
- 236 Hem bu yola kıldılar hâsıl necât
Kânîlâtûn tâ'ibâtîn 'âbidât (66/5)
- 237 Dünyada bu dâsitânı söyleyen
Âhiret esbâbını cem' eyleyen
- 238 Gör ne dürlü dökdi sözler kendüzi
Kim murassa' oldu Gülşehrî sözi
- 239 Degme ağız bilmeye sözüñ yatın
Cevherîler bile gevher kıymatın
- 240 Her biri elinde bir mühür dutar
'Âleme dolar Gülşehrî satar
- 241 Fâ'ilâtûn fâ'ilâtûn fâ'ilât
Zulmet oldu cehl 'ilm âb-i hayât

FASL

- 242 Pes bilññüz iy cihânûñ kuşları
Kim girü ol şâh düzer bu işleri
- 243 Kimsenüñ hiç ihtiyârı yok-durur
Kim diye bu az u yâ ol çok-durur
- 244 Hüdhüdi siz h'ör u kiçi görmeñüz
Rehber oldugın bu yola yirmeñüz
- 245 Kim bu yol yohsul-ıla bayuñ degül
Cüz bu ehl-i fitnat u râyuñ degül

- 233 Siz o büyük günah üzerinde ısrar ederlerdi (Vâkı'a 46) şeklinde bildirilen hekimin yüz günahıtan pişmanlık duyup tövbe etmesine bakın.
- 234 Her yalana nasıl gerçek diyelim; biz Mustafa'nın sözlerine inanalım.
- 235 Onlar; seyahate çıkanları, rûku ve secde edenleri (Tevbe 112) örnek alıp bunu düstur edinip temel aldılar.
- 236 İşte bu namaz kılan, tevbe eden ve ibadet yapan (Tahrim 5) kimseleri örnek alarak kurtuluşa erdiler;
- 237 Dünyada bu hikâyeyi söyleyene, ahiret sebeplerini bir araya toplayana
- 238 bir bak, o ne şekilde sözler söyledi; işte Gülşehrî'nin sözü süslü ve güzel oldu.
- 239 Her ağız sözü yakıştırıp düzgünce söyleyemez; incinin kıymetini ancak cevherden anlayanlar bilir.
- 240 Onların her biri ellerinde mühür tutmaktadır; bu inciler, bu sözler bütün dünyaya dolar ve bunları Gülşehrî söyler.
- 241 Fâilâtûn fâilâtûn fâilât; bilgisizlik karanlık, ilim ise âbıhayât, yani hep canlı kalmaktır.

FASIL

- 242 İşte ey cihanın kuşları! Bu işleri yeniden padişahın düzenlediğini iyi biliniz.
- 243 Bu az veya o çok demek hiç kimsenin elinde değildir, burada itiraz yoktur.
- 244 Siz hüthüt kuşunu aşağılayıp küçük görmeyiniz ve onun bu yolda kılavuz olduğunu kinamayınız.
- 245 Bu yol, ne yoksulun ne de zenginindir; yalnız anlayış ve fikir sahibinin de değildir.

- 246 Kim Süleymân'a resûl olan kişi
Başara kuşlar-ıçun her bir işi
- 247 Her kimi kim kıldı sîmurg ihtiyâr
Olmadı anuñ-ıla cüz baht yâr
- 248 Benüm-ile ol yola varan kişi
Pâdişâhuñ yüzini gören kişi
- 249 Yüz tagı bir günde ol yolda geçe
Yüz deñizi cür'a sanıban içe
- 250 Ol kapıda kim nihân u âşikâr
Nûr u zulmetden hezârân perde var
- 251 Yaluñuz nite gire kimse yola
Gelüñüz kim kamumuz gılüm bile
- 252 Ejdehâlar vardur ol yolda 'azîm
Beryeler çok u beyâbânlar delim
- 253 Agudan acı sular içmek gerek
Çok ilanlar öldürüp geçmek gerek
- 254 Hüdühüdün kuşlar sözün çok gördiler
Cânlarınuñ külli terkin urdılar
- 255 Pâdişâh var-ıdugın cün bildiler
Kamusu hayrân u vâlih kaldılar
- 256 'Âşık oldılar anuñ dergâhına
Her kul istedi kim ire şâhına
- 257 Nâle vü zârî vü şûra düşdiler
Cümle hüdühüd yöresine üşdiler
- 258 Kim kula anuñ gibi sultân oia
Kul niçün işbunça sergerdân ola
- 259 Cehd idelüm kim aña irişevüz
Pâdişâhumuz-ıla görüşevüz

- 246 Süleyman'a elçi olan kimse, kuşlar için her bir işi daha iyi yapar.
- 247 Simurg benden başka olarak kimi seçmişse azıcık bile olsa onun talihi, bahtı açılmadı.
- 248 Benim ile o yola giden ve hükümdarın yüzünü gören kişi,
- 249 bu uğurda yüz dağı bir günde geçer ve yüz denizi bir yudum su sanarak içer.
- 250 İşte o kapıda gizli açık, nurdan ve karanlıklardan binlerce perde bulunmaktadır.
- 251 Kimse bu yola yalnız başına giremez; geliniz hep beraber, hep birlikte gidelim.
- 252 O yolda çok büyük yılanlar, güçlükler var; çöller ve kırık yerler de pek fazladır.
- 253 Zehirden acı sular içmek lâzım; pek çok yılanı da öldürüp geçmek güçlüğü var.
- 254 Kuşlar hüdütün sözünü başarılmaz gibi gördüklerinden, hepsi canlarından geçti.
- 255 Hükümdarın varlığını bildiklerinden; hepsi hayran olup kendilerini unuttular.
- 256 O yere bağlanıp tutuldular; böylece her bir kul padişahına ermek istedi.
- 257 Ağlayıp sızladılar, perişanlık içinde kaldılar ve hepsi birden hüdütün çevresine gelip toplandılar.
- 258 Kula onun gibi bir padişah olunca; kalın bu şekilde başının dönüp kendinden geçmesi boşuna değildir.
- 259 Biz ona ulaşmak için gayret edeceğiz ve sonunda padişahımız ile görüşeceğiz.

- 260 Yohsa biz kul kim şahından ayrıla
Ayrık anuñ ilde ne kadri ola
- 261 Ol gün anda hüdhüdi toyladılar
Yollarınuñ yaragın eylediler
- 262 İlla yol havfı vü hevlinden girü
Her biri getürdi bir 'özü ilerü

ÂMEDEN-İ BÜLBÜL PİŞ-İ HÜDHÜD
VE 'ÖZR-ÂVERDENES

- 263 Geldi bülbül ortaya hayrân u mest
Vâlih ü medhûş u sergerdân u mest
- 264 Kim benüm işüm gülistânda biter
Nevbahâr u bâğ u bostânda biter
- 265 Her gülü kim kendüme yâr eylerem
Her gice vafâmı tekrâr eylerem
- 266 Her seher kim gül çemende açıla
Kamudan ilkin bâña karşı gele
- 267 Ben anuñ yüzine karşı söyleyem
Müşkilümi kamusın hall eylerem
- 268 Her gün işümüz bizüm gul-gul-durur
Sevdüğümüz dünyada bir gül-durur
- 269 Hâsa şimdi tâze Gülşehrî gülü
Kim getüre göze servi sünbülü
- 270 Anı sevmeyen kişi nâkes-durur
Serv anuñ katında hâr-u-şes-durur
- 271 Yola varmaga ne bunça ivelüm
Bize bir gül gösterün kim sevelüm
- 272 Geldi gül vaktı girü kim büloölün
Bâğ ola yiri vü bostânlar gülün

- 260 Değilse biz kullar padişahdan ayrılırsak; artık onun bu ilde bir değeri olur mu?
- 261 O gün orada hüdhüte ziyâfet verdiler ve yol için hazırlıklar yaptılar.
- 262 Ancak yol zahmeti ve korkusu sebebiyle, her biri yeni baştan bir bahane ve özür ileri sürdü.

BÜLBÜLÜN HÜTHÜTÜN ÖNÜNE
GELMESİ VE ÖZÜR BİLDİRMESİ

- 263 Bülbül ortaya kendinden geçmiş, sarhoş heybete kapılmış, dehşet içinde ve başı dönmüş olarak geldi.
- 264 Sonra da; benim işim gül bahçesinde olmaktadır; benim için ilkbahar, bağ ve bostan gerekir.
- 265 Kendime sevgili edindiğim her gülün özelliklerini, her gece sabaha kadar tekrar tekrar anlatırım.
- 266 Her seher vaktinde çemenlikte açılan her gül; herkesten önce benim karşıma çıkar.
- 267 Ben onun yüzüne karşı durup durup söyleyince; bütün güçlüklerim gider ve bütün dertlerimi unuturum.
- 268 Bizim işimiz her gün ötüp sevgilinin vasıflarını söylemektir; zaten dünyada gülden başka da bir sevgilimiz yoktur.
- 269 Özellikle şu zamanda yeni açılmaya başlayan Gülşehrî'nin gülü olduktan sonra; artık şerviler ve sünbüller göze görünmez olur.
- 270 O gülü sevmeyen kimsenin insanlıktan nasibi yoktur; servi bile onun yanında çer çöp gibidir.
- 271 Yola gitmek için çok acele etmeliyiz; şimdi bize gönül verip sevecek bir gül gösteriniz de sevgilimiz olsun.
- 272 Artık gül mevsimi geldi; şimdi tekrar bülbülün yeri bağ, gülün mekânı da bahçelerdir.

- 273 Nevbahâr oldu ki bülbül söyleye
‘İşkını ma’sûkına şerh eyleye
274 Kamu sözi külli terk eyleyelüm
Bülbüle gül sözini söyleyelüm
275 Sormaya sîmurg hergiz bülbüli
Bülbüle ol yig ki seve bir gülü

CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD
BÜLBÜL-RÂ

- 276 Hüdühüd eydür sûrete kapılan er
Ma'naya kanda ire iy bî-basar
277 Niçeme kim gül ola sâhib-cemâl
Hüsine bir haftada irer zevâl
278 Ol cemâle kim zevâl irişe tîz
‘Âşîka andan melâl irişe tîz
279 Ögüdüm dut kimseneye buşmagıl
Bir gül için bîñ dikene düşmegil
280 Bir bahân tâze görmedi rezân
Kim anı pejmürde kılmadı hazân
281 Ne kışın u ne yazın görmek gerek
Güllerün ‘ömri azın sormak gerek
282 Niçe sûret âhir iy sûret-perest
Sûreti n’ider olan ma’nîde mest
283 Biz ki bülbül yüregini taglaruz
Güllerün tîz öldüğine aglaruz
284 Çün seni sîmurg kılmaya kabûl
Kaçan ire gönlüne mihrî nüzûl
285 Niçe kim gül vafânı söyleyesin
Soldugından soñra terk eyleyesin

- 273 İlkbahar geldi, şimdi bülbülün ötme ve aşkını sevgilisine uzun uzun anlatma ve açıklama zamanıdır.
274 Biz artık bütün sözleri bir yana bırakıp gülün bülbüle söylediklerini anlatalım.
275 Artık sîmurg bülbülün adını hiç anmayacak, çünkü bülbül için gülü sevmek daha önemlidir.

HÜTHÜTÜN BÜLBÜLE
CEVAP VERMESİ

- 276 Hüthüt bülbüle; “görünüşe aldanan kimse için hikmet ve sırlara kavuşmak ne zaman mümkün oldu, ey gözleri görmeyen kör!
277 Gül ne kadar güzel olsa da; onun güzelliği bir hafta bile sürmez, farı-yıp solmaya başlar.
278 O güzellik çabucak yok olunca, bu yüzden âşık hemen elem ve üzüntü içine düşer.
279 Ögüdümü tut ve kimseye öfkelenme; sonra da bir gül için bin dikene takılıp kederlenme.
280 Zaman bir çiçeği, canlı şekilde devamlı olarak taze görmedi, çünkü güz mevsimi onu dağıttıverdi.
281 Bunu kışa ve yaz mevsimine bağlamamalı hatta güllerin niçin ömürlerinin az olup, soluverip dağıldıklarını araştırmalı.
282 Ey sûreti, zâhiri durumu görüp sonunda görünüşe aldanan kişi! İlâhî sırlar içinde hikmete kavuşup kendinden geçen kimse görünüşe ve maddeye bağlanır mı?
283 Bülbüllerin gönlünü yakan biz; güllerin çabucak soluverip, farıyarak öldüklerine üzülür ağlarız.
284 Seni sîmurg kabul etmediği için; onun sevgisi senin gönlüne ne zaman gelip yerleşebilir?
285 Sen sevgilim dediğin gülün bu kadar niteliklerini söylüyor; solunca da bırakıp gidiyorsun.

- 286 Her seher kim niçe kim gül açıla
Saña karşı gelmeye baña gele
- 287 Süreti eylemegil ma'niye büt
Gül bugün togdı vü yarın öldi dut
- 288 Bu mesel kim 'âlemüñ bostânıdur
Bir er ü bir 'avratuñ destânıdur

DÂSTÂN-I MERD Ü ZEN

- 289 Ol bir er bir 'avratı sever-idi
Anı görmege 'azm iver-idi
- 290 Şat'dan ol yaña-y-idi 'avrat evi
Sâhatı ser-sebz ü bünyâdı kavı
- 291 Er evi Şat'dan bu yaña zer-nigâr
Sahmı bâg u sakfı dahı lâlezâr
- 292 'Avratuñ 'ışkı eri almış-ıdı
Gerçi Şat'dan bu yaña kalmış-ıdı
- 293 Ol hevâya göñli çün uçar-ıdı
Şatt'a düşüp ol yaña geçer-ıdı
- 294 Yüzemez-iken suyu diler-ıdı
Yârı ogrına dişin biler-ıdı
- 295 Yâr-ıla yüz dürlü 'ayş ider-ıdı
Girü Şatt'a düşüben gider-ıdı
- 296 Bir gün ol 'avrat katında oturur
Nâgehân bakar yüzine vü görür
- 297 Bir benek konak gözinde 'avratuñ
Er düşer ortasına yüz mihnetüñ
- 298 'Avrata eydür 'acab gördüm bugün
Bir konak gözünde kim yog-ıdı dün

- 286 Seher vaktinde gül açıldığı zaman o, sana değil, bana karşı gelip
açılır, güler.
- 287 Sır ve hikmet diyârının yolunu görünüşe aldanarak kapatma; gülün
bugün açılıp yarın solup dağıldığını iyice anla.
- 288 Bu örnek dünya bahçesinden alınmış bir er ile bir hanımın hikâyesi-
dir, iyi dinle!

ERKEK VE KADIN HİKÂYESİ

- 289 Bir yiğit bir hanımı çok sevdiğinden; onu görmek için can atar
ziyadesiyle acele ederdi.
- 290 Nehrin öte yakasında olan hanımın evi yeşillikler içinde, sağlam
temeller üzerine yapılmıştı.
- 291 Erkeğin evi ise ırmağın diğer tarafında altın işlemeli alımlı, bağlık
alandı ve lâle bahçesinin ortasıydı.
- 292 Avradın aşkı eri kendinden alıp yakmıştı; ancak o ırmağın diğer yaka-
sında kalmıştı.
- 293 Gönlü ona kavuşmak isteği ile uçmaya başlayınca, nehre girip öte ya-
kaya geçmişti.
- 294 Yüzemediği hâlde nehre dalar ve sevgilisi uğruna çok zahmetlere
katlanırdı.
- 295 Sevgilisi ile türlü türlü yaşar, içer oynar sonunda da tekrar nehre dalar
ve geçip giderdi.
- 296 Bir gün avradın yanında otururken, ansızın yüzüne bakıp,
- 297 sevgilisinin gözünde bir karalık, bir ben olduğunu gördü; bunun üze-
rine yüzlerce üzüntü ve sıkıntı içine düştü.
- 298 Hanıma seslenerek; "dün gözünde bulunmayan bir konak gördüm,
bugün buna şaşıyorum" dedi.

- 299 'Avrat eydür Şatt'a ayruk girmegil
Geçmege vü 'ömr boynın ırmagıl
- 300 Eydür on yıldır ki Şatt'ı geçerem
Dicle'yi bir cür'a gibi içerem
- 301 Od gibi her gün düşerem ben suya
Şimdi girme didüğün âhir neye
- 302 'Avrat eydür kim bu konak iy canum
On yıl oldu kim gözümde'dür benüm
- 303 İlla çün 'ışkuñ senün gâlib idi
Beni görmege becid tâlib idi
- 304 Hem geçer-idün Şat'ı durmaz-ıduñ
Hem gözümdeki akı görmez-idün
- 305 Çün senün 'ışkuñ irişdi âhire
Lâcerem gözümde'dağı akı göre
- 306 'İşk çün gitdi Şat'a düşmek 'azım
Yüzemeyene hatardur iy hakim
- 307 'İşk-ıdı Şatt'a girüp kayırmayan
Gözümün bakup konagın görmeyen
- 308 'İşk çün gitdi Şat'a girür-iseñ
Bogılasın bir kadem urur-ısañ
- 309 Yüzeilmeyen kişi nite gire
Şatt'a vü kendüzinün boynın ura
- 310 Ol ere çün olmadı bu sır 'ayân
Şatt'a düşdi vü bogıldı bi-gümân
- 311 'İşk evine 'akl-ıla girmez kişi
Sevdiğinün 'aybını görmez kişi
- 312 'Âşık ol degül ki sevdi yârnı
Gördüğünçe dil-rübâ dil-dârını

- 299 Hanım bunun üzerine; "artık nehre, geçmek için girme ve ömrüne yazık etme" cevabını verdi.
- 300 Bunun üzerine o, "Ben on yıldır Şatt'ı geçmekteyim, gerekirse Dicle'yi bir yudum su gibi içirim.
- 301 Ben nehre ateş gibi her gün düşerken; sonunda bana; 'suya girme' demenin sebebi nedir?
- 302 Avrat; Ey canımın içi! Bu konak on yıldır benim gözümde'dir.
- 303 Ancak bana karşı aşkın çok fazla olduğundan sen, hep beni görmek için can atardın.
- 304 Yerinde duramaz ve koca nehri geçip gelir, böylece gözümdeki akı hiç görmez idin.
- 305 Fakat senin aşkın son bulunca, nihâyet gözümdeki akı yeni görmeye başladı.
- 306 Aşk gidince artık nehre girmek yüzme bilmeyene çok tehlikeli olur, bunu bir düşün. İşte ey olaylardan ders alan kişi!
- 307 Baktığın hâlde gözümdeki akı göstermeyen, sonra nehri geçip gelmene sebep, bana olan aşırı sevgin idi.
- 308 Artık bu aşırı sevgi ve aşk gitti, eğer nehre girip bir adım atarsan boğulursun.
- 309 Yüzemeyen kişi Dicle'ye nasıl girer; bu onun kendini öldürmesi demektir" dedi.
- 310 Ancak bu sırrı o kişi gerçekten anlayıp bilmediği için sonunda nehre düşüp boğuldu.
- 311 İnsan aşk evine girince akı bir tarafa bırakır ve sevdiğinin kusurunu, ayıbını hiçbir zaman görmez olur.
- 312 Âşık, gönül kapan, gönlünü verdiği sevgiliyi görünce seven,

- 313 Yârınuñ cün rengi soldı 'âkıbet
'Âşıkı andan kesildi 'âkıbet
- 314 Girü kendü işlerine başladı
Ne diler-ise cihânda işledi
- 315 'Âşık ol-durur ki 'âlemde kese
Gönlini vü yâri zülfinde asa
- 316 Kamu 'âlemde kesüp yâra ire
Terk ide yâri vü Cebbâr'a ire
- 317 'İşkî kimse eylemez-ise 'ayân
Saña Gülşehrî kıla bir bir beyân
- 318 Bu mesel böyle şeker-efşân u ter
Dâsitân-ı Şeyh-i San'an'dur meger

DÂSTÂN-I ŞEYH 'ABDURREZZÂK

- 319 Tañrı adın her kim ilte diline
Bu hikâyet aña yavlak biline
- 320 Kim Müslümânlık yolu bî-gerd-iken
Dîn içinde cümle sâhib-derd-iken
- 321 Var-ıdı San'an şarında bir ulu
Gönlü deryâ vü içi dürler tolu
- 322 'Abdurrezzâk idi ol ulu adı
Kim bilişdürür-idi Hakk'a yadı
- 323 Dek Harem içinde ol sâhib-zamân
Elli yıl şeyh olmuş-ıdı bî-gümân
- 324 Çok müridi vü muhibbi var-ıdı
Kim dükeli key riyâzet-dâr-ıdı
- 325 Kaç müridi var-ıdı dirisem uz
Var ola-y-ıdı iki kez iki yüz

- 313 sevgilisinin güzelliği gidince, aşkı kesilip sonunda ondan vazgeçen;
- 314 sonra tekrar kendi işleri ile uğraşan ve dünyada keyfine göre yaşayıp, istediğini yapan kimse değildir.
- 315 Âşık diye; her bakımdan dünyadan kesilen, gönlünü sevgilisinin zulfüne asıp onun için canını veren,
- 316 bütün âlemde her bir şeyi bırakıp sevgiliye ulaşan, onun güzelliğinden geçip Hakk'a eren kişiye denir.
- 317 Eğer aşkı, kimse açıkça anlatmazsa; onu sana Gülşehrî inceden inceye, birer birer anlatır.
- 318 Aşka örnek; böyle tatlı, böyle hiçbir zaman tazeliğini kaybetmeyecek şekilde Şeyh San'an kıssasında gerçek olarak vardır.

ŞEYH ABDURREZZAK'IN HİKÂYESİ

- 319 Kim Tanrı'nın adını diline alırsa, bu hikâye ona en iyi ve en ayrıntılı şekilde açılıp bildirilsin.
- 320 Müslümanlık yolu arı, temiz ve bulanık olmadığı zamanda ve herkesin İslâmiyet'e hizmet için zahmet ve güçlüklerle katlandığı vakitte,
- 321 San'an şehrinde, gönlü incilerle dolu denizlere benzeyen büyük, ulu bir kimse vardı.
- 322 O gaflet içindeki insanları Allah'a yaklaştıran büyük zatın adı Abdurrezzak idi.
- 323 O kutup, o zamana hüküm eden kişi yalnızca Ka'be'de bile elli yıl hocalık yapmıştı.
- 324 Kendini Hakk'a vermiş, daima ibâdet eden bu zatı çok kimse gönül-den severdi ve onun sayısız öğrencileri vardı.
- 325 Kaç öğrencisi var diye anlatmaya kalksam, gerçekten iki yüzü iki yüzle çarpmak gerekir.

- 326 Hak yolında elli hac kılmış-ıdı
Sünnet-ile farzı key bilmiş-idi
- 327 Hem salât u savmı bî-had var-ıdı
'İlmi çok u sâhib-i esrâr-ıdı
- 328 Keşfi bî-hadd u kerâmâtı delim
Zühdi çok u hem makâmâtı 'azîm
- 329 Muktedâlıkda cihân halkına hem
Olmış-iken kamu 'âlemde 'alem
- 330 Renc-ile kalan kişi kuvvette süst
Olur-ıdı bir deminden ten-dürüst
- 331 Şol kerâmât-ıla ol şeyh-i 'azîz
Kılmış-iken küfri imândan temîz
- 332 Olmuş-iken gönlü 'ilm-ile tolu
Bir gice düşinde görür ol ulu
- 333 Kim Harem'den Rûm milkine gelür
İleyinde bir bütûn secde kılur
- 334 Eyle düşde büt katında yir öper
Kim sanasın Tañrı diyüben tapar
- 335 Çün bu düşi gördi bidâr-ı cihân
Eydür iyvâh ussuma irdi ziyân
- 336 Fitneler hayli yöreme üşiser
Yoluma düşvâr 'akabe düşiser
- 337 Ben kaçan bu gussadan cân iledem
Cânı terk itdüm ki imân iledem
- 338 Fitne yüzini yire basmak gerek
'Akba düşdi yoluma kesmek gerek
- 339 Girmeye bir er bu yola piç ü piç
Kim yolında düşmeye bu 'akbe hiç

- 326 O, Allah için elli defa hacc etmiş, İslâmî ilimlerde de, farzı sünneti bilmekte büyük bir bilgin idi.
- 327 Ayrıca ibadet olarak, sınırsız şekilde oruç tutmuş, namaz kılmıştı; bilgisi çok olup gizli surlara da sahipti.
- 328 Gönlü açık, pek çok kerametleri görülmüş, haramlardan kaçma ve Hakk'a ibadette eşsiz olup derecesi pek büyüktü.
- 329 İnsanlara önder olduğu gibi o, ehliyet ve liyakat sahibi, toplum içinde parmakla gösterilen bir kimse idi.
- 330 Hatta hastalıklara tutulup kuvvetten düşenler, onun bir üflemesi ile sıhhatte kavuşup, iyi olurdu.
- 331 Bu kadar büyük derecesi olan bu sevgili mürşit, küfrü imandan gayet iyi ayırdığı,
- 332 gönlü ilimle dolduğu hâlde, o ulu kişi bir gece rüyasında;
- 333 Kâbe'den Anadolu taraflarına geldiğini ve bir putun önünde secde ettiğini;
- 334 düşünde putun önünde yer öptüğünü, hatta ona Tanrı diyerek tapıldığını görür.
- 335 O dünyanın kalbi uyanık ve gönlü keşiflerle dolu büyüğü, bunun üzerine; "âh yazık artık aklıma zarar erdi.
- 336 Artık fitneler etrafıma üşüşecek; hayatım geçilmesi zor geçitlerden geçecek, güçlüklerle karşılaşacağım.
- 337 Ben bu dertten nasıl sağ sâlim kurtulur; canı terk edip, nasıl gerçek imanla gidebilirim?
- 338 Bu karışıklık ve fitnenin yüzünü bastırıp yolumdaki güçlüklerden nasıl kurtulurum?
- 339 Bu eğri büğrü karışık ve dolaşık yola kimse girmemeli, böylece bu zor geçitlere hiç rastlamamalı" der.

- 340 Bunda ol 'akbe gider olur-isa
Yol aña rüşen olabilür-ise
- 341 Çün kala ol 'akbe bunda câvidân
Cüz 'ukûbet olmaya yolda 'ayân
- 342 Şeyh eydür 'âkıbet yârânlara
Kim fedâ olsun tenüm siz cânlara
- 343 Baña bir iş düşdi gelûñ gidelüm
Rûm'a vü bu müşkili hall idelüm
- 344 Bize bir Rûm iline varmak gerek
Bu düşûñ ta'birini sormak gerek
- 345 Şeyh ü yârânlar dükeli cem' -ile
Geldiler Rûm iline kamu bile
- 346 Ka'beden Rûm iline çün gitdiler
Rûm ilini hoş teferrüc itdiler
- 347 Gezdi her bâğ içinde gül gibi
Degme şardan geçdiler bülbül gibi
- 348 Seyr kılmagı ma'âf eylediler
Rûm ilini hoş tavâf eylediler
- 349 Yol yörimekte becid dürişdiler
'Âkıbet bir manzara irişdiler
- 350 Hôş temâşâ kıldı şehr-i Kayser'i
Yörür-iken gördiler bir manzarı
- 351 Meger ol manzar Rûm sultânınuñ
Ki kızı anda olur-ıdı anuñ
- 352 Şeyh ü yârânlar çün anda geldiler
Nâgehân ol manzarı hoş gördiler
- 353 Bir kız üstinde oturur ay gibi
İki kaşı ok atar bir yay gibi

- 340 Buradan o zor geçitlere gidebilir ve gittiği yol ona açık seçik görünür ise;
- 341 o güçlük bunda sonsuz kalacak, ancak o yolda azıcık bir karşılık bile bulunmayacak.
- 342 Sonunda mürşit sevdiklerine; "vücûdum siz canlarım ve dostlarım için fedâ olsun.
- 343 Bana bir iş düştü; geliniz Anadolu taraflarına gidip bu güçlükleri ortadan kaldıralım.
- 344 Bizim için Anadolu'dan yana gidip bu rüyanın yorumunu sorup öğrenmek yolu göründü" der.
- 345 Hocaları ve sevgili öğrencileri hep birlikte, topluca Anadolu taraflarına geldiler.
- 346 Kâbe'den Anadolu taraflarına gittiler ve oraları güzelce gezerek, seyr edip dolaştılar.
- 347 Her bir bağda gül gibi gezdiler, her bir şehirden de bülbül gibi geçtiler.
- 348 Gezip dolaşmayı seçerek, Rum ilini güzelce ziyaret ettiler ve gitmedik yer koymadılar.
- 349 Yolları yürümekte çok gayret gösterdiler; sonunda göz ve gönül alan bir makama ulaştılar.
- 350 Yürürken gördükleri bu gönül alıcı kayserin şehrini güzel güzel seyr ettiler.
- 351 Halbuki o göz alıcı yer, Rûm hükümdârının kızının bulunduğu yer imiş.
- 352 Şeyh ve dostları oraya gelince, ansızın gördükleri bu yere güzel güzel baktılar ve kapılıp kaldılar.
- 353 Aydan güzel bir kızın orada oturduğunu ve iki kaşının yay gibi ok attığını gördüler.

- 354 Hüsn içinde ol kadar sâhib-cemâl
Kim cemâle virür-idi ol kemâl
- 355 Güneş anuñ pertevinden tolına
Ay hõd anuñ gibî kanda bulına
- 356 Ay kim anı bilmedi bir gün vebâl
Gün kim aña irmedi hergiz zevâl
- 357 Yaz anuñ yüzi katında güz gibi
Zülfî gice 'ârızî gündüz gibi
- 358 Her kim anuñ yüzini görür-idi
Kendü cânı terkini urur-ıdı
- 359 Yüzi türk ü kendüzi kâfir kızı
Söyledügi kamu Rûhullâh sözi
- 360 Küfr içinde eyle revhânî-sıfat
Kim diye Rûhullah'a yüz ma'rifet
- 361 Mü'min ister kim yüregın taglaya
Zülfî zünnârın biline bağlaya
- 362 Küfrini bir zerre çün peydâ kıla
Sad hezârân mü'mini tersâ kıla
- 363 Bir lipâçe geymiş azrak don gibi
Altuna banılmış ol ay gün gibi
- 364 Rengi la'l ü dişleri lü'lü' gibi
Hâli Türkistân'da bir hindû gibi
- 365 Çün açar bürka' ki şeyh anı göre
Eydesin kim şeyhi oda yandura
- 366 Şeyh gönlin virür aña cân-ıla
Satun alur küfrini imân-ıla
- 367 Sabrı yavlak az u 'ışkı çok olur
Ne ki yâdında var-ısa yok olur

- 354 Güzellikler içinde o kadar güzel idi ki o güzellikte, bir de olgunluk ve yücelik vardı.
- 355 Güneş onun ışığı yanında batmış gibi sönük kalırdı; gerçekte söylemek gerekirse, hiçbir yerde onun gibi parlayan bir ay da yoktu.
- 356 O öyle bir güzel ay idi ki güzelliğine olan tutkunluklardan bir gün bile sorumlu olmadı; gerçekte o güneş hiç sönmedi ve hep parladı.
- 357 Yaz mevsimi onun güzelliği yanında sönük kalır ve güze benzerdi; saçları gece, yüzü de gündüz gibi idi.
- 358 Onun yüzünü görenler canlarını o sevgiliye fedâ edip, kendilerinden geçerlerdi.
- 359 Kâfir kızı olmasına rağmen; yüzü güzel mi güzel; sözleri de büsbütün hazreti İsa'nın sözleri idi.
- 360 Kâfirliğine rağmen gönülleri ferahlandırıcı olduğu gibi; sanki hazreti İsa'ya yüzlerce marifet ve hüner gösterirdi.
- 361 Mümin bile onu görünce tutulup gönlü yaranılır; zünnâra benzeyen zülfünü beline bağlamak isterdi.
- 362 O güzelliğini birazcık ortaya çıkarınca; yüz binlerce Müslüman'ı Hristiyan yapabiliyordu.
- 363 O ay gibi güzel, mor mavi arası bir elbise içinde; sanki altına daldırılmış bir güneş gibi parlıyordu.
- 364 Rengi al al, dişleri inciye benzeyen bu sevgilinin beni; bembeyaz güzellerin bulunduğu güzellikle dolu Türk ülkesinde bir Hindistanlı'yı andırıyordu.
- 365 O kız örtüsünü açınca ona bakan şeyh, sanki ateşlerde yanar gibi oldu.
- 366 Şeyh canını ve gönlünü ona kaptırır; artık imânını küfre değiştir.
- 367 Tahammülü çok az, aşkı ise pek fazlalaşır; artık aklında ve gönlünde ne varsa hepsi gider.

- 368 Şeyhe çün kıldı 'ayân dîdârını
Bir kılından bağladı zünnârını
- 369 Şeyh istedi nazar gözlemeğe
Ol dem ü kendü izin izlemeğe
- 370 Urdu oda şeyhi nâgeh ol peri
Şöyle kim çıkdı göge hâkisteri
- 371 Derde irdi şeyh dermânı kamu
Küfre döndi dîn ü imânı kamu
- 372 Şeyh eyle vâlih ü hayrân olur
Kim yolında zâr u sergerdân olur
- 373 Hem-nişinler çün görürler hâlini
Her biri añlar anuñ ahvâlini
- 374 Kamu sergerdân kalurlar ol işe
Vâlih ü hayrân kalurlar ol işe
- 375 Çok nasihat virdiler kâr kılmadı
Şeyhe vü ussı başına gelmedi
- 376 'Âşık öğüt virmegi ne biliser
'Âşık öğüt ne assı kıliser
- 377 Şeyh çün göñlin virür dildârına
Vâlih ü hayrân kalur dîdârına
- 378 Ol gün anda giceye degin kalur
Manzaruñ karşısına zârî kılur
- 379 Şeyh çün kim 'âşık u rüsvâ olur
Terk ider İslâm'ı vü Tersâ olur
- 380 Ol umıda kim sora anı habîb
Kaldı ol gün anda ol pîr-i garîb
- 381 Gice çün dür dökdü dîbâ üstine
Çarh inçü saçdı minâ üstine

- 368 O güzel şeyhe görününce, bir saç telinden onun beline zünnar denen, papaz kuşağını kuşatır.
- 369 Şeyh o zaman bir bakışına kavuşmak için arkasından gitmeye başladı.
- 370 O peri ansızın şeyhi ateşlere atınca; sanki onun külleri göklere yükselir gibi oldu.
- 371 Artık şeyhin dermanı derde ulaştı; bütün dini ve imanı da küfre döndü.
- 372 Hayran olup kendini kaybetti, başı döndü ve o sevgili uğrunda inleyip sızlamaya başladı.
- 373 Arkadaşları onun bu hâlini görünce; durumunu anladılar.
- 374 Hepsi bu durum karşısında şaşırıp hayret ettiler, ancak bu işe bir çare de bulamadılar.
- 375 Şeyhe çok öğüt verdiler; fayda etmediği gibi akli da başına gelmedi.
- 376 Âşık öğütten ne anlar; nasihat âşıkta hiç fayda verir ve kâr eder mi?
- 377 Şeyh gönlünü sevgilisine verdi; artık onun karşısında hep hayran ve şaşkın kaldı.
- 378 O gün geceye kadar bekledi ve hep bakıp durduğu bu yerin karşısında inleyip sızladı.
- 379 Sonunda deli divâne, perişan hâlde bir âşık olan şeyh, İslâm'ı terk etti ve Hristiyan oldu.
- 380 O sevgilinin hâlini hatırları sorması umudu içinde, o zavallı ihtiyar o gün orada kaldı.
- 381 Gece olunca sanki kumaşların üstüne inciler dökülmüş gibi; feleğin gök kubbesinde her yıldız bir inci tanesi kesildi.

- 382 Gice kara şa'r geydi şâhvâr
Gökde kühlî parçın urdı zernigâr
- 383 Şeyh kaldı ol kapuda hôr u zâr
'Âşık u pîr ü garîb ü dil-figâr
- 384 Her çırâğı kim gice gök yandurur
Şeyh anı bir âh-ıla söyündürtür
- 385 Subha degin ol gice bîdâr olur
Ol mahalle itleriyle yâr olur
- 386 Eydür iy veh oda yandım n'ideyim
Baglu boynum bunda kaç gideyim
- 387 Böyle giç irmeye ahşâma seher
Bu gice rûz-ı kıyâmetdür meger
- 388 Bu gicenüñ yok mıdır yâ Rab günü
Böyle uzun görmedüm hergiz dünî
- 389 Çok riyâzetde geçürdüm giceler
Görmedi bu gice gibi kocalar
- 390 İşbu od kim gönlüme düşdi benüm
Mum gibi yandı kamu cânım tenüm
- 391 'Akl kanı kim ögümü dirşürem
Nefs dîvin gönlüm içinden sürem
- 392 Baht kanı kim başa bîdâr ola
Yâ anuñ 'ışkında başa yâr ola
- 393 El kanı kim toprığı başa saçam
Yâ ayak kanı ki bu yoldan geçem
- 394 'Ömr kanı kim bu işi başaram
Kanı kalıñ kim kız almaga virem
- 395 'İlm kanı kim bu işde sabr idem
Girtü koyup kendü işüme gidem

- 382 Gece, kılık değiştirip gezen padişah gibi kapkara, kıldan bir çul örtündü; gökyüzü de, sürme rengindeki ipek kumaşın altınla işlenmesine döndü.
- 383 Şeyh o kapıda rezil olup inledi sızladı; tutkun, gönlü yaralı, zavallı ve acınacak bir hâlde kaldı.
- 384 O gecede doğan her yıldızı, şeyh bir âh çekerek çektiği âh ile, söndürüp yok ederdi..
- 385 Sabaha kadar gece boyunca uyumazdı ve o yerin köpekleri ile arkadaşlık ederdi
- 386 "Eyvâh aşk ateşi ile yandım, elimden bir şey gelmez; boynum burada bağlıdır, artık bir yere gidemem" derdi.
- 387 "Bu gece kıyâmet zamanı mıdır; niçin akşamla seher arası çok uzadı, sabah neden olmaz?"
- 388 Ey Allah'ım! Ben asla bu kadar uzun bir gece görmedim. Bu gecenin sabahı yok mu?
- 389 Riyâzet çekerek, ibâdet içinde sayısız geceler geçirdim; tecrübe sahipleri bu gece gibi uzun bir gece görmediler.
- 390 Bu aşkın ateşi gönlüme düşünce; bütün vücudum benim canım, büsbütün mum gibi yanıp eridi.
- 391 Kendime gelerek, aklımı başıma devşirip nefis şeytanını gönlümden kovacak aklım kalmadı.
- 392 Benimle geceleri uyumayacak ve onun aşkında bana dost olacak bir bahtım da yok.
- 393 Acınacak hâlimi gösteren başıma toprak saçmağa el var mı? Bir de bu yoldan yürüyüp geçmek için ayak nerede?
- 394 Bu işi sonuna kadar götürüp başaracak ömrüm; ya kız almak için verilecek başlık param var mı?
- 395 Bu işte sabr edecek ve tekrar eski işime döndürüp onu yaptırarak bilgim de kalmadı.

- 396 Yâr kanı kim baña gam-h"ôr ola
Dôst kanı kim baña dildâr ola
- 397 Gûn kanı kim gice pâyâna ire
Kim meger bu derd dermâna ire
- 398 Ün kanı kim nâle vû zârî kılam
Kendüzüme dôst ol yârî kılam
- 399 Gice her bir hâl-ıla hûd geçiser
Bilmezem kim irte ne od saçısar
- 400 Kimsene bençileyin zâr olmasun
Kimse bu derde giriftâr olmasun
- 401 Düşdüm ol kayda ki çıkmagı muhâl
Yapdum ol seddi ki yıkmagı muhâl
- 402 Dil kanı kim söyleyem ahvâlümü
Añladam yârânlaruma hâlümü
- 403 Gitdi 'aklum gitdi sabrum gitdi yâr
Kaldı 'ışk u kaldı neng ü kaldı 'âr
- 404 'İşk yiñdi 'aklum-ıla cânımı
Küfre degşürdi kamu imânımı
- 405 Ol gice ashâbı kamu cem'-ile
Göñlin isteyü oturdılar bile
- 406 Her birisi ol işi yorar-ıdı
Şeyh göñlin degmesi sorar-ıdı

SU'ÂL Ü CEVÂB-I ASHÂB
BÂ-ŞEYH

- 407 Birisi eydür ki iy şeyh-i kibâr
Vesveseñ gitmege bir gusl eyle var
- 408 Şeyh eydür yüregüm kanından uş
Eylemişem bu gice yüz guslı hoş

- 396 Derdimi bölüşecek bir dost, gönlümü hoş edecek bir sevgili arkadaş,
dert ortağı da yok.
- 397 Geceyi kaldırıp sona erdirecek, böylece derdimin dermanına
kavuşturacak bir gün de gelmez.
- 398 Ağlayıp sızlamamı duyuracak, kendime dost olarak içimi dökecek
sesim de kalmadı.
- 399 Gece çeşit çeşit hallerle geçip gitmekte; sabahın üstüme nasıl ateşler
saçaçağını, başıma neler geleceğini de bilmiyorum.
- 400 Hiç kimse, benim gibi böyle bir derde tutulup da, ağlayıp sızlamasın.
- 401 Ben kurtulması mümkün olmayan bir tuzağa tutuldum; hatta hiç
yıkılamayacak bir set, bir bent yaptım.
- 402 Hâlimi ifade edip anlatacak ve durumumu dostlarıma söyleyecek bir
dilim de yok.
- 403 Aklım, sabrum, sevgilim hepsi gitti; bana aşk, hayasızlık ve
utanmama hâli kaldı.
- 404 Aşk aklımı ve canımı benden uzaklaştırdı, sonunda imanımı da
büsbütün kâfirliğe değiştirdi." diyordu.
- 405 O gece şeyhin öğrencileri hâl ve hatırını sormak ve niyetini anlamak
için, hep birlikte gelip oturdular.
- 406 Her bir talebe o iş üzerinde fikir yürütür şeyhin gönlünü öğrenmek is-
terdi.

ÖĞRENCİLERİN HOCALARINA SORU
SORMALARI VE CEVAP ALMALARI

- 407 İçlerinden biri; "Ey büyük ve eşsiz muallim! Git bir baştan ayağa
yıkayıp gusl eyle de kuruntun gitsin" deyince;
- 408 Şeyh; "bu gece yüregimin kanı ile işte güzel güzel eksiksiz, tam yüz
kerre baştan ayağa yıkayıp gusl ettim" dedi.

- 409 Ol biri eydür ki tesbîhüñ kanı
Âdemî tesbîh-ile olur ganî
- 410 Eydür ol tesbîh terkin çün kılâm
Bilûme zünnârı bağlayubilem
- 411 Biri eydür degme ziştî isteyen
Olmaya hergiz behiştî isteyen
- 412 Şeyh eydür çün behiştî yüzlü yâr
Bizûm oldu, cennet oldu rûzigâr
- 413 Ol biri eydür ki dûzah yoldadur
Olmagıl dûzah gibi nefis-ile pûr
- 414 Şeyh eydür dûzahı söyündürem
Yidisın bir âh-ıla köyündürem
- 415 Birisi eydür kim iy ehl-i temîz
Tevbe kıl bu halk içinde ol 'azîz
- 416 Birisi eydür ki iy pîr-i köhün
Tevbe kıl yokdur bu işde bih ü bün
- 417 Şeyh eydür tevbe kim nâmûs u 'âr
Yöremüzde kılmaya hergiz karâr
- 418 Ol biri eydür ki iy dâna-yı râz
Dur namâza başla ki irişe niyâz
- 419 Şeyh eydür yüzünüñ mihrâbını
'Arza eyle baña her bir bâbını
- 420 Kim ola her gün benüm işüm namâz
Bi-niyâza karşı eyleyem niyâz
- 421 Birisi eydür ki dilûnî bile
Secde eyle Hakk'a vü 'özüñ dile
- 422 Şeyh eydür ol bütün yüzün baña
Gösterün kim secde eyleyem aña

- 409 Öteki biri; "Hani tespihin nerede? İnsan tespih ile zenginlik kazanır" deyince;
- 410 o, "tespihi terk edip atmadığım takdirde belime zünnarı bağlanabilir miyim?" cevabını verdi.
- 411 Bir başkası da; "çirkinliklere kapılıp giden hiç cenneti isteyip girebilir mi?" diye sordu.
- 412 Şeyh buna cevabında; "artık cennet yüzlü sevgili benim olunca, cenneti yele verdim, cennet havaya gitti" dedi.
- 413 Diğer biri ise; "Yolunuza cehennem çıkıyor, cehennem için nefis ile dolup taşma" deyince;
- 414 Şeyh; "cehennemi söndürür, yedisini bir âh çekmekle yakarım" der.
- 415 Birisi de; "Ey iyiyi kötüden, zararı faydadan ayıran şeyh! Tevbe et de insanlar arasında yücelik kazan."
- 416 Bir başkası ise; "Ey tecrübeli büyük insan! Tövbe et, bu işte yapışacak bir dal, tutunacak asıl ve esas yoktur" diye söyleyince de; o,
- 417 "Tövbe de ne imiş, artık namus, utanma arlanma ve bir karar üzere olma bizden uzaklaştı" cevabını verir.
- 418 Diğer biri de; "ey sırlara vâkıf bilgin! Haydi kalk namaza dur da, derdine çare ulaşsın" der.
- 419 Şeyh ise; "benim yöneldiğim yer onun yüzüdür, bana ona giden her bir kapıyı gösterin de,
- 420 bütün işim namaz olsun; bu durumda ben o muhtaçsız olana karşı niyazda ve yalvarmadayım demektir" cevabını verir.
- 421 Bir başkası; "gönlünü temizle, tövbe kıl, Hakk'a yalvar ve pişman ol" der.
- 422 Şeyh ise; "bana o güzelin yüzünü gösterin de, hakkıyla secde edeyim" şeklinde cevap verir.

- 423 Ol biri eydür ki İblisi yînen
Olmaya illâ bu telbisi yineñ
- 424 Eydür er kim nefis odından geçmeye
Mekr ide kim İblis anı itmeye
- 425 Ol biri eydür ki utanmaz mısın
Hak'dan u ölesiñi sanmaz mısın
- 426 Şeyh eydür kim beni Hak tagladı
Bu od-ıla vü bu bende bağladı
- 427 Çün her işi Hak kazâsından sanam
Ne günâhum var benüm kim utanam
- 428 Ol biri eydür Müslümânlık kanı
İşbu işlere peşimânlık kanı
- 429 Şeyh eydür çok peşimân olınışam
Kim niçün şunça Müslümân olmuşam
- 430 Ol biri eydür ki div urdı yoluñ
Kim kamu sag işüñi yîñdi soluñ
- 431 Eydür ol divün girişdüm gözine
Kim Süleymân 'âşik ola sözine
- 432 Ol biri eydür kim işiden kişi
Eyde şol pîr işledi işbu işi
- 433 Şeyh eydür bunda nâm u neng yok
İy 'azîz ü fahr u âz u 'âr çok
- 434 Birisi eydür ki yârânlar 'azîm
Sayru oldılar bu işden ü sakîm
- 435 Şeyh eydür ol bize çün yâr ola
Kamu yârânlarımız agyâr ola
- 436 Ol biri eydür ki yârânlar-ıla
Gel gidelüm Ka'be'ye kamu bile

- 423 Ötekisi de; şeytanı yenip alt eden, bu kötü işlerin hakından nasıl gelemeyeyince;
- 424 o; "insan nefsin yaktığı ateşi terk edemez, onun yaptığı hileleri şeytan yapamaz" karşılığında bulunur.
- 425 Bir diğeri; "sen Allah'tan utanmıyor musun; yoksa öleceğini de mi bilmiyorsun?" diye sorunca;
- 426 Şeyh; "Hak beni bu ateşle yaktı ve beni bu yere bağladı.
- 427 Ben her işimi onun bir kazası, fiili sanıyorum; bunda benim utanacak ne günahım var." cevabını verdi.
- 428 Ötekisi de: "Sen Müslüman değil misin, senin Müslümanlığın nerede; yaptıklarına pişmanlık duymuyorsun?" deyince;
- 429 Şeyh, "şimdi niçin Müslüman olduğuma ve bunda ileri gittiğime pişmanım" der.
- 430 Bir başkası; "senin yolunu şeytan kestir ve bütün iyi işlerini kötülükler ele geçirdi" dedi.
- 431 O "şeytanın gözüne girdim; bunu Süleyman peygamber görse, sözlerine ilgi duyardı ve beğenirdi."
- 432 Bunu işiten öteki kişi de; "bu işi şu büyük insan yaptı" deyince;
- 433 Şeyh; "Ey dostlar! Bunda övünme, hırs ve haya duygusu çok olsa da; utanma ve arlanma yoktur" karşılığını verdi.
- 434 Öteki biri, "bütün arkadaşlar bu hâlden ziyadesiyle üzülüp hastalandılar" diye söze başlayınca;
- 435 "Bize o daha sevgilidir, artık bütün dostlarımız yabancı demektir" cevabını verdi.
- 436 Diğeri; "gel bütün arkadaşlarımız sevdiğimiz dostlarımızla hep beraber Kâbe'ye gidelim" teklifinde bulununca;

- 437 Şeyh eydür Ka'be'yi ko deyr uş
Ol büt-ile şimdi bize deyr hış
- 438 Birisi eydür ki bir dem sâkin ol
'Arza kıl îmânı girü mü'min ol
- 439 Şeyh eydür benden ihsân istemeñ
Kâfir olandan siz îmân istemeñ
- 440 Degmesi çün bir su'âli itdiler
Girü andan key cevâb iştdiler
- 441 Gördiler kim söz eser kılmaz aña
'Aklı kim gıtdi girü gelmez aña
- 442 'Âşık u âşüfte vü hayrân-durur
Bi-dil ü mecrûh sergerdân-durur
- 443 Ol ögüdün dahı terkin urdılar
Hîre vü hôr u hacil dek durdılar
- 444 Ol karañu gice hayli çün geçer
Girü güneş su yerine od saçır
- 445 Yine bir altın kanatlı kuş irer
Dâneleri dâm üstinden direi
- 446 İrte çün ol gice pâyâna irer
Şeyh derdi dahı dermâna irer
- 447 Kara kemhâyı çıkarur rûzigâr
Kim kızıl atlas geye gevher-nisâr
- 448 Kamu 'âlem çün aña agyâr olur
Ol mahalle itleriyle yâr olur
- 449 Kapsında ol kuzuñ bir ay tamâm
Mu'tekif oturdı ol şeyh-i imâm
- 450 'Âkıbet ol gussadan oldı za'îf
Kim aña ma'sûkı olmadı harîf

- 437 Şeyh; "artık Kâbe'yi bir yana bırak; şimdi bize o sevgili ile kilise daha güzeldir" dedi.
- 438 Bir başkası; "birazcık kendini topla; iman getir ve yeniden Müslüman, mümin ol" deyince;
- 439 Şeyh; "benden bir şey istemeyiniz; kâfir olandan siz iman istemeyiniz" dedi.
- 440 Sual soranların hemen hepsi; ondan aksine zıt ve ters cevaplar aldılar.
- 441 Artık ona söz ile tesir edilmediğini, aklı gidince yeniden başına gelmediğini gördüler.
- 442 Onu tutkun, kendinden geçmiş, darmadağınık, gönlünü kaybetmiş, aşk vurgunu, yaralı ve başı dönmüş buldular.
- 443 Artık ögüdü de bıraktılar; âciz zavallı, hor ve utanan kimseler olarak kenara çekildiler.
- 444 O karanlık gece çadırı toplanınca; güneş yeniden doğar ve su yerine ışık ve ısını saçır.
- 445 Güneş altın kanatlı bir kuş gibi ortaya çıkınca, gökyüzündeki yıldızları, tane gibi gök kubbeden toplar ve yıldızlar görünmez olur.
- 446 Gecenin sonunda sabah olur; şeyhin derdi de derman bulur.
- 447 Zaman kara örtüyü çıkarır ve inciler saçan altın işlemeli ipekten elbisesini giyer.
- 448 Bütün herkes ona yabancı kesilir; o ise mahallenin köpekleriyle düşüp kalkar.
- 449 O önder olan şeyh, işte o kızın kapısında bir köşeye çekilmiş gibi tam bir ay oturup bekledi.
- 450 Sonunda onun aşkının derdi ile zayıfladı; fakat sevgilisi kendisine hiç ilgi göstermedi.

DÂNİSTEN-İ DUHTER 'ÂŞİK
ŞÜDEN-İ ŞEYH Ü-RÂ SU'ÂL Ü
CEVÂB DER NÂZ U NİYÂZ

- 451 Çün bir ay ol kapıda hayrân kalur
Şeyh anı sevdüğünü ol kız bilir
- 452 Şeyh katına gelür bir ay gibi
Altun inçüye banılmış bay gibi
- 453 Kendüzin bilmeze urur ol nigâr
Şeyhe eydür neden olduñ bi-karâr
- 454 Ne yirüñdür bu mahalle durmaga
Ne maķâmuñdur bu yir oturmaga
- 455 'Ayb ola kim zâhid ü perhîzkâr
Eyleye kâfir kapısında karâr
- 456 Şeyh eger bu zülfe ikrâr eyleye
Hırkasın bu zülfe zünnâr eyleye
- 457 Beni seven şeyh ruhân olısar
Sevmeyendür kim Müslümân olısar
- 458 Çün saçum küfrini peydâ eyleyem
Çok Müslümânları Tersâ eyleyem
- 459 Şeyh eydür çün beni gördüñ zebûn
Okı efsûnlaruñı beni kosun
- 460 Gönlümi alduñ gönül virgîl baña
Rahm kıl kim Tañrı rahm ide saña
- 461 Çün benüm 'ışkum degüldür serserî
Yâ başum kes yâ elüm dut iy perî
- 462 Baña çok nâz u tekübbür eyleme
Datlu dilden acı sözler söyleme
- 463 'İşk geldi 'aklumu zör eyledi
Şîr-iken nâgâh bir mûr eyledi

KIZIN BİLİNMESİ VE ŞEYHİN ONA
ÂŞİK OLMASI YALVARMALI VE
NAZLANMALI SORU VE CEVAPLAR

- 451 Şeyh tam bir ay o kapıda aşkında sebat edip kalınca, kız onun kendisine âşık olduğunu bilip anladı.
- 452 Kız şeyhin yanına, altına inciye gark olmuş bir zengin edâsıyla geldi.
- 453 Olup biteni bilmezden gelerek, o sevgili şeyhe; "niçin kendinde değilsin?"
- 454 Bu yer senin kalıp eğleşeceğın bir yer olmadığı gibi, burası sana makam da değildir.
- 455 Haramlardan kaçan, şüphelilerden sakınan bir kişi olarak senin, kâfir kapısında yatıp kalkman ayıp değil mi?
- 456 Şeyh bu saçları beğenip kabul etmeli ve hırkasını bu sevgili uğrunda zünnâr eylemelidir.
- 457 Beni seven şeyh bir büyük papaz olmalı; sevmeyen ise Müslüman'dır.
- 458 Pek çok Müslümân'ı Hıristiyan yapmak için saçımın karalığını ve güzelliğimi ortaya çıkardım" deyince,
- 459 Şeyh; "benim bu tutkun zavallı hâlimi görüp duruyorsun; beni burada alakoyması için, artık efsunlarını oku ve sihirlerini yap.
- 460 Gönlümü alıp götürdün, sen de bana gönül ver; eğer bana acırsan Tanrı da sana acır.
- 461 Benim aşkımın gerçek olduğunu bil; Ey peri gibi olan güzel! Ya benim başımı kes, öldür; veya elimden tutup kaldır.
- 462 Bana karşı kibirlenip nazlanma ve tatlı dilden acı sözler söyleme.
- 463 Aşk gelince aklımın gücü ve keskinliği gitti, irâdem yok oldu, kendimi kaybettim; beni, bir aslan iken sonunda bir karnıcaya döndürdü.

- 464 Yüregüm yandı vü köyindi canım
Mûm gibi uş eriyügördi tenüm
- 465 Sorma kim ben saña ne ihsân kılam
Cânımı ister-iseñ kurbân kılam
- 466 'İşk odından cânımı çün tagladıñ
Gönlümü saçuñ kılına bağladıñ
- 467 Düşdi bir zindâna gönlüm iy nigâr
Kim çıkarmaya anı cüz Girdigâr
- 468 Her gice cânâ kemînsâz oluram
Kim kapuñda böyle cânbâz oluram
- 469 Bir mahallede garîb ü dilfigâr
Kalmışam hayrân u sergerdân u zâr
- 470 Sanma kim yârânlarım çokdur benüm
Senden artuk kimsenem yokdur benüm
- 471 Rûzigârımı geçürdi intizâr
Vasl olur-ısa hoş ola rûzigâr
- 472 Çün kim ol kız işidür bu sözleri
Şeyhi öldürmege varur gözleri
- 473 Eydür iy pîr-i haref utanma'dın
Kocalup kendü ölümün sanmadın
- 474 Bu ne sözdür kim didün iy nâbekâr
Dirligi ko ölümü an zinhâr
- 475 Ol ki bir öyn etmege muhtâc ola
Nite sâhib-taht u mâlik-tâc ola
- 476 Tur işüne git ko bizi iy refîk
Lutf kıl ayruksı istegil tarîk
- 477 'Ömr çün geçdi vü 'akluñ yok-durur
Serd demsin sözlerün sovak-durur

- 464 Yüregim yandığı gibi canım da için için ateş aldı; işte bak vücudum da bir mum gibi eriyor.
- 465 Benim sana verecek bir şeyim yok, bunu sorma; eğer istersen canımı senin için kurban ederim.
- 466 Aşk ateşi ile canımı yaktığın gibi; gönümü de saçının tellerine bağladın.
- 467 Ey sevgili! Gönüm bir zindana düştü; Tanrı'nın onu bir an bile oradan çıkarmasını istemem.
- 468 Canımı senin uğrunda vermek için kapıda her gece bu şekilde cana pusı kurarım.
- 469 Ben artık garip ve gönlü yaralı şekilde, bir bucakta aklını yitirmiş başı dönmüş olarak ağlayıp sızlamaktayım.
- 470 Sen benim pek çok dostum ve arkadaşım olduğunu sanma; benim senden başka hiç kimsem yoktur.
- 471 Beklemekle ömrüm geçip gidiyor; eğer kavuşursak bundan sonraki hayatım güzel olacak."
- 472 O kız bu sözleri işitince, öfkelenir ve gözleri şeyhi öldürmek derecesine gelir.
- 473 Sonra "ey bunamış, matıflamış ihtiyâr! Kocamış hâlinle ölümünü düşünmeyip bir de utanmazlık ediyorsun
- 474 Ey kendini bilmez! Bu söylediğin nasıl söz; artık senin yaşamayı değil ölmeyi anman gerekmez mi?
- 475 Bir öğün ekmeğe muhtaç olan kimse, nasıl taht ve taç sahibi olmak ister?
- 476 Ey arkadaş! Kalk işine git, bizi kendi hâlimize bırak da, lütfen başka bir yol izle.
- 477 Ömrün sonuna geldiğin için aklın yok olduğu gibi; nefesin ve sözlerin de soğuktur.

- 478 Sen kaçan 'ışkuma irersin kaçan
Uslu-y-isañ var saña kâyr kefen
- 479 Kocadan yigitlik itmek hış degül
Aslan-ıla itlik itmek hış degül
- 480 Sen kocaldıñ 'ışk işüñ degül senüñ
Tâzalıgıñ gıdı vü soldı tenüñ
- 481 'İşka bir fâris gerek aslan gibi
Kim ire cânâna yüz biñ cân gibi
- 482 Şeyh eydür gerek-ise kıl kabûl
Beni vü gerek-ise olgıl melûl
- 483 Kim benüm 'âlemde kimsem yok-durur
Kimsenem sensin ki cevruñ çok-durur
- 484 Yâ zamân-ıla visâlüñi buları
Yâ firâkuñdan bu kapuda ötem
- 485 'İşk odın ol kim şeker gibi yidi
Çi yigit 'ışka vü çi koca didi
- 486 Pes kız eydür olduñ-isa merdikâr
Dörd işi kılmak gereksin ihüiyâr
- 487 Secde kıl bütlere vü Kur'an'ı yak
Hamr iç imânuñı gözden bırak
- 488 Şeyh eydür hamrı kıldum ihtiyâr
İlla üçi baña degül sâzkâr
- 489 Yüzüñe karşı içem hamrı latif
İlla ol üçüyle olmayam harif
- 490 Ol kız eydür gerçek içgil câmuñı
Kâfir ol dur oda yak İslâm'ıñı
- 491 'İşk-ıla kâfir yola yigrek gele
Ol Müslümân'dan kim ol bî-'ışk ola

- 478 Sen nasıl benim âşıkım olursun, nasıl beni seversin; eğer aklın var ise kendine kefen hazırla.
- 479 Köpeğin kendini aslan yerine koyması gibi; ihtiyarın da yigitlik taslaması yerinde ve güzel bir hareket olmaz.
- 480 Gençliğin gidip vücudun pörsüdü; artık kocadın, bundan sonra aşk senin işin olamaz.
- 481 Aşk için sevgiliye yüz bin can şeklinde ulaşacak aslan gibi bir binici gerek" der.
- 482 Bunun üzerine şeyh; "ister beni kabul et, istersen üzülüp, elem çek.
- 483 Zaten dünyada hiç kimsem yoktur; benim varım yoğun sensin, fakat çok eziyet ediyorsun.
- 484 Ya zaman ile sonunda sana kavuşacak veya senin ayrılığınla bu kapıda öleceğim." dedi.
- 485 Aşk ateşini şeker gibi yedi; aşk için ne yigit ne koca denir; aşk karşısında koca da yigit olur.
- 486 Sonunda kız; "Eğer sözünde durur bir yigit isen, dört işi yapman gerektir.
- 487 Önce putlara secde edeceksin, Kur'an'ı yakıp şarap içecek ve imanından vazgeçeceksin" dedi.
- 488 Şeyh; "ben şarabı seçiyorum; ancak diğer üçü bana yakışmaz, onlar benim için uygun düşmez.
- 489 İşte şarabı güzel güzel yüzüne karşı içeyim; ancak diğer üçü ile ben ülfet edemem; onlar zor gelir" dedi.
- 490 Kız da; "şarabını gönülden iç; kâfir ol ve İslâm'ını ateşe ver.
- 491 Aşksız bir Müslümandan kâfir yola daha iyi gelir" der.

- 492 Şeyh eydür emrüne fermân kılam
Cânımı dahı saña kurbân kılam
- 493 Ol kız eydür bir kıl evvel hamrı nûş
Eyle kim cânuñ kıla yüz biñ huruş
- 494 Andan ol iksini dahı girü
Getüresin hamrı içecek berü
- 495 Şeyhi çün andan aluban gitdiler
Muglaruñ deyri dapa ilettiler
- 496 Aldı ol ma'sûk bir câmu ele
Sundı şeyhe sâgârı dir iç heie
- 497 Şeyh gördi meclisi kim tâzedür
Mizbânüñ hüsni bi-endâzedür
- 498 Eyle aldı yâr elinden sâgarı
İçdi kim yir-idi şehd ü şekkeri
- 499 Kurup yüz tasnîf ü dinde yazdıdı
Şeyh Kur'ân'da key üstâd-ıdı
- 500 Çünki hamr içür dükeli mahv olur
Küllü yadından gider câhil kalur
- 501 Çün mey-ile yâr şeyhi toyladı
'İşknuñ ol mey birin biñ eyledi
- 502 Şeyh elinden komadı câmu girü
Zîra puhte yise yig hâmu girü
- 503 Çün şarâb-ı erguvânı içdi şeyh
Esriyüben dükeliinden geçdi şeyh
- 504 Şeyh çün ma'sûkını esrûk görür
Zühd ü dîn ü baş u cân terkin urur
- 505 Çün ümîdi var ki gire koynına
Ol bütüñ el sunmak ister boynına

- 492 Şeyh; "emrini yapmaya hazırım; hatta canımı da sana kurban edeceğim." deyince:
- 493 O kız; "önce şarabı bir iç de, canın coşup kaynasın ve yüz binlerce bağırıp çağırsın.
- 494 Daha sonra diğer ikisini de, şarabı içince işlersin" dedi.
- 495 Şeyhi oradan alıp Hristiyanların kilisesinden tarafa götürdüler.
- 496 O sevgili eline bir kadeh aldı ve *hele bir iç* diyerek şeyhe sundu.
- 497 Şeyh yeni kurulan bu mecliste, konuk ağırlayan, misafire ikram edenin güzelliğine sınır ve ölçü olmadığını gördü.
- 498 O da sevgilinin elinden kadehi alıp içince; sanki bal ve şeker yer gibi oldu.
- 499 Kurân'da derin bilgin olan şeyh, dinde yüzlerce kitap yazmıştı.
- 500 Şarabı içince büsbütün kendinden geçti; aklındakiler ve hatırlındakiler gidip yok oldu, sonra da kara cahil kesildi.
- 501 Sevgili şarapla şeyhe ziyafet çekince; o şarap şeyhin aşkını artırıp birini bin yaptı.
- 502 Şeyh içtikçe içti ve kadehi elinden hiç bırakmadı; bu, tecrübeli pişkin kimsenin tekrar ham bir meyveyi yemesine benziyordu.
- 503 Şeyh kırmızı erguvan renkli şarabı içince sarhoş olup kendinden ve dünyadan geçti.
- 504 Şeyh sevgilisini de sarhoş görünce; zahidliği bıraktığı gibi, dinden, baştan ve candan da geçti.
- 505 Artık o güzelin boynuna kol dolayıp koynuna girmek için ümitlendi.

- 506 Ol kız eydür şeyhe kim iy nâ-tamâm
Puhteler içinde kalmış şöyle hâm
- 507 Eyle dut kim 'ışk saña yâr ola
Kâfir-ile nite mü'min yâr ola
- 508 Çün kadem sen küfre urmaduñ henüz
Kaçan olısar saña rûzî bu rûz
- 509 Düzmeyince kendü dinin oynuma
Nite kimse el bırağa boynuma
- 510 Kâfir ol gözüm gibi kim kuçasın
Niçeme kim ben yigit sen kocasın
- 511 Şeyh ayakla hûd delü olmuş-ıdı
'Akli nef'sinden alu olmuş-ıdı
- 512 'İşk-ıla çün esriyüp rûsvâ olur
Tersi kılmaz Tanrı'dan tersâ olur
- 513 Şeyh mest ü yâr hâzır elde câm
Puhte sabr eylemeye illâ ki hâm
- 514 Şeyh eydür iy nigâr-ı seng-dil
Şâd ol imdi ayruk olma teng-dil
- 515 Ayıg-iken büt-perest olmaz-ıdum
Bâde içüp ben ki mest olmaz-ıdum
- 516 Esriyüp dîn şem'ini söyündürem
Mushaf'ı dahı oda köyündürem
- 517 Dösti eydür şimdi yârumsın benüm
Küfre çün girdüñ fedâ olsun canum
- 518 'İşk içinde ilerü key hâm-ıduñ
Şimdi hâs olduñ ilerü 'âm-ıduñ
- 519 Şeyh tersâ oldugın çün bildiler
Kamu tersâlar dahı dirildiler

- 506 Kız şeyhe; "ey eksik ve pişmişler arasında ham kalmış adam!
- 507 Aşkın sana yâr ve yardımcı olduğunu farz etsen bile; kâfir ile mümin dost olabilir mi?
- 508 Sen daha küfre ayak basmadın ki; hâl böyle olunca bu zaman sana istediğin gibi yâr olacak mı?
- 509 Kendi dininden çıkıp bana uymayan kimse benim boynuma nasıl kolunu dolayabilir?
- 510 Kâfir olursan istediğin gibi kucağına alırsın; ancak benim genç ve senin ihtiyar olduğunu hatırlından çıkarma" dedi.
- 511 Şeyh kadehle kendinden geçip sevgilisi için deli olmuş ve nefisine uyarak aklını yerlere çalmıştı.
- 512 Aşk ile sarhoş düşüp, rezil olunca, Tanrı'dan utanmayıp, Hristiyan oldu.
- 513 Şeyh sarhoş, elde kadeh ve sevgili de hazır; bu hâle ehil ve pişkin bile dayanamaz; daha işin başındaki tecrübesiz ham kimse nasıl tahammül edebilir?
- 514 Şeyh; "Ey taş kalpli sevgili! Canını sıkma şimdi artık neşelen.
- 515 Aklım başımda iken, puta tapmaz; şarap içip sarhoş da olmaz idim.
- 516 Sarhoş olunca dinin ışığını söndürdüğüm gibi; Mushaf'ı bile ateşe atarım" dedi.
- 517 Sevgili de; "artık şimdi dostumsun, dinini bırakıp küfre girdin ya, sana canım da feda.
- 518 Önceleri âşık olduğun zaman çok çiğ, avamdan, aşağı tabakadan birisi idin; şimdi ise yüksek ve üstün sınıfa katıldın." dedi.
- 519 Şeyhin Hristiyan olduğunu haber alan kâfirler hep birden toplanıp geldiler.

- 520 Deyr içinde şeyhi vaftiz itdiler
Bir Müslümânı bir iblis itdiler
- 521 Küfr odıyla gönlünü tagladılar
Bilini zünnâr-ıla bağladılar
- 522 Şeyh çün zünnârı bağladı bile
Küfri meşhûr oldu şehre vü ile
- 523 Hırkasını yandurdu vü dinin kodı
Mushaf'ın dahı köyündüdi odı
- 524 'İlm-i dünyâ hiç dâd ey'lemedi
Ka'be'den bir zerre yâd eylemedi
- 525 Kız-ıla esrûk oğlan pîr olur
Hamr içene küfr ü imân bir olur
- 526 Ne bile kim yazla şarda kışladı
Dükelin ümmü'l-habâyis işledi
- 527 Bunça yıldan soñra bir fâzıl imâm
Büt-perest oldu zihî bigâne dâm
- 528 Şeyh eydür ol kıza kim iy nigâr
Ne ki didûn işledüm dahı ne var
- 529 Hamrı içdüm büt-perest oldu adum
Bagladum zünnâr u mest oldu adum
- 530 Elli yıllık tâ'atım vardı yile
'İşk u küfrüm neye ire kim bile
- 531 'İşk bu elden çok itdi vü ide
Ka'be'den çok şahsı deyre ilede
- 532 Anı kim 'ışk eyledi ben bî-âile
Kangı delü eylemişdür 'âķile
- 533 Dînüm iletirdi vü yakdı cânımı
Küfre ırgürdi kamu imânımı

- 520 Şeyhi kilisede vaftiz yaptılar; böylece bir Müslüman'ı şeyhane çevirdiler.
- 521 Gönlünü küfür ateşi ile yakıp; beline de papaz kuşağı bağladılar.
- 522 Şeyh zünnârı beline bağlayınca; kâfirliği şehre ve bütün ülkeye yayıldı.
- 523 Hırkasını yakıp dininden geçtiği gibi mushafı da ateşe attı.
- 524 Dünya bilgisi hiç işe yaramadığı ve fayda vermediği gibi; bir an olsun Kabe'yi de hatırına getirmede.
- 525 Kız ile sarhoş olan ihtiyar oğlandır; şarap içen için küfür de iman da aynı demektir.
- 526 Yaz boyunca şehirde kaldığını bile bilmedi ve burada kaldığı müddetçe yaptıkları kötülüklerin anası denen şarap yüzünden oldu.
- 527 Bu kadar yıldan sonra erdem sahibi bir önder kişi; önünde kurulan tuzağı fark edemedi ve putperest oldu.
- 528 Hatta şeyh o kıza; "ey sevgili ne buyurdunsa yerine getirdim, başka yapacak bir şey var mı?" dedi.
- 529 Şarap içtim, adım putperestliğe çıktı, zünnâr bağlandım ve sarhoş olup kendimden geçtim.
- 530 Elli yıldır yaptığım ibadetler boşa gitti; aşk ve küfrümün nereye ulaştığını ise kimse bilmez.
- 531 O pek çok kimseyi Kabe'den kiliseye götüren aşk; bu memlekette bu vücut ülkesinde daha başıma neler neler getirecek.
- 532 Aşkın ben zavallıya ettiklerini, hangi deli bir akıllı kişiye etmiştir.
- 533 Dinimden ettiği gibi, aklımı da başımdan aldı, canımı yaktı ve iman olarak neyim varsa hepsini küfre ulaştırdı.

- 534 'İşk çün aslan gibi gırruş kıla
Dilkû gibi heybetinden 'akl öle
- 535 Ko bu şehdi bir nefes şekker yigil
Benüm-ile bir olur mısın digil
- 536 Her ne kim sentün-içün işlenişem
Dükelin vasluñ-içün eylemişem
- 537 Vasluña irmek dilerem iy sanem
Tap vücudum oldı hicründe 'adem
- 538 Ol nigâr eydür ki iy pîr-i hakîr
Baña çok kalın gerekdür sen fakîr
- 539 Altun akça çok gerek iy bi-haber
Kılmaya 'ışk altun akçasuz eser
- 540 Yohsul-ısañ altun akçañ yog-ısa
Mâl u mülküñ az u fakruñ çoğ-ısa
- 541 Ben saña azuk virem dur gic girü
'İşkî kogil sabrı dutgıl ilerü
- 542 Şeyh eydür iy şeh-i serv-i revân
Karşuña şûride-dil âşûfte-cân
- 543 Togru kişi hergiz eğri satmaya
'Ahdini böyle başa iletmeye
- 544 Ol zamânda kim esîr oldum saña
Dîn ü dünyâyı koyup geldüm saña
- 545 Sen dahı böyle baña 'âk olmagıl
Çüftüm ol Meryem gibi tâk olmagıl
- 546 Kamudan kesüp irişeli saña
Hep yaranlar müdde'î oldı baña
- 547 Sen bu elden bunlar ile n'ideyim
Bî-dil ü bî-yâr kança gideyim

- 534 Aşk aslan gibi kükreyince; akıl onun heybetinden tilki gibi ölü kesilir.
- 535 Bu balı bırak da bir an şeker ye; söyle artık benim ile bir olur musun?
- 536 Ne yapmışsam hep senin yolunda işledim; ve hepsini sana kavuşmak için yaptım.
- 537 Ey güzeller güzeli! Ben sana kavuşmak istiyorum; bak, vücudum senin ayrılığından büsbütün yok oldu.
- 538 O sevgili; "Ey alçak ve zavallı ihtiyâr! Bana daha çok başlık vermeli-sin; sen ise elinde avucunda bir şey olmayan fakirin birisin.
- 539 Ey cahil! Daha çok çok altın ve akça lâzım; hiç altın akça olmadan aşk eser kılar mı?
- 540 Altını akçası olmayan yoksul biri isen; hatta malın mülkün az ve bir hayli fakirsen;
- 541 sana azık vereyim de, kalk geldiğin yere git; aşkı bırak ve artık sabreyle" der.
- 542 Şeyh, "Ey servi gibi salınan sevgili! Ben karşında canından geçmiş ve sana gönlünü kaptırmış biriyim.
- 543 Doğru kişi asla eğri olmaz; ahdinde ve sözünde bu şekilde sonuna kadar durur.
- 544 Ben işin başında sana esir oldum; dinimi dünyamı bir tarafa bırakıp geldim.
- 545 Artık bana karşı gelme, eşim ol; Meryem gibi bir tarafa çekilme.
- 546 Her şeyden geçip yanına geleliden beri; bütün dostlarım senden şikâyetçi olup bana düşman kesildiler.
- 547 Olanlar senin yüzünden oldu, ben bunlar ile ne yapacağım; artık sevgili olmadan ben zavallı, nereye gidebilirim?

- 548 Senûñ-ile düzaha kim ireler
Yig ola kim sensüz uçmak vireler
- 549 Ol sanem gördi ki şeyh erdür dürüst
Kavli muhkemdür degül 'ahdinde süst
- 550 Eydür imdi kaluñuma iy imâm
Hûkbânlık kıl baña bir yıl tamâm
- 551 Kim olınçak üç yüz altmış gün yıla
İkimüz 'ömri geçürevüz bile
- 552 Şeyh eydür ne dir-iseñ işleyem
Ne işe buyurur-ısañ başlayam
- 553 Şeyh yâri emrine fermân kılur
Yârine âsî olan 'ısyân kılur
- 554 Pîr-i Ka'be Şeyh-i sadr-ı rûzigâr
Bir yıl eyler hûkbânlık ihtiyâr
- 555 'İşk anı çün bir deve gibi yider
Yazılarda yâr-ıçun toñuz güder
- 556 Sen getürmegil meniyyet kim bu hâl
Aña düşdi vü saña ola muhal
- 557 Kim nihâdın görür-ise üstüvâr
Niçe hûk anda bula vü niçe mâr
- 558 Ten tagından çün temâşâ idesin
Çok toñuzlar yazılarda güdesin
- 559 Sen sanursın dünyada iy hiç kes
Kim bu iş ol şeyhe irişdidi bes
- 560 Gelür-iseñ togrulug-ıla yola
Her biri içinde yüz bîñ hûk ola
- 561 Sen kadem bu yola ur iy nâm-dâr
Kim göresin Ka'be vü bût sad hezâr

- 548 Senin ile cehenneme varmak daha güzel; bu benim için sensiz cennete girmekten daha iyidir.
- 549 O güzeller güzeli şeyhin doğru ve sözünde sağlam, ahdinde vefalı olduğunu gördü.
- 550 Sonra da, "Ey önder bilinen kişi! Bana başlık yerine tamı tamına bir yıl domuz çobanlığı yapacaksın.
- 551 Sonunda üç yüz altmış gün tamam olunca artık birlikte yaşayıp ömrümüzü beraber geçireceğiz" dedi.
- 552 Şeyh; "sen ne dersin yaparım; ne emir edersen istediğin işe başlarım" dedi.
- 553 Şeyh sevgilisinin emrine boyun eğdi; zaten sevgilisine karşı gelen isyan etmiş demektir.
- 554 Kabe'nin şeyhi, zamanın önde gelen hocası artık bir yıl domuz çobanlığını kabul eder.
- 555 Aşk onu bir deve gibi yularından tutup çeker; böylece o, sevgilisi için kırdaki bayırda domuz gütmeye başlar.
- 556 Sen benliğe kapılıp da bu hâli kınama; bu vaziyet ona göredir, senin için olması mümkün değildir.
- 557 Kim bunu kınar ve benliğe kapılırsa; sayısız domuzla düşüp kalkar ve etrafını yılanlar sarar.
- 558 Eğer ten dağından bakarsan, sen de kırdaki bayırda sayısız domuz güdersin.
- 559 Sen dünyada başka böyle hadiselerin olmadığını, yalnız bu işe şeyhin uğradığını sanma.
- 560 Sonra sen de doğru olarak yola girersen, o yolda seni azdırıp saptırmak için yüz binlerce domuzla rastlarsın.
- 561 Ey ünlü kişi! Sen bu yola bir ayak bas da; orada Kabe'yi ve binlerce putu birlikte gör.

- 562 'Âkîbet ol şeyh, çün Tersâ olur
Halkuñ arasında söz gavgâ olur
- 563 Hem-nişinler kamusı hayrân kalur
Dükelinüñ derdi bî-dermân olur
- 564 İstemezler dünyada 'âr olmağı
Terk iderler şeyh-ile yâr olmağı
- 565 Kamu hem-sohbatlığından kaçdılar
Gözlerinden kanlu yaşı saçdılar

REFTEN-İ ASHÂB BE-SÛY-I
KA'BE VE 'ARZA-İ AHVÂL-İ
ŞEYH-RÂ PÎŞ-İ ÂN MÜRİD Kİ
ÂN VAKT DER SEFER BÛD

- 566 Var-ıdı ol ortada bir yâr-i çüşt
Geldi şeyhe eydür iy 'ahdinde süst
- 567 Giderüz biz Ka'be'ye fermân nedür
Bilmedük kim derdüñe derri:ân nedür
- 568 Eydür-iseñ kamu tersâ olalım
Sençileyin halka rûsvâ olalım
- 569 Yaluñuz komayalım bunda seni
Soñra sen terk itdüñüz dime beni
- 570 Yâ seni çün böyle biz görmeyevüz
Gidevüz kim bunda biz durmayavuz
- 571 Ka'be dapa varavuz oturavuz
Ellerümüz Hazret'e götürrevüz
- 572 Dilümüzü 'özü ile bileyevüz
Şeyhümüzü Tañrı'dan dileyevüz
- 573 Şeyh eydür ben giriftâr olmışam
Kamu yârânlardan agyâr olmışam

- 562 İşte sonunda şeyh Hıristiyan olunca; halk arasında fitne çıkar ve dedikodular başlar.
- 563 Şeyhin öğrencileri bu durum karşısında şaşırıp kalırlar ve hepsi dermansız derde düşerler.
- 564 Dünyada kınanmayı istemedikleri için; şeyh ile beraber olmaktan vazgeçerler.
- 565 Bütün öğrencileri onun sohbetini terk edip; bu duruma ağlayıp sızladılar.

ARKADAŞLARININ KÂBE TARAFINA GİTMELERİ VE
HOCALARININ DURUMUNU O ZAMAN SEFERDE
OLAN MÜRİDE ANLATMALARI

- 566 Aralarında şeyhe gönülden bağlı bir öğrenci, hocalarına gelip, ey vefasında gevşek davranan!
- 567 Biz Kâbe'ye gidiyoruz, bir emrin var mı? Senin derdine nasıl çare bulacağımızı bilemiyoruz.
- 568 Emredersen hepimiz Hıristiyan olalım ve senin gibi halk içine çıkmaya yüzümüz olmasın.
- 569 Burada seni yalnız bırakıp gitmeyelim; bir de sonra, 'beni terk edip gittiniz' deme.
- 570 Bizim seni böyle, bu şekilde görmekten ise, durmayıp buradan gitmemiz gerekir.
- 571 Kâbe'den tarafa gidip oturacak ve senin için ellerimizi açıp Hakk'a dua edeceğiz.
- 572 Artık tövbe edip, dilimize sahip olacak ve hocamızı Tanrı'dan isteyeceğiz.
- 573 Şeyh, ben bu aşka tutulmuş ve bütün dostlarımı da yabancı bilmişim.

- 574 Siz ne kim diler-iseñüz idüñüz
Kañaru gider-iseñüz gidüñüz
- 575 Şimdi kamu dünyadan iy nâm-dâr
Deyr baña yir ü tersâ-beççe yâr
- 576 Düşicegez size bir müşkil 'azîm
Anı ben hall ider-idüm iy hakîm
- 577 Kimse benüm müşkilümü bilmeye
Bil kim Eflâtûn anı hall kılmaya
- 578 Gidüñüz işüñüze iy ehl-i dil
Bundan artuk benî kulmañuz hacil
- 579 Kimse benden sorar-ısa iy refik
Kim ne oda yandı ol pîr-i tarîk
- 580 Şimdi su anuñ başından aşdı dîñ
Ejdehâlar kursağına düşdi dîñ
- 581 Hiç kâfir virmeye hergiz rızâ
Anı kim ol şeyhe eyledi kazâ
- 582 Dinini virmiş-durur Tersâlıga
'Aklı degşürmiş-durur rûsvâlıga
- 583 Bir bût imânını yagma eyledi
Saçı küfri anı Tersâ eyledi
- 584 Kimse bize serzeniş eyler-ise
Hakkumuzda piş ü kem söyler-ise
- 585 Eydüñüz bu yolda bunuñ giöi hâl
Çok düşe sen sanma bu hâli muhâl
- 586 'Ucb süknâsında sâkin olmagıl
Beni gör sen dahı imin olmagıl
- 587 Bunuñ dir ü yüz bulardan döndürür
Toñuzını yazı dapa göndürür

- 574 Siz ne isterseniz öyle yapınız ve nereye gitmek gerekse, arzu ettiğiniz yere varınız.
- 575 Ey adı sanı belli kimse! Şimdi benim için kilise yurt, Hristiyan kızı da sevgili olmuştur.
- 576 Ve ey akıllı kişi! Sizin başınıza içinden çıkılmaz bir bela ve zorluk gelince onu ben hallederdim.
- 577 Benim düştüğüm bu hâli ise kimse bilmez; hatta Eflatun bile buna çare bulamaz.
- 578 Ey gönül sahipleri! Artık işinize gidiniz; ve beni daha fazla utandırıp rahatsız etmeyiniz.
- 579 Beni sizden sorarlarsa; o tarikat şeyhinin içinden çıkılmaz, onulmaz ve dermansız bir aşka düştüğünü anlatınız.
- 580 'Şimdi o boğulmak üzeredir; büyük büyük yılanların karnına düştü' diye söyleyiniz.
- 581 Şeyhin başına gelenler için, Müslümanlar şöyle dursun, hiçbir kâfir bile buna razı olmaz.
- 582 O dinini Hristiyanlığa, aklını da deliliğe ve rûsva olmaklığa değişmiştir.
- 583 Bir güzel imanını yağmaladı; saçını siyahlığına takılıp Hristiyan oldu.
- 584 Bizi kınayan olur ve hakkımızda ileri geri konuşursa;
- 585 'Aşk yolunda, bunun gibi çok kimse aynı hâle düşmüştür; sen böyle bir şey olmaz deme' diye cevap veriniz.
- 586 Sakın ha sakın, kınayıp da kibir evinde oturma; sen bana bak ve hâlinin hep böyle kalacağından emin olma."
- 587 Şeyh bu sözleri söyler ve sevenlerinden yüz çevirerek, domuzlarını kıra sürer.

- 588 Bakmaz anlara vü hışm idüp gider
Taglara varur u toñuzlar güder
589 Hem-nişinler gördiler bu hâleti
Hasret-ile agladılar key katı
590 Ka'be'den yaña gönildiler girü
Kim göreler kim ne gelür ilerü
591 Halk udından izlerin azıtdılar
Degmesi bir köşede yir dutdılar
592 Kim 'aceb şeyhe ne geldi ilerü
Anda vü bunlar neye geldi girü

PÜRSİDEN-İ ÂN MÜRİD-İ
SÂDIK Kİ ÂN VAKT HÂZİR
NE-BÜD AHVÂL-İ ŞEYH-RÂ

- 593 Ka'be'de var-ıdı şeyhüñ bir mürîd
Kamudan 'âli vü sıdkı key mezîd
594 Yavlak ehl-i 'ilm ü sâhib-câh-ıdı
Degme işden dünyada âgâh-ıdı
595 Düşicek Rûm iline şeyhe sefer
Ol mürîd anda degül-ıdı meger
596 Sordı yâranlarına ahvâlini
Eytdiler şeyhüñ dükeli hâlini
597 Kim kazâ ne od bırakdı cânına
Yâ kader ne eyledi imânına
598 Niçe vardı Ka'be'den Rûm iline
Bagladı zünnârı anda biline
599 İrdi takdîr âfeti tedbîrine
Düşdi bir tersâ-beçe zincîrine

- 588 Onların yüzüne bakmaz ve öfkelenip gider; dağlara varır ve domuzla-
rını güder.
589 Sevenleri bu durumu görünce; hasretle pek çok ağlayıp sızladılar.
590 Tekrar Kâbe'den tarafa doğru yola çıktılar; fakat sonra başlarına gele-
cekleri ne bilecekler.
591 Acaba orada şeyhin başından neler geçti ve bunlar niçin geri geldiler
diye;
592 insanların kınamasından çekinip gözden kayboldular ve her biri kendi
köşesine çekildi.

O VAKİT YANLARINDA BULUNMAYAN, ŞEYHE
GÖNÜLDEN BAĞLI ÖĞRENCİNİN HOCALARININ
DURUMUNU SORMASI

- 593 Şeyhin Kâbe'de herkesten üstün hocasına ziyâdesiyle bağlı, bir
öğrencisi vardı.
594 Mertebe ve yücelik bakımından yüksek ve üstün bir bilgin olduğu
gibi, dünyada da, her bir işten haberdar idi.
595 Şeyh Anadolu taraflarına yolculuğa çıktığı zaman, o orada bulunma-
mıştı.
596 İşte bu öğrenci, arkadaşlarına hocalarının hâlini sorunca; onlar, olup
bitenleri ve hocalarının durumunu;
597 kaza ile canına nasıl bir ateş düştüğünü; kaderin imanına neler
getirdiğini eksiksiz anlattılar.
598 Kâbe'den Rum illerine nasıl gittiğini; kâfir olup beline zünnar
kuşandığını,
599 takdir âfetinin tedbir yaptığını, sonunda bir Hristiyan güzelinin kuca-
ğına düştüğünü,

- 600 Kamu rahtın 'ışk yagma eyledi
Saçı küfri anı Tersâ eyledi
- 601 İşi yokdur şimdi kâl u hâl-ıla
'İşkî oynar şimdi zülf ü hâl-ıla
- 602 Şimdi sorma şeyhi kim anda n'ider
Rûm ilinde şimdi ol toñuz güder
- 603 Şimdi gören şeyhümüzi iy 'azîz
Kılmaya yüz yıldı Tersâdan temîz
- 604 Çün mürid işitdi şeyhün hâlini
Bildî nite oldugın ahvâlini
- 605 Döndi yârânlar eydür ol ulu
Kim i 'avratdan bu yolda siz alu
- 606 Şeyh ile siz yâr olmuşmıssañuz
Ertig-ile yola gelmişmisseñüz
- 607 Bağlayıcak şeyh zünnârı bile
Baglamak gerek-idi kamu bile
- 608 Ol deñizde yutdı şeyhi çün neheng
Korkudan sizi kaçurdı nâm u neng
- 609 'Âşık olan dünyada bednân, olur
Kim eyü ad ister-ise hâm olur
- 610 Yâr eger olur-ısa kâfir dahı
Yâr olgıl yâra vü yalvar dahı
- 611 Çün kişi râhatda hemdem yâr ola
Renc vaktında niçün agyâr ola
- 612 Kamuñuz Tersâ niçün olmaduñuz
Şeyh-ile vü hidmetin kılmađuñuz
- 613 Sanmañuz kim yâr muvâfıqlıg-ıdı
Kim bu iş 'ayn-ı münâfıqlıg-ıdı

- 600 bütün düzgünlerini aşkın bozup yağmaladıgını, sevgilinin güzelliğine kapılıp Hristiyan olduğuunu,
- 601 artık söz ve hâl ile işinin olmadığını, aşkına uyup sevgilinin saçına ve benine kapıldığını,
- 602 Rum illerinde domuz göttüğünü; "şeyhin orada ne yapıgını daha fazla sorma" diyerek birer birer anlattılar.
- 603 Ey yüce kişi! Şimdi hocamızı görenler; onu yüz yıldır Hristiyan olan birinden ayırt edemezler.
- 604 Öğrencisi hocasının ne hâlde olduğunu öğrenince; nasıl bir durumda bulunduğunu anladı.
- 605 O yüce kişi arkadaşlarına dönüp; "Ey bu sadakat yolunda yiğit olamayıp, avrattan da aşağı kimseler!
- 606 Siz gerçekten şeyh ile dost olduğunuzu ve mertlik göstererek onunla aynı yolda yürüdüğünüzü mü sanıyorsunuz?
- 607 Şeyh zünnârı beline bağladığı zaman sizin de kuşanmanız gerekmez mi idi?
- 608 O denizde şeyhi timsah yutunca; demek sizi, utanma ve arlanma korkutup kaçırıldı.
- 609 Dünyada âşık kişinin adı kötüye çıkar; kim iyi adlı olmak isterse o olgunlaşmamıştır.
- 610 Sevgili kâfir bile olsa; ona dost olup yalvarmalı idiniz.
- 611 İnsan iyi ve rahat zamanında dost olup birlikte oturup kalkarsa; sıkıntı zamanında neden yabancı kesilsin?
- 612 Niçin hep birlikte Hristiyan olup da şeyhin hizmetinde bulunmadınız?
- 613 Yaptığınız işin uygun ve yerinde olduğunu sanmayınız; bu iş, iki yüzlülüğün tâ kendisidir." dedi.

- 614 Eytdiler yavlak çok eytdük biz aña
Kim niçe ilerü gellüm biz saña
- 615 Halk içinde mest ü rüsvâ olalum
Sençileyin kamu Tersâ olalum
- 616 Sohbetün hakkını terk itmeyelüm
Yaluñuz seni koyup gitmeyelüm
- 617 Senün-içün dînümüzi koyalum
Dükeli âyinümüzi koyalum
- 618 Sözüñüzün gavırına çün irdi şeyh
Maslahat gitmegümüzi gördi şeyh
- 619 Çün kadem urdı ki gire oynına
Gördi kim kayd olısaruz boynına
- 620 Bildi kim bizden meded bulmayısar
Hâli anuñ hâsıla gelmeyiser
- 621 Bizi gönderdi ki yaluñuz kala
Ne diler-ise utanmadın kıla
- 622 Ol mürid eydür siz anuñ kapusın
Dutmag-ı iş ü kılmak tapusın
- 623 Dün ü gün yalvarmak aña kim hakim
Hazretinde sagala-y-ıdı saķım
- 624 Hazrete vara-y-ıduñuz kamuñuz
Hakk'a yalvara-y-ıduñuz kımñuz
- 625 Mu'tekif bir köşede oturcak
Zârı-y-ıla el aña götüricak
- 626 'Özr-ile dilünüzi bileycak
Şeyhünñüzi Tañrı'dan dileyicak
- 627 Hak ta'âlâ zârıñuz göre-y-ıdı
Şeyhünñüzi size irüre-y-ıdı

- 614 Sonra arkadaşları; "Biz de seninle gelip senin gibi olalım diye; ona çok söyleyip yalvardık.
- 615 Halkın arasında sarhoş olup, senin gibi hep birlikte Hristiyan olalım.
- 616 Ders ve sohbetlerinin hakkını bırakıp da seni yalnız koyup gitmeyelim.
- 617 Senin yolunda dinimizden geçip, ibadet adına ne varsa hepsini bırakalım.
- 618 Şeyh ne demek istediğimizi hakkıyla anladı ve bizim gitmemiz gerektiğini söyledi.
- 619 İsteddiği şekilde hareket edip iş yapabilmek için, bizim kendinden ayrılmayıp ayak bağı olduğumuzu gördü.
- 620 Bizden kurtulamayacağını ve biz yanında bulunduğumuz müddetçe arzusuna kavuşamayacağını da bildi.
- 621 İşte yalnız kalmak ve ne isterse utanmadan işlemek için bizi geri gönderdi." dediler.
- 622 O öğrenci; "size yakışan onun kapısından ayrılmamak işinde ve hizmetinde bulunmak idi" dedi.
- 623 Sonra da; 'Ey hastaları iyileştirip sıhate kavuşturan; her hasta senin önünde sağlığına kavuşuyordu' diye yalvarsaydınız.
- 624 O saygın şahsın önüne varıp hep birlikte Hakk'a niçin el açıp yalvarmadınız?
- 625 Sonra bir köşede itikâfa çekilip otursaydınız, gönülden inleyip sızlayarak elinizi Hakk'a açıp;
- 626 tövbe edip yaptıklarınızdan pişman olsa idiniz ve hocanızı Tanrı'dan isteseydiniz.
- 627 Yüce Allah sizin yalvarıp yakarmanızla duanızı kabul edip, hocanızı size bağışlardı.

- 628 Şeyhi koyup gıtdügünüz sehl ola
Hak kapusından giden nâ-ehl ola
- 629 Çün mürîd ashâba söyler böyle dil
Dükeli ashâbı kalurlar hacîl
- 630 Eydür imdi bu hacâletden size
Ne ziyân u yâ ne assı var bize

ÂMEDEN-İ ÂN MÜRÎD
VE ASHÂB BÂZ
BE-CÂNİB-İ RÛM

- 631 Devemüzi her birümüz yidelüm
Gelühüz kim yine Rûm'a gidelüm
- 632 Mu'tekif bir gûşede oturalım
Ellerümüz gök dapa götürelüm
- 633 Dilümüzü 'özü-ile bileyelüm
Şeyhümüzü Tañrı'dan dileyelüm
- 634 Girü kamu Rûm iline geldiler
Hak kapusunda mücâvir oldılar
- 635 Çok tazarru' kıldılar feryâd-ıla
Kim kaçan rahmet irişe dâd-ıla
- 636 Kırk gün anda dün ü gün oturdılar
Ellerini Hazrete götürdiler
- 637 Eyle zârî kıldılar kim yir ü göğ
Ol figândan ağladı vü kodı öğ
- 638 Topraga göz yaşlarını kardılar
Bir mağârada çile çıkardılar
- 639 Çün tamâm oldu bularuñ çillesi
İrdi İblisün ucına hilesi

- 628 Şeyhi bırakıp gitmiş olmanız kolaydır; fakat Hakk'ın kapısından gitmeniz, marifetten uzaklaşmak demektir.
- 629 O öğrenci arkadaşlarına bu şekilde azarlarçasına bir dil ile söyleyince; bütün arkadaşları utanıp sessiz kaldılar.
- 630 O da; şimdi utanma fayda verir mi; bundan bize zarar da yok, ziyan da gelmez dedi.

O ÖĞRENCİ İLE ARKADAŞLARININ RUM
ÜLKESİNE, ANADOLU TARAFINA GELMELERİ

- 631 Haydi çabuk, her birimiz devemizi yularlayıp çekip Rum ülkesine gideceğiz.
- 632 Bir köşede itikâfa çekilip oturalım ve ellerimizi Hakk'a açalım.
- 633 Pişman olup tövbe edelim ve hocamızı iyi olması için Allah'a yalvaralım.
- 634 Yeni baştan tekrar Rum ülkesine gelip; Tanrı kapısında komşu oldular.
- 635 Gönülden dualar edip, ağlayıp inleyerek yüce Allah'ın rahmet ve merhametinin ulaşması için eksiksiz yalvardılar.
- 636 Onların bu halleri kırk gün sürdü ve hep yüce Tanrı'ya el açıp istekte bulundular.
- 637 O kadar ağlayıp sızladılar ki, o inleme ve acı acı bağırımlardan yerdeki ve gökteki varlıkların akılları başlarından gitti.
- 638 Göz yaşları ile toprağı suladılar ve bir mağarada kırk gün nefislerine karşı gelip çile çıkardılar.
- 639 Bunların çilesi bitip tamamlanınca, şeytanın hilesi sona erdi.

- 640 Ol müridüñ kim figânı irişür
Bir okı bir gün nişâna irişür
- 641 Derdinüñ irer devâsı 'âkıbet
Müstecâb olur du'âsı 'âkıbet
- 642 Düşde görür Mustafâ'yı kim gelür
Yüzünün 'aksı gözün nûrın alır
- 643 Emr ü nehyi 'âlemüñ pirâyesi
Kavl ü fi'lûñ âdemüñ sermâyesi
- 644 Ol mürid ayagina düşer anuñ
Kim cihândan gitmesün sâyeñ sentüñ
- 645 Şeyhümüz gümrâh olmuştur yolın
Göster aña kim bile sağdan solın
- 646 Mustafâ eydür aña kim iy pâk-bâz
Cümle ashâb ortasında serfirâz
- 647 Şeyh ile Tañrı arasında meger
Bir küdüret var-ıdı key mu'teber
- 648 Ol küdüret şol kadar ihdâd-ıla
Aradan gitdi vü az bidâd-ıla
- 649 Himmetüñ kendü işini işledi
Tañrı şeyhe suçını bağışladı
- 650 Şimdi şeyhün derdine irdi devâ
Ol küdüret gitdi vü geldi safâ
- 651 Biz şefâ'at eyledük Tañrı kerim
Kim selâmatha irdi ol saķım
- 652 Şimdi ay indi vü çıkdı âfitâb
Küfr ü 'isyan gitdi vü geldi savâb
- 653 Ne ki şeytân dünyada vîrân kılur
Tevbe bir sâ'atda âbâdan kılur

- 640 Ağlama ve sızlamaları gökleri tutan o öğrencilerin yalvarıp yakarmaları, ok gibi hedefini buldu.
- 641 Sonunda derdinin çâresi ulaştı ve duâları kabul edildi.
- 642 O öğrenci düşünde Muhammet Mustafa'nın, selâm onun üzerine olsun, geldiğini ve yüzünün nurunun gözlerini kamaştırdığını görür.
- 643 Ey yapın diye emri ve yapmayın diye sakındırdıkları âlemlerin süsü olan! Senin sözlerin ile işlerin insanların bitmeyen sermayesidir.
- 644 O öğrenci, bunları söyleyerek, ayaklarına düşer ve "dünyadan senin gölgen gitmesin.
- 645 Bizim hocamız yolunu şasıp sapıtmıştır; ona sağını solunu gösteriver" diye yalvarır.
- 646 Peygamber aleyhisselâm ona; "ey temiz, gönülden bağlı ve bütün arkadaşlar içinde baş çeken, önde giden kişi!
- 647 Hocanız ile Tanrı arasında küçümsenmeyecek derecede bir kırgınlık vardı.
- 648 O güceniklik, sınırı aşmalar, haksızlıklar aradan kalkıp, yok olup gitti.
- 649 Onun için ettiğin dualar ve işlediğin hayırlar sebebi ile Tanrı hocanızın suçunu bağışladı.
- 650 Artık onun derdine devâ ulaştı, görölünün bulanıklığı gidip, kalbi temizlenip aydınlandı.
- 651 Tanrı cömerttir, biz de onun affı için aracı olduk, böylece o hasta kişi dertlerden kurtulup selâmete çıktı.
- 652 Şimdi ay battı ve güneş doğdu, artık küfür ve isyan gidip doğruluk geldi.
- 653 Dünyada şeytanın önden giderek yıkıp yaktığı ne varsa; tevbe onu bir anda şenlendirip bayındır eder.

- 654 Uykudan uyandı vü âh eyledi
Ol müride cem'i âgâh eyledi
- 655 Çok beşâret virdi vü girdi yola
Tapusunda kamu yâranlar bile
- 656 İrdiler ü gördiler bir arada
Şeyhi kim toñuz güder bir derede
- 657 İlla yavlak hâlete düşmüş 'azîm
Kamu suçını bağışlamış Kerim
- 658 Hem başından yire bürgüsün komış
Hem toñuzları salıvirdüm dimiş
- 659 Oda yakmış kâfir olmak tonını
Pâre pâre eylemiş pîlûnını
- 660 Gözlerinden kan akıtmış yaş-ıla
Hem sımış nâkûsını bir taş-ıla
- 661 Hem çelîpâsın bırakmış yatana
Kesedurur şeyh zünnârın yana
- 662 Dîne degşürmüş yene tersâlığı
'İzze irürmüş girü rûsvâlığı
- 663 Gördi yâranlarını kim çıkdılar
Dîn-ile şeytân tılısmın yakdılar
- 664 Haclet-ile şermsâr oldu 'azîm
Hasret-ile cenneti kıldı cahîm
- 665 Na'ra urdı mest düşdi ortaya
Şûrişiyle dökdi tağı dereye
- 666 Eyle zârlıg-ıla zâr ağladı
Kim felekler hâturını tagladı
- 667 Hikmet ü Kur'ân tefsîr ü haber
Gitmiş-idi hâturından ser-be-ser

- 654 Uykudan uyanıp, ah çekti ve o öğrenci her bir şeyden, bütün olup biteceklerden haberdar edildi.
- 655 Sadakalar dağıtarak, şen ve sevinçli bir şekilde, yanında arkadaşları ile birlikte yola düştü.
- 656 Hep birlikte yürüyüp geldiler ve hocalarını bir derede domuz güderken gördüler.
- 657 O şekilde, şaşılacak bir hâle uğramış ve, bütün suçlarını cömertler cömerdi olan Allah bağışlayıvermiş.
- 658 Sonra başındaki bürgüsünü yere koymuş ve *domuzları salıverdim* demiş.
- 659 Kâfirlik elbisesini çıkarıp ateşe atmış, üstünü başını da param parça eylemiş.
- 660 Gözlerinden kanlı yaşlar dökmüş, ayrıca bir taş ile Hristiyanlık çanını da kırmış.
- 661 İstavroz da denen haçını kırlara atıvermiş; bunun yanında belindeki Hristiyanlık âlâmeti olan zünnârı da kesmeye başlamış.
- 662 Yeni baştan Hristiyanlığı Müslümanlığa değiştirmiş; rezil rûsvâ hâlde iken izzet ve saygınlık sahibi olmuş.
- 663 Dostlarının çıkıp geldiklerini ve İslâmiyet'le şeytan büyüünü yaktıklarını görünce;
- 664 ziyâdesiyle, çok çok utanıp üzüldü ve sanki cenneti cehennem oldu.
- 665 Kendinden geçip bağırды ve sarhoş şekilde önlerine düştü; coşkunluk ve bağırma ile dağlar dereye döküldü.
- 666 İnleyip sızlayarak, sesli sesli ağladığı zamanda felekler bile kıpkırmızı kesilip gönüllerini yaktı.
- 667 Hikmet, tefsir, Kur'ân ve başka olarak bilip unuttuğu ilimler, baştan başa,

- 668 Gırü geldi kamu şeyhüñ yâdına
İrdi Deyyân dininüñ feryâdına
- 669 Degme yârı çün görür bu nûrî çok
Kendüzini çün görür kim nûrî yok
- 670 Niçeme kim küfri dînden fark olur
İlla hacletden arakdan gark olur
- 671 Şâdlığı menziline gam dutar
Hayfa geçmiş 'ömr-içün mâtem dutar
- 672 Çün görürler şeyhi zâr u dil-figâr
Şâdi vü gam arasında bî-karâr
- 673 Çün utandığın bular dan bildiler
Kamu yârânlar katına geldiler
- 674 Cem'-ile insâfa durdılar kamu
Cânların şükranê virdiler kamu
- 675 Eytdiler şeyhe ki iy dîn ulusu
Resm üstâdı âyin ulusu
- 676 Şimdiden gırü saña gam hös degül
Bu 'arûsilerde mâtem hös degül
- 677 Vasl geldi gitdi hicrân yirine
Küfr gitdi geldi imân yirine
- 678 Çün şefâ'at eyledi Hak'dan Resûl
Kim gırü imân seni kıldı kabûl
- 679 Sen hakikat bil ki yüz 'âlem günâh
Mahv ola çün kim kıla 'âsi bir âh
- 680 Rûm ilinde büt-perest olan gırü
Hak-perest olmaga geldi ilerü
- 681 Gusl kıldı şeyh ü girdi hırkaya
İy 'acab bu kamu hayr u şer neye

- 668 hepsi, yeniden şeyhin hatırına geldi ve onu cezalandıran Tanrı tekrar bağışlayıp ödüllendirdi.
- 669 Her bir öğrencisini çok çok nurlu gördüğü hâlde, kendisinde bu nurun olmadığına baktı.
- 670 Her ne kadar küfrü dinden ayrılırsa da; utancından yerlere geçip tere battı.
- 671 Neşe ve sevinç konaklarını gam bastı; boşa geçen ömür için de yas tuttu.
- 672 Şeyhin, gönlü yaralı ve inleyip sızladığını; sevinç ve üzüntü arasında bocaladığını gördükleri zaman,
- 673 bunlardan utandığını bildiler ve bütün bu dost öğrencileri yanına geldiler.
- 674 Hepsi başına toplanıp sevindiler; canlarını da şükür için ortaya koydular.
- 675 Hocalarına, "ey din ulusu; ibadet ve yapılacak işleri bilip düzenleyen büyük âlim!
- 676 Şimdiden sonra sana üzölmek yakışmaz; artık bayramdır, matemi yası bırak.
- 677 Ayrılık bitti yerine kavuşmak geldi; küfür ve kâfirlik gitti iman tekrar kapladı.
- 678 Peygamber aleyhisselâm senin affını diledi; böylece tekrar iman geriye gelip sende yerleşti.
- 679 Sen, âlemler kadar günahın da olsa; pişman olup bir âh çeksen bu günahların affedilip yok olacağını gerçek bil.
- 680 İşte Rum ülkesinde putperest olan, tekrar Hakk'ı bulup ona ibadet için ortaya atıldı.
- 681 Şeyh boy abdesti alarak tekrar hırkasını giydi; bütün bu hayır ve şer-in niçin olduğuna şaşmak gerekmez mi?

- 682 Tevbe suyu hışm odın söyündürür
Rahtını yazukların köyündürür
- 683 Her ne sa'y-ıla kim anda itdiler
Ol aradan şeyhi alup gıtdiler
- 684 Şeyhi yola geldügin çün bildiler
'Âkıbet yol 'azmini çün kıldılar
- 685 Ol gice tersâ kızı düşde görür
Bir güneşi kim kenârına girür
- 686 Söylər aña ol güneş kim ragbet it
Şeyh gıtdi sen dahı ardınca git
- 687 Mezhebin dut dinine inan anuñ
Kim ola rüşen kamu cânuñ tenüñ
- 688 Ol senüñ dinüñe girdi bi-mecâz
Sen hakikat dinden olma bi-niyâz
- 689 Yoldan eyletdüñ gir anuñ yolına
Yoldaş ol çünkim yola geldi yine
- 690 Dünyada dinüñ kemâlüñ olısar
Âhiretde ol helâlüñ olısar

REFTEN-İ DUHTER-İ TERSÂ
BERÂ-Y-İ İMÂN ÂVERDEN
DER PEY-İ ŞEYH

- 691 Çün uyanur uykudan kız hûb u hoş
Göñli içinden virür nûr ol güneş
- 692 Od içinde göñli mum gibi yanar
Gözlerinden yaş yirine kan iner
- 693 İrdi bir hâle ki hemdem bulmadı
Yidi bir zahmı ki merhem bulmadı

- 682 Pişmanlık suyu öfkenin ateşini söndürdüğü gibi, günah olarak neler yapılmışsa hepsini yok eder.
- 683 Onların bütün çalışmaları sonuç verdi; sonra şeyhi oradan alıp götürdüler.
- 684 Hocalarının yola geldiğini anladıkları zaman; gitmek için geldikleri tarafa yöndiler.
- 685 İşte o gece o Hristiyan kızı düşünde, kenarına, kucağına giren bir güneş görür.
- 686 O güneş, ona! "Çabuk ol, kendine gel; şeyh gidiyor, sen de ardı sıra git ve saygı göster.
- 687 Yoluna gir ve onun dinine inan da; bütün vücudun canın ile aydınlan-sın.
- 688 O, gönülden senin dinine gerçekten girdi; sen ise doğru dinden ayrılma samimiyetle kabul et.
- 689 Onu yoldan çıkarmıştın; yoluna gir; ona yoldaş ol, çünkü o yeniden İslâmiyet'e döndü.
- 690 Onun dini dünyada senin mükemmel olmağa yol açacak; ahirette de eşi olacaksın." dedi.

HIRİSTİYAN KIZININ İMAN ETMEK İÇİN
ŞEYHİN PEŞİNDEN GİTMESİ

- 691 Kız uykusundan güzel ve iyi bir hâlde uyandığı zaman, o güneş gönlü içinden ışık vermeye başlar.
- 692 Gönlü ateş içinde mum gibi yanarken; gözlerinden kanlı yaşlar dökülür.
- 693 Derdini bölecek bir arkadaş; gönlünde açılan aşk yarasına da bir merhem bulamaz.

- 694 Sabrı gitdi vü karârı kalmadı
Hiç işinde ihtiyârı kalmadı
- 695 Bi-dil ü âşûfte vü rûsvâ olur
'Âşık-ı şûride vü şeydâ olur
- 696 Ne cefâ kim şeyhe ol kıldı, girü
Birisine biñ cezâ buldı girü
- 697 Añsuzın bir derde ogradı 'aceb
Eyledi ol derde dermânın taleb
- 698 Şeyh dinine 'aceb sâdık olur
Nâgehân ma'sûk-iken 'âşık olur
- 699 Yalın ayak baş açuk girür yola
Kim 'aceb şeyhi girü kanda bula
- 700 Ol kamu kibr ü delâl u gunc u nâz
Gitdi vü kaldı kıza mûnis niyâz
- 701 'İşkî yilinden çırâğı söyünür
Nâzûk endâmı güneşden köyinür
- 702 Ol ki yüz göstermez-idi gözlere
'Anberîn saçı bulaşur tozlara
- 703 Yolu bilmez vâlih ü hayrân gezer
Tagda taşda zâr u sergerdân gezer
- 704 Girü şeyhe gösterür düşde Çalab
Kim girü dön, ol kıza kılğıl taleb
- 705 Çün peşimân oldu vü geldi yola
Şimdi anı istemeñ vâcib ola
- 706 Çün bizüm dinümüze şâdık-durur
Şimdi sen ma'sûk ol 'âşık-durur
- 707 Uykudan şeyh öyle bi-höd uyanur
Kim gören ol şeyhi bir şeydâ sanur

- 694 Zaten sabrı ve kararı olmadığı gibi, hiç kendinde de değildir.
- 695 Gönül elinde olmayan, darmadağın ve kınanacak duruma düşmüş, iyiden iyiye aşka tutulmuş bir çılgına döner.
- 696 Şeyhe önceden nasıl cefalar kılıp eziyetler etti ise, sonunda onların her birine kendisi bin karşılık bulur.
- 697 O zaman ansızın şaşılacak bir derde düştü ve onun dermanını istedi.
- 698 Artık şeyhin dinine girer, sevgili iken birden bire âşık olur.
- 699 *Acaba şeyhi nerede bulurum* diyerek, yalın ayak, baş açık yollara düşer.
- 700 Kibirlemeler, cilveler, işveler, nazlar ne varsa hepsi gider ve kıza yalnız gönülden gelen yakarmalar, yalvarmalar kalır.
- 701 Aşkının yelinden çırası söner; dokunulmaya kıyılamayan vücudu, boyu bosu güneşten için için yanar.
- 702 O başkalarına göstermediği, gözlerin göremediği yüzü, amber kokulu saçı ile toza toprağa bulaşır.
- 703 Yolu bilmez, şaşkın şaşkın gezdiği gibi; dağda taşta inleyip sızlama içinde başı dönmüş şekilde dolaşır.
- 704 Sonra Tanrı şeyhe onun hâlini düşünde gösterir ve *geri dön de o kıza ara ve bul*.
- 705 *Pişman olup yola geldiği için; şimdi onu arayıp bulman gerekir.*
- 706 *Can u gönülden bizim dinimize girdiği için; şimdi sen sevgilisin o da âşıktır der.*
- 707 Şeyh kendini kayb edercesine uykusundan uyanır; ve bu hâlini görenler onu sırlısklam âşık sanırlar.

- 708 Geldügi yola girür dahı gider
Gör kim ol ashâbı herbiri n'ider
- 709 Şeyhüñ ardına düşerler kamusı
Hem yöresine üşerler kamusı
- 710 Şeyhe eydürler dükeli yalvaru
Kim yolumuzdan neye döndüñ girü
- 711 Öğüñe düşdi meger ol dilsitân
Pile yâd oldı girü Hindüsîtân
- 712 Kendüzüñi girü tersâ kılmagıl
Halk içinde bizi rüsvâ kılmagıl
- 713 Güç ile bulduk senüñ dermânuñı
Küfre degşürme girü imânuñı
- 714 Şeyh çün sözlerini güş eyledi
Düşde gördüğün bulara söyledi
- 715 Çün bular ol hâletü iştidiler
Dükeli şeyh-ile bile gittiler
- 716 Gördiler kim ol kız ırakdan gelür
Nâle vü feryâd u zâriler kılur
- 717 Hâm-iken çün 'ışk odundan ol bişer
Yalvarur şeyhüñ ayagina düşer
- 718 Eydür iy şeyh-i cihân u ehl-i dil
Senden el-hak yavlak oldum ben hacil
- 719 Bilmedin saña cefâlar eyledüm
Hem delim bihûde sözler söyledüm
- 720 Ben anı kıldum ki benden yaraşur
Sen anı kılğıl ki senden yaraşur
- 721 Ben delim itdüm saña kıldum cefâ
Ol cefâya sen kerim eyle vefâ

- 708 Geldiği yolu eline alır, gittikçe gider; bu durumda arkadaşlarının her birinin neler yaptığına bir bak.
- 709 Topluca hocalarının arkasına düşerler ve büsbütün etrafını çevirirler.
- 710 Hep birlikte ziyadesiyle yalvararak şeyhe; "Niçin yolumuzdan geri döndün?" diye sorarlar.
- 711 Sonra; "Filin memleketi olan Hindistan'ı hatırlayıp gittiği gibi senin de o gönül ülkesi aklına düştü.
- 712 Sakın yeniden Hristiyan olup da bizi ve kendini beş paralık etme.
- 713 Biz senin dermanını ne güçlüklerle bulduk; sakın tekrar imanını küfür ve kâfirlikle değişme" dediler.
- 714 Şeyh onların sözünü dinledikten sonra, düşünde gördüğünü bunlara anlattı.
- 715 Öğrenciler bu durumu işitince; hepsi birlikte hocaları ile gittiler.
- 716 Baktıkları zaman, kızın ağlayıp sızlayarak, acı acı bağırarak uzaktan geldiğini gördüler.
- 717 O zavallı aşk ateşinde pişmiş olarak, yalvarıp şeyhin ayaklarına kapanır.
- 718 Ve; "Ey dünyanın hocası, gönül sahibi Allah adamı! Doğrusu ben senden daha kötü, daha da utanılacak durumlara düştüm.
- 719 Bilmeden sana eziyetler ettim; ayrıca pek çok kırıcı ve kötü sözler de söyledim.
- 720 Ben bana yakışanı işledim; sen de sana yakışanı yap.
- 721 Ben sana çok çok, eziyet edip cefa kıldım; sen cömertler cömerdi buna karşılık iyilikte bulun.

- 722 Derdüme lutf eyle dermân 'arza kıl
Küfri kodum baña imân 'arza kıl
- 723 Şeyhe düşde gördüğün şerh eyledi
Ol güneş kim düşde aña söyledi
- 724 Kim seni şeyhe helâl eylemişüz
İkiñüz hicrin visâl eylemişüz
- 725 Şeyh eydür hód suçun bağışlayam
Degme cevruñe yüz eylük işleyem
- 726 İlla seni almağa kuvvet kanı
'Ömr sürmege bile müddet kanı
- 727 Çün günüm tağ başına irdi benüm
Sen hilâl-ıla ne bedr ola canum
- 728 Koca hergiz inana mı güçine
Çünkü 'ömri irmiş ola uçına
- 729 Kuvvetüm yok çün hakuñdan çıkmaga
Şehvet-ile 'aql evini yıkmaga
- 730 Sen meger kim dutmaduñ benden melâl
Âhirette olasın baña helâl
- 731 Ol kız eydür sen du'â kıl kim benüm
Kabz ide Tañrı ileyüñde canum
- 732 Kim cihânda ayrığı çün almayam
Âhirette senden ayru kalmayam
- 733 Baña çünkim olmadı senden visâl
Hâşa kim ayruk kişi ola helâl
- 734 Dünyada ko ileyüñde öleyim
Âhirette girü seni bulayım
- 735 Bıkr öleyim ko hayâtum kalmasun
Senden artuk beni kimse almasun

- 722 İltifat gösterip derdime çare bul; ben küfrü ve kâfirliği bir yana bırak-
tım, bana imanı söyle" dedi.
- 723 Düşünde gördüklerini, o güneşin kendisine rüyada söylediklerini
- 724 "Seni şeyhe helal ettik, ikiniz arasındaki ayrılığı kavuşmaya çevirdik"
dediklerini şeyhe açık açık anlattı.
- 725 Bunun üzerine şeyh; "Suçunu bağışlayayım, yaptığın her eziyete
karşılık yüz iyilik yapayım.
- 726 Yalnız seni almak için kuvvetim -var mı? Var olduğunu düşün;
birlikte ömür sürmek için zaman kaldı mı?
- 727 Benim güneşim dağ başlarında çekiliyor, ben geç ikindi vaktindeyim,
sen hilal şeklinde aysın, dolunay olup seninle nasıl buluşabilirim?"
- 728 Kocamış kişi gücüm var diye nasıl söylesin; çünkü artık onun ömrü
sonuna ulaşmıştır.
- 729 Senin hakkından gelmek ve şehvet ile akıl evini yıkmak için bende
kuvvet mi var?
- 730 Sen benimle yaşamaktan üzüntü getirmiyorsan; ahirette bana helâl
ol."
- 731 O kız bu defa; "Sen dua et de Tanrı, senin yanında canımı alsın.
- 732 Dünyada başkalarına yâr olmayayım; ahirette de senden ayru
düşmeyeyim.
- 733 Benim sana kavuşmam mümkün olmadı; başka birisinin bana eş
olmasını Allah göstermesin.
- 734 Bırak beni dünyada senin yanında öleyim; ahirette de seni tekrar
bulayım.
- 735 Bana kimsenin eli değmeden öleyim ve hayatım sona ersin; senden
başka beni hiç kimse almasın." der.

- 736 Şeyh çün eyler du'â kim kız öle
Kamu yârânlar âmîn dirler bile
- 737 Şeyh ileyinde şehâdet getürür
Şeyh anı bir dem dizinde yaturur
- 738 Tañrı Tersâ kızına î mân virür
Secde eyler Tañrı'ya vü cân virür
- 739 Şeyh ü yârânlar kamu ol hasrete
Agladılar ol 'acâyib hâlete
- 740 Dükeli bile namâzın kıldılar
Bî-vefâlığın cihânı bildiler
- 741 Kamu hâlin çünki tertib itdiler
Gûra kodılar anı vü gitdiler
- 742 Aldı mevt anuñ hayâtını dañı
Yazdı çarh anuñ berâtını dañı
- 743 Bî-muhâbâ dehr-i mekkâr âdemî
Bî-vefâ dünyâ vü gaddâr âdemî
- 744 Çün bu sırrı asl kavmi bildiier
Yitmiş ev kamu Müsülmân oldılar
- 745 Bir Müsülmân kâfir oldı bir zamân
Kim ola bir kız Müsülmân râğehân
- 746 Gûrnuñ üstine nûr indî 'azîm
Kim bu kıza rahmet eyledi Kerîm
- 747 Ança rahmet ol hazâyinde ola
Kim bize vü kamuya rahmet kıla
- 748 Bir kişi bu dâsitânı eylemiş
İlla lafzın key çöptürdek söylemiş
- 749 Eski bizden hûriye ton eylemiş
Bir keçeden aya pîlven eylemiş

- 736 Şeyh kızın ölmesi için dua eder ve bütün dostları buna amin derler.
- 737 Şeyhin dizinde yatar; Allah'ın bir ve ortağının olmadığını ve Muhammed'in peygamberliğine inandığını söyler.
- 738 Tanrı Hristiyan kızına iman nasip edince, kız secdeye kapanır ve canını teslim eder.
- 739 O zaman şeyh ile öğrencileri bu ayrılığa, özlem ve olup biten bu şaşırtıcı hâle ağlarlar.
- 740 Artık hep birlikte namazını kılıp, dünyanın geçici ve vefasız olduğunu anladılar.
- 741 Hâline göre her bir vazifeyi yerli yerine getirip, onu mezara koyup gittiler.
- 742 Ölüm onun hayatını aldı, felekler de beratını ve iyi hâlini yazdı.
- 743 Bu hileci güvenilmez, pervasız felek ile dönek dünya insan için neler neler yapar.
- 744 Bu sırı kızın kavmi bilip öğrenince, yetmiş ev topluca Müslümanlığı kabul ettiler.
- 745 Bir Müslüman bir zamanda kâfir olmuştu; ancak bu defa bir kız ansızın İslamiyet'i seçti.
- 746 Bu kıza cömertler cömerdi olan Allah rahmet ettiği için, mezarının üstüne yığın yığın nur indi.
- 747 O kadar rahmet ancak o hazinede vardır; Tanrı bizimle birlikte herkese rahmet kılsın.
- 748 Bir kimse bu hikâyeyi düzüp anlatmış; fakat ifadesinde güzelliğe yer vermemiş.
- 749 Cennet hurisine eski bezden elbise yapmış; bir keçeden de aya benze-yen güzellere güzeline esvap dikmeye kalkmış.

- 750 Vezn-içün lafzuñ gidermiş harfini
Artuk eksük söylemiş söz sarfını
- 751 Şimdi Gülşehri geyürdi bu aya
Lefgeri tonlar ki benzetdi baya
- 752 'Anber-ile saçın ördi sümbülün
Gönlegin atlasdan eyledi gülün
- 753 Söz hurûfın artuk eksük kılmadı
'Âlim ahladı vü câhil bilmedi
- 754 Tañın'nuñ kudretlerin yâd eyledi
Mustafâ'nuñ cânını şâd eyledi
- 755 Böyle rengin böyle datlu böyle ter
Husrev ü Şirin sözi oldı meger

ÂMEDEN-İ TÛTÎ PÎŞ-İ HÛDHÛD
DERMİYÂN-I MURGÂN VE
'ÖZR ÂVERDENEŞ

- 756 Geldi tûtî ortaya şeker saça
Sözlerinden dürlür ü gevher saça
- 757 Agzı tolu şeker ü tonı yeşil
Saru ayagı vü minkârı kızıl
- 758 Dir benem kim söylerem şeker gibi
Sebz-pûşam Hızr peygamber gibi
- 759 Çünkü Hızr oldum baña uçmak gerek
Varuban Âb-ı hayât içmek gerek
- 760 Âb-ı hayvân istemedin bes n'ide
Hızr kim bâkı kala bu dünyede
- 761 Ben şeker yirem kim uçam sâz-ıla
Perdelerde söyleyem âvâz-ıla

- 750 Vezne uyacağım diye lafı eğip bûğdüğü gibi; sözü de artık eksik söylemiş.
- 751 Şimdi Gülşehri bu aya benzeyen güzeli hatırı sayılır, değerli elbiseler giydirip süsledi ve onu gerçek bir zengine benzetti.
- 752 Sümbülün saçını amber kokusu ile ördüğü gibi; gülün gömleğini de ipekten kesip biçti.
- 753 Söz harf uyumunu sağlayarak fazla ve eksik demedi ve bunu yalnız ilim sahipleri bildi, cahiller ise anlamadı.
- 754 O Tanrı'nın kudretlerini anıp anlattı ve Muhammet Mustafa'nın ruhunu şâd etti.
- 755 Bu şekilde güzel, böyle tatlı ve tazeliğini kaybetmeyen anlatım, olsa ancak *Hüsrev ile Şirin*'de vardır.

PAPAĞANIN KUŞLAR ARASINDA HÛTHÛTÛN
ÖNÜNE GELMESİ VE ÖZÜR İLERİ SÛRMESİ

- 756 Papağan tatlı konuşması ile ortaya çıktı ve sözlerinden inciler, mücevherler saçmaya başladı.
- 757 Sözü şeker gibi, elbisesi yeşil, ayağı sarı ve gagası kızıl idi.
- 758 Ben konuşurken ağzımdan şeker saçılır ve ben Hızır peygamber gibi yeşiller giyinirim.
- 759 Ben Hızır oldum bana cennet gerek; gidip ölümsüzlük suyundan da içmeliyim.
- 760 Ölümsüzlük suyunu istemesin de ne yapsın; Hızır bile bu dünyada nasıl ebedî kalmış?
- 761 Ben musiki ile konuşabilmem için şeker yer, sonra da perdelerde güzel sesle söylerim.

- 762 Çün Sipâhân'dan Hicâz'a irişem
Bunça dürlü savt u sâza irişem
- 763 Çün Rehâvî'den 'Irak'a yüz dutam
Zühre'nûn çengini avc-ıla utam
- 764 Degme kez 'Attâr kim Rum'a gele
Bir dükândan şekkeri satun ala
- 765 Baña her nâ-ehl her bir hîç-kes
Hayf ola kim eyleye demûr kafas
- 766 Bu yola varan kişiler tiz ölü
Âb-ı hayvânı içen bâkî kalur
- 767 Neye bunça dünyada tiz ölelüm
Bir iki yıl ko bizi dirilelüm
- 768 Ölüm içinde ola naks u zevâl
Dirliğ-ile âdemî bula kemâl
- 769 Hiddet ehli ihtimâle irmeye
Tiz ölen kişi kemâle irmeye
- 770 Puhteler dirliğ-ile devlet bulur
Hâm olur ol kim yigittlikde ölü
- 771 Nevbahârı görmieden bülbül gibi
Öldürürsin sen bizi bir gül gibi
- 772 Ben ki Mısır'ın kârvânın urmuşam
Dünyada şekker dükânın kurmuşam
- 773 Ben şeker karışdurur-ısam güle
Mısır'a degin Rûm ili şekker tola
- 774 Böyle ter dîbâce vü datlu şeker
Hüsrev ü Şîrin sözi ola meger
- 775 Degme kez 'Attâr kim Rûm'a gele
Şekkeri benüm dükânımdan ala

- 762 İsfahan makamından Hicaz makamına hatta, pek çok makama ulaşın-
caya kadar, hadsiz hesapsız söz ve saza uğramaktayım.
- 763 Revahi makamından Irak makamına yönelince de Zühre yıldızının
çengini elinden alırım.
- 764 Attar Anadolu'ya ne zaman gelirse, bu şekeri, bu güzel sözleri bu
dükândan satın alacaktır.
- 765 Ehil olmayanlar ve başkaları beni demirden kafese koyarlarsa yazık
ederler.
- 766 Bu yola gidenler çabuk ölürlər; ancak yalnız hayat suyunu içenler
sonsuz yaşarlar.
- 767 Bu kadar geniş güzel dünyayı niçin çabucak terk edelim; bizi bırak da
bir iki yıl yaşayalım.
- 768 Yok olma ve eksiklik ölüm ile gelir; insan yaşamakla olgunlaşıp
yücelir.
- 769 Öfkelenen kimseler tahammülden uzaktır; erkenden ölen kişiler de
pişip olgunlaşamazlar.
- 770 Pişip olgunlaşanlar yaşamak suretiyle kutluluğa ulaşırlar; genç iken
ölenler ise henüz kemale ermemişlerdir.
- 771 Sen bülbül gibi ilkbaharı görmeden; bizi bir gül gibi öldürsün.
- 772 Ben Mısır'ın kervanını vurdum ve dünyada şeker dükkanını açtım.
- 773 Ben güle şeker karıştırır isem; bütün Anadolu da dahil Mısır'a kadar
her taraf şekerle dolmuş; benim eserim ve sözümün şöhreti
Anadolu'yu ve Mısır'ı tutmuştur.
- 774 Böyle taze başlangıç ve tadına doyulmaz şeker; ancak Hüsrev ile
Şirin sözünde bulunur.
- 775 Attar ne kadar Anadolu'ya gelirse gelsin, yine şekeri benim
dükkanımıdan alacaktır.

- 776 Degme dürr-içün güherden eyleyem
Mantuku't-tayr'ı şekerden eyleyem
- 777 Kûh-ı Kâf'a girü simurg uça sa
Tûtiye Âb-ı hayâtı içse yig

CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD
TÛTÎ-RÂ BE-HİKMET Ü 'İLM-İ
DEKÂYIK

- 778 Hüdhdü eydür garra olmağıl aña
Kim Hümâ dirler bu dünyâda saña
- 779 Hüdhdü eydür garrasın kendüzüne
Anuñ-içün sevinürsin sözüne
- 780 Zehr içe er kim şeker sözler diye
Tıfl ola kim dem-be-dem şeker yiye
- 781 Tütinüñ hód dâsitânı çok-durur
İlla hiç lafzında ma'nî yok-durur
- 782 Herze sözler-ile dilini biler
Âdemileri gün uzun yüpiler
- 783 Çün sözüñ bî-tu'm reng ü bû-durur
Ne şeker kim yir-iseñ agu-durur
- 784 Ehl-i dil dünyâ-y-ıla barışmaya
Din ile dünyâ bile karışmaya
- 785 Eyle dut kim dünyaya hód gelmedüñ
Pâdişâhuñdan henüz ayrılmadıñ
- 786 Niçe bu dünyâda bâkî kalasın
Kendü sultânıñdan ayru olasın
- 787 Bî-vefâ erden vefâ istemegil
Fânî 'âlemden beğâ istemegil

- 776 Her bir sözü incilerden dizip, *Mantuku't-tayr*'ı en iyi şekilde şeker gibi tatlı tatlı söyleyeyim.
- 777 Tekrar simurgun Kaf dağına uçması ve papağanın dirilik suyunu içmesi ne iyi olur.

HÜTHÜTÜN PAPAĞANA İNCE İLİM VE
HİKMETLİ SÖZLERLE CEVAP VERMESİ

- 778 Hüthüt; bu dünyada sana hüma dedikleri için kibirlenip büyükleme.
- 779 İşte sen konuştuğun için, seviniyor ve kibirleniyorsun.
- 780 Tatlı sözler söyleyen yiğit sonunda zehir içer; zaman zaman çocuklar da şeker yer.
- 781 Papağanın anlatacak çok hikâyesi vardır; fakat sözünde ibret ve ders verici bir anlam bulunmaz.
- 782 Dilini boş sözlerle alıştırmıştır; bütün gün insanları yansılıyıp, taklit etmektedir.
- 783 Sözüñ zevksiz, renksiz ve kokusuz olduğu için; ne kadar şeker yesen de zehir gibidir.
- 784 Gönül sahipleri dünyadan uzak oldukları gibi din ile dünya da bir araya gelip karışmazlar.
- 785 Sen dünyaya gelmediğini ve daha asıl padişah olan Hak'la birlikte olduğunu farz et.
- 786 Bu dünyada nasıl sonsuza kadar kalıp da, asıl padişah olan Hak'tan ayrı düşebilirsin.
- 787 Vefasız kimseden vefa umma; geçici, yok olacak bu dünyadan da sonsuzluk isteme.

- 788 Âb-ı hayvân isteme dirlig-üçün
Asluña kavışgör birlig-üçün
- 789 Her kim ol dîv olmadın merdüm-durur
Dirlîk adsuz kişiye ölüm-durur
- 790 Dünyada yüz yıl eger uçar-iseñ
Âb-ı hayvân suyunı içer-isen
- 791 'Âkıbet çün ölmege inanasın
Dirlîgi Gülşehri'den ögrenesin
- 792 Bu mukayyed zâtuñı terk idegör
Dahı mutlak zât-ıla var hoş otur
- 793 Anuñ-ıla bâkı olgıl iy delü
Küllî şey'in hâlik illâ vechehu (28/88)
- 794 Bu mesel kim 'ışk mülk ü mâludur
Hızr-ıla ol bir velî ahvâlidir

DÂSTÂN-I HIZR VE ÂN VELÎ
KÎ HIZR-RÂ BE-REFÎKÎ KABÛL
NE-KERD

- 795 Hızr bir yolda sataşdı bir ere
Kim gider bir yolda ol er bir şara
- 796 Gördi kim ol er erenlerden-durur
Bildî kim Hakk'a irenlerden-durur
- 797 Ol ki Deyyân sırrına dâna-y-ıdı
Çehresinde gün gibi peydâ-y-ıdı
- 798 Çün selâm virdi vü kıldı ihtirâm
Hızr eydür ol ere kim iy imâm
- 799 Bir iki gün bile sohbet kılalum
Degme sözün hadd ü resmin bileclüm

- 788 Sen yaşamak için dirilik suyunu da isteme, birlikte olmak için aslına kavuş.
- 789 Kim şeytan olmadı ve ona uymadı ise gerçek insandır; dirilik de adı olmayan kişi için ölüm demektir.
- 790 Eğer dünyada yüz yıl da uçsan ve Âb-ı hayat denen dirilik suyunu da içsen;
- 791 sonunda ölümün gelip çatacağına inan ve sonsuz yaşamının sırrını Gülşehri'den öğren.
- 792 Bu dünyaya bağlanmış kişiliğinden geç de; gerçek ve ölümsüz olan Tanrı ile birlikte ol.
- 793 Ey deli! Onunla sonsuza ulaş; çünkü *bütün varlıklar yok olacak, yalnızca onun zatı kalacaktır (Kasas 88)*.
- 794 Hızır ile bir velinin hâllerini anlattığımız bu hikâye, aşkın mülkü ve aşkın malıdır.

HIZIR VE HIZIR'I ARKADAŞLIĞA KABUL
ETMEYEN VELİNİN HİKÂYESİ

- 795 Hızır aleyhisselâm bir yolda şehre giden bir kişiye rastladı.
- 796 O kimsenin velilerden olduğunu ve Hakk'a erdiğini görüp bildi.
- 797 O zâtn Tanrı sırlarına vâkıf biri olduğu yüzünden gün gibi görünüp anlaşılıyordu.
- 798 Selâm verip, saygı gösterince; Hızır o zâta "ey önder kişi!
- 799 Bir iki gün birlikte konuşup sohbet edelim ve her bir sözün aslını ve hududunu bilmeye çalışalım.

- 800 Yöreden nâ-mahremi koruyalum
Biribirümüz-ile yoryalum
- 801 Ol er eydür sen hezârân cehd ide
Dirligüñ çok olmag-ıçun dünyede
- 802 Zulmete düşdün nere kim geçesin
Âb-ı hayvân çeşmesinden içesin
- 803 Dünya görmek terkinî kılmayasın
Haşr günine değin ölmeyesin
- 804 Ben dilerem kim aña cânım virem
Dirligümi ölümüne degşürem
- 805 Dünyaya hiç istemezem kim bakam
'Ömr bünyâdın dilerem kim yıkam
- 806 Bulsa-y-idum işbu dem öle-y-idüm
Andan ayru ben niçün ola-y-idüm
- 807 Ölmek ansuz diri olmakdan delim
Yig-durur yüz 'illet ile iy hakim
- 808 Çün dilemezsin ki hergiz ölesin
Sen kaçan benüm harifüm olasın
- 809 Hızır-ısañ sen dünyada iy nâmdâr
Ben Muhammed yolın itdüm ihtiyâr
- 810 Var Muhammed ümmetinde âdemî
Kim anuñ Hızır olımaya hemdemi
- 811 Dünya dirligi gerek-ise saña
Ansuz olmah yig dirilmekdin baña
- 812 Her kim ansuz diri kala 'âkıbet
Dirlige irmeden öle 'âkıbet
- 813 Var kişi bu dünyada yol bulmaga
Kim begenmez Hızır'ı yoldaş olmaga

- 800 Etrafımızdan yabancıları uzaklaştırıp, koşulup birlikte gidelim." dedi.
- 801 O kişi "sen bu kadar çok çalışıp çabalamakla dünyadaki hayatının uzun olması için,
- 802 ölümsüzlük suyuna nasıl ulaşip içeceğim diye karanlıklara düştün.
- 803 Sen dünyayı görmek ister ve terk etmezsin, üstelik de kıyamete kadar ölmeyeceksin.
- 804 Ben ise Allah'a canımı vermek ister ve hayatımı ölümüne değiştirmeyi arzularım.
- 805 Hiç dünyaya bakmak istemem ve bu ömrün binasını yıkmak dilerim.
- 806 Ben niçin ondan ayrı olayım, şu anda bile bulsam hemen öldürdüm.
- 807 Ey bilge kişi! Yüz dert ile onsuz yaşamaktan ölüm, çok daha iyidir.
- 808 Sen ise ölümü istemediğin için; hiçbir zaman benim yoldaşım olamazsın.
- 809 Sen dünyada Hızır diye dillerde dolaşp şöhrete kavuşmuşsun; ben ise Muhammed Mustafa'nın yolunu seçtim.
- 810 Muhammed ümmetinde öyle insanlar var ki, Hızır onların arkadaşı olamaz.
- 811 Sana dünya hayatı lâzım ise; benim için de o olmadan ölmek daha iyidir.
- 812 Kim o olmadan diri kalırsa; gerçek hayata ulaşmadan sonunda ölür.
- 813 İşte bu dünyada yol bulmak için Hızır'ı bile beğenip yoldaşlığa kabul etmeyenler de var.

- 814 Anda kim Bûlkâsım u Kur'ân ola
Hızr u Mûsâ vâlih ü hayrân ola
- 815 Ahmed-ile revnaka geldi cihân
Ayrugından bir kelisâ var nişân
- 816 İlerürek öl ölümden bir zamân
Diri kal Gülşehri gibi câvidân

ÂMEDEN-İ TÂVÛS PİŞ-İ HÛD
HÛD VE 'ÖZR ÂVERDENEŞ
DER MÎYÂN-I MURGÂN

- 817 Geldi tâvus ortaya yüz nâz-ıla
Girdi söze 'izzet ü i'zâz-ıla
- 818 Kim dilümi 'özü-ile gönlüm biler
Tañrı'dan firdevs uçmagın diler
- 819 Bir zamân uçmak kapuçısı-y-ıdum
Uçmaguñ bir key tapuçısı-y-ıdum
- 820 Nâgeh uçmakdan beni bir hâl-ıla
Sürdürür İblis yüz biñ al-ıla
- 821 Gerek uçmakdan çıkan key dürişe
Tâ meger kim girü andan irişe
- 822 Her işe kim ulular başladılai
Dükelin uçmag-ıçun işlediler
- 823 Uçmaga iriçegin ayruk baña
Hâcet olmaz iktidâ kılmak saña
- 824 Tâvus ağı nite simurgı dutar
Tâvusa uçmaga irdüğü yiter
- 825 Her ne yoldan ülfet eyler-ise ülfeti
Tâvusun simurga yokdur nisbeti

- 814 Arada Muhammed aleyhisselâm ve Kur'an varsa; işte o zaman Hızır
da Musa da kendini kaybedip hayrete düşer.
- 815 Bu dünya asıl canlılığına hazret-i Muhammed'le kavuştu;
diğerlerinden alâmet iz olarak yalnızca bir kilise kaldı.
- 816 Ölmeden önce öl de; her zaman Gülşehri gibi sonsuza kadar diri kal"
der.

TAVUS KUŞUNUN HÛTHÛTÛN ÖNÛNE GELMESİ
VE KUŞLAR ARASINDA ÖZÜR BİLDİRMESİ

- 817 Tavus kuşu ortaya nazlanarak, kadri yüce ve saygın bir şekilde,
- 818 "gönlüm dilimi teşvik eder; o da özürler dileyerek, Tanrı'dan Firdevs
cennetini arzular.
- 819 Bir zamanlar ben cennette iyi bir hizmetçi ve cennetin de kapıcısı
idim.
- 820 İblis yüz bin hile ile, ansızın bir hâl ile beni cennetten çıkarttı.
- 821 Şimdi cennetten çıkan kişinin, tekrar oraya girmesi için çok gayret
etmesi gerekir.
- 822 Büyüklerin başlayıp yaptıkları bütün işler cennet için işlenmiştir.
- 823 Cennete vardıktan sonra, artık benim sana uymam gerekmez.
- 824 Tavusun hilesi simurga nasıl ulaştı; onun cennete girmesi bile
kâfidir.
- 825 Hangi yoldan ülfet eyler, arkadaşlık kurarsa kursun; tavusun simurg
ile denkliği yoktur.

- 826 Uçmag-ıçun her yola varmak gerek
Uçmaga iriçegin durmak gerek
- 827 Hür-ıla aldamaya kimse bizi
Yărumuzuñ uçmaga beñzer yüzü

CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD
TÂVUS-RÂ

- 828 Hüdühüd eydür eyle dut kim gidesin
Cennete sultânsuz anda n'idesin
- 829 Pâdişâhı istegil sen görmege
Yohsa ev çok bulasın oturmaga
- 830 Güneşe irişene kul ola ay
Şâhı bulana tufeyl ola saray
- 831 Konuga hoşdur sarây-ı zer-nigâr
Biz ev issin isterüz iy nâm-ââr
- 832 'Âşıkı ma'şûk-ıla seyrânda bil
Kanda kim yâr-ısa bizi anda bil
- 833 Uluları mahdum-ı sultân sana
Nakş-ı divâra meger tıfl aldana
- 834 Olmayıçak Hak civarında mukim
Yig ola tamu bil uçmakdan delim
- 835 Bize yâri gösterüñ kim göre'üm
Çehresin ü yâ nişânın virelüm
- 836 Kılduñ-ısa huldı hızlandıan temiz
Var anuñ gökçek yüzün gör iy 'azîz
- 837 Halk evi yâ bâğ u yâ eyvân-durur
Sâhibi Gülşehri'nüñ sultân-durur
- 838 Size eyvân u bize sultân gerek
'Âma lokma 'ârife Lokmân gerek

- 826 Cennet için her yola gitmeli; oraya ulaşınca da durmalı.
- 827 Bizi hiç kimse cennet kızlarıyla aldatmaya kalkmasın; zaten bizim sevgilimizin yüzü cennete benzer.

HÜTHÜTÜN TAVUSA CEVAP VERMESİ

- 828 Hühüt ona, "cennete gittiğini düşün, crada padişah olmadıktan sonra ne yapacaksın?
- 829 Sen asıl sevgili olan padişahı görmeye çalış; değilse oturmak için çok ev bulunur.
- 830 Güneşe ulaşana ay bile köle olur; sevgiliyi bulan için ise saray, bir sığıntı yeridir.
- 831 Altın işlemeli saray misafir için güzel gelir; fakat bizim arzumuz ev sahibini görmektir.
- 832 Sen âşıkı sevgili ile birlikte gezip dolaşmakta bil; bize de kim sevgili ise onunla olduğumuzu anla.
- 833 Senin büyük bildiklerin sultan çocuklarıdır; duvarın işlemelerine aldanan da çocuktur.
- 834 Hakk'ın yöresinde bulunup onunla kalmayınca; cehennemin cennetten çok daha iyi olduğunu bilmen gerekir.
- 835 Bize sevgiliyi gösterin de görelim; ya yüzünü anlatalım veya nişanını söyleyelim.
- 836 Sonsuz olmayı geçicilikten ve aşağıda bulunmaktan fark edebildinse; ey sevgili dost! Git de onun güzelliğini görmeye çalış.
- 837 İnsanların ev diye bağlandıkları ya bağ veya saraydır; Gülşehri'nin sahibi ise gerçek padişah olan Allah'tır
- 838 Size saray bize ise padişah lâzım; halka ekmek, ârif kimseye de Lokman gerek.

MESEL DÂSTÂN-I BEHİŞTİYÂN
Kİ BÎ-HİSÂB U KİTÂB U İCÂZET-İ
RİDVÂN DER BEHİŞT DER ÂMEDE

- 839 Tañrı adı sözümüzü añladur
Halka vü ma'nîlerini tañladur
- 840 Çün Resûl'e biz viribürüz selâm
Nazma irür yüz kelâm u biñ nizâm
- 841 Dünyayı ol yig ki terk eyleyevüz
Âhiret bâzârını söyleyevüz
- 842 Eydelüm âzâd erenler sözünü
Şekkere karışduruban tuzunu
- 843 Haşr gününde ki hakdur olısar
Her biri işledüğünü bulısar
- 844 Bir cemâ'at uçmak içinde revân
Gezer-iken degme bir yaña devân
- 845 Gördi Rıdvân bunları kim her biri
Âdemidür taşradan gelmiş çeri
- 846 Yüzlerinüñ pertevi 'arşa irer
Her biri bir ağaç almasın dırer
- 847 Her biri bir âdemî kim yüz peri
Olmaga lâyük bularuñ çâkeri
- 848 Ol biri kevser suynı buña saçar
Bu varur tesnîm havzından içer
- 849 Birisi hamr ırmağı câmin dutar
Biri sûd ırmağını bala katar
- 850 Biri su ırmağına girür yüzer
Selsebilüñ çeşmesi havzın düzer
- 851 Ol birisinüñ harîfi anda hûr
Bu birisine şarâb olmuş tahûr

RİDVÂN'DAN İZİNSİZ, SORGUSUZ
SUALSİZ, HESAPSİZ KİTAPSIZ
CENNETE GİRENLERİN HİKÂYESİ

- 839 Tanrı adı halka sözümüzü anlatır ve hikmetlerinden haberdar eyler.
- 840 Peygambere selâm göndeririz böylece; binlerce nizâm ve yüzlerce söz şiir hâline gelir.
- 841 Aslında bizim dünyayı bırakıp, âhirette kavuşacağımız nimetleri söylememiz ve anlatmamız daha iyidir; biz bunları söyleyeceğiz.
- 842 Velilerin sözlerini tekrar tekrar söyleyip; tatlarını şekere karıştıralım.
- 843 Doğrusu, herkesin şüphe edilmeyen muhakkak gerçek ve karşılaşılabilecek olan o haşır gününde, yaptıkları ile yüz yüze gelmesidir.
- 844 Cennette yürüyüp giden bir topluluk her bir tarafta gezer iken,
- 845 Cennetin âmiri olan Rıdvân adındaki melek, bunların her birinin dışardan gelmiş, başka insanlar olduklarını gördü.
- 846 Baktı ki her biri bir ağacın meyvelerini toplamakta ve yüzlerinin şavkı arşa vurmaktadır.
- 847 Bu insanlar öyle kimselerdir ki her birine yüz peri köle olmaya lâyıktır.
- 848 Öteki biri Kevser suyunu berikine saçmakta iken; bu gidip tesnîm havuzundan içer.
- 849 Birisi hamr ırmağından doldurulmuş kadehi tutarken, bir diğeri de süt ırmağını bala katmaktadır.
- 850 Bir başkası su ırmağına girmiş yüzmekte ve selsebil ırmağının çeşmesindeki havuzu düzenlemektedir.
- 851 Bir diğerrinin arkadaşı hûriler olmuş; berikine ise temiz şarap sunulmuş.

- 852 Ol biri gürüş dutar gılmân-ıla
Ol biri işret ider vildân-ıla
- 853 Hüriler hayrân bularuñ yüzine
Çarh vâlih bunlaruñ ılduzına
- 854 Uçmak ehli bunlaruñ peyrevleri
Tûba ağacı dibinde evleri
- 855 Çün girür Rıdvân ki yüz biñ sâz-ıla
Bunlar uçmakda yörürler nâz-ıla
- 856 Eydür iş bunlar 'aceb çün irdiler
Uçmaga kangı kapudan girdiler
- 857 Kapuçı benem buları görmedüm
Bir kapudan bunlara yol virmedüm
- 858 Kangı yoldan bunlar ırmış olalar
İy 'aceb bunda vü girmiş olalar
- 859 Eytdi iy uçmakda gezen kişiler
Kim güneş gibi yüzüñüz ışılar
- 860 Kangı kapudan girüben geldüñüz
Uçmaga vü ni'metini bulduñuz
- 861 Bunlar eydür biz kapu ne görmedük
Kapu yolından behişte girmedük
- 862 Eydür âhir kapuçı Rıdvân sizi
Gördi vü yol virdi size kendüzi
- 863 Bunlar eydür biz kapuçı görmedük
Bunda Rıdvân hükmi-y-ile girmedük
- 864 Eydür âhir cân alıcı cânuñuz
Alıcak getürdüñüz imânuñuz
- 865 Bunlar eydür cân alıcı almadı
Cânumuzı vü katına gelmedi

- 852 Birisi de cennet oğlanları ile gürüşirken; bir diğeri cennetteki hizmetçiler ile yer içer keyfine bakar.
- 853 Cennet kızları bunlara bakınca kendilerinden geçmekte; felekler ise bunların taliine ve bahtına hayran kalmaktadır.
- 854 Bunların arkalarından cennettekiler gitmekte ve evleri Tuba ağacının dibinde kurulmaktadır.
- 855 Rıdvân adlı cennet meleği yüz bin marifet ile girerken; bunlar nazlana nazlana cennette yürürler.
- 856 Kendi kendine "acaba bu kimseler cennete hangi kapıdan girdiler.
- 857 Ben kapıcıyım fakat bunları görüp hiçbir kapıdan geçmelerine izin vermedim.
- 858 Acaba bunlar hangi yoldan gelip de buraya girmiş olabilirler?" diye söylenir.
- 859 Sonra "ey cennette gezen ve yüzleri güneş gibi ışıldayan ve gözleri kamaştıran kimseler!
- 860 Siz cennete hangi kapıdan girip bu nimetlere kavuştunuz?" der.
- 861 Bunlar ise; "biz kapı falan görmedik ve cennete herhangi bir kapıdan da girmiş değiliz" derler.
- 862 "Öyle ise kapıcı Rıdvân sizi görüp, size bizzat kendisi yol verdi" der.
- 863 Bunlar: "Biz kapıcı görmedik ve buraya da Rıdvân'ın emri ile girmiş değiliz" derler.
- 864 Yine; "cân alıcı melek, canınızı alınca iman getirdiniz değil mi?" deyince,
- 865 bunlar; "cân alıcı canımızı almadı ve onun huzuruna gitmedi"

- 866 Eydür âhir dünyâdan çün girdüñüz
Gür içinde ölüben çok yatduñuz
- 867 Bunlar eydür biz ölüm ne görmedük
Ölüben sinüñ içine girmedük
- 868 Eydür âhir Münkîr'i çün gö;düñüz
Hem Nekîr'in'üñ cevabın virdüñüz
- 869 Bunlar eydür biz Nekîr'e irmedük
Münkîr'üñ dahı yüzini görmedük
- 870 Eydür âhir daşra mahşer günini
Görüben işitdüñüz sür ünini
- 871 Bunlar eydür mahşeri biz biimezüz
Bunda sür ünin işidüp gelmezüz
- 872 Eydür âhir çün sıratı geçdüñüz
Tamuyı görüp behişte kaçduñuz
- 873 Bunlar eydür biz sırâta irme;lük
Tamu var mı yok mu hergiz görmedük
- 874 Eydür âhir tartıluban geldüñüz
Hem terâzûda vü cennet bulduñuz
- 875 Bunlar eydür biz terâzû görmedük
Dartılup uçmak içine girmedük
- 876 Eydür âhir çün hisâbı virdüñüz
Uçmaga andan gelüben girdüñüz
- 877 Çün dürüst oldı hisâbuñuz tamâm
Andan oldı yirüñüz dârü's-selâm
- 878 Bunlar eydür kimsene bizden hisâb
Sormadı vü ne su'âl u ne cevâb
- 879 Eydür âhir işüñüz çün sag-ıdı
Nâmeñüz sag elüñüzde agdı

- 866 "Dünyadan gidince ölüp mezar içinde çok yattınız değil mi?" dediklerinde;
- 867 Bunlar, "Biz ölüm görmedik ve ölüp mezara da girmedik" cevabını verirler.
- 868 Yine, "Münkîr adlı soru meleşini görüp Nekîr'in de sorduklarına cevap verdiniz" der.
- 869 Bunlar, "Biz Nekîr denen sorucu meleşe rastamadığımız gibi Münkîr'i de görüp cevap vermiş değiliz"
- 870 Öyleyse; "Mahşer gününe ulaşıp en sonunda İsrâfil'in borusunun sesini işittiniz"
- 871 Bunlar; "Biz ne mahşeri biliriz, ne de İsrâfil'in borusunun sesini işitip öyle geldik."
- 872 "Öyleyse; sıratı geçip geldiniz; cehennemi görünce kaçıp cennete sığındınız."
- 873 Bunlar; "Biz sırat köprüsüne uğramadığımız gibi cehennemin de varlığını yokluğunu görmedik."
- 874 "Öyleyse sonunda tartılıp hesabınız görüldü ve terazide cennet tarafınız ağır geldi?"
- 875 "Biz terazi falan görmedik, sonra tartılıp da cennete gelenlerden de değiliz"
- 876 Sonunda hesap verip, böylece cennete gelip girdiniz?
- 877 Hesabınız doğru çıkıp teraziniz ağır geince yeriniz de cennet oldu.
- 878 Bizden kimse hesap sormadı; ne sualle karşılaştık, ne de cevap verdik.
- 879 Öyleyse işiniz hep Allah rızası idi ve beratınız kusursuz sağ elinize verildi?

- 880 Bunlar eydür nâmeyi biz n'iderüz
Nâmeler yazan katına giderüz
- 881 Çün görür Rıdvân ki bunların dili
Bir söz eydür ki hal olmaz müşkili
- 882 Eydür âhir işüñüz nite-y-idi
Bunda gelmekden sebep bes ne-y-idi
- 883 Bunlar eydür dünyada yörür-iken
Yaramazı yörenen korur iken
- 884 Nâgehân her birümüz aânı anı
Renc ü sayru kıldı vü soldı teni
- 885 Döşegi içinde çün yumdı gözün
Açıcak uçmakda buldı kendüzün
- 886 Bî-su'âl u bî-cevâb u bî-hisâb
Bî-kitab u bî-'anâ vü bî-'itâb
- 887 İşbu kâmusın ki sorarsın bize
Görmedük irişdük işbunda size
- 888 Eydür âhir ne 'amel işler-idüñ
Dünyada vü ne söze başlar-idüñ
- 889 Kim size bu menzilet bağışladı
Hak ta'âla vü bu lutfı işledi
- 890 Dünyada peygamberüñüz kim idi
Hak yolında rehberüñüz kim idi
- 891 Yâr-ıla bâzârumuz mihr ü vefâ
Dünyada peygamberümüz Mustafâ
- 892 Anda kim yalan kılurlar hıdmeti
Biz dahı gerçek Muhammed ümmeti
- 893 Dilemez-idük ki bizi öğeler
Hoş gelür-idi ki bize sögeler

- 880 Biz beratı ne yapalım; zaten o mektupları yazanın huzuruna gidiyo-
ruz.
- 881 Rıdvân bunların dillerinden dökülen sözleri dinleyince; bir zorlukla
karşılaşmadıklarını görür.
- 882 Ve yine; "öyleyse ne iş yaptınız, sonra buraya sorgusuz sualsiz ko-
layca gelmenize sebep ne oldu?" deyince,
- 883 bunlar; "Biz dünya hayatında insanlara iyilik yapar ve kötülükleri
uzaklaştırırken,
- 884 birden bire her birimiz onu anıp kendimizi feda ettik, dert bizi hasta
etti ve vücudumuz solup zayıfladı.
- 885 Sonunda yatak içinde gözlerimizi yumduk; açınca da her birimiz
kendisini cennette buldu.
- 886 Sorusuz, cevapsız, hesapsız, kitapsız, dertsiz ve sıkıntısız.
- 887 Bunları niçin bize sorarsın; bunların hiç birini görmedik; ve işte bu-
rada size kavuştuk.
- 888 Yine; "öyleyse dünyada ne amel işler ve ne sözler söylediniz de;
889 size sonunda yüce Allah bu dereceleri bağışlayıp lutfetti.
- 890 Dünyada peygamberiniz kim idi ve size kim kılavuzluk etti?
- 891 Dost ile alışverişimiz sevgi ve doğruluk, dünyada peygamberimiz ise
Muhammed Mustafa'dır.
- 892 Orada hizmet edenler gösteriş için yaparlardı; biz ise gerçek, doğru
Muhammed ümmeti idik ve peygamberin emr ettiği şekilde hizmet
ettik
- 893 Bizi övmelerini istemedik; hatta bize sövmeleri de hoşumuza gi-
derdi.

- 894 Kimse bizi göze getürmez-idi
Sözümüze i'tibâr itmez-idi
- 895 Ol kadar eskimiş-idi tonumuz
Kim buçuk pul degmez-idi onumuz
- 896 Kimse bardaktan bize su virmege
Yigrenürdi yüzümüzü görmege
- 897 Olmadı hiç anuñ-ıçun âhumuz
Kim yog-ıdı halk içinde kâhumuz
- 898 Kim bizi dögsedi yüz gam yir-idük
Hak bizi dögen elinde dir-idük
- 899 Bizden ol işlerde kim sorduñ-ıdı
Konşılar cümleçügi hoşnüd-ıdı
- 900 Ne 'amel kılup bu kadra irdüñüz
Kankı safdan işbu sadra irdüñüz
- 901 Bunlar eydür bizde belli bir 'amel
Yog-ıdı kim bulayıduk bir mahal
- 902 İlla yavlak hulkumuz eyü idi
Hak yolında kavlumuz togru idi
- 903 Kendümüze her ne kim diler idük
Halka dahı eyle duş biler-idük
- 904 Her ne kim kendüye inanur-ıduk
Ayruga dahı anı sanur-ıduk
- 905 Kimsenüñ mālına kasd eylemedük
'Ömrümüzde bir yalan söylemedük
- 906 Kimsenenüñ gaybetini dımedük
Kardaşumuzuñ etini yimedük
- 907 Dükeline i'tikâdumuz dürüst
Var-ıdı vü kendü hakkumuzda süst

- 894 Kimse bize değer verip de, dönüp bakmazdı; hatta sözümüzü bile din-
lemezlerdi.
- 895 Elbiselerimiz çok eskimiş, yıpranıp doşan hâle gelmişti; bizim onu-
muza *beş para etmez* derlerdi.
- 896 Kimse bir içim su vermez, yüzümüzü görenler de aşağılardı.
- 897 Bütün bunlar sebebi ile hiç sesimiz çıkmadı ve halk arasında bir sa-
man çöpü kadar değerimiz yoktu.
- 898 Bizi dövseler yüzlerce gam çeker, üzüldük; fakat yine de *hak bizi*
dövenin elindedir derdik.
- 899 Bütün bu sorduğun, cevabını vererek sayıp döktüğüm işlerden
komşular da memnundu.
- 900 Ya hangi amelleri işleyip bu şekilde bir mertebeye ulaşip sevildiniz
ve bu mevkiye hangi yolu izleyerek ulaştınız?
- 901 Bunlar, "Bizim bir amel yapacak, belli bir iş işleyecek yerimiz bile
yoktu.
- 902 Ancak bizim huy ve tabiatımız çok iyi olduğu gibi hep doğru söyler
halka ve Hakk'a karşı işlerimizi düzgün yapar ve hile nedir bilmez
idik.
- 903 Kendi nefsimiz için neyi istemişsek; halka da aynı şeylerin verilme-
sini dilerdik.
- 904 Kendimiz için istediklerimizin, başkalarına da kısmet olmasını arzu
ederdik.
- 905 Hayat boyu yalan söylemediğimiz gibi, hiç kimsenin malına da el
uzatmaz ve göz dikmezdik.
- 906 Gıybet edip arkadan konuşmanın kardeş eti yemek olduğunu bilir,
dedi-kodudan çok çekinir ve kimseyi çekistirmezdik.
- 907 Kendimiz için aldırış etmesek bile; başkalarına bağlılığımız doğru idi.

- 908 Tañrı'nıñ halkı cihânda çoğ-ıdı
İlla hiç bizden alurak yog-ıdı
- 909 Dükêlinden biz aluyuz dir-idük
Dünyada vü ot kökini yir-idük
- 910 Âhiretde kamudan yig eyledi
Hak bizi vü cennetinde toyladı
- 911 N'iderüz biz cenneti gülzâr-ıla
Bize Deyyân'ı gerek didâr-ıla
- 912 Çün bizüm maksûdumuz sultân-durur
Cennet ansuz bize bir zindân-durur
- 913 Çün aña irdük ne cennet ne sırât
Deve kaçan geçe *fi-semmi'l-hiyât (7/40)*
- 914 Çün görür Rıdvân ki bunlar hâs-ımuş
Dünyada mahlasları ihlâs-ımuş
- 915 Bu sözi añlar u bu sırrı bilür
Ol cemâ'at hâline hayrân kelur
- 916 Eydür iy kendülerini terk iden
Sûreti koyup ma'âniye giden
- 917 Çün sizüñ didâra meylüñüz-durur
Cennet ü hürî tufeylûñüz-durur
- 918 Ulularuñ sâhibi sultân ola
Tıfl elinde gül ile reyhan ola
- 919 Çün Muhammed'den açarsız siz kapu
Bize vâcibdür size kılmak tapu
- 920 Kendüzin kor ise Gülşehri ire
Cennete vü Tañrı didârın göre
- 921 Dikenî köyündürüñ kim gül kala
Gül dahı gider-ise bülbül kaia

- 908 Dünyada Tanrı'nın adamları pek çoktu; ancak bizden düşkünü ve bizden aşağısı da yoktu.
- 909 Biz hepsinden aşağıdayız der; gıdâ olarak da ot köklerini yedik.
- 910 Bizi ahirette Tanrı herkesten üstün kıldı ve cenneti ile ziyafet çekti.
- 911 Biz cenneti o gül bahçesi ve güzelliği ile değil, asıl onun padişahı olan Tanrı ile isteriz.
- 912 Bizim asıl maksadımız gerçek padişah olan Allah'tır; onsuz cennet bize zindandan başka bir şey değildir.
- 913 Biz ona kavuştuğumuz zaman ne cennet ne de sırat var idi; *deve iğnenin yurdusundan, iğnenin deliğinden ne zaman geçecek (A'raf 40)*.
- 914 Cennetin amiri olan Rıdvân bunların gerçek seçilmişlerden olduğunu görür ve dünyadaki isimlerinin ihlas olduğunu anlar.
- 915 Bu sözleri anlayıp sırlarına vâkıf olur ve o topluluğun hâline hayran kalır.
- 916 Sonra; "Ey kendilerini bırakıp, görünüşlere aldanmayıp hikmetleri seçenler!" diye bağırır.
- 917 Sizin asıl istediğiniz Hakk'ın cemâli olup cennet ve huriler size göre ikinci derecededir.
- 918 Asıl büyüklerin hedefi gerçek sultân olan Tanrı'dır; çocuklar ise gül ile reyhana kapılmışlardır.
- 919 Siz Muhammet'ten bahis açıp, söz söyleyince; bizim size uyup hizmet etmemiz vacip olur.
- 920 İşte Gülşehri de kendini aradan çeker ve benlikten uzaklaşırsa; cennete ulaşır ve Tanrı'nın güzelliklerini, cemalini seyr eder.
- 921 Dikenî yakınız da gül kalsın; gül solup giderse, bülbül kalacaktır.

- 922 Çün felek nâsa çala nây-ı nefîr
Ebşîrû yâ kavm kad câ'el-beşîr

ÂMEDEN-İ HÜMÂ PÎŞ-İ HÜDHÜD
DER MİYÂN-I MURGÂN
VE 'ÖZR ÂVERDENES

- 923 Kibr ile ara yire geldi hümâ
Kamu kuşlar pâdişahlığın uma
- 924 Kim benüm sâyemde er sultân olur
İrmeyen sâyeme sergerdân olur
- 925 Anda kim her derde dermân ben kılâm
Kamu sultânlara fermân ben kılâm
- 926 Ol kişi kim ayrığı sultân kıla
Hem deger aña ki sultânlık bula
- 927 Pâdişahlarda nişânım göreler
Sâyemi Selçukiler'den soralar
- 928 Kayser ü fagfûr u Keykâvüs ü Cem
Urmadılar dünyada bensüz kadem
- 929 Ben virem sultânlığı Keyhüsrev'e
Benden ire pâdişâhlık Hüsrev'e
- 930 Ben virem Efrîdin'e sultânlığı
İrûrem Kistrî'ye Nûşîrvânlığı
- 931 Ben var-iken kim ola ayrık kişi
Kim başarmağa yaraya bu işi
- 932 Bir gedâyı şeh kılâm çün bakavam
Bakmadugum pâdişâhı yıkavam
- 933 Et yimeyüp kâni' olayım direm
Anuñ uçun günde bir sünûk yirem

- 922 Felek insanlara; *Ey millet! Müjdelere olsun, size bir müjdecî geldi diye toplanma borusunu çalar.*

HÜMA KUŞUNUN, KUŞLAR ARASINDA HÜTHÜTÜN
HUZURUNA GELMESİ VE ÖZÜR BİLDİRMESİ

- 923 Hüma kuşu, bütün kuşların kendisine padişah gözü ile bakacağını ümid ederek, kibir ile ileri atıldı.
- 924 Benim gölgem kimin başı üzerine düşerse o kimse padişah olur; gölgemin düşmediği kişiler de sıkıntı içinde bocalarlar.
- 925 Gerçekte her derdin dermanını ben verir ve bütün hükümdarlara ben emrederim.
- 926 Başkalarını padişah yapan o kişinin sultan olması lâzımdır ve bu yerinde bir iştir.
- 927 Benim nişanımı padişahlarda görmek gerekir; gölgemin neler yaptığını Selçuklu sülalesinden sorsunlar.
- 928 Kayser olsun, Keykavüs olsun, hatta Cem olsun ben olmadan dünyada bir adım bile atmadılar.
- 929 Sultanlığı Keyhüsrev'e ben verdiğim gibi; Hüsrev'e de padişahlık benden ulaşmıştır; Rum ve Çin hükümdarları da böyledir.
- 930 Feridun'a sultanlığı ben verir, Kısra'ya da adâletle idare etmeği ben ulaştırırım.
- 931 Ben varken bu işleri başka kim yapabilir ve bu faydalı şeyleri kim başarabilir?
- 932 Baktığım zaman bir dilenciye padişah yaptığım gibi; bakmadığım padişahı da tahtından indirip, alaşağı ederim.
- 933 Sabır edip, boyun eğip et yemeyeyim dediğim zaman, günde yalnız bir kemik yerim.

- 934 Âdemî'nün 'ilm-ile işi biter
Yoksa bu it nefse bir süñük yiter
- 935 Anda kul olunca simurga hümâ
Bunda ol yigrek ki sultânlık uma
- 936 Her ki sultânlığı itdi ihtiyâr
Kullıg-ıla ne geçürsin rûzigâr
- 937 Dünyada niçe ki fikret kıluram
Şâh u sultân kendüzümü bilçrem

CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD
HÜMÂ-RÂ PİŞ-İ MEV'İZE
VÜ MA'RİFET

- 938 Hüdühü eydür garra olmagıl aña
Kim hümâ dirlir bu dünyâda saña
- 939 Katı ot gerek ki düşe cûşa dik
Yüz hümâ simurga bir kul olsa yik
- 940 Anda kim simurg sultânlık kıla
Kamu sultânlar gerek kim kıl ola
- 941 Mahfel içinde becid çok söyleme
Kadrüñi bil kendüñi medh eyleme
- 942 Çün et etmek hismunuñ oglanısın
Bir süñüğe it gibi uzanasın
- 943 Et yiyenden pâdişâhlık çün gide
Bir süñük yiyen ne sultânlık ide
- 944 Şâh olam diyüp esâsuñ yıkmagıl
Kullıguñdan dahı bârî çıkmagıl
- 945 Anda kim simurgı sultânlar öge
Bir hümâya kanda sultânlık dege

- 934 İnsanın iş başarması ilim ve hüner iledir; değilse bu it nefis için
günde bir kemik yeter de artar bile.
- 935 Orada simurga hümâ kuşu boyun eğip kul köle kesilince, bu durumda
onun padişahlık umması normal demektir.
- 936 Padişah olmayı isteyen kimse, kulluk ile zamanını nasıl geçirsin.
- 937 Dünyada ne kadar düşünürsem düşüneyim şah mı padişah mı, ne ol-
duklarını gayet iyi bilirim.

HÜTHÜTÜN HÜMAYA VAAZ VE
HİKMETLE CEVAP VERMESİ

- 938 Hüthüt bütün bu anlatıklarınla övünme; sana bu dünyada hümâ
dediklerini herkes bilmektedir.
- 939 Horozun coşup ötmesi için çok utanma ve çok ateş gerek; yüzlerce
hümâ kuşunun bir simurga kul köle olması daha iyidir.
- 940 Simurgun hükümdar olduğu o yere, bütün padişahlar gelip kul köle
kesilmişlerdir.
- 941 Mecliste ileri geri çok söz etme; değerini bil, bir de övünme.
- 942 Et ile ekmekten oluşmuşsun ve bir kemik gördün mü it gibi uzanıp
sündüklük yaparsın.
- 943 Et yiyen padişahlık yapamaz, bir kemîğe teñezzül eden hükümdarlık
edebilir mi?
- 944 Padişah olacağım diye kendini perişaa etme; kullugunu bil, hiç ol-
mazsa kulluğundan çıkma.
- 945 Bütün padişahların simurgu övdüğü yerde, hiç hümaya sultanlık nasip
olur mu?

- 946 Sen deñiz olmaduñ-ısa bir göl ol
Şâhlığı saña koduk dek bir kul ol
- 947 Kim ola Kısra ki hakanlık kıla
Dünyada sultânlığı da'vî kıla
- 948 Serv eger olmaduñ-ısa bir gül ol
Şâhlığı saña koduk dek bir kul ol
- 949 Kûh-ı Kâf eyvânına çün varasın
Anda sultân kim idüğün göresin
- 950 Gelür-iseñ bu yola var yarak it
Yohsa gelme bizüm-ile töne git
- 951 Ad-ıla Gülşehri sultânlık kıla
İlla kendü nefsine 'âdil ola
- 952 Bu mesel ol şâh 'adlin söyledi
Kim ol oğlaçuğ-ılan 'adl eyledi

MESEL DÂSTÂN-I PÂDİŞÂH-I RENCÜR VE KÜDEK-İ MA'SÛM

- 953 Tañrı 'âdildür sever 'âdilleri
Hal kılur tevîk-ıla müşkilleri
- 954 Tañrı 'âdildür kılur 'adli tarâm
Cenneti 'âdillere eyler makam
- 955 Tütîler gibi şekerler yiyelüm;
'Adl içinde bir hikâyet diyelüm
- 956 Kim meger bir pâdişâh sayru idi
Râhatından renc-ile ayru idi
- 957 Eyle renci sa'b-ıdı derdi 'azım
Kim 'ilâcın añlamaz-ıdı hakım
- 958 Çok hakimler şâh dirşürmiş-idi
Her birisinden devâ sormuş-ıdı

- 946 Sen deniz olmadın, bari bir göl ol; haydi padişahlığı sana verelim fakat kul olmasını bil.
- 947 Hakanlık yapacak dediğin Kısra kim oluyor da, dünyada hükümdarlık davasına kalkışıyor?
- 948 Servi olamıyorsan hiç olmazsa gül ol, şahlığı sana bıraktık yalnız kul olmasını bil.
- 949 Kaf dağının kemerli köşklere gittiğin zaman, orada kimin hükümdar olduğunu gözünle görürsün.
- 950 Bizimle bu yola geleceksen hazırlığını iyi yap; niyetin yoksa gelme ve dönüp git.
- 951 Gülşehri ad ile padişahlık yapmaktadır; ancak onun hükümdarlığı nefsine adalet yapmasıdır.
- 952 Bu hikâyede günahsız bir oğlana adil davranan o padişahın hâli anlatılır.

HASTA PADIŞAH İLE GÜNAHSIZ ÇOCUĞUN HİKÂYESİ

- 953 Tanrı adalet sahibidir, âdilleri sever ve bütün zorlukları yardımı ile giderir.
- 954 O Allah âdildir ve adaleti yerine getirir; cenneti de adaletle iş yapanlara makam eyler.
- 955 Papağanlar gibi şekerler yiyip, adaletle ilgili bir hikâye anlatalım.
- 956 Evvel zamanda hasta bir padişah vardı ve derdinden dolayı rahat yüzü görmezdi.
- 957 Derdi ve hastalığı o kadar çetin ve büyük olduğundan hiçbir doktor ilacını bilmezdi.
- 958 Padişah pek çok doktor getirip onlardan derdinin çaresini ayrı ayrı sormuş idi.

- 959 İttifâk eyler dükelçügi aña
Kim bir oğlan zehresi gerck saña
- 960 Kim ol oğlan işbu sûretlü ola
Bu 'ilâca key zarûretlü ola
- 961 Bu sıfatlu isteyü çün geldiler
Şarda bir eskiçi oğlan buldılar
- 962 Şeh çün andan buldı sıhhat dânesin
Okıdı atası-y-ıla anasın
- 963 Altun akça anlara bildürmege
Almaga ol oğlanı öldürmege
- 964 Ata ana çün kim altun gördiier
Oğlanı öldürmeg-içün virdiler
- 965 Niçe kim oğlan ataya anaya
Kuş niçe yapışur-ısa dâneğe
- 966 Ata ol oğlançugın döger-idi
Ana ol oğlançuga söger-idi
- 967 Çün ümidin kesdi ata anadan
Kim yadarak buldı yüz bigânedan
- 968 Bakdı ol mahfil içinde kâdıya
Kim 'acab bu da'vaya ol ne diye
- 969 Kâdı dahu fetvi virdi kim duruñ
Oğlanı pâdişah-içün öldürüñ
- 970 Bu ki bir iklim isi-durur devâ
Bulmağ-içün ol ölü-ise revâ
- 971 Bir kişi pâdişah içün öldügi
Yig ki sultân bunça zahmet gördügi
- 972 Virdiler oğlanı cellâd eline
Kim iki böle vü ödi bulına

- 959 Sonunda doktorların hepsi aynı görüşte birleşerek, padişaha, *sana bir küçük çocuk ödü gerek* dediler.
- 960 O oğlan şu şekilde ve şu görünüşte olacak; ancak bu hastalığın ilacı budur.
- 961 Araya araya şehirde; istenilen nitelikte bir eskici çocuğunu buldular.
- 962 Padişah bunda sağlığının yüzünü görünce çocuğun babası ile annesini çağırıp davet etti.
- 963 Onlara altın akça verip, oğlanı satın alarak öldürmeye karar verdi.
- 964 Baba ile anne altını görünce çocuklarını öldürmek için vermekten çekinmediler.
- 965 Fakat çocuk babasına ve annesine kuşun yeme yapıştığı gibi yapışır ayrılmak istemezdi.
- 966 Babası çocuğunu döver, annesi de oğluna söver idi.
- 967 Çocuk baba ve annesini yabancından daha yabancı bulup onlardan ümidini kesti.
- 968 O topluluk içinde kadıyı gördü ve onun bu dava için nasıl karar verip ne diyeceğini düşündü.
- 969 Kadı da, "haydi kalkın ve oğlanı padişahın iyi olması için öldürün.
- 970 Bu padişah bir ülkenin sahibidir; onun deva bulması ve sağlığına kavuşması için çocuğun öldürülmesi uygun ve yerinde olur.
- 971 Sultanın bu kadar zahmet çekmesinden; bir kişinin ölmesi daha iyidir" diye fetva verdi.
- 972 Sonunda, ikiye bölüp ödünün bulunması için oğlanı celladın eline verdiler.

- 973 Oğlan ol dem gök dapa bakdı girü
Güldi vü boynın uzattı ileri
- 974 Pâdişah eydür neye güldün bu dem
Kim vücûduñ olısar külli 'adem
- 975 Ağlamak gerek ki bu hâletde cân
Olısar endâmıñ içinden revân
- 976 Sen gülersin bu 'aceb hâlet-durur
Kim bu işe ağlamak âlet-durur
- 977 Oğlan eydür evvel ata anadur
Kendü oglına kim eylük sanadur
- 978 Ata ana külli terküm urdılar
Altını benden delim yig gö:diler
- 979 Da'viyi kâdî keser kâdî dahı
Fitvi virdi kanuma râzî dahı
- 980 'Adl sultân işidür kim işleye
Ben garibüñ cânını bağışlaya
- 981 Çünkü benüm boynumu ol şâh ura
Kim-durur kim beni andan kurtara
- 982 Yüz göge dutdum ki haşmuñdan benüm
Kurtarıvire meger kim Hak cânım
- 983 Ağlamak vaktında güldüğüm hemân
Uşbu-y-ıdı iy hudâvend-i cihân
- 984 N'ideyim akı tene güldürmedüm
Kim ölürem kimseyi öldürmedüm
- 985 Hüküm çün *en-nefse bi'n-nefsi* ola hâs (5/45)
Kimi öldürdüm ki eylesin kısas
- 986 Ata anadan vefâ bulımadum
Kâdıdan insâfımı alımadum

- 973 İşte o zaman çocuk yönünü gök tarafına çevirip baktı; güldü ve boynunu ileri uzattı.
- 974 Bunu gören padişah; "şimdi vücudun ikiye bölünecek, bu zamanda gülmen uygun mu, niçin güldün?"
- 975 Canının vücudundan gideceğine ağlaman gerekmez mi?
- 976 Bu gülüşüne şaşmak, bu işe ağlamak lâzım değil mi?" dedi.
- 977 Oğlan; "İlk olarak anne ve babanın kendi çocuklarına iyilik düşünmesi gerekirdi.
- 978 Halbuki anne ve baba olarak onlar, aıtını benden çok üstün tutarak, beni büsbütün terk ettiler.
- 979 Sonra davaya hâkim karar verirdi; o da benim ölümüne razı oldu ve öldürülmem için fetva verdi.
- 980 Adalet pâdişahın işidir, o âdil olmalıdır ve ben kimsesizim canımı ancak o bağışlar.
- 981 Benim boynumu o padişah vurmaya kalkınca, beni ondan kim kurtarabilir.
- 982 Yüzümü göge tutmamın sebebi senin hışmından Tanrı'nın canımı kurtarıvermesi için idi.
- 983 İşte ey cihanın padişahı ağlamak vaktinde gülmem bu yüzdendir.
- 984 Vücutla safâ sürüp tene doymayan akı ne yapayım; artık, ölüyorum, fakat ben kimseyi öldürmedim.
- 985 Hüküm için *nefse karşı nefis* (Maide 45) gerekir; ben kimi öldürdüm de kısas yapıyorsun?
- 986 Babamdan ve annemden bir vefa bulmadığım gibi kadıdan, hâkimden de adalet görmedim.

- 987 Pâdişah benî günehsiz öldürür
Bu ta'accüb ben garîbî güldürür
- 988 Çün nasîbümüz sitemdür n'idelüm
Hasm çün girü hakemdür n'idelüm
- 989 Çün dinamazuz cihânüñ şâh-ına
Yüz cihân yaradanuñ dergâhına
- 990 Dotalum kim hal kıla bu müşkili
Hakdan ahlada saña bu bâtili
- 991 Suçsuz öldürmekde yog-ısa günâh
Ben öleyim dek sag olsun pâdişâh
- 992 Şâh çün işiti ol oğlanuñ sözün
Eyledi yavlak melâmet kenqûzin
- 993 Kim şifâ bulmak-ıçun birez tenüñ
Od içinde yanısar yıllar canuñ
- 994 Yâ sahîh eylemek-içün bir teni
Öldürürsin bi-günâh bir oğlanı
- 995 Anda kim her derde dermân kıldılar
Her yaradılmışa bir cân virdiler
- 996 Nitekim sen sayruya dermân gerek
Âhir ol oğlana dahı cân gerek
- 997 Ayruk itse bu güci sultân anı
Def' idüben kurtara-y-ıdı beñi
- 998 Çün buña sultândan ola güç 'acab
Kim ola def'ine âlemde sebeb
- 999 Sen dilersin kim bu sayrılık gide
Âhir ol ölmege nite sabr ide
- 1000 Ne dise eydür ölümde dut anı
Kim ola sayrılığa râzi teni

- 987 İşte padişahın benî haksız yere öldürmesi gibi yadırganacak bir hâl,
ben zavallıyı güldürmesin de ne yapsın?
- 988 Bizim nasibimiz ölümdür, bizi öldürene karşı da elimizden bir şey
gelmez, zâten hüküm veren hasmımızdır.
- 989 Bizim cihan padişahına itirazımız mümkün değildir; ancak yüz cihan
yaratan Tanrı'nın dergâhına sığınırız.
- 990 Sana bu kötü işi Hak tarafından anlatacak ve bunu çözecek birini
düşünelim.
- 991 Eğer suçsuz yere öldürmekte bir günah söz konusu değilse; ben öle-
yim, padişahı sağ olsun" dedi.
- 992 Padişah oğlanın sözünü işitince, kendisini çok çok suçlayıp kınadı.
- 993 Sonra "vücudun biraz şifâ bulsun dersin ama, yıllarca cehennemde
kalmak da var.
- 994 Sen hastalıktan kurtulmak için zavallı bir çocuğu öldürüyorsun.
- 995 Allah her yarattığına bir can verdiği gibi, her hastalığın da şifasını
vermiştir.
- 996 Sen hastaya derman gerekse; o oğlana da can lâzım.
- 997 Bu zulmü başkaları etse; padişah buna engel olur ve kurtarırdı.
- 998 Fakat zulüm sultandan olduğu için, bunun defedilmesine âlemde kim
sebeplenecek?
- 999 Sen bu hastalığın iyi olmasını istersin; fakat o, ölmek için razı olur
mu?
- 1000 Hastalığa kimin vücudu razı olur; o ne derse onu ölümden say.

- 1001 Rence çün senüñ tenüñ râzı degül
Pes nite eydür aña kim gel sen öl
- 1002 Kendüzüne sanmaduguñ zinhâr
Sanma ayruga dahı iy nâmdâr
- 1003 Ölse yigdür renc-ile yüz pâçişâh
Öldürinçe bir za'ifi bi-günâh
- 1004 Öpdi ol oğlanuñ iki gözini
Kıldı âzâde begendi sözini
- 1005 Kendüzine hâşekî kıldı anı
Ata gibi ohşadı ol oğlanı
- 1006 Çün bağışlar husrev anuñ cânını
Viribir Hak derdinüñ dermânını
- 1007 Pâdişah çün anı âzâd eyledi
Gönlünü ol gussadan şâd eyledi
- 1008 Hak dahı bir haftadan soñra devâ
Virdi ol renci ki oldu key safâ
- 1009 Ol ne dârûdur ki 'ayn-ı derd-ile
Kim öle bir şahs ol dermân bula
- 1010 Dünyada sen renci kılğı ihtiyâr
Râhatı ayruklara eyle nisâr
- 1011 Zâlim olma degme bir sultân gibi
'Âdil ol Dârâ vü Nüşirvân gibi
- 1012 Dilüñi Gülşehri gibi bilegil
Derdüne dermân Çalap'dan dilegil
- 1013 Rızkuñ ol vire ki Kur'an'da yakîn
Didi kim *vallâhu hayru'r-râzûkîn* (62/11)
- 1014 Her birisi çün bir iklimi ala
Gülşar'nuñ issi Gülşehri ola

- 1001 Hastalığa bile senin vücudun razı değilken; ona 'gel sen öl demek' nasıl sözdür?
- 1002 Ey namlı kişi! Kendin için düşünmediğin şeyi başkaları için de düşünme.
- 1003 Bir günahsız zavallı kişiyi öldürmektense; bunun yerine yüzlerce padişahın ölmesi daha iyidir" dedi.
- 1004 Sonra, o oğlanın iki gözünden öperek, sözünü beğenip kendini serbest bıraktı.
- 1005 O oğlanı babası gibi okşayıp gönlünü aldı ve kendisine yardımcı yaptı.
- 1006 Padişah onun canını bağışladığı için, Allah da derdinin dermanını gönderdi.
- 1007 Padişah onu serbest bırakıp, gönlünü sevinçle doldurdu.
- 1008 Tanrı da, bir hafta sonra o derdin şifasını verdi, artık sevinç ve gönül hoşluğu geldi.
- 1009 Birinin ölüp diğerinin sıhate kavuşması derdin ta kendisidir; böyle ilaç olmaz.
- 1010 Sen dünyada zahmet ve sıkıntıyı seç de, rahatı başkalarına saç; onları rahata kavuştur.
- 1011 Bazı padişahlar gibi zalim olup, insanları incitme; sen de Dârâ ve adaleti ile şöhrati dünyayı tutan Nuşirvan gibi âdil ol.
- 1012 Sen gönlünü ve dilini Gülşehri gibi doğru tut ve derdine Allah'tan derman iste.
- 1013 Rızık için kaygılanma; yüce Tanrı, Kur'an' da, *Allah rızık verenlerin en hayırlısıdır* (Cuma 11) dedi.
- 1014 Herkes bir ülkeyi almış tutmuştur; Gülşehir'in sahibi de Gülşehri'dir.

- 1015 Gülşarı'n Gülşehri çün mülki yazar
Sen gid ol hód kendü milkinde gezer
- 1016 Aslan avı dîlküler işi degül
Her felek burcuñ yüzi taşı degül

ÂMEDEN-İ BAT PİŞ-İ HÜDHÜD
VE 'ÖZR ÂVERDENES

- 1017 Geldi kaz ortalarına key arı
Kim hemîşe su içindedür yiri
- 1018 Kim benüm arılığum peydâ-durur
Guslgâhum dünyada deryâ-durur
- 1019 Zâd u rûzumuz bizüm suda-durur
Kim deñiz göğsümüze degin gelür
- 1020 Biz susuz bir lahza sabr idemezüz
Anuñ-ıçun bir yaña gidemezüz
- 1021 Kuşlaruñ ben zâhidiyem dünyada
Suyı zâhidler çok işe ilede
- 1022 Günde yüz biñ guslı artuk eylerem
Yüz biñ azdur ben dahı çok iderem
- 1023 Geçerem yüz biñ deñiz gibi göli
Kim etegüme anuñ degmez öli
- 1024 Çün benüm añladugum bir sır-durur
Deñiz-ile yazı baña bir-durur
- 1025 Geh velî gibi havâda uçaramı
Geh deñizleri gemisüz geçereim
- 1026 Ben bu zühd ü arılığ-ıla kaçan
Olmayam müzdi yazugından seçen
- 1027 Zâhid ol-durur ki tapu üstine
Döşeye seccâdesin su üstine

- 1015 Gülşehri de Gülşehir'i mülk olarak yazmış; sen onun için ileri geri konuşma o kendi yerinde gezmektedir.
- 1016 Aslan avlamak tilkilerin işi olmadığı gibi; her felek burcunun yüzü de dışardan görülemez; sen içine gir ve oradan bak.

KAZIN HÜTHÜTÜN HUZURUNA
GELMESİ VE ÖZÜR BİLDİRMESİ

- 1017 Devamlı su içinde gezen kaz yıkanmış ve çok temiz şekilde kuşların ortasına geldi.
- 1018 Benim temizliğim apaçık görünmektedir; yıkandığım yer de denizden başka yer değildir.
- 1019 Bizim kısmetimiz yiyeceğimiz su içindedir; deniz ise bizim göğsümüze kadar gelir.
- 1020 Biz susuz sabır edemeyiz ve sudan çıkıp da başka bir tarafa gitmemiz mümkün değildir.
- 1021 Dünyada ben kuşların en zahidi, en çok ibadet edeniyim. Zaten zahitler su ile çok iş görürler.
- 1022 Günde tepeden tırnağa yıkanarak yüz binden fazla boy abdesti alırım; hatta yüz bin de az, daha çok gusl abdesti alırım.
- 1023 Gölü de yüz bin deniz gibi geçtiğim hâlde; onun ıslaklığı eteğime bile değmez.
- 1024 Bu bana ait, benim bildiğim bir sırdır; deniz ile kıy benim için aynı şeydir.
- 1025 Bazen velî gibi havada uçar; kimi zaman da denizleri gemisiz geçereim.
- 1026 Ben bu temizlik ve bu kadar ibadetle, nasıl kârımı, zararımı, günah ve kazancımı bilmeyen biri olabilirim?
- 1027 Zâhid diye ibadet üstüne ibadet yapmak için su üstüne seccadesini serene derler.

- 1028 Şehd susuz baña bir agu-durur
Baña su göster ki cânım su-durur
- 1029 Kaz kaçan sîmurg-ıla dözebile
Kaza ol yig kim suda yüzebile
- 1030 Tañrı bizi yurdumuzdan ırmasun
Bir nefes sudan bizi ayırmasun
- 1031 Kuruda tavuk gibi hõd gezerem
İlla deñize düşecek yüzerem
- 1032 Bu çemen Gülşehri'nün bostâmidur
Tavuk u kaz yavrusı destânıdır

DÂSTÂN-I MURG-I HÂNEGÎ
VE BEÇÇEGÂN-I BAT

- 1033 Tañrı adın añmadan söylemegil
Sözünü ansuz beyân eylemegil
- 1034 Söz-durur cânıñ çıragın ışıdan
Sözden artuk ne kalısar kişiden
- 1035 Bir zamânda kim gül açılmış idi
Bülbül anı görmege gelmiş idi
- 1036 Bir kişi kodı biş altı hurdası,
Tavug altına vü kaz yumurçasın
- 1037 Yavrılar çıkdukda tavuk sevinür
Yavrıları kendü yavrusın sanur
- 1038 Eydür işbu yavrılaruma benüm
Günde yüz bin kez fedâ olsun cânım
- 1039 Dâm içinde zevki yokdur dânenün
Yavıdan artuk nesi var annenün
- 1040 Yavırma her kim yavuz sanur-ısa
Yâ bulara söyleyüp dinür-ise

- 1028 Bal bile su olmayınca benim için ağı kesilir; bana su gösterin; su benim canım, her şeyimdir.
- 1029 Kaz nasıl simurg ile yarışabilir; kaz için en iyi şey suda yüzmesidir.
- 1030 Tanrı bizi yerimizden yurdumuzdan ayırıp da, bir an bile sudan uzaklaştırmasın.
- 1031 Ben karada tavuk gibi gezer; denize girince de yüzer dururum.
- 1032 Bu alabildiğine yeşillik olan Gülşehri'nin bahçesidir; anlatacağım bu hikâye de tavuk ile kaz yavrularının öyküsüdür.

TAVUK İLE KAZ YAVRULARININ
HİKÂYESİ

- 1033 Tanrı'nın adını anmadan söz söyleme ve anlatacağını da onu zikretmeden anlatmaya kalkışma.
- 1034 Can çıkarısını nurlandıran sözdür; insan da sözü ile üstündür; ve ondan geriye kalan da sözdür.
- 1035 Bir zaman gül açılmış, bülbül de onu görmeye gelmişti.
- 1036 Bir kişi şakadan muziplik olsun diye, tavuk altına beş altı kaz yumurtası koyuverdi.
- 1037 Yavrular yumurtadan çıkınca tavuk sevindi ve civcivleri kendi yavrusu sandı.
- 1038 Ve, "işte bu benim yavrularıma, canım günde yüz bin defa feda olsun.
- 1039 Yiyeceğin tuzak içinde tadı ve zevki yoktur; annenin de tek hazinesi yavrularıdır.
- 1040 Kim yavrularım için kötü düşündür ve bunlar hakkında ileri geri söyler, dedi kodu ederse;

- 1041 Kanad-ıla yüzere anı uram
Kaynagum-ıla gözini çıkaram
- 1042 Hâsa binüm yavrlarum kim kişi
Görmedi bunlara beñzer bir kuş
- 1043 Böyle gökçek yavrlar kim bende var
İy Müsülmânlar bir eydûñ kanda var
- 1044 Ana diler-ise cânın sakına
Yavriya gelen aña karşı döne
- 1045 Başumı yavrlar için terk idem
Kimse dutaram dir-ise ben n'idem
- 1046 Köy çemenlerinde yorurlar-ıdı
Yavrlarıçun tavuk ırlar-ıdı
- 1047 Yavrlaruñ ileyinçe oynayu
Gör ne zibâ yavrlarum var diyü
- 1048 Köyden irak düşüben gider-iken
Yavrlarını tavuk güder-iker
- 1049 Bir deñizüñ kırañına indiler
Yavrlar çıst ol deñize girdier
- 1050 Yüzmegüñ sâzını düzerler idi
Deñizüñ içinde yüzerler idi
- 1051 Ol deñiz kim mevci çok olur-ıdı
Buñlaruñ sinesine gelür-ıdı
- 1052 Ana yavlak 'âm yavri hâş-ıdı
Deñizüñ içinde bir gavvâs-ıdı
- 1053 Çün deñiz yavrlaruñ yiri olur
Ana deñizüñ kırañında kalur
- 1054 Çün tavuk deñiz kırañından görür
Yavrlarını deñizde çağırur

- 1041 kanadım ile yüzünü yırtar parçalar ve tırnaklarımla gözünü oyarım.
- 1042 Özellikle, hiç kimse benim yavrularıma benzer bir kuşa ne rastlamış ne de böyle bir kuş görmüştür.
- 1043 Ey Müslümanlar! Benim bu şekilde yavrularım gibi güzel yavrular başka kimde var bir söyleyin" der.
- 1044 Anaları onların canını korumak ister ve yavrusuna gelecek kötülüğe karşı kendini siper ederdi.
- 1045 Hatta yavrular için kendini feda edip; "bir kişi tutarsa ben ne yapacağımı bilirim" derdi.
- 1046 Köyün çemenliklerinde, kırlarında gezerler; anneleri yavruları için ırlayıp, ninni söylerdi.
- 1047 "Bakınız ne güzel yavrularım var" diyerek, civcivlerinin yanında oynar sevinirdi.
- 1048 Tavuk yavrularını güderken ve köyde, uzaklara giderken,
- 1049 bir deniz kenarına ulaşınca; yavruları doğruca suya girdi.
- 1050 Civcivler yüzmenin hünelerini gösterip, su içinde yüzerlerdi.
- 1051 O denizin dalgaları çok idi; fakat su bunların göğsüne gelirdi.
- 1052 Anneleri yüzmede çok geri idi; yavrular ise usta olup; deniz içinde birer yüzücü kesildiler.
- 1053 Artık deniz yavruların yeri oldu ve anne suyun kenarında kaldı.
- 1054 Tavuk kenardan yavrularını görünce onları yanına çağırır.

- 1055 Kim i yavrılar bu yüzmek sâzını
Kimden öğrendühüz eydüh râzını
- 1056 Aslumuzda yüziçi kim var-ıdı
Yâ su-y-ıla kankı biri yâr-ıdı
- 1057 Kim deñize yavrılarum gireler
Yüziçiler gibi şine uralar
- 1058 Ana çün korkar suya girmeklige
Su içinde bir nefes durmaklıga
- 1059 Yavrılar deñizde gezdügi ‘acab
Deñizüh içinde yüzdügi ‘acab
- 1060 Bu meger âhir zamân fi’li ola
Kim ana bilmedügin yavri bile
- 1061 Anañuz deñizi ırakdan görür
Korkusından ödi sıdmaga varur
- 1062 Anasından yavrisı hâs oldugı
Deñizüh içinde gavvâs oldugı
- 1063 Tañrı’nıñ kudretlerindendü; meger
Girü baña yavrılar vire haber
- 1064 Yavrılar eydür bunu biz bilmezüz
Bu işi biz öğrenüben kılmazuz
- 1065 Evden işbu araya geliçegin
Hamle işbu deñize kılıçağın
- 1066 Çün var-ıdı aslumuzda bu hüner
Bize dahı hâsıl oldı bu Güher
- 1067 Aslumuz çekdi bizi bu oyuna
Kim semender odda kaçan köyüne
- 1068 Aslumuzdan olmasaydı bu güher
Bizde kaçan ola-y-ıdı bu hûaer

- 1055 Sonra; “Ey yavrularım! Bu yüzmek usulünü nerede ve kimden öğrendiniz, bunun sırrını bana da söyleyin.
- 1056 Soyumuzda yüzen varmıydı, var ise su ile hangi biri dost idi?” der.
- 1057 Yavrularım denize girip, yüzücüler gibi göğüslerini vururlar.
- 1058 Anne suya girmekten korktuğu gibi; su içinde bir an bile durmaktan çekinir.
- 1059 Sonra; “yavruların denizde gezmeleri ve su içinde yüzmeleri ne garip şey.
- 1060 Annenin bilmediği yavruların işlediği bu yüzmek işi, acaba ahir zaman fiili mi?
- 1061 Denizi uzaktan görünce bile, annenin ödü sıdacak, ölecek gibi olur.
- 1062 Yavrusunun annesinden üstün olup; denizin içinde yüzücü kesilmesi;
- 1063 Tanrı’nın kudretinden olsa gerek; bunu onlara sorup öğrenmek lâzım” der.
- 1064 Yavrular; “bunu biz bilmiyoruz, başkasından öğrenip yapmış da değiliz.
- 1065 Evden bu yere gelince, doğruca denizin içine giriverdik.
- 1066 Zâten bu hüner bizim aslumızda var; idi; buraya gelince bu inci kendiliğinden ortaya çıktı.
- 1067 Bu yüzmek işine bizi aslımız çekti; bu, semenderin ateş içinde yaşamasına benzer.
- 1068 Bu maya aslumızda olmasaydı; bizden böyle bir hüner, marifet ortaya çıkmazdı.

- 1069 Yüzme öğrenmek bu iş katı-durur,
İlla bizde bu hüner zâti-durur
- 1070 Anamuz yavrusını ne ustaya
Virdi kim yüzmege öğrenül diye
- 1071 Bizde bu iş kim suda aılanıruz
Anamuzdan hâsıl oldı sanuruz
- 1072 Çünkü sen bu işde kem sermâyesin
Bes bize ana degülsin dâyesin
- 1073 Senden ilerü meger kim var-ıdı
Bir anamuz kim bize gam-h'âr-ıdı
- 1074 Ol bize bu sâzi öğretmiş ola
Yavru ana pişesin dutmuş ola
- 1075 Bu hüner bize ol anadan idi
Mustafâ *el-aslu lâ-yuhtî* didi
- 1076 Biz dahı seni ana sanur-ıduk
Anamuzluğna inanur-ıduk
- 1077 Çün deñize girmedün bizüm-ile
Deñizün içinde yüzmedün bile
- 1078 Añladuk kim sen degülsin anamuz
Ayrık anadan degüpdür dânemüz
- 1079 Senün-ile bağ u sahrâda hoşuz
Anuñ-ıla mevc ü deryâda hoşuz
- 1080 Cânumuz ma'nî deñizin çün görür
Deñize kaz yavrusı gibi girür
- 1081 Ten ki cân-ıla tavuk gibi gezer
Ol deñizde girüben kaçan yüzer
- 1082 Çün ölüm gele vü ma'nî deñizin
Câna eyle 'arz ideler añsuzın

- 1069 Yüzme öğrenmek çok zor bir iştir; ancak bu hüner bizde yaratılışımızdan vardır.
- 1070 Annemiz yavrusunu, yüzme öğrenin diye herhangi bir ustaya da vermedi.
- 1071 Bizim bu suda anlayıp anlanmamız, debelenmemiz, annemizden geçip ortaya çıktı sanırız.
- 1072 Sen ise bu yüzme işinde azıcık bile yoksun; şu hâlde sen bizim asıl annemiz değil, olsa olsa bakıcımız, dadımız olursun.
- 1073 Meğer senden önce, bizim zahmetimizi çeken, derdimizle dertlenen bir annemiz varmış.
- 1074 İşte bize bu marifeti o öğretmiştir; zaten yavru annelerinin mesleğini tutarlar.
- 1075 Bu hüner, bu yüzme ise bize asıl annemizden kalmıştır; Peygamber de, *asıl değişmez, her şey aslına çeker, anne doğrusunu bilir* buyurdu.
- 1076 Biz de seni annemiz sanır ve annemiz olduğuna inanırdık.
- 1077 Sen ise ne bizimle denizin içine girdin, ne de bizimle birlikte yüzdün.
- 1078 Artık senin bizim annemiz olmadığını ve başka bir annenin yumurtasından çıktığımızı anladık.
- 1079 Biz seninle bağlarda ve kırlarda, onun ile de denizlerin dalgaları arasında hoşuz.
- 1080 Canımız hikmet denizini görünce; kaz yavrusunun denize girdiği gibi girer.
- 1081 Vücut can ile tavuk gibi gezer, o marifetler denizine girip nasıl yüzebilir.
- 1082 İşte ölüm geldiği zaman, hikmet denizini birden bire cana sunarlar.

- 1083 Cân cûn ol deñize kaz gibi tala
Ten tavuk gibi kırañında kala
- 1084 Ne arıdan göñli fersûde ola
Ne arusuzlıktan âlûde ola
- 1085 Canda ne gülşenlerüñ rengi kala
Ne dahı külhanlaruñ tengi kala
- 1086 Şahsı İblis ilte gümrah kılmaga
Şahs imândan vara ayrılmaga
- 1087 Nâgeh irer bir velinüñ katına
Yâ bir ulu fâzılüñ isbâtına
- 1088 Âh ide ol şahs tevbeye gele
Kim yüz İblis ol uda hayrâr. kala
- 1089 Tevbe odı ile göñlini yaka
Kim aña şeytân key ırakdan baka
- 1090 Dîn deñizinüñ içinde cân yüzer
Deñizüñ şeytân kırañında gezer
- 1091 Ol suya kim bu yüziçilik kılur
Giriçek İblis anda bogılır
- 1092 Mû'min ol deñize kim sine ura
Zehre yok kim İblis ol bahra gire
- 1093 Mû'min ol kaz yavrusı gibi yüzer
Deñizüñ dört yanını şeytân gezer
- 1094 Ol tavuk gibi yörede kim girü
Çağıra ol mü'mine kim gel berü
- 1095 Mû'min eydür gerçi kim uymuş ıdum
Saña illâ aslumu duymuş-ıdum
- 1096 Çün ben asluma kavuşdum iy denî
Sen kaçan yoldan iledesin benî

- 1083 Can o denize kaz gibi dalıp gider; vücut da tavuk gibi kenarında kalır.
- 1084 Ne çok yıkanmaktan bıkar; ne de yıkanmamaktan kirlenir.
- 1085 Canda gül bahçelerinin rengi kalmadığı gibi; hamam ocaklarının da kiri ve sıkıntısı görünmez.
- 1086 Şeytan insanı yoldan çıkarıp imandan ayırmaya çalıştığı zaman; o,
- 1087 ansızın bir velinin önüne, yahut da bir erdemli büyük kişinin delil olmasına ulaşır.
- 1088 İşte o şahıs ah edip, pişman olup tevbe edince, yüzlerce şeytan, o utanmadan dolayı hayrete düşer.
- 1089 Tövbe ateşi ile gönlünü yakınca, artık şeytan yanına yaklaşamaz ve çok uzaktan bakar.
- 1090 Din denizinin içinde ancak can yüzebilir; şeytan ise denizin kenarında gezer.
- 1091 O bu suda devamlı yüzer; şeytan ise oraya girse hemen boğulur.
- 1092 Mümin o denizde göğüs vurarak dcladır; şeytanın oraya girmeye cesareti yoktur; girse ödü patlar.
- 1093 Mümin kaz yavruları gibi yüzmeye devam eder; iblis de denizin kıyısında dolanır durur.
- 1094 Sonra da, o tavuğun kaz yavrularını kenardan çağırdığı gibi şeytan mümine, *beri gel* diye seslenir.
- 1095 Mü'min de "gerçi sana uymuştum ama, aslımın da ne olduğunu duyup öğrenmiştim.
- 1096 Ey aşağılık alçak! Artık ben aslıma kavuştum; sen bundan sonra beni azdırıp yolumdan ayıramazsın.

- 1097 Her ne kim senden yıkılmaklık kopar
Tevbe bir demde anı girü yapar
- 1098 Degme bir hış dâsâtân kim eylerüz
Sözi Gülşehrî diliyle söylerüz
- 1099 Tañrı zikrin sıdk-ıla yâd iderüz
Mustafâ'nun cânını şâd iderüz

**CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD
BAT-RÂ**

- 1100 Hüdhdüd eydür zühd-ile ögünmegil
Hırs atına bunça üküş binmegil
- 1101 Su yüzi yunmaduga ola eyü
Sen yüzi yunmadug-ısañ iste su
- 1102 Şâd-ısañ olmayasın kaygu-y-ıla
Arısuz-ısañ yunasın su-y-ıla
- 1103 Su yüzine yazar-ısañ yüz hisâb
Bir sa'atda kamusı ola harâb
- 1104 Hırsuñ ardınça yüzersin sen suda
Kim nehengi seni bilmeyüp yuda
- 1105 Kim cünüb olmaz-ısa guslı p'ider
Arısuzlar suda her gün gusl ider
- 1106 Deñizüñ dibinde gevher pâk ola
Deñiz üstünde yüzen hâşâk ola
- 1107 Yüziçidür gevher isteyü gezen
Çörçöp olur deñiz üstünde yüzen
- 1108 Yazmaya su üstine nakşı kişi
Suya tekye uranuñ yildür işi
- 1109 Ez-kader vardur tenüñde hüd temiz
İlla hırsuñ bi-nihâyet iy 'aziz

- 1097 Senden ne kadar günah ve utanılacak işler ortaya çıkarsa da; yapılan tövbe onları yeniden onarır." der.
- 1098 Biz görölmedik bilinmedik hikâyeler anlatır ve sözümüzü Gülşehrî'nin diliyle söyleriz.
- 1099 Biz Tanrı'yı gönülden anar; peygamberimiz Muhammet Mustafa'nın ruhunu şad ederiz.

**HÜTHÜTÜN KAZA CEVAP
VERMESİ**

- 1100 Hüthüt ona; "haramlardan kaçıyorum diye zühd ile övünme ve hırs atına bu kadar çok binme
- 1101 Suyun yüzü, kirli olan için istenilen bir yerdir; senin yüzün kirli ise su istemelisin.
- 1102 Sevinçli isen tasalı olma, temiz değilse su ile yıkanıp temizlen.
- 1103 Su üstünde yazı yazıp pek çok hesap yapsan; hepsi bir anda yok olur.
- 1104 Sen suda hırs ve doymazlık peşinde koşup yüzüyorsun; fakat oradaki timsahın varlığından habersizsin, dikkat et seni yutar.
- 1105 Cünüp olmayan niçin baştan ayağa yıkansın; temiz olmayanlar her gün gusl abdesti alır.
- 1106 Aslında denizin dibinde temiz ve parlak inciler vardır; deniz üstünde yüzenler ise çer çöptür.
- 1107 İnci arayarak gezenler yüzücülerdir; ancak deniz üstünde yüzenler de çer çöptür.
- 1108 İnsan su üstüne yazı yazmamalı; suya güvenenin işi sonunda boştur.
- 1109 Ey sevgili dost! Senin vücudunda doğuştan bir temizlik vardır; fakat hırsının ve aç gözlülüğünün sonu yoktur."

- 1110 Biz seni da'vet kıluruz ter söze
Kuru zühdi ne satarsın sen bize
- 1111 'Âlimüñ uyhusı bî-'illet-durur
Câhilüñ zühdi kamu zillet-durur
- 1112 Zâhid, ol degül ki hırsını kovar
Âhiret terk eyleyüp dünyâ sever
- 1113 Zâhid ol-durur ki tapu üstine
Bıraga seccâdesin su üstine
- 1114 Zâhid ol-durur ki dünyâ terkini
Kıla vü cennâta ura berkini
- 1115 Sen bu kamu hırs-ıla ırmeyesin
Menzile vü bu yola girmeyesin
- 1116 Diler-iseñ kim bu yola gidesin
Şehvet ü hırsı meger terk idesin
- 1117 Sanmayasın döst her bir düşmeni
Kim bu yoluñ ol ikidür rehzeni
- 1118 Her kim ol su üstine bünyâd ura
Gör kim ol bünyâdı ne muhkem dura
- 1119 Kaz delim laf ura kim benem anı
İlla Gülşehri alurdı gevheri

ÂMEDEN-İ ŞÂHBÂZ PÎŞ-İ HÜDHÜD
VE 'ÖZR ÂVERDENESİ

- 1120 Geldi şahbâz ortaya sultân gibi
Dökdü yüz biñ gevheri bir kân gibi
- 1121 Kim benüm sultân bileğidür yirüm
Her ne kim gönlüm dileğidür yirüm
- 1122 Gözümi dikdüm ki gönlüm yahmaya
Şâh yüzinden artugına bakrıaya

- 1110 Biz seni iyi ve güzele davet ediyoruz; sen ise bize zahitlik taslıyorsun.
- 1111 Bilginlerin uykusu kusursuzdur; cahillerin zühdi de büsbütün zillettir.
- 1112 Zahid, ahreti terk edip dünya kovan ve hırsı peşinde giden kimse değildir.
- 1113 Zahid hizmetten ayrılmayıp kul olduğunu bilen ve seccadesini su üstüne seren kimsedir.
- 1114 Zahid dünyayı bırakıp, cennete yerleşen insandır.
- 1115 Sen ise bütün bu hırslar ile hedefe ulaşamaz ve bu yola giremezsin.
- 1116 İstersen, şehveti, hırsı ve aşırı istekleri terk edip, sen de bu yola girebilirsin.
- 1117 Bu yolun iki yol kesicisi vardır; sakın sen bunları dost sanma.
- 1118 Kim su üstüne yapı yapar, boş hayallere kapılırsa, onun bu yaptıklarının hemen yıkılıverdiğini görürsün.
- 1119 Kaz ne kadar ben temizim diye söz ederse de; cevheri inciye toplayan yalnız Gülşehri'dir.

ŞAHİNİN HÜTHÜTÜN HUZURUNA
GELMESİ VE ÖZÜR BİLDİRMESİ

- 1120 Şahbaz padişah gibi ileri geldi ve yüz bin inciye bir maden ocağı gibi ortaya döktü.
- 1121 Benim durağım padişahın bileğidir; sonra gönlüm neyi isterse ben onu yerim.
- 1122 Gönlümü aydınlatmak ve padişahın yüzünden başkasına bakmamak için gözümü kapadım.

- 1123 Girü kendüm dutaram kendü avum
Şöyle kim işitmiş olasın çavum
- 1124 Kimsenüñ avladuğın hõd yimezem
Siz getürüñ ben yiyeyim dimezem
- 1125 Anda kim her şâha sultân diyeler
Yüz kişi ben avladugum yiyeler
- 1126 Baña şeh yârı diyeler kamusı
Ben kazandugum yiyeler kamusı
- 1127 Kamu kuşlaruñ güzini ben olam
Pâdişâhlar hem-nişini ben oiam
- 1128 Kûh-ı Kâf'ın kuşına kanda yitem
Beni koñ kim dagda keklikler dutam
- 1129 Ben yiyicek kaz yüreginden ciger
Karga ilte sizi simurga meger
- 1130 Kibr ider-idi dükeli kuşlara
Sine gösterür-idi serkeşlere
- 1131 Ger baña çün pâdişâh hemdem-durur
Şeh huzûrında baña ne kem-durur
- 1132 Geh yöriyem Husrev ü Hakan-ıla
Geh gezem Dârâ vü Nûşirvan-ıla
- 1133 Kâh Süleymân'ın kolına konaram
Kâhi İskender bilegin binerem
- 1134 Ol zamân kim şâh Keykâvûs-ıdı
Pehlevân Gurgin u Kiyû vü Tüs-ıdı
- 1135 Er adıyla dünyada diri yürür
Yohsa ayruk er hemân cânın sürür
- 1136 Anda ki her ada tahsîn diyeler
Baña ol defterde şâhin diyeer

- 1123 Kendi avımı kendim tutuyorum; bu şöhetim sana da ulaşmıştır; bunu sen de duymuşsundur.
- 1124 Ben başkalarının avladığı avları yemem ve kimseye de, *siz getirin ben yiyeyim* demem.
- 1125 Nerede sultan ve padişah denen kimseler varsa; yüz kişi de olsa hepsi benim avladığımı yerler.
- 1126 Hepsi benim için, *padişahın dostu* derler ve benim avlayıp getirdiğimi yerler.
- 1127 İşte bütün kuşlar içinde seçilmiş ben olduğum gibi, padişahlarla birlikte düşüp kalkan da benim.
- 1128 Bu hâlimle Kaf dağının kuşu olan Anka'ya ulaşmam mümkün olmaz; beni kendi hâlime bırakın da dağlarda keklikler tutayım.
- 1129 Ben kaz yüreginden ciğer yemekle meşgulüm; sizi simurga götürse götürse, karga götürür.
- 1130 Böylece bütün kuşları aşağı görüp kibirlenir ve bütün dikbaşlı olanlara göğsünü gererdi.
- 1131 Padişah bana yoldaş olduğundan; onun yanında benim için bulunmayan bir şey yoktur, onun gibi ben de istediğimi alırım.
- 1132 Kimi zaman Hüsrev ve Hakan ile yürür; bazen de Dara ve Nuşirvan gibi padişahlarla gezerim.
- 1133 Bazen Süleyman peygamberin koluna konar; kimi zaman da İskender'in bileğinde otururum.
- 1134 O zaman Keykavus padişah; Gurgin, Kiyu ve Tus da pehlivan idiler.
- 1135 Yigit, adı sayesinde dünyada tanınır bilinir; değilse başka kimseler gibi canını sürür.
- 1136 Orada her bir adı alkışlayıp överler; benim adım da deftere şahin diye yazılmıştır.

- 1137 Kuşlar'ın ben Rüstem'iyem dünyada
Rüstem avın avlamadan bes n'ide
- 1138 Dünyada höd pehlivânlar çok-durur
İlla Rüstem ad-ıla ayruk-durur
- 1139 Ad-ıla diri kalırs âdemî
Kim duta Gülşehri gibi 'âlemi
- 1140 Kûh-ı Kâf'a gitmeye 'âkil kişi
Hüdhûde ma'lûm ola şahbâz işi
- 1141 Bu gülistân kim cihân bostânıdır
Rüstem ü ol pehlivân destânıdır

DÂSTÂN-I RÜSTEM VE GORD

- 1142 Bir gice kim çarh seyr ider-ıdı
Rüstem-i dâstân meger gezer idi
- 1143 Bir ere yolda sataşdı kim gelür
Varmaga bir kal'anun 'azmın kılur
- 1144 Mıhlar eyleneş demürden key ulu
Bağlamış at terküsine ol delû
- 1145 Eyle gider kim sabâ yitmez aña
Gürlemeginden felek kalmış taña
- 1146 İrdi Rüstem katına virdi selâm
Gördi Rüstem kim bu er-durur tamâm
- 1147 Çün selâmınun 'aleykini alur
Hink-i Rüstem rahşına yakın gelür
- 1148 Rüstem eydür kançaru iy nâmdâr
'Azmüne lâyk bulunur mı şıkâr
- 1149 Eydür işbu kal'ada yüz cân gibi
Elli at var bir gül-i handân gibi

- 1137 Dünyada Rüstem ne ise, kuşlar arasında ben de oyum; Rüstem avını avlamak için bana başvurur.
- 1138 Dünyada pek çok pehlivan vardır; ancak Rüstem adı ile bunlardan başkadır.
- 1139 İnsan adı ile yaşar ve Gülşehri gibi ismi âlemleri tutar.
- 1140 Akıllı insanın Kaf dağına gitmesine ne gerek var; şahinin işini artık hüthût kuşu anlamıştır.
- 1141 İşte bu güllerin açıldığı yer dünyanın bağlık bahçelik yeridir; bu destan da pehlivan Rüstem'in hikâyesidir.

RÜSTEM İLE PEHLİVANIN HİKÂYESİ

- 1142 Hikâyelerde anlatılan Rüstem, felekler dönerken bir gece gezmeye çıkmıştı.
- 1143 Gezerken bir kaleye gitmeye yöneldi ve bir yiğitle karşılaştı.
- 1144 Koca koca çiviler bulmuş ve atın terkisine bağlamış olan o pervasız yiğit kişi,
- 1145 çok hızlı gitmekte, sabah rüzgarı ona yetişmemekte ve gürlemesinden feleği de hayrette bırakmakta idi.
- 1146 Rüstem'in yanına gelince selâm verdi; Rüstem de onun tastamam bir yiğit olduğunu gördü.
- 1147 Rüstem selâmını alınca o, Rüstem'e ve kır atına yaklaşıp.
- 1148 Rüstem! "Ey şanlı kişi böyle nereye gidiyorsun; bu hâline ve niyetine göre av bulabilir misin?" dedi.
- 1149 O; "Bu kalede besili güzel mi güzel, yüz cana bedel elli at var.

- 1150 Gel varalum kamusını alalum
Gelelüm yüz dürlü 'işret kılalum
- 1151 Añlamadukdur ki bu Rüstem-durur
Pehlevân-ı cümle-i 'âlem-durur
- 1152 Rüstem eydür ne çıkalum kal'aya
Çıkmayınca vardugumuz bes neye
- 1153 Eydür işbu mıhları geçürevüz
Burca çıkup atları göçürevüz
- 1154 Rüstem eydür turayım bir varayım
Nite çıkar kal'aya bir göreyim
- 1155 İkkisi burcuñ dibine irdiler
Kal'anuñ yüksekliğini gördiler
- 1156 Ol kişi ol mıhları şeşdi kamu
Mıhlar ileylerine düşdi kamu
- 1157 Kim çıkavuz atları indürevüz
Kimi diler-isevüz bindürevüz
- 1158 Virdi birsin Rüstem'e kim burca ur
İşbu mıhları vü taşlara geçür
- 1159 Rüstem eydür mih taşa kaçan geçe
İşüñ işbu-y-ısa pes çıdık hiçe
- 1160 Eydür er degül misin getür berü
'Avrat-ısañ gelme zinhâr ilerü
- 1161 Aldı mihli eyle geçürdi taşa
Kim yaga mih eyle batmaya haşâ
- 1162 Ayasını mih depesine urur
Mihli burcuñ daşlarına geçürür
- 1163 Rüstem eydür zihî kim er bu-y-ımış
Buña beñzer er girü kendü-y-ımış

- 1150 Gel gidip hepsini alalum ve çeşit çeşit alabildiğine yaşayıp hayat sürelim" dedi.
- 1151 Fakat kiminle konuştuğunu, bu kimsenin bütün âlemin pehlivanı Rüstem olduğunu anlamamıştı.
- 1152 Rüstem; "Bu kaleye nasıl çıkacağız; çıkamayınca boşu boşuna varmış olmaz mıyız?" deyince;
- 1153 "Bak, bu çivileri çaka çaka burca çıkıp, atları alıp gideceğiz" dedi.
- 1154 Rüstem, "kalkıp gideyim de kaleye nasıl çıkacak bir göreyim" dedi.
- 1155 İki birlikte burcun altına gelip, kalenin yüksekliğine baktılar.
- 1156 O yiğit kişi çivilerin hepsini çıkardı ve bütün çivileri önüne attı.
- 1157 "Artık çıkalım atları indirelim ve kimi isterseniz, onlara bindirelim" dedi.
- 1158 Birini alıp Rüstem'e verdi, sonra da "işte bu çivileri taşlara çak" dedi.
- 1159 Rüstem; "Hiç çivi taşa geçer mi; senin işin bu ise, biz senin yanında hiçbir şey değiliz" der.
- 1160 Sonra, "Sen erkek değil misin, al beri gel; eğer avrat isen sakın öne çıkma" deyip,
- 1161 çiviye aldı ve taşa öyle geçirdi ki; sanki yağa batırmış gibi oldu.
- 1162 Eliyle çivinin başına vurup, mihli kalenin taşlarına çakınca;
- 1163 Rüstem "İşte gerçek yiğit bu imiş; buna benzer yiğit de ancak kendisi olur;

- 1164 Dek benüm dünyâda adum var-ımiş
Yohsa bu benden delim yig er-ımiş
- 1165 Dek durayım bâri beni bilmesün
Tâ ki öldürmege kasdum kılmasun
- 1166 Kendüzini kimse nite bildüre
Buña kim bir şapla-y-ıla öldüre
- 1167 Ben bunun gibi ere hiç irmedüm
Mılu taşa geçireni görmedüm
- 1168 Ol kişi kim Rüstem andan eyemenür
Rüstem'i ol dahı bir herif saaur
- 1169 Mıhları birbirinden yokaru
Çün geçürdi küngüreye irürü
- 1170 Çıkıdı kal'a üstine sultân gibi
Yörüdi içinde bir pasvân gibi
- 1171 Vardı ol elli atı aldı girü
Atlar-ıla kırâña geldi girü
- 1172 Aldı bir top gibi bir atı ele
Atı Rüstem'den yaña kim dut hele
- 1173 Rüstem altından ol atıñ savılır
At dokunur yire hurd u hâm olur
- 1174 Ol kişi kal'adan iner kakıyu
Rüstem'e hey er degül misin diyü
- 1175 N'oldı bir atı tez aya dutmaga
Şol kadar 'âlemde erlik itmege
- 1176 Rüstem eydür hây delü misin nite
Kimse kal'adan tez aya at duta
- 1177 Eydür iy miskîn senüñ gibi kişi
Dutmaya zıra degül-durur işi

- 1164 Benim ise dünyada yalnız adım var imiş; değilse benden başka yiğit çokmuş.
- 1165 Geri durayım da bari beni bilmesin ve sonunda beni öldürmeye kalkmasın.
- 1166 İnsan kendini bildirmemeli; bildirirse bir şaplakla öldürülebilir.
- 1167 Ben bunun gibi bir yiğide hiç rastlamadığım gibi, mılu taşa eliyle çakıp geçireni de görmedim" der.
- 1168 Rüstem o kişiden bu şekilde çekinirken; o da Rüstem'i bayağı bir adam sanmaktadır.
- 1169 Mıhları birbirinden yukarı çakarak, burçların tepesine ulaşınca;
- 1170 Sultan gibi kalenin üstüne çıktı ve bir röbetçi gibi yürüyüp gitti.
- 1171 Gidip o elli atı aldı ve kalenin tepesine geri geldi.
- 1172 Atın birini eline alıp, "hele bir tut" diyerek, Rüstem'den tarafa top gibi atıverdi;
- 1173 Rüstem hemen atın altından kaçtı; at yere çakılıp öldü.
- 1174 Bu defa o kişi bağırıp çağırarak öfkeli öfkeli Rüstem'e "sen erkek değil misin" diyerek kaleden iner.
- 1175 "Bir atı tek el ile çabucak tutsan ve âlemde bir yiğitlik göstersen, ne çıkardı?" der.
- 1176 Rüstem de; "Sen delirdin mi, kim eliyle kaleden atılan atı tek elle ve çabucak tutabilir" deyince, o;
- 1177 "Ey zavallı tabii senin gibi biri tutamaz; çünkü senin işin bu değildir.

- 1178 Yohsa kişi olur-ısa kim ata
Kişi var kim pili tez aya duta
- 1179 Rüstem eydür ben çıkıp atsam atı
Sen tez aya dutmayasın key katı
- 1180 Eydür at n'olur ki biñ batman daşı
Atar-ısañ dutmaga vardur kişi
- 1181 Çıktı Rüstem ki bu ahvâlı dıya
Ol basacaklara basup kal'aya
- 1182 Çıgñi-y-ile kuvvet idüp key katı
Atdı kal'adan aşaga bir atı
- 1183 Ol kişi bir top gibi dutdı anı
Kodı arkuncak yire ol tevseni
- 1184 Bir dahı atar anı dahı dutar
Aşaga kor birbirisine çatar
- 1185 Bir dahı atar anı dahı dutup
Yire kor kendü gücine key yitüp
- 1186 Kırk dokuz atı dükelçügin dutar
Kamusını birbirine çatar
- 1187 Rüstem'e eydür in imdi gidelüm
Çünkü alduk atları pes n'idelüm
- 1188 Rüstem andan yüz belâ-y-ıla iner
Kal'a üstinden yir üstine konar
- 1189 Ol kişi eydür gel imdi gidelüm
Kimini sürlüm kimini yidelüm
- 1190 Kim bu pişe Rüstem'üñdür zînhâr
Olmaya kim nâgehân ol nâmdâr
- 1191 Üstümüzi ura atları ala
Bize dahı ne diler-ise kıla

- 1178 Değilse, at bir tarafa öyle yiğitler vardır ki onlar, fili bile tek elleriyle çabucak tutarlar" der.
- 1179 Rüstem, "ben çıkıp atı atsam, sen elinle tutabilir misin?" deyince,
- 1180 o, "at ne demek, bir tonluk taşı atsan yine de onu tutan vardır" cevabını verdi.
- 1181 Bunu duyan Rüstem, basamaklara basa basa kaleye çıktı ve
- 1182 iyice kendini toplayıp, atın birini omzuna alarak aşağı attı.
- 1183 O kişi atı top gibi tutarak yavaşça yere koydu.
- 1184 Bir daha atınca onu da tutup aşağı bırakır ve onları birbirine bağlar.
- 1185 Bir daha atar onu da tutup yere kor ve kendi kuvvetini iyice güvenip toplar.
- 1186 Kırk dokuz atın hepsini tutar ve birbirine çatıp bağlar.
- 1187 O kişi Rüstem'e, "in de gidelim; artık atları aldık, bundan sonra burada durmak olmaz.
- 1188 Rüstem oradan binbir güçlüklerle iner; bulunduğu yerden o yiğidin yanına gelir.
- 1189 O kişi, "atların kimisini sürüp kimisini yedeğe alarak gidelim;
- 1190 Aslında bu sanat Rüstem'indir; sakın ha o şanlı şöhrətli kişi ansızın karşımıza çıkıp, baskın yapıp,
- 1191 yolumuzu kesip atları elimizden aldıktan sonra, bize de istediğini yapar" deyince,

- 1192 Rüstem eydür hiç anı görmiş misin
Tapusına Rüstem'ün imiş misin
- 1193 Kim sen andan bunça kıtlırsın hazer
Zahmı dokunmuş-durur saña meger
- 1194 Sınamaduk kişiden korkar mısın
Yohsa sen andan key alu er misin
- 1195 Eydür anı görmedüm-ise ne var
Kendü adından âhir bellüdür er
- 1196 Çün cihânda Rüstem-i destân didüñ
Daha ne kaldı ilî koyup gidüñ
- 1197 Ol suda kim Rüstem ata atlana
Bellüdür kim gürzine kim katlana
- 1198 Sür yöriyelüm ki nâgâh ırmeye
Dest ü bâzûsın bize göstermeye
- 1199 Bir tapança urur-ısa ol bize
Boynumuzu süksünümüzder, üze
- 1200 Korkudan ol atları sürer-iken
Ayağ altından yiri dürer-iken
- 1201 Rüstem-i dâstân çıkardı gürzini
Güç-ile bir arkara urdı anı
- 1202 Kim anı öldürüp atları ala
Dünyadan anuñ vücudın kem kıla
- 1203 Ol buña eydür ne oynarsın yöri
Rüstem-i destândan atları koru
- 1204 Gider iken bir dahı urur girü
Eydür oynı ko sür atı ilerü
- 1205 Bir dahı urur ko oynı dur girü
Sür birez yolu iltelüm ilerü

- 1192 Rüstem, "Sen onu görüp, huzurunda hiç durdun mu?
- 1193 Sen ondan niçin çekiniyorsun; sana bir kötülüğü mü dokundu?
- 1194 Bilip denemediğin kişiden niçin korkarsın; yoksa sen ondan, güç kuvvet bakımından daha mı aşağısın?" der
- 1195 O da, "onu görmediysem ne çıkar, yiğit sonunda kendi adından anlaşılır,
- 1196 Dünyada hikâyelerde geçen Rüstem'i anınca başkaları akla gelmez, memleketi de ona bırakmak gerekir.
- 1197 Rüstem o tarafta ata binince, artık gürzüne kimse katlanıp, dayanamaz.
- 1198 Sürüp çabuk gidelim de ansızın karşımıza çıkıp, gücüne kuvvetine uğramayalım.
- 1199 O bize bir tokat vursa, boynumuzu enseimizden koparır," der.
- 1200 O korku ile atları sürer ve hızla yol alırken,
- 1201 hikâyelerde anlatılan Rüstem gürzünü çıkarıp kuvvetli bir şekilde çaprazlamasına vurarak;
- 1202 "Onu öldürüp atları almalı ve onun vücudunu ortadan kaldırmalı" diye düşündü.
- 1203 O ise buna; "ne oynuyorsun çabuk gel ve Rüstem'den atları koru" der.
- 1204 Giderken Rüstem tekrar bir daha vurunca; "oyunu bırak da atları ileri sür;"
- 1205 Rüstem tekrar vurunca; "hadi oyunu bırak, kalk atları sürüp yol alalım, ilerleyelim.

- 1206 Yohsa şimdi Rüstem-i dâstân gelür
Öldürür bizi vü atları alır
- 1207 Oyn ide el ard-ıla bir kez kakar
Rüstem'i atdan yir üstine yıkar
- 1208 Kahkaha-y-ıla güler kim sen, beni
Üç kez urduñ ben götürdüm oynı
- 1209 Sen benüm oynum nite götürmedüñ
Aktarılduñ atda berk oturmaduñ
- 1210 Rüstem eydür kâsıdın düşdüm yire
Kim bu oynumuz saña lezzet vire
- 1211 Eydür imdi tiz yöri kim görmeye
Rüstem âsârumuza hiç ırmeye
- 1212 Bindi Rüstem hoş giderler söyleyü
Dek bize sataşmaya Rüstem diyü
- 1213 Rüstem eydür bir taga ursa-y-ıdum
Gürzüm ü zahmını gösterse-y-idüm
- 1214 Tag anuñ altında hurd ola-y-ıdı
Buña bir zerre belürse ne-y-ıdı
- 1215 Bir adıyla devleti yokdur bınuñ
Yohsa tagdan güçi artukdur bunuñ
- 1216 Ol Nerimân'ı bir oğlançuk aıya
Sâm anuñ bir muştına katlanmaya
- 1217 Bilür olır-ısa kim ben Rüstem'em
Kendüzinden erlik içinde kemem
- 1218 Dizi üstinden elini kaldura
Bir tapança-y-ıla beni öldüre
- 1219 Kendüzinden kemligümi çün duya
Ol beni öldürmedin kaçan koya

- 1206 Değilse ünü âlemi tutan Rüstem gelip, bizi öldürür ve atlarımızı alır gider" der.
- 1207 Oyun ederek elinin tersi ile Rüstem'i bir kaktırınca onu attan düşürür.
- 1208 Kahkaha ile; "sen bana üç kez şaka yaptın, ben bunlara dayandım.
- 1209 Sen niçin benim şakama tahammül etmedin, doğru düzgün binemediğin için de attan düştün" dedi.
- 1210 Rüstem de; "Bu şakalaşmamız seni sevindirsin diye ben bile bile düş-tüm" cevabını verdi.
- 1211 Çabuk yürü Rüstem bizi görüp, yaptıklarımızı bilmesin.
- 1212 Rüstem binip söyleşerek, tek Rüstem oize rastlamasa, diye güzel gü-zel gitmeye başlarlar.
- 1213 Rüstem, "gürzümü bir dağa vursaydım, da dağı parça parça eden gür-zümü ve yaptığını bir gösterse idim.
- 1214 Dağ gürzümün altında ufalanıp onur, zerreleri ortaya çıksa ne iyi olurdu.
- 1215 Rüstem'in bir adı vardır, onda devlet ne gezer; onun gücü bu dağinkinden daha mı çoktur, sanıyorsun?
- 1216 Sam'ı bir yumrukta öldüren Nerimân'ı bile bir çocuk ortadan kaldırmıştır.
- 1217 O benim kendisinden güç kuvvet bakımından aşağıda olduğumu bilir ve Rüstem olduğumu anlarsa,
- 1218 elini dizinden kaldırıp bir tokat atsa beni öldürür.
- 1219 Kendisinden aşağı olduğumu anlarsa, beni bırakmaz ve muhakkak öldürür.

- 1220 Güç-ile bunuñ-ıla çün çıkmadum
Gürz ile atdan aşaga yıkmadum
- 1221 Bâri bir dâstân-ı hilet kılayım
Girü kalayın ileyin alayın
- 1222 Na'ra urayın ilerü geleyin
Bir bu benden niçe korkar bileyin
- 1223 Rüstem'em diyü hurûş eyleyeyim
Deñize beñzeyü cüş eyleyeyim
- 1224 Göreyin bu pehlevânı kim n'ider
Niçe durur yâ nite koyup gider
- 1225 Eydür iy kardaş sen işbu atları
Süredur yidürüp işbu otları
- 1226 Ben girü bir bâziyâne kılayım
Ol taķâzâdan ferâgât bulayım
- 1227 Eydür imdi geçmegil tiz gel girü
Olmaya kim Rüstem ola ilerü
- 1228 Çıkıcak güymeyiserem ben saña
Yaluñuz kalıp kakımağıl baña
- 1229 Rüstem eydür ne işüm var irmedin
Eydür imdi tizirek eş durmağın
- 1230 Rüstem andan çün birez girü kalur
Bir tag ardından ileyini alur
- 1231 Na'ra urur añsuzın aslan gibi
Gürzi elinde tamâm evran gibi
- 1232 Kim ne kişidür bu atları süren
İli beyle ürküdüp yolın uran
- 1233 Rüstem'üñdür bu il ü Rüstem benim
Tâc u taht u Yezdecerd ü Cem benim

- 1220 Gücümü göstererek bununla baş edemedim; gürz ile de attan aşağı yıkmadım.
- 1221 Hiç olmazsa bir hile edeyim; ondan geri kalıp, önünü keseyim.
- 1222 Yüksek sesle bağırıp önüne çıkayır; sonra bunun benden nasıl korktuğuna bir bakayım.
- 1223 Rüstem'im diye bağırıp, denizler gibi çalkalanıp coşayım,
- 1224 Bu pehlivanın hâline bakayım; koyup gider mi, yoksa karşı mı çıkar? diye düşünmeye başlar.
- 1225 Sonra, "Ey kardeş! Sen bu atları, bu otları yedirerek sürüp götürmeye devam et.
- 1226 Benim işim gücüm var, göreyim geleyim; sana tekrar yetiştirim" dedi.
- 1227 Sakın gecikme ve çabuk gel; belki ileride Rüstem önümüze çıkar.
- 1228 Eğer önüme çıkarsa ben seni bekleyemem; yalnız kalınca da bana kızma" diye cevap verdi.
- 1229 Rüstem "sen durma ve çabuk git; ben sana yetiştirim, yetişmeyip de ne yapacağım" dedi.
- 1230 Rüstem ondan biraz geri kalınca, bir dağ ardından dolanarak önünü keser.
- 1231 Hemen aslan gibi kükrer, elinde gürzü olduğu hâlde bir ejderha gibi görünür.
- 1232 Sonra "bu atları sürüp götüren ve ili bu şekilde rahatsız edip yağmalayan kimdir?
- 1233 Bu memleket Rüstemin'dir, Rüstem de benim ve ben taç giydiren bir hükümdarım, Yezdecerd de Cem de benim.

- 1234 Pâdişâh niçe ki Keykâvus ola
Kim ola Kisrâ ki bu ile gele
- 1235 Bu hevâ Dârâ yüregın tagladı
Bunda Keyhusrev niçe kan agladı
- 1236 Tûs-ısa boynın dibinden üzeyim
Key-ise başı derisin yüzeyim
- 1237 Ben Siyâvuş'dan ili aldım direm
Bijen ü Berzin'i öldürdüm direm
- 1238 Bu ile gelür-ise Afrâsiyâb
Yüregi kan tola vü bagrı kebâb
- 1239 Benem ol Rüstem cihânda nâmdâr
Kim bir okumdan öle İsfendiyâr
- 1240 Çün musâfâ girmişem Surhâb-ıla
Çok neberd eylemişem Sührâb-ıla
- 1241 Pâdişâhlık bende çün bi-bâk ola
Kullarım Cemşid ile Dahhak ola
- 1242 Çün Ferîdûn mülkin almaga kıyam
Gürz-ile Güstâşb kalkanın sıyam
- 1243 Güstehem kılmadı bu ilde şûr
Gûra girdi Behmen ü Behrâm-ı gûr
- 1244 Kerrenây u kûs çün kıla girîv
Mat ola Güderz ü mecrûh ola Giv
- 1245 Çün Ferâmihr-ile Ferhâd irişe
Rüstem anlaruñ-ıla hoş barışa
- 1246 Kim kıla ihlâs-ıla yarı bula
Anı kim ben kıldım esbi dîv ola
- 1247 Husrev ü Fagfûr u Hâkân'ı dutam
Kayser ü Nûşirvân'dan oyn utam

- 1234 Padişah Keykavus olunca, Kisra'nın bu ile gelmesi mümkün değildir.
- 1235 Bu durum Dara'yı üzüntüye boğduğu gibi, Keyhusrev de burada kan ağladı.
- 1236 Eğer bu Tus olsa idi, boynunu koparır; Key olsa idi, başının derisini yüzerdim.
- 1237 Ülkeyi Siyavuş'tan aldım; hatta Bijen ile Berzin'i de öldüren benim.
- 1238 Alper Tonga bu ülkeye gelirse, yüregi kan dolar, ciğeri de kebab olur.
- 1239 Cihanda şan ve şöret ile ad çıkaran Rüstem benim, İsfendiyar'ı bile tek bir ok ile öldürürüm.
- 1240 Sürhâb ile çok güreş tutup, yarış etmiş; Sührab ile de çok savaşmışım.
- 1241 Benim padişahlığımda korkusuzluk ve cesaret olduğundan; Cemşid ve Dahhak bana köle olmuşlardır.
- 1242 Feridun'un ülkesini almaya gidip; gürz ile de Güstâşb'ın kalkanını paralayacağım.
- 1243 Güstahem bu memlekette karışıklık çıkaramadan, Behmen ile Behram-ı gur da mezarı boyladı.
- 1244 Mızıkalar çalınıp davullar döğülüp sesleri gök yüzünü tutunca Güderz'in ödü patladı, Giv de hastalandı.
- 1245 Feramez ile Ferhad gelip yetişince; Rüstem onlarla sulh yapar.
- 1246 Kim doğru ise yardım görür; ben öyle olduğum için atım dev oldu.
- 1247 Hüsrev'i, Fagfur'u ve Hakan'ı zincire vurup; Kayser ve Nuşirvan'ı da hile ile yendim.

- 1248 Anda kim Güştâşb u Gurgîn'i dutam
Keykubâd-ıla Keyümers'i utam
- 1249 Şîr bu peygûlda bî-zûr ola
Mâr bunda gelür-ise mûr ola
- 1250 Çün Nerimân bu ile gelimeci
Sâm bu ili gelüben alımadı
- 1251 Bu ne cânsuz kişidür ile gelen
İl içinde atları yola süren
- 1252 İhtiyâr-ıla meger kim gelmedi
Rüstem'ün-idüğün ili bilmedi
- 1253 Rüstem-idüğüm aña çün bildürem
Vallah atam Zâl-ısa kim öldürem
- 1254 Ol el ardıyla beni bir kez kakan
Rüstem'i atdan yir üstüne yıkan
- 1255 Çün bunun adını işidür kaçır
Korkısından karnı dahı kan geçer
- 1256 Çün bunun korkusu öğinde biter
Atları yirinde kor yirler yiter
- 1257 Rüstem eydür bes bu erlik ad-ımuş
Er adı dilûn içinde dad-ımuş
- 1258 Ol kim erlikde yiñer-idi beni
Gör kim adum nite kaçardı anı
- 1259 Ad-ıla çün ben bu rızkı yiyeyüm
Kim yig-idi güçde benden diyeyüm
- 1260 Ad-ıla işler-imiş kişi işi
Bir pula degmez-imiş adsuz kişi
- 1261 Şimdiye degin anuñçun dünyada
Bir işi bellü degüldür kim n'ide

- 1248 Güstaşb ve Gurgîn'i ele geçirdiğim zaman Keykubad ile Keyümers'i de yendim.
- 1249 Aslan bu köşede sıkışıp güçsüz kalır; büyük yılanlar buraya gelince karıncaya döner.
- 1250 Neriman bu ülkeye gelmekten korktu; Sam geldi ise de alamadı.
- 1251 Atları böyle sürüp ilden geçen, ve buraya gelen bu zavallı, ne kişidir?
- 1252 Bu buraya kendi isteği ile gelmediği gibi; bu memleketin Rüstem'in olduğunu da bilmiyor.
- 1253 Ben ona Rüstem olduğumu bildireceğim; gelen babam Zal da olsa öldürecekim" der.
- 1254 O elinin tersiyle Rüstem'i ittiriveren ve onu attan aşağı yıkan yiğit kişi,
- 1255 Rüstem adını işitince kaçır; korkusundan karnı ağrır ve kan ötürür.
- 1256 Bunun korkusu aklında yer ettiği gibi; atları bırakıp, kaybolur.
- 1257 Rüstem işte erlik, yiğitlik şöhretten başka bir şey değilmiş; şöhret ise dillerin tadı imiş.
- 1258 O yiğitlikte, güç ve kuvvette beni yenerdi; ancak adımı duyar duymaz kaçtı gitti.
- 1259 O benden güç kuvvet bakımından üstün ise de; ben bu nimetleri şan ve şöhretim sayesinde yemekteyim.
- 1260 İşte insan işi adı ile gerçekleştiren yaparmış; adsız kişi ise beş para bile etmezmiş.
- 1261 Onun için dünyada şimdiye kadar, işi belli olmayıp adı duyulmayana hiç kimse itibar etmemiştir.

- 1262 Şimdiden girü dahı ne kılsar
Yâ anı hõd dünyada kim biliser
- 1263 Bir vilâyet dünyada dutamadı
Müdde'iden bir oyn utamadı
- 1264 Ol ne kuvvettür kim iller yıkmaya
Şimdiye degin hiç adı çıkmaya
- 1265 Kuvvet içinde delim benden geçer
N'ideyim çün adum işidüp kaçar
- 1266 Çün kim ol kaçdı bir eydûñ n'ideyim
İstemeye kankı yaña gideyim
- 1267 Adını añlamadum kim õgevem
Künyetini bilmezem kim sõgevem
- 1268 Her kim ol õgmeklige lâıyk degül
İlde hem sõgmeklige lâıyk degül
- 1269 Kişi gerek kim bilüben õgesin
Bilmedügün kişiye ne sõgesin
- 1270 Az kadar künyetlü ermişse-y-idi
Yâ birez hõş baht dermişse-y-idi
- 1271 Ol güciyle 'âlemi uta-y-ıdı
Yıdı iqlimi kamu duta-y-ıdı
- 1272 İlla erde ad-ıla devlet gerek
Sõfiye hem bir ser ü selbet gerek
- 1273 Mâlî yoga dimezem kim er degül
Adı yok kişi cihânda var degül
- 1274 Ad-ıla bitürür imiş er işi
Yok hisâbına-y-ımuş adsuz kişi
- 1275 Tañrı kavlı şunça gücün var senün
Ne kaçarsın bir gör âhir düşmenün

- 1262 Atları beraber sürdügümüz o kişi, şimdiden sonra başka ne yapacak; doğrusunu söylemek gerekirse onu dünyada kimse bilmez.
- 1263 Zaten dünyada bir yer elde edemedi, dava sahiplerine karşı da üstün gelemedi,
- 1264 Onun kuvveti memleketleri yıkmak için imrenilecek kuvvettir; ancak şöhreti olmadığından kimse bilmez.
- 1265 Kuvvet bakımından benden kat kat üstündür; fakat, ne yazık ki adımı işitince kaçıp gider.
- 1266 O kaçıp gitti, ben ise onu bulmak istiyorum, ne yapmalıyım bir şey söyleyin.
- 1267 Övmek istesem adını bilmiyorum; sövmek istesem kim olduğundan haberim yok.
- 1268 Kim övülmeye lâıyk değilse, insanlar arasında o kişiye sövmek de uygun olmaz.
- 1269 Bildiğin kişi övülür; bilmediğin kimseye nasıl söversin?
- 1270 Eğer halk arasında azıcık tanınsa veya biraz bahtı açık bir kişi olsa idi.
- 1271 O kadar kuvvet ile âlemi yener; yedi kıtayı da büsbütün ele geçirirdi.
- 1272 Ancak kişide baht ve şan lâzım; sofuya da ser ve selbet yakışır.
- 1273 Malî mülkü olmayana "yiğit değildir" deme; asıl olan şanı şöhreti olmayan kişinin dünyada var olmaması, yok sayılmasıdır.
- 1274 İnsan işi adı şanı sayesinde bitirir imiş; böyle değilse onu yoga saymak gerekir.
- 1275 Tanrı sana "çok güç verdim, güçlüsün" dediği hâlde; düşmanını görmeden niçin kaçıp, korkup çekilip gidersin, karşısına çık.

- 1276 Yig-ise senden koyuban kaçasın
Alu olur-ısa kanın içesin
- 1277 Ol kaçıkak Rüstem atları sürer
Bir nefesde kendü mülkine irer
- 1278 Erliğ-ile ol atı hâsıl kılur
Ad-ıla bu kamu adları alur
- 1279 Rüstem-i destân gibi da'vî kılur
Güci yok Gülşehri'nün adı olur
- 1280 Bunça altın ma'deni bulunmadı
Bu demür kânı yavukılınmadı
- 1281 Çünkü ben oldum demür kânında bay
Gizlû altın kânlarını yoga say
- 1282 Kânım altın kânı-y-ısa bir görûn
Kim olam 'âlemde bir adum sorûn
- 1283 'Âlemi çün kim benüm adum duta
Müdde'inün kuvveti kaçan yite
- 1284 Kim benüm âvâzımı penhân kıla
Yâ benüm ile bu meydâna gele
- 1285 Ben ki her şahs iltifâtn kılmazam
Kim idüğün müdde'üm hûd bilmezem
- 1286 Bilinür kişimise öge-y-idüm
Müdde'üm bellümise söge-y-i-düm
- 1287 Añlamadugum eri ne ögeyim
Bilmedüğüm kişiye ne sögeyim
- 1288 Bellülerün azlarını çoğa say
Bilmedüğün kişileri yoga say
- 1289 Ben ki cüz bir gün cihâna gelmedüm
Addan artuk anda nesne bulmadum

- 1276 Gör! Senden üstün ise o zaman koyup kaç; yok senden güçsüz ise kanını iç.
- 1277 O kaçınca Rüstem atları sürüp, bir solukta kendi yurduna gelir.
- 1278 O kişi yiğitlik ile atları ele geçirir; fakat Rüstem şanı şöhreti ile onları elinden alır.
- 1279 Gülşehri'nin gücü kuvveti yoktur, o da Rüstem gibi ad, şan bırakmıştır.
- 1280 Bu kadar çok altın madeninin bulunmadığı gibi, nice güçlü kişiler bilinmedi; ancak demir ocağı gibi güçsüz adlı şanlı kişiler ortaya çıktı.
- 1281 Ben de demir ocağında şan şöhret sahibi oldum; güçlü kuvvetli olanlar altın ocağı gibi de olsalar onları yok farzet.
- 1282 Ocağım altın ocağı mı, değil mi bir bakın da, dünyada kim olduğumu anlamak için adımı bir sorun.
- 1283 Benim ünüm âlemleri tutmuştur; buna benim gibi olmak isteyen iddia sahiplerinin şan ve şöhretleri ulaşamamıştır.
- 1284 Benim ile bu meydana çıkacak ve şanı şöhretimi ortadan kaldıracak biri varsa ortaya çıksın.
- 1285 Ben herkesin iltifatına aldırış etmem; hatta beni çekemeyenin de kim olduğunu bilmem.
- 1286 Bilinir kişi ise öğerdim; hatta benim gibi olmak isteyen iddia sahibi ortaya çıksa kötileyip yererdim.
- 1287 Ancak anlamadığımı kişiyi niçin ögeyim; bilmediğim insana da söğmem uygun olmaz.
- 1288 Bilinen kişilerin az bir şeyini çok bil; bilmediğin adamları da yok say.
- 1289 Ben dünyaya geldiğimden beri; şan şöhretten başka bir şeye rastladım.

- 1290 İrmedüğüm eri ben hûd dañladum
İlla tasnifinden anı añladum
- 1291 Billah ol giden cihandan er midî
Kim ben anı bilmedüm kim var mıdı
- 1292 Ben gidem hûd dünyadan 'ömri süre
İlla gelen adum işidüp tura
- 1293 Gevheri sarrâf erenler satsa yig
'Âlemi Gülşehri adı dutsa yig
- 1294 Âferin bir Tañrı'nuñ ihsânına
Rahmet-i Hak Mustafâ'nuñ canına
- 1295 Kûh-ı Kâf'a gitmeye 'âkil kişi
Hûdhûde ma'lûm ola şahbâz işi

CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD
ŞAHBÂZ-RÂ

- 1296 Hûdhûd eydür kendüzünü görmegil
Zulm-ıla mazlûm boynın ırmagıl
- 1297 Dehr şâdîsi dükeli gam-durur
Dünya şâhi bir gedâydan kem-durur
- 1298 Padişâhlık iy birâder câvidân
Dünyada simurga yaraşur hemân
- 1299 Padişâh oldur ki sultân yarada
Ten dörîde halka vü cân yârada
- 1300 Niçe câh-ı menzilet isteyestin
Başuñi şeh çîgnine yastayasın
- 1301 Yokarı aşaga oturdum dime
Bize bir hörgüçi götürdüm aîme
- 1302 Çün yazarlar iy Muhammed ümmeti
Kulhuvalladan yokarı Te'âbeti

- 1290 Rastlamadığım kimseyi acaba nasıl bilebilirim; ancak onu koyduğu eserinden anlarım.
- 1291 Değilse o gidenin er olup olmadığımı bilmediğim gibi, dünyada yaşayıp yaşamadığımı da bilmiyorum.
- 1292 Ben dünyadan ömür sürüp gideyim de; gelenler, adımları iletir dursunlar.
- 1293 İnciyi gerçek yiğit sarrafların satması, dünyayı da Gülşehri adının tutması ne iyi şeydir.
- 1294 O bir olan Tanrı'nın verdiklerine binlerce şükür olsun; ayrıca Hakk'ın rahmeti Muhammed Mustafa'nın canına gelsin,
- 1295 Akıllı kişinin Kaf dağına gitmesine ne lüzum var; artık şahinin ne yapacağını hüthüt anladı.

HÜTHÜTÜN ŞAHİNE CEVAP VERMESİ

- 1296 Hüthüt, şahine kibirlenme, kibirlenirsen haksızlık yapmış ve mazlumlara incitmiş olursun.
- 1297 Dünyada sevinç sandığın şeylerin hepsi üzüntü kaynağıdır; dünyanın padişahı da bir dilenciden daha aşağıdır.
- 1298 Ey kardeşim! Padişahlık dünyada daimâ simurga yakıştır.
- 1299 Gerçek padişah, sultan yaratıp halka vücut veren ve can yaratandır.
- 1300 Sen daha ne kadar bilek ve kollara konup mevki makam isteyecek ve başını padişahın omzuna yaslayacaksın?
- 1301 Yukarı aşağı oturdum diye kendine bakıp kibirlenme ve bir devenin hörgücünü bile kapıp geldim deme.
- 1302 Ey Muhammed ümmeti! *İhlas* sûresinden önce, *Tebbet* sûresinin yazıldığını biliyorsunuz; işte bu, bu hâle benzemektedir.

- 1303 Sen bîrez yokarı oturmağ-ıla
Yâ bir ulu mansıba ırmeğ-ile
- 1304 Kendüzûñ görme ki bu sırrı duyan
Olmaz illâ mansıb u câhı koyan
- 1305 Kendü nefsinde kişi ölü gerek
Hikmet-ile sînesi tolu gerek
- 1306 Yohsa yokarı oturmak ne kıla
Şahsa çün bir gâfil ü nâdân ola
- 1307 Ayrugañ kaygusına şâd olmagıl
Kul-ısañ sultân-ı bî-dâd olmagıl
- 1308 Anda kim simurguñ işi dâd ola
Kamu sultânlar gerek kim kul ola
- 1309 Pâdişâhlar anda kim h"ön yiyeler
Saña anda bir harâmî diyeler
- 1310 Kimse zulmuñdan senüñ imin degül
Halk azarlayan kişi mü'min degül
- 1311 Bir gönül sıyan kim imândan çıkar
Eyle dut kim Ka'be'yi yüz kez yıkar
- 1312 Anda kim simurguñ işi dâd ola
Togan ol ortada bir cellâd ola
- 1313 Zulm yolından bîrez ayrılmaduñ
Yüz kuş ölmeyinçe sen diri!medüñ
- 1314 Anda kim şâhbâz adı bir murg ola
Kamu sultân-ı şehî simurg c la
- 1315 Pâdişâh katında yüz me'mûr ola
Biri cellâd u biri düstûr ola
- 1316 Şeh katında sen eger cellâd-ısañ
Dünyada bir zâlim-i bî-dâd-ısañ

- 1303 Sen biraz yukarı oturmak ve yüce bir mevkiye ulaşmakla,
- 1304 kibirlenip durma. Ancak, o mevki ve ulu makamları bırakanlar bu sırra ulaşmışlardır.
- 1305 İnsan diye, kendi nefsinin hiçe sayıp, göğsü hikmet ile dolu olan kimseye denir.
- 1306 İnsan bilgisiz ve düşüncesiz olduktan sonra baş köşeye de otursa; bu ona bir üstünlük getirmez.
- 1307 Sen başkalarının üzüntüsüne sevinme; gerçekten kul isen adaletsiz bir padişah olma.
- 1308 Orada simurgun işi adalet olunca; bütün sultanların kul köle kesilmesi gerekir.
- 1309 Padişahların sofraya oturdukları ve yiyip içtikleri yerde, sana ancak yol kesici ve kan içici derler.
- 1310 Senin adaletsizliğinden onun bunun üzerine saldırmadan kimse emin olmadığı gibi; insanları incitip azarlayanlar da gerçek iman sahibi olmazlar.
- 1311 Gönül kıran kişi imandan çıkar; sen onu Kabe'yi yüz defa yıkan biri kabul et.
- 1312 Simurgun işi orada adaletten başka bir şey değildir; doğan ise bir cellattır.
- 1313 Sen zulüm etmekten bir an bile ayrılmadığın gibi; yüz kuş öldükten sonra da yaşadım demeysin.
- 1314 Orada doğan bir kuş; bütün sultanların beyi de simurğdur.
- 1315 Padişahların huzurunda yüzlerce iş yapan memur vardır; bunların kimisi cellat kimisi de emirdir (kimisi iyi kimisi kötü işleri yaparlar).
- 1316 Sen padişahın yanında bir cellat ve dünyada merhametsiz bir zalim isen;

- 1317 Biz dilerüz kim vezîri olavuz
'Adl-ıla bir câh u mansib bulavuz
- 1318 Gönülün âvâzı saña nâsâz ola
Seni sîmurg avlar-ısa az ola

DÎBÂCE-İ DÂSTÂN-I
TÛTÎ-İ H'ÂCE

- 1319 Halkı unut Hâlık'ı yâd eylegil
Zikr-ile cân mülkin âbâd eytegil
- 1320 Ol çemende lâle vü güller viren
Gülsitânda serv ü sünbüller viren
- 1321 Ol güle bülbülleri 'âşık kılan
Ol bunı 'Azrâ anı Vâmık kılan
- 1322 Ol dün ilten âfîtabı götüren
Yirine Afrasiyâb'ı yitüren
- 1323 Ol 'Azîm ü ol Kerîm ü ol Rahîm
Ol Kadîm ü ol Hakîm ü ol 'Âlîm
- 1324 Gönülün aña bağlagıl kim cân virür
Kâfir olma aña kim îmân virür
- 1325 Evliya vü enbiyâsına inan
Niçe bir uyıyasın âhîr uyan
- 1326 Geçdi 'ömrün kendüzünü biümedün
Tañrı emrin biñde birin kılmaduñ
- 1327 Çün senün-ile kıyâmetde 'itâb
Eyleye men-'indehu 'ilmü'l-kitâb (13/43)
- 1328 Güni gele kim cezâ'ül- muhsinîn (5/83,39/34)
Od bîrâga fî-kulûbî'l-mücrimîn (15/12)
- 1329 Niçe ayruk ölümüne gülesin
Sen dahı bir gün gele kim ölesin

- 1317 biz onun vezîri olup; adaletle hareket ederek bir mevki ve makam
bulmaya çalışırız.
- 1318 Sen gönlünden gelen sese uymazsın; simurgun avlaması bile senin
için bir yüceliktir.

HOCA İLE PAPAĞAN HİKÂYESİNİN
BAŞLANGICI

- 1319 Mahlukatı, bütün yaratılanları unutarak, yaratıcı dilinden düşürme;
Allah'ı anmakla da can ülkesini şenlendirip yeşert.
- 1320 Çemenler içinde laleler güller; gül bahçesinde serviler sümbüller
bitirerek insanların gönlünü açan;
- 1321 güle bülbülleri âşık edip, berikini Azra ötekini Vamuk kılıp sevgi ile
birbirlerine bağlayan;
- 1322 geceyi götürüp güneşi doğduran; Alper Tonga'yı kendine halife
yapan yüce Allah,
- 1323 büyüklük sahibidir, cömertler cömerdidir, acıyıp görüp gözetendir,
öncesi yoktur, hakîmdir, olmuşu ve olacağı hep bilendir.
- 1324 Sen de gönlünü ona bağla ve ona inan da can bul; kâfir olup inkâr
etme de, göğsün imanla dolsun.
- 1325 Onun peygamberlerine ve velilerine inan; daha ne zamana kadar gaf-
let içinde kalacaksın, yeter! Artık uyanıp kendine gel.
- 1326 Ömrün geçti kendini bilip, anlamadır; Allah'ın buyurduklarının da
binde birini tutmadın.
- 1327 Seni kıyamet gününde payladığı zaman; bunu kitap ilmine sahip
olanlar da bilir (Ra'd 43) denilir.
- 1328 Günü gelip ameller verilmeye başlayınca; iyi hareket edenler
mükâfata (Mâ'ide 85, Zümer 34) kavuşur, günah işleyenlerin kalplerine
(Hicr 12) de ateş düşer.
- 1329 Başkalarının ölümüne hiç gülünür mü? Bir gün gelip sen de öleceksin
bir düşün!

- 1330 Sözi añlar âdemiler yok-durur
Yohsa bizüm sözlerümüz çok-durur
- 1331 Cennet olmak gerek-ise saña gür
Ölümünden ilerürek öligör
- 1332 Sen meger diñlemedün iy şahbâz
Tûti-y-ile h'âce ahvâlinde saz
- 1333 Bir hikâyet eydiserüz gül gibi
Diñle bizden sen anı bülbül gibi

DÂSTÂN-I TÛTÎ-I H'ÂCE

- 1334 Her kim evvel söyledi Allah dedi
Sözünün ilkinde *Bismillâh* dedi
- 1335 Kamu sözi ser-be-ser tahkik ola
Her tasavvur kim kıla tasdik ola
- 1336 Ol zaman kim ol felek gerdân-ıdı
'Adl-ıla âfâk âbâdân-ıdı
- 1337 Kamu 'âlem bâğ-ıla bostân-ıdı
Gül harifi bülbül ü destân-ıdı
- 1338 Var-ıdı bir h'âcenün bir tûtisi
Bir kafasda mahremi vü munisi
- 1339 Su gerek olsa cülâb içre-idi
Söyledüğünden şeker saçar-ıdı
- 1340 Dün ü gün anuñ-ıla hemrâz-ıdı
Hem-nişin ü hem-dem ü hem-sâz-ıdı
- 1341 Ol kafasda ança şeker yir-idi
Kim şekerden datlu sözler dur-ıdı
- 1342 Âdemiler dilini söyler-idi
Sözleri câna eser eyler-idi

- 1330 Biz daha çok söz söyleriz ama, söz anlar insan nerede?
- 1331 Sana mezarın cennet olmasını istersen' ölmeden önce ölmeye bak!
- 1332 Ey şahbaz kimse! Meğer sen *Tuti ile Hoca* hikâyesini hiç dinlememişsin.
- 1333 Biz sana güzel mi güzel bir hikâye anlatacağız; sen bunu bülbül gibi kulak kesilip dinle!

HOCANIN PAPAĞANININ HİKÂYESİ

- 1334 Kim önce Allah'ı andı ve ilk sözü Bismillah, Allah'ın adı ile başlarım oldu ise;
- 1335 onun bütün sözleri baştan başa hakikat olur. Her ne düşünürse doğrudur.
- 1336 O feleklerin döndüğü zamanlarda; ufuklar adaletle aydınlanmıştı.
- 1337 Bütün dünya bağ bahçe ve bostanlık olduğu gibi; gülün arkadaşı da bülbül idi ve hikâyeler söylenirdi.
- 1338 İşte o zamanlar, bir hocanın kafeste beslediği, kendine sırdaş ve arkadaş edindiği bir papağanı vardı.
- 1339 Su yerine gül suyu içre; her sözünden şeker saçılırdı.
- 1340 Hoca gece gündüz ona sırdaş olduğu gibi onunla düşer kalkar, onu arkadaş edinir ve uyum içinde yaşarlardı.
- 1341 O kafeste şekerler yer, şekerden tatlı sözler söylerdi.
- 1342 İnsanların dilinde konuştuğu gibi; sözleri de cana ve gönüle tesir ederdi.

- 1343 Zühre işideçekin âhengini
Sır-ı anuñ üninden çengini
- 1344 H'ocadan ol bir dem ayrılmaz-ıdı
H'oca ansuz bir nefes olmaz-ıdı
- 1345 Çünkü bâzırgânlık ahvâlin bîlür
H'oca bir gün 'azm-i Hindûstân kılur
- 1346 Degme bir kula adar bir armağan
Degme bir karavaşa hem bir nişân
- 1347 Tûtiye eydür senüñ armaganuñ
Ne ola vü yâ neyi sever cânuñ
- 1348 Digil ol ilden saña getüreyim
Ne kim işüñ var-ısa bitüreyim
- 1349 Tûti eydür ol ile varur-ısañ
Tûtılar benüm gibi görür-ısañ
- 1350 Kanda kim bir çok tûti göresin
Çün selâmum bunlara degüresin
- 1351 Eydesin 'ahd ü vefâyı n'itüñüz
Kim bu zindânda bizi unıdusñuz
- 1352 Gün uzun siz bâğ u bostânlarda hoş
Uçuñuz hurrem gülistânlarda hoş
- 1353 Servi ağacı budagında oturuñ
Perde her bir gül yüzinden götürüñ
- 1354 Yazılarda 'ayş u 'işret eyleñüz
Degmeñüz bir dürlü destân söyleñüz
- 1355 Bu hevâya biz giriftâr olmuşuz
Ol hevesden bu kafesde kalmışuz
- 1356 Kim şekerden hiç ayrılmadık
Yüz kafassuz bir şeker bulmadık

- 1343 Zühre yıldızı onun âhenkli sesini işitse; elinde bulunan çengini hemen kırardı.
- 1344 Hocadan bir an bile olsa ayrılmaz; hoca da onsuz bir nefes alıp veriş zamanı da olsa ayrı kalamazdı.
- 1345 Hoca tüccarlığın hâllerini bilen bir kişi idi; bir gün Hindistan tarafına gitmeye karar verdi.
- 1346 Evinde bulunan herkese bir armağan getirmek için, hizmetçiye iniş, herkese ne istediklerini sordu.
- 1347 Papağana da, "senin armağanın ne olsun, sen neyi sever ne istersin?"
- 1348 Söyle o ülkeden sana ne getireyim; ne işin varsa halledeyim" dedi
- 1349 Papağan, "O ülkeye gidince, benim gibi papağanlar vardır.
- 1350 Onları toplu hâlde görürsen; benim selamımı onlara ulaştır ve söyle.
- 1351 Siz bu zindanda bizi unutup, verdiğiniz sözü ve gerçek dostluğu bir yana bıraktınız, bu olur mu?"
- 1352 Gün boyunca bağlarda ve bostanlarda durmadan uçuyor, gül bahçelerinde sevinç içinde neşe ile yaşıyorsunuz.
- 1353 Servilerin dalında oturup, her bir gülün yüzüne ve güzelliğine bakıyorsunuz.
- 1354 Kırılarda dağlarda yiyip içerek, her biriniz türlü türlü hikâyeler anlatıp ötünüz.
- 1354 Biz bir istek peşinde giderek tutulmuş, bu heves yüzünden kafesi boylamışız.
- 1356 Biz şekerden hiç mahrum olmadığımız gibi; kafessiz de bir şeker bulamadık.

- 1357 Anda kim bir dâne şekker nâm-ıd
Yöresinde sad hezârân dâm-ıd
- 1358 Çün bileduk şekkere dişümüzi
Tañn bile ne ola işümüzi
- 1359 Çün bizüm yirümüz oldı bu kafas
Siz çemenden hâli olmañ bir: nefes
- 1360 Görgil anlaruñ cevâbını saña
Ne dir anı armagan getür baña
- 1361 H'öca bu ilden çün ol ile sefer
Kıldı geçdi bunca bahr u bunca ber
- 1362 Hoş temâşâ eyleyü taglarına
Çün yakın geldi şaruñ bağlarına
- 1363 Bir ağaç üstinde gördi nâgehân
Bir bölük tütü okırlar dâsitân
- 1364 H'öca ol tütülere meyl eyledi
Kendü tütisi didüğün söyledi
- 1365 Kim benüm bir tutuçuğum var-durur
Kim baña key mûnis ü gam-h'ör-durur
- 1366 Âdemîler sözleridür didügi
Dâyimâ şehd ü şekerdür yidügi
- 1367 Kuluñuz ol kuşa cüllâb içürür
Bir kafasda 'ömrini hoş geçürür
- 1368 Gör niçe kim hûş yir ü hûş içir
İlla yavlak sizlere müştâk geçer
- 1369 Bildi benüm geldüğüm katuñuza
Kim selâmın degürem tapuñuza
- 1370 Eytdi hiç unıtmaduguz biz sizi
Gerçi siz añmaduñuz hergiz bizi

- 1357 Orada şekerin adı, şöreti vardı; fakat etrafında yüz bin tuzak kurulmuştu.
- 1358 Biz şeker niyeti ile hareket edip bu hâle düştük, artık sonumuzu Allah bilir.
- 1359 Şimdi bizim yerimiz bu kafes oldu, sizler çimenlikten bir an bile ayrılmayın de.
- 1360 Gör, bak, onlar sana ne cevap verirlerse, ne söylerlerse, onu bana getir" dedi.
- 1361 Hoca memleketinden o ülkeye sefere çıktı; pek çok yerler ve denizler geçti.
- 1362 Dağlarını seyr edip baktı ve sonunda konacağı şehrin bağlarına yakın gelince;
- 1363 ansızın ağaç üstünde, ötüşen bir bölük papağan gördü.
- 1364 Hoca o papağanlara yönelip, kendi papağanının sözlerini söyledi.
- 1365 "Bana ziyadesiyle bağlı, bana arkadaşlık eden ve dert ortağım olan bir papağanım var.
- 1366 O insanlar gibi konuşur ve hep bal ile şeker yer.
- 1367 Ben o kuşa gül suyu içiririm, o da kafeste güzel bir ömür sürer.
- 1368 O kadar güzel bir hayat sürüp yiyip içtiği hâlde yine de sizlere imrenir.
- 1369 Benim sizlerin yanına geleceğimi bildiğinden, sizlere selâmını getirmemi istedi.
- 1370 O size; " Siz bizi hiç hatırlamasanız fakat, biz sizi hiç unutmadık.

- 1371 Size bizüm kaygumuz hiç olmadı
Bir selâmuñuz bize hûd gelmedi
- 1372 Ol selâmı tûtiler çün aldılar
Cümlesi yire düşüben öldiler
- 1373 H'öca gördi tûtilar öldüklerin
Cânların aña fidi kıldukların
- 1374 Söyledüğinden 'azım oldu melûl
Ol selâmı göñli kılmağı kabul
- 1375 Eydür âhir bu selâmı virmesem
Yigreg-idi kanlarına girmesem
- 1376 Râhat isterem dir-iken bir cana
Girdüm uşbu söz-ile bunça kana
- 1377 Bunlar anuñ 'âşıkı-y-idi meger
Kim aña cân viribidiler haber
- 1378 Geçdi andan göñli yavlak kaygulu
Cânı hayf u hasret ü oddan tolu
- 1379 Vardı şarda işlerin gördi girü
Geçdi çok yaş vü geçdi çok kuru
- 1380 Yolda kimse mâni' olmadı aña
Geldi girü kendi şehrinden yaña
- 1381 Degmeye bir armağan kıldı nişân
Tûti eydür kanı baña armağan
- 1382 H'öca eydür hoş kelâmuñ var-imiş
İlla key hûn-h'âr selâmuñ var-imiş
- 1383 Kâşki ben hergiz selâmuñ bunlara
Virüben girmeye-y-idüm kanlara
- 1384 Tûtilar çünkim selâmuñ aldılar
Hasretünden cümle düşüp öldiler

- 1371 Siz bizi hiç düşünüp hâlimizi sormadığımız gibi, bir selâm bile göndermediniz" dedi.
- 1372 Papağanlar onun selâmını alır almaz hep birlikte yere düşüp öldüler.
- 1373 Hoca papağanların yere düşüp öldüklerini ve canlarını ona feda ettiklerini görünce;
- 1374 söylediklerinden çok üzüldü ve gönlü o selâmı hiç de iyi bulmadı.
- 1375 Kendi kendine; " Bu selâmı verip de kenlarına girmesem, daha iyi idi.
- 1376 Birisinin gönlünü yapayım derken, bir söz ile bu kadar papağanın kanına girdim.
- 1377 Herhâlde bunlar ona âşıkı; öyle olmasa canlarını verirler miydi?" dedi.
- 1378 Sonra üzüntüye batmış bir hâlde, yazık diye ateş içine düşmüş gibi, *off* diyerek geçip gitti.
- 1379 Gidip şehirde işlerini gördü, pek çok oya dere tepe geçti.
- 1380 Yolda hiçbir engelle karşılaşmadı ve sonunda kendi şehrine geldi.
- 1381 Herkese bir armağan gösterip verince papağan; *hani benim armağanım* dedi.
- 1382 Hoca da, "Ne güzel sözün var imiş, vay vay!.. Senin selâmın ne kadar kan dökücü imiş.
- 1383 Keşke onlara hiç selâmını vermese ve o kadar papağanın kanına girmese idim.
- 1384 Papağanlar senin selâmını alır almaz; senin hasretinle hep birden düşüp öldüler.

- 1385 Çün selâmuña fidi cân kıldılar
Beni ol sözden peşimân kıldılar
- 1386 Yâ senüñ 'âşıkluñ-ıdı ola'
Yâ yakın hısımlaruñ-ıdı bular
- 1387 Bir iki gün saña az ötmek gerek
Bunlaruñ ta'ziyyesin dutmak gerek
- 1388 Çünki tûti bu sözi tımarladı
Ol kafasda düşdi cân ısmarladı
- 1389 H'öca gördi tûtısı ölü yatur
Tûtısından ol kafas tolu yatur
- 1390 Saçını yoldı çıkardı sakalın
Yüzün urdı çiynedi kendü elin
- 1391 Söyler-idi kendüzi yârı-y-ıla
Çağırıp eydür-idi zârı-y-ıla
- 1392 İy dirigâ mahrem ü yârüm kanı
Mûnis ü demsâz u dildârüm: kanı
- 1393 Çün baña ikrâm u lutf eyler-idi
Kim şekerden yig baña söyler-idi
- 1394 Ne azum kaldı vü dahı ne çoğum
Bu-y-ıdı kamu benüm varum yogum
- 1395 Kaçan eydem ben kim ol bir murg-ıdı
Bu benüm tutum meger şimurg-ıdı
- 1396 Ger Süleymân'ıñ bunuñ gibi kuşı
Varmısa n'ider-idi ayruk işi
- 1397 Vâsf ider-idi Süleymân'ı 'azım
Yig-idi Âsaf'dan ol tûtum delim
- 1398 Mûnisüm öldi kime söyleyeyim
Dahı bir mûnis kimi eyleyeyim

- 1385 Senin selâmina canlarını feda ettiler, ama ben de bu sözü söylediğim için çok pişman oldum.
- 1386 Bunlar ya senin âşıkların, veyahut da çok yakın hısımların idi.
- 1387 Artık birkaç gün az ötmek ve bunların ölümüne üzülp yas tutman gerekir."
- 1388 Papağan bu sözü ıstır ıstır kendinden geçti ve kafeste can verdi.
- 1389 Hoca papağanının kafeste kösölüp, boydan boya ölü yattığını görürnce;
- 1390 saçını başını yolup, yüzünü yerlere sürttü ve elini dişledi; ısırda ısırda...
- 1391 Kendi kendine ölmüş papağanı ile koruşup, inleyip sızlayarak bağırıp çağırırdı.
- 1392 "Vay yazık! Sırdaşım, sevgilim nereye gitti, arkadaşım, derd ortağım, gönül eğlencem ne oldu?
- 1393 O bana iltifat eder, kerem eyler ve şekerden tatlı sözler söylerdi.
- 1394 Artık benim az çok her şeyim elden çıktı; zaten benim bütün varlığım da bu idi.
- 1395 Şimdi ne söyleyebilirim; o bir kuş değil, benim bu papağanım simurg idi.
- 1396 Eğer Süleyman peygamberin bunun gibi bir kuşu olsaydı, başka hiç bir arkadaşına ihtiyaç duymazdı.
- 1397 O Süleyman peygamberi en iyi şekilde anlatan kuşum Asaf'tan daha üstün idi.
- 1398 Gönül arkadaşım öldü, artık derdimi kime söyleyeyim; onun gibi bir sevgiliyi nerede bulayım?

- 1399 Keşke ger öldüreler-idi beni
Kim ölü görmeye-y-idüm ben seni
- 1400 N'ideyim ne kılayım n'itsem olur
Bilmezem hiç kançaru gitsem olur
- 1401 Tütününden yüregini taglaya
Ol kafas agzını açdı aglayu
- 1402 Tütü'yı çıkardı dizinde kodı
Kim meger sâkin ola bir dem odı
- 1403 Tütü uçdı küngüreye kondı hoş
Küngüreden h'oca dapa döndi hoş
- 1404 Eydür iy h'oca selâm olsun saña
Giderem kendü mağâmumdan yaña
- 1405 H'oca eydür tuzum etmegüm hakı
Otur ol küngürede bir dem dakı
- 1406 Senüñ ol kutlu yüzüñi göreyim
Bir su'âlüm vardur anı sorayım
- 1407 Tütüler ne didiler anda baña
Kim kafasda ol delil oldı saña
- 1408 Tütü eydür anlaruñ öldükleri
Cânların baña fedâ kıldıkları
- 1409 Dimek olur sen dahı böyleylegil
Kurtulasın kendüzüñ şöyleylegil
- 1410 Rehberüm oldı benüm bu menzile
Benden artuk bu rumûzı kim bile
- 1411 İki görme didiler bu birliği
Kendüden öl kim bulasın dırlığı
- 1412 Dirile seni kafasda dutalar
Öliçek nâçâr taşra atalar

- 1399 Keşke beni öldürseler idi de, onu bu şekilde ölü vaziyette görmese idim.
- 1400 Artık ne yapayım, ne edeyim; ne yapmam gerek, nereye gitmeliyim bunu da hiç bilmiyorum." dedi.
- 1401 Ah ederek, yüregini dağlayarak, sonunda göz yaşı dökerek kafesin ağzını açtı.
- 1402 Acı ve üzüntüsünü birazcık unutmak için, papağanı çıkarıp dizine aldı.
- 1403 Papağan damdan tarafa uçup kondı ve oradan yönünü hoca tarafına döndü.
- 1404 Ve "Ey hoca! Sana selâm olsun, sen esenlik içinde, selâmette ol, artık ben asıl yerime gidiyorum" dedi.
- 1405 Hoca; "tuzum ekmeğim hakkı olarak, o çatıda birazcık otur.
- 1406 Senin o kutlu, gönle ferah veren yüzünü göreyim; bir sorum var, dur onu da sorayım.
- 1407 Senin selâmını götürdüğüm o yerde bana, papağanlar ne söylediler de bu senin kafesten kurtulmana bir sebep oldu?" dedi.
- 1408 Papağan da, "onların ölüp canlarını benim için feda etmeleri;
- 1409 sen de böyle yap; ancak bu şekilde yapmakla kafesten kurtulabilirsin demektir."
- 1410 İşte onlar gibi davranmam kurtulup bu yere gelmeme sebep oldu. Bu sırrı benden başka kim bilebilir?
- 1411 Bu birliği iki görme, kendinden geç ve ebedî hayata kavuş!
- 1412 Diri olduğun müddetçe seni kafeste tutarlar, ölünce de çıkarıp atarlar.

- 1413 Çün kafasda kendüzünüden geçesin
Taşra düşdükde geñüñçe uçarsın
- 1414 Niçe kim diri-y-idüm hód bir nefes
Olmadı benden teñi hergiz kafas
- 1415 Çünki öldüm uş ilüme giderem
Şekkeri ben bu kafasda n'iderem
- 1416 Çünki tûti bu kamu sâz eyledi
Hôş ilinden yaña pervâz eyiedi
- 1417 H'ôca eydür âhir ol kuşdan alu
Olmayam âhir bu yolda ben delû
- 1418 Ol çün öldi dirliğin buldı tamâm
Baña ansuz dirliğüm oldu harâm
- 1419 Ben dahı bu dirliğümde öleyim
Ölümünden dirliğümi bulayım
- 1420 Her kim ölümünden ilerü ölmedi
Ölüp ayruk dirliğini bulmadı
- 1421 İlerürek öl ölümünden bir zamân
Kim öliçek dirilesin câvidân
- 1422 H'ôca sensin tûti cânıñdur senüñ
Ol kafas didüğümüz dahı tenüñ
- 1423 Kendü geñiyle ölen dirlik bula
Geñsüz ölenler kaçan diri ola
- 1424 Cân alıcı aldugı cân olısar
Öliçek ayruk ne dirlik bulısar
- 1425 Eyle ölem ben ki ol gelür-ise
Bulmaya beni eger ölür-ise
- 1426 İstılâhumuz Aristo dilidür
Biz hakimlerüz bu Yunan ilidür

- 1413 Kafeste kendinden geçip ölünce, dışarı atarlar, işte o zaman istediğin gibi gönlünce uçarsın.
- 1414 Kafeste *ben* vardım diri idim; böyle olunca kafes benden bir an bile boş olmadı.
- 1415 Artık öldüm ve kendi *benliğimi* bıraktım; şimdi asıl ülkeme gidebilirim; bu kafes hapsinde ben şekeri ne yapayım?
- 1416 Papağan bütün olayı anlattıktan sonra kendi ülkesinden tarafa uçup gitti.
- 1417 Hoca bunun üzerine; "Ben niçin bu kuştan aşağıda olayım; bu yolda, aklımı başıma almalıyım.
- 1418 O benliğini bırakıp kendinden geçince sonsuz hayata kavuştu; benim için ise onsuz yaşamak çekilmez oldu.
- 1419 Ben de ölmeden önce ölüp, bu şekilde olmakla gerçek hayata kavuşayım.
- 1420 Kim ölmeden önce ölmedi ise, öldü gitti ve başka bir hayat bulmadı.
- 1421 Ölümünden önce öl de; ölüm zamanı geldiğinde ebedi, sonsuz hayat bul.
- 1422 Hoca sensin, papağan da senin canındır; kafes ise vücudundur.
- 1423 Kim kendi isteği ile ölürsa hayata kavuşur; istemeden ölenlerin diriliğe ulaşması mümkün değildir.
- 1424 Can alan meleğin aldığı candır; ölmeden önce ölürsen , o sende başka can bulabilececek mi?
- 1425 Ben öyle öleyim ki o gelince beni bulamasın; ancak ölünce bulabilsin.
- 1426 Biz Aristo dilinde terimlerle konuşuruz; gerçek hikmet sahipleri biziz, burası da Anadolu ülkesidir.

- 1427 Delûlik öğredevüz biz Mecnun'a
Hikmeti söyleyevüz Eflâtun'a
- 1428 Çün Muhammed milletidür kişümüz
Âyet ü ahbâr-ıladur işümüz
- 1429 Her ki togdı iy birâder ölisir
Dünyada Gülşehri adı kalısar
- 1430 Fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilât
Cehl zulmetdür 'ilim âb-ı hayât

**ÂMEDEN-İ KEBK PÎŞ-İ HÜDHÜD
VE 'ÖZR ÂVERDENES**

- 1431 Geldi keklîk kim yabandan gelürem
Taglar astındagı kândan gelürem
- 1432 Kamu kânlaruñ emîrgânı benem
Kim bu cevherlere erzânî benem
- 1433 Dükeli 'âlemde bir şâhib-kıyâs
Olmaya benüm gibi cevher-şinâs
- 1434 Kânlar üstinde gün uzun gezerem
Dem-be-dem gevher hisâbın; yazaram
- 1435 Yüz hazîne gevherüm artuk ola
Yüz dîrem ben illa dahı çok ola
- 1436 Kân 'amellerin kamu ben dutaram
Cevherlere güher ben satarım
- 1437 Kanda sîmurga ire keklîk m:ger
Geze kânlarda vü isteye güher
- 1438 Bunça kân üstinde kim keklîk öter
Bir güher bulur-ısa aña yeter
- 1439 Keklige ol yig ki cevherler dire
Yohsa keklîk kanda sîmurg: ire

- 1427 Biz Mecnun'a delilik öğretir; yaratılışın ve varlıkların sırrını da
Eflâtun'a söyleriz.
- 1428 Bizim yolumuz, mezhebimiz Muhammet aleyhisselâmin milletinin
yoludur; biz Kur'an'a ve sağlam bilgilere bağlı olarak iş yaparız.
- 1429 Ey kardeşim! Kim doğdu ise ölecektir; ancak dünyada Gülşehri'nin
adı kalacaktır.
- 1430 Bu vezin fâilâtün fâilâtün fâilât ölçüsüdür; bize göre bilgisizlik
karanlık, bilgi ise dirilik suyudur.

**KEKLİĞİN HÜTHÜTÜN ÖNÜNE GELMESİ
VE ÖZÜR BEYÂN ETMESİ**

- 1431 Keklik dağlar altındaki ocaklardan ve yabancı yerden geldiğini
söyleyerek öne çıktı.
- 1432 Bütün ocaklar benim hükümüne bağlıdır; bu cevherlerin hepsi benim
liyakatim, ustalığım ile açılır.
- 1433 Âlemde hesap ve ölçüden anlayan çoktur; ancak cevherlerden benim
gibi anlayan bulunmaz.
- 1434 Ben gün boyunca maden ocakları üzerinde gezer; zaman zaman da
cevherlerin hesabını yazarım.
- 1435 Benim maden ocaklarım yüz hazineden fazladır; ancak benim kendim
yüz dirhemim, bense bu söylediklerimden daha ziyadeyim.
- 1436 Bütün ocakların işlerinin hesabını tuttuğum gibi madencilere de ma-
deni ben satarım.
- 1437 Bu hâliyle keklîk simurga nasıl ulaşsın; o maden ocaklarında gezmek
ve cevher aramakla meşgul.
- 1438 İşte keklîk sayısız maden ocağı üstünde ötmekte; kıymetli bir taş bile
balsa onunla yetinmektedir
- 1439 Keklik için asıl olan maden toplamaktır; durum bu olunca onun
simurga varması mümkün müdür?

- 1440 Anda kim ben cem' idem cevherleri
Deñize beñzer yıgam gevherleri
- 1441 'Arza eylenür-ise cevherlerüm
Şeb-çırâğ ola kamu gevherlerüm
- 1442 Tagda kim peydâ vü yâ pinhân ola
Degme taş dibinde yüz biñ kân ola
- 1443 Benvenin şimdi ki mîrgânlık dutan
Benden artuk kimse yok cevher satan
- 1444 Degme kanı bir kuşa çün bildürem
'Âlemî gevherler-ile tolduram
- 1445 Gevher ögmekde geçe key lâfumuz
Çünkü Gülşehrî ola sarrafumuz

CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD
KEBK-RÂ

- 1446 Hüdhüd eydür bunça nâm u bunça neng
Kim güher bigi olasin cümle reng
- 1447 Gevher âhîr boyalı bir taş olur
Bir taş içün neye bagruñ baş olur
- 1448 Çün güher bir taş-durur hergiz kişi
Gevheri var-ısa tapmaya taşı
- 1449 Çün senüñ nef'sünde yok-durur güher
Kamu taşları güher dut ser-be-ser
- 1450 Şol Süleymân'a dükeli kâr-u-bâr
Bir yüzük kaşından idi pâydar
- 1451 Mülk ü mâlın arturan bir taş-ıdı
Ol taşı sorar-ısañ bir kaş-ıdı
- 1452 Çün Süleymân gördi kim ol 'izz ü câh
Oldı bir taşdan u 'âlî pâygâh

- 1440 Ben orada bütün cevherleri toplayınca; deniz gibi incilerden yığınlar meydana getiririm.
- 1441 Eğer onlar ortaya çıkarılırsa; o cevherlerin hepsi geceyi aydınlatan birer yakut kesilir.
- 1442 İşte dağlarda açık gizli her bir taş dibinde yüz bin ocak vardır.
- 1443 Şimdi bunlara hükmeden yalnız benim; benden başka da cevher satan kimse yoktur.
- 1444 Ben istesem her bir ocağı bir kuşa bildirir ve dünyayı cevherle doldururum.
- 1445 Bütün sözlerimiz cevheri anıp, övmekle geçiyor; çünkü bizim sarrafımız Gülşehrî'dir.

HÜTHÜTÜN KEKLİĞE CEVAP VERMESİ

- 1446 Hüthüt; bu kadar şöret, bu kadar övünme ile bütün renkler inci gibi olur.
- 1447 Cevher dediğin boyalı bir taştır; bunun için niçin sıkıntıya girip dertlenirsin?
- 1448 Cevher bir taştır; bir kişide cevher var ise, asla o taş döñüp bakmaz.
- 1449 Sen istersen bütün taşları maden say; fakat senin nefsinde cevher yok.
- 1450 Süleyman peygamberin yaptığı bütün iş güç bir yüzük kaşı sebebi ile idi; o öyle devlet bulup ayakta durdu.
- 1451 Onun malını mülkünü açtıran, zenginliğini sağlayan yüzüğündeki taştan yapılmış bir yüzük kaşı idi.
- 1452 Süleyman peygamber o üstünlük ve mevkiin yücelik yerinin bir taş sebebi ile olduğunu gördü.

- 1453 Bir taş-ımiş didi mülküm kıymeti
Ne taşı begendi vü ne mülketi
- 1454 Olmuş-iken şunça ulu şehriyâr
Zenbil örmegini kıldı ihtiyâr
- 1455 Âhiret katında ol genci 'azîm
Muhtasar gördi vü rencini delim
- 1456 'Âlemi başdan başa kamu dutup
Rabbi heblî mülken okını atup (38/35)
- 1457 Hakk'a yalvardı ki bu az mülketi
Kimseye virme vü üküş zahmeti
- 1458 Ben ki bu mâlî direrem gün uzun
Korkudan zenbil örerem dün ü gün
- 1459 Kimseye ol memleket ne aş ola
Kim anı hâsıl kılan bir taş oia
- 1460 Kaçan ayruklar bu yolu varalar
Yâ bu zahmetlü işi başaralar
- 1461 Degme kılıç dünyada bir kındadır
Âdemînüñ gevheri nefsindeür
- 1462 Çün teninde olmaya şahsuñ güher
Tagdagı gevher gelüp aña n'ider
- 1463 Her birinüñ kısmeti rûzındadır
Gevheri Gülşehri'nüñ sözindedür

ÂMEDEN-İ BÜM PİŞ-İ HÜDHÜD
VE 'ÖZR ÂVERDENES

- 1464 Geldi baykuş dahı bir virânen
Kim füsûnı añladuk efsânen
- 1465 Anuñ-ıçun yirümüz virânedür
Kim cihân efsûnları efsânedür

- 1453 Sonra da; "bütün varlığımın kıymeti bir taş imiş" dedi ve ne taş ne de varlığına değer verdi.
- 1454 O görülmemiş eşsiz bir hükümdar olmuş iken; sepet örmeyi seçti ve onunla geçindi.
- 1455 Ahirete göre o hazineyi çok küçük buidu; derdini ve hesabını da pek büyük gördü.
- 1456 O dünyayı baştan başa tuttuğu halde; *ey Rabbim bana bir mülk ihsan et (Sâd 35)* dedi ve;
- 1457 Allah'a "Yâ Rabbi bu az varlığı başkalarına verme de çeşit çeşit zahmete girmesinler" diye yalvardı.
- 1458 Ben bu malı bütün gün topladığım hâlde, hesabının korkusundan gece gündüz sepet örüp durmaktayım.
- 1459 Bir taş ile elde edilen o memleket ve varlık başkasına nasıl fayda verir?
- 1460 Ancak başkaları bu yolda zahmet çekip, bu sıkıntılı işin hakkından gelirler.
- 1461 Dünyada her bir kılıç kınında saklandığı gibi, insanın cevheri de nefsine yerleştirilmiştir.
- 1462 Asıl olan cevherin insanın kendinde olmasıdır; böyle değilse dışarıdan gelen madenin ona ne faydası olur.
- 1463 Herkesin kısmeti ona göre hazırlanmıştır; Gülşehri'nin değeri de sözünden anlaşılmaktadır.

BAYKUŞUN HÜTHÜTÜN ÖNÜNE GELMESİ
VE ÖZÜR BEYAN ETMESİ

- 1464 Baykuş da bir örenlik yerden gelince biz anlatılanlardan ne demek istendiğinin farkına vardık.
- 1465 Bizim barınağımız viraneler yani, ören yerlerdir; zaten dünyanın oyunları, dedikodudan başka bir şey değildir.

- 1466 'Akl kanda bulına divânede
Genc olmaya meger virânede
- 1467 Genc 'ışkı beni komaz kim gidem
Yohsa bir virânede sor kim n'idem
- 1468 Bir harâb içinde gördüm bunça renc
Kim meger hâsıl kılam bir dürlü genc
- 1469 Çün halâyıkdan götürdüm rencümü
Hem ümidüm var ki görem gencümü
- 1470 İrmeye simurga baykuş renc-ile
Baykuşa ol yig dürişe genc-ile
- 1471 Yolda yüz biñ dürlü rencce irişem
Râhat ol-durur ki gence irişem
- 1472 Genc-ile virâneyi terk itmeyem
Genci koyup Kûh-ı Kaf'a gitmeyem
- 1473 Ulu kiçi kim yola irişdiler
Her biri bir genc-ile dürişdiler
- 1474 Baykuş çün key hakır okıyalar
Genci üstinde fakîr okıyalar
- 1475 Niçeme kim geh güneş ü gen ayuz
Ol Ganî katında bir yoksul tayuz
- 1476 Genc-ile endişe vü bî-genc gam
Genc-ile yig gussa vü endişe hem
- 1477 Çünkü altunsuz kişi yüz garı bula
Altun-ıla gam yir-ise yig ola

CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD
BÛM-RÂ

- 1478 Hüdühüd eydür gence sen alânmağıl
Genci saña bâki kala sanmağıl

- 1466 Delide akıl mı olur; ören yerlerden başka yerlerde hazine mi olumuş?
- 1467 Beni bu viran yerde tutan şey hazine aşkıdır; yoksa bu örende ne yapacağım.
- 1468 Bu viranlık yerde çok zahmet çektim; bari bunun karşılığında bir hazine ele geçireyim.
- 1469 Bütün yaratılmışlardan sıkıntılarını kaldırdım; artık hazineye kavuşacağımı ümit ediyorum.
- 1470 Baykuş hazineye düşkünlüğünden dolayı simurga kavuşamaz; onun hazinesi ile uğraşması daha iyidir.
- 1471 Bu yolda yüz binlerce zahmet çekmişim; artık benim rahatım hazineye kavuşmama bağlıdır.
- 1472 Hazine yüzünden ören yeri bırakıp gitmem doğru değildir; bu hazineyi terk edip Kaf Dağı'na gitmem de hoş olmaz.
- 1473 Büyük küçük yola girenlerin her biri bir hazineye kavuşmak için çabaladı.
- 1474 Çok aşağılık olarak anılan baykuşu yerip, küçük görüp tahkir edip hazinesi üzerinde bile fakirdir diye söylerler.
- 1475 Biz bazen güneş bazen de ayız; o hiçbir şeye muhtaç olmayan Hakk'ın katında da hiçbir şeyi olmayan bir zenginiz.
- 1476 Hazine ile telaş ve hazinesiz elem bu nasıl şey; halbuki hazine olduğu zaman insanı kaygı ve düşünce basar.
- 1477 Çünkü altını olmayan insan çok dertlidir; altına malik olunca ne kadar endişelenirse yerinde ve iyidir.

HÜTHÜTÜN BAYKUŞA CEVAP VERMESİ

- 1478 Hühüt ona, "hazineye aldanma, onun sana devamlı ve kalıcı verildiğini zannetme.

- 1479 Şol ki yüz biñ dürlü genci cem' ider
Genci kor yirinde vü kendü gider
- 1480 Seni dinden çıkaran ol zer-durur
Kim zeri büt eyleyen Äzer-durur
- 1481 Terk it ol mâl ki fânî olısar
Bagla ol hâle ki bâķı kalısar
- 1482 Mâli çün harc itmeyesin hâl-ıla
Saksılar yiksân ola ol mâl-ıla
- 1483 Her kim ol cem' eyledi bir ni'meti
Öliceķ gönlinde kala hasreti
- 1484 Er ki mâl isteye hâli olmaya
Hâl eri ol yig ki mâli olmaya
- 1485 Ol bahilüñ kim ola mâlina zâr
Kendüsi kejdüm ola vü mâli mâr
- 1486 Mâli yidürmek gerek kim hâl ola
Yohsa yinmeyen saña ne mâl ola
- 1487 Altını cômard iledür ilerü
İlla terk ider dükeline girü
- 1488 Ger mey içen şarda sermest olsa yig
Servi âzâd u tehi-dest olsa yig
- 1489 Çün bahil ol mâla yavlak aldanur
Lâcerem ol mâl elinde eglenür
- 1490 Çün işinde yok-durur hergiz salâh
Lâcerem yi yir tolcak müsterâh
- 1491 Şâh-ı pâyir soñra bi-bâr olıcak
Müsterâhuñ gendi artar dolıcak
- 1492 Degme mün'imde bulunmaya temîz
Mün'im imân mün'imidür iy 'azîz

- 1479 O yüz bin çeşit hazine toplayan sonunda onları yerinde kor ve kendi ölüp gider.
- 1480 İşte seni dinden çıkaran o altındır; altını put yapıp ona tapan da İbrahim peygamberin amcası ve üvey babası Äzer'dir.
- 1481 Yok olacak o malı bırak da; onu ebedi olacak bir şeye bağla, bir şeye harca.
- 1482 Malı hâline uygun şekilde harcamazsan; saksı gibi değersiz şeylerle birlikte yok olup gider.
- 1483 Kim bir nimeti ve kıymetli şeyi toplar ve yerine göre harcamazsa; onun özlemi ile kabirde yanıp tutuşur.
- 1484 Malı hâline göre değerlendirmeyen yiğit değildir; asıl yiğit maldan geçip elindekini yerine göre harcayıp kalıcı kılandır.
- 1485 Malını yedirmemek için ağlayıp duran o cimrinin kendisi akrep, malı da yılan olur.
- 1486 Güzel olan malı harcayıp yedirmektir; değilse yenmeyen mal senin olur mu?
- 1487 Altını ileri sürüp harcayan cömert kimsedir; hatta o ötekileri de terk eder.
- 1488 Şarap içenin şehirde kendinden geçip her şeyini bırakması yanında hür, elinde avucunda bir şeyi bulunmayan serviye benzemesi gerekir.
- 1489 Cimri o mala çok tutulup, gönül verdiği için sonunda, elinde malı ile oyalanır durur.
- 1490 Onun işinde asla iyileşme olmadığı gibi, sonunda abdesthanenin dolması gibi koku ortaya çıkar.
- 1491 Sonra küçük dal yükünden silkinip boşanır, tuvalet çukuru ise dolunca taşar ve kokusu fazlalaşır.
- 1492 Her nimet sahibi, nimete kavuşmanın ne olduğunu bilemez: Ey kıymetli insan! Gerçek nimet sahibi imana kavuşandır.

- 1493 Giderüz sîmurga biz divâneler
Kutlu olsun baykuşa virâneler
- 1494 Âdemîden 'ilm eri hâl isteye
Müdde'î Gülşehri'den mâl isteye

'ÖZR ÂVERDEN-İ CEM'-İ
MURGÂN PÎŞ-İ HÜDHÜD

- 1495 Kuşların kalanı dahı geldiler
Ortaya vü bir bahâne buldılar
- 1496 Her biri kim ara yirde söyleye
Kendüzine anı bir 'özr eyleye
- 1497 Eydür-isem her birinün 'özrini
Uzaya çok sözlü diyesin beni
- 1498 Degmesi bir kuru 'özri sâz ide
Söylediler hüdhüde yüz nâz ide
- 1499 Hüdhüd eyle virdi bunlara cevâb
Kim hatâdan Rüşen aîlandı savâb

SU'ÂL KERDEN-İ MECMÛ'-İ MURGÂN
EZ HÜDHÜD DER PÎŞVÂÎ

- 1500 Degmesi çün bir su'âli itdiler
Girü hüdhüdden cevâb işitdiler
- 1501 Kamusı bir kezde hüdhüdden su'âl
Kıldılar kim hall ola ol turfa hâl
- 1502 Kim 'acab sîmurgı biz göre miyüz
Yâ anuñ tapusına ire miyüz
- 1503 Güneşe hergiz nite bir kûr ire
Yâ Süleymân'a kaçan bir mûr ire

- 1493 Biz aşk ile deliye dönenler simurga gidiyoruz; artık ören yerler
baykuşa mübarek olsun.
- 1494 İlim yolunda yürüyen insan, insandan hâl ister; iddia sahibi ise
Gülşehri'den mal ister.

KUŞLAR TOPLULUĞUNUN HÜTHÜTÜN
ÖNÜNDE BAHANE İLERİ SÜRMELERİ

- 1495 Diğer kuşlar da, ortaya bir sebep bularak gelip toplandılar.
- 1496 Her bir kuş ortada söylenip kendine göre bir sebep, bir bahane buldu.
- 1497 Ben bunların her birinin sözünü anlatırsam, söz uzar ve bana "çok
sözlü, çok konuşuyor" dersin.
- 1498 Her biri bir boş, sudan bahane bularak nûthûte yüz naz ile söyledi.
- 1499 Hüthütün verdiği cevap üzerine; bunların yaptıkları hatanın ne kadar
yanlış olduğu açıkça görüldü.

KUŞLAR TOPLULUĞUNUN HÜTHÜTE
KILAVUZLUK HAKKINDA SORU SORMALARI

- 1500 Her biri bir soru sordu ve hüthütten cevabını tekrar aldı.
- 1501 Hepsî hüthütten, bir defada, o yeni hâllerinin açıklanması ve
gerçekleşmesi için cevap istediler.
- 1502 Acaba biz simurgu görecek ve onun huzuruna ulaşacak mıyız?
- 1503 Bir kör kişi güneşi ömründe görebilir mi? Yahut da Süleyman'a bir
karınca ne zaman ulaşabilir?

- 1504 Bir ulu şâha ire mi bir gedây
Hergiz ola mı berâyine bir ay
- 1505 Nisbetümüz ara yirde var-ısa
Anuñ-ıla vü bize ol yâr-ısa
- 1506 Başumuzu taşlara yastayalum
Nisbet-ile şâhumuz isteyelüm
- 1507 Yohsa bizüm nisbetümüz yog-ısa
Aña vü yoluñ belâsı çoğ-ısa
- 1508 Her birümüz işümüzi görelüm
Nisbetümüz yoga neye irelüm
- 1509 Nisbet-ile kimse kimseye vara
Nisbeti olmaz-ısa kanda ire
- 1510 Nisbetümüz var-ısa girdük yola
Yog-ısa toprağı savurdük yile
- 1511 Bir bize Gülşehri gibi söylegil
Degme sözün şerh ü bastın eylegil

CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD
MURGÂN-RÂ DER İSBÂT-I
NESEBEŞ

- 1512 Hüdhdü eydür gâfil olmak hoş degül
Bu kadar bi-hâsıl olmak hoş degül
- 1513 'Âbid olan kişi ma'bûda irer
Kâsıd olan şahs maksûda irer
- 1514 Kul kim ol sultânına âşık degül
Pâdişâhı görmege lâayık degül
- 1515 'Âşıkun ma'sûkına var nisbeti
İre aña olur-ısa himmeti

- 1504 Bir zavallı dilencinin ulu bir padişaha varması, bir ay bile olsa ihtiyacını karşılaması mümkün mü?
- 1505 Onunla bir benzerliğimiz varsa ve o bize dost ve sevgili ise;
- 1506 çeşitli sıkıntılara katlanıp başımızı taşlara dayayıp, düşünüp padişahımızı arayalım.
- 1507 Yok, ona bir bağlılığımız bulunmuyorsa, sonra bu yolun da sıkıntı ve belâsı çoksa,
- 1508 herkes kendi işine baksın; herhangi bir bağlılığımız yoksa ona niçin gidelim?
- 1509 Herkes birbirine bir ilgi duyar, bir bağlılıkla gider; eğer o bağlılık yoksa niçin gitsin?
- 1510 Bağlılığımız varsa yola düştük; yok ise toprağı yele verdik.
- 1511 Sen bize Gülşehri gibi söyle de her bir sözü açıklayarak, uzun uzadıya anlatıver.

HÜTHÜTÜN KUŞLARA KİMLİĞİNİ
İSPAT İÇİN CEVAP VERMESİ

- 1512 Hüthüt, "gaflette bulunmak ve bu kadar boşa kürek çekmek güzel bir şey değildir.
- 1513 Gerçek kul Allah'a ulaşır; bir iş için niyet eden kişi de maksadına kavuşur.
- 1514 Padişahın aşkı ile deli gibi olmayan kul, onu görmeye lâyık değildir.
- 1515 Âşık sevgilisine bağlı ona aittir, böyle olursa sevgilinin yardımı ona muhakkak ulaşır.

- 1516 Ol ne 'âşıkdur ki cândan kayıra
Mâye vü sûd u ziyâdan kayıra
1517 'Âşık ol-durur ki yolda cân vire
Kâfir ol dîrler ise îmân vire
1518 Er-iseñ meydâna gir merdâne var
'Avrat-isañ çıkma evden zînhâr
1519 Sen ki korkarsın ki evden çıkasın
Hasm evin gürz-ile nite yıkasın
1520 Kanı Tûs u Bijen ü Gürkîn ü Giv
Kim olavuz bunlara Sâm u Hîdîv
1521 Anda kim Rüstem Nerîmân'a ire
Her sipâhî kanda meydâna ire
1522 Siz bu adlu pehlevân olmaduñuz
Anuñ-ıçun sağışa gelmedüñüz
1523 Pâdişâh bostân u siz bir teresiz
Güneşinden ol şehîl bir zerresiz
1524 Kim güneşi ister-ise bulsar
Zerrelereñ adını kim biliser
1525 Cânunuz ister-ise aña varuñ
Koñ bu murgı vü simurga irüñ
1526 Çün cihân üstine simurg uçdı hoş
'Âleme kanatlarını açdı hoş
1527 Düşdi simurguñ cihâna sâyesi
'Âlemüñ ol sâyedür sermâyesi
1528 Sâyesinüñ nisbeti var zâtına
Sâye ol nisbetden irer katına
1529 Kamu kuşlar süreti ol sâyed:ñ
Hâsıl oldı vü hem ol sermâyeden

- 1516 Canına düşkün olan, benlikte bulunan, zarar ve ziyânını gözetem
kimse âşık olamaz.
1517 Âşık diye o yolda canından geçene derler, hatta âşık, *kâfir ol*
dediklerinde imanını bile verir.
1518 Gerçek yiğit isen ortaya çık ve mertçe git, yok öyle değilsen avrat
gibi evden çıkma.
1519 Sen evden çıkmaya korkuyorsun; bu durumda, gürz ile düşmanın
evini yıkman mümkün mü?
1520 Tus, Bijen, Gurgin ve Giv neredeler? Biz bunlara vali ve yardımcı
olalım.
1521 Orada Rüstem Neriman'a ulaştı; her atlı nasıl meydana çıksın?
1522 Siz şöhrat sahibi meşhur bir pehlivan olmadığınız için sizi hesaba
katmadılar.
1523 Padişah, sevgili bir bahçe, siz ise bir teresiniz; kısacası o padişahın
güneşinde bir zerre gibisiniz.
1524 Kim güneşi isterse bulacak; artık dönüp ışıktaki ileri geri, aşağı yukarı
hareket edip oynayan zerrelere bakmayacaktır.
1525 Canınız isterse, bu kuşu bırakıp simurga gidip kavuşunuz.
1526 Simurg âlemin üstüne uçtu ve kanat açıp güzel güzel gölge verdi.
1527 Dünyaya simurgun gölgesi düşmüştür; zaten cihanın bütün varlığı o
gölgedir.
1528 Gölgesi şahsına aittir; işte bu gölge o sebeple zâtına ulaşır.
1529 Bütün kuşlar o asla bağlı olarak o gölgeden vücut bulmuş ve ortaya
çıkışlardır.

- 1530 İ'tikâdî eylemeñ ol yolda süst
Kim kılasız nisbeti aña düüst
- 1531 Niçeme kim yol belâsuz olmaya
Yol eri hergiz yolundan kalmaya
- 1532 Bir kişi bu menzile ura kadem
Kim vücûdını kıla külli 'adem
- 1533 Kuşlar ol esrârı çün işitdiler
Cânların şimurga isâr itdiler
- 1534 Kamudan şimurga dutdılar karâr
Her birinüñ 'ışkı oldu sad hezâr
- 1535 Billerini bağladılar cümle çüşt
Her biri yol 'azmini kıldı düüst
- 1536 Eytdiler hele bize bir rehberi
Buluñuz kim gitmeyevüz serseri
- 1537 Niçeme kim hüdhüd ulu kişidür
Rehber olmaclık bu yolda işidür
- 1538 İlla hem bir kur'a dahı uralum
Kime düşer kur'amuz bir görelüm
- 1539 Kur'ayı çün kim bıraktılar revân
Kur'aları hüdhüde düşdi hemân
- 1540 Çün belürdi hüdhüdün serverligi
Ol yola vü kuşlara rehberligi
- 1541 Hüdhüdün başına bir tâc urdılar
Kuşların rahtını târac itdiler
- 1542 Dünya mihrini gönülden sökdiler
Mülk ü esbâbı dükelin döktiler
- 1543 Yola kamusı bile 'azm itdiler
Çün birez yir hüdhüd ile gitdiler

- 1530 İşte ona olan bağılılığı ve nispeti doğru biliniz ve o yolda inancınızı gevşetip kaybetmeyiniz.
- 1531 Yalnız yol belâsuz ve tehlikesiz olmadığı gibi, o yolda samimiyetle yürüten de asla yolundan kalmaz.
- 1532 İşte bu konağa ulaşan bir kişi, artık büsbütün varlığından geçer.
- 1533 Kuşlar o sırları işitince, hiç çekinmeden canlarını şimurgun yolunda saçıp feda ettiler.
- 1534 Hep birlikte şimurga bağlandılar ve her birinin aşkı yüz bin oldu.
- 1535 Can ve gönülden hepsi o yola koyuldular, her biri, şartlarına uygun doğru olarak yola girdi.
- 1536 Sonra "bize bir kılavuz bulun da bu yolda başıboş gitmeyelim" dediler.
- 1537 Artık hüthüt bunların içinde ileri gelen olduğu için, onun işi rehberlik olacaktır.
- 1538 Fakat yine de kur'a çekelim; kur'anın kime düştüğünü bir görelim.
- 1539 Kur'alarını çekince, kur'a hüthüte düştü.
- 1540 Artık hüthütün o yolda önderliği ve kılavuzluğu açıkça görülmüş oldu.
- 1541 Hüthütün başına taç giydirdiler; sonra bütün kuşların koşumlarını yağmaya verdiler.
- 1542 Dünya sevgisini gönüllerinden çıkarıp mal mülk ve buna sebep olan ne varsa, hepsini bir tarafa bıraktılar.
- 1543 Hepsi birlikte yola girip doğruca gitmeye başladılar ve hüthüt ile biraz yol aldılar.

- 1544 Vâdinüñ ucu görindi nâgehân
Çıkdı her kuş yüreginden yüz figân
- 1545 Cânlulardan hâli gördiler yolu
Ese-durur karşı istingâ yili
- 1546 Bir kişi peydâ degül ol ilde hiç
Canludan kimse görünmez yolda hiç
- 1547 Bir kuş ol vâdi içinde uçmaduk
Biregü anuñ yolından geçmedük
- 1548 Yol 'azım ırag u menzil bî-nişân
Key deriñ deryâ vü sâhil bî-nişân
- 1549 Kimse anuñ gibi yolu görmedük
Kimsene ol yola hergiz irmedük
- 1550 Düşdi heybet her birinüñ cânına
Hüccet assı kılmadı bürhânına
- 1551 Yoluñ ıraklığını çün bildiler
Vâdinüñ agzında menzil kıldılar
- 1552 Çün yoluñ işkencisine düşdiler
Girü hüdhüd yöresine üşdiler
- 1553 Kim bu yol heybetlü görünür bize
Korkusı kuvvetlü görünür bize
- 1554 Bir zamân bunda karâr eyleyelüm
Degmemüz hâlümüzi söyleyelüm
- 1555 Bunda bir key danışuban gidelüm
Kim niçe yöriyelüm ü n'ideiüm
- 1556 Sen ki şimdi pîşvâsın bizlere
Gir hûş ögüde vü zîbâ sözlere
- 1557 Menber ur bir va'z id lutf eylegil
Tañrı vü Peygâmbenden söylegil

- 1544 Ansızın vadinin ucu göründü ve her kuşun yüreğinden yüzlerce feryat figan ve bağırıp çağırma koptu.
- 1545 Yolda kimsenin, hiçbir canlının gitmediğini gördüler, artık ihtiyaçsızlık ve büyüklemenin yeli esmeye başladı.
- 1546 O yerde tek bir kişi bile görülmez; hatta canlılardan o yolda hiçbir kimse yoktur.
- 1547 O vadi içinden uçmayan bir kuş ve geçtiği yoldan geçmeyen hiç kimse yoktur.
- 1548 Yol çok uzak, konak yerinin ise izi belli değil; burada deniz derin ve sahil de görünmez.
- 1549 Bu şekildeki bir yol görülmüş olmadığı gibi, hiç kimse de asla böyle bir yola düşmüş değildir.
- 1550 Her birinin canına bir korku düştü ve böyle bir hüccet onun kılavuzluğuna fayda vermedi.
- 1551 Yolun uzaklığını bildikleri için, vadinin girişinde konakladılar.
- 1552 Sonra yolun zahmetini düşünerek tekrar hüthütün etrafına toplandılar.
- 1553 "Bize bu yol çok sıkıntılı, korkunç geliyor, hem de buradan çok korkuyoruz.
- 1554 Burada belirli bir zaman eğleşelim ve her birimiz hâlimizi anlatalım.
- 1555 Burada iyice danışıp müşavere edelim; sonra nasıl gideceğimizi ve ne yapacağımızı kararlaştıralım.
- 1556 Sen şimdi bize önder ve kılavuzsun; bize güzel sözler söyle ve öğütler ver.
- 1557 İltifat göster, minbere çık ve bir vaaz et, ders ver; Tanrı'dan ve peygamberinden anlat.

- 1558 Dükeli sözün bize takrîrini
Eyle vü her âyetün tefsîrini
- 1559 Kim meger bu derde dermân irişe
Yâ yola âgâz pâyan irişe
- 1560 Çıkdı hüdhüd minberün üstüne şâd
Kim vire bî-dâdlara va'zıya dâd
- 1561 Bülbul ü kumrı aña hış sâz-ıla
Mukrı oldılar u hûb âvâz-ıla
- 1562 Geh Sipâhan'dan Hicâz'a gitdiler
Geh Rehâvide ün-ile ötdiler
- 1563 Çünki Zîrefgend ü Nevruz u 'Irâk
Vaşla yitdiler ki uş erdi firâk
- 1564 Bir kaç âyet sâz-ıla okudılar
Zühre çengin başına dokudılar
- 1565 Mukrı çün dikdi durugeldi beri
Bir su'âli sordı vâ'izden anı
- 1566 Kim bize iy arâda server olan
Yolda her birümûze rehber olan
- 1567 Sen dahı çün şimdi varursın yola
Biz dahı şimdi varuruz menzile
- 1568 Pes bize sen server olduğunı neden
Yolda bize rehber olduğunı neden
- 1569 Pişvâlığını isbât eylegil
Bize bir Gülşehri gibi söylegil

CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD ÂN
SÂYL-RÂ DERMİYÂN-İ CEM'

- 1570 Hüdhüd eydür ben anı görmişvenin
Tapusunda bir zamân durmuş-vanın

- 1558 Pek çok sözün bize ne demek istegini anlat, manasını söyle ve her ayeti açıklayıp tefsirini yap.
- 1559 Bu şekilde olursa derdimiz kalmaz, bu yola koyulur ve sonuna ulaşırsınız.
- 1560 Hüthüt bunlara öğüt vermek için sevinçli bir şekilde kürsüye çıktı.
- 1561 Bülbul ile kumru da ona koşularak güzel sesleriyle konuşmaya, ötmeye başladılar.
- 1562 Bazen Isfahan makamından Hicaz makamına geçiş yaptılar; bazen de Rehavi makamında ses verip öttüler.
- 1563 Zîrefgend, Nevruz ve Irak makamlarında söyleyip vuslata erdiler ve artık ayrılıkları son buldu.
- 1564 Yönü ile birkaç ayet okuyup, Zühre'nin çengini başında kırdılar.
- 1565 Konuşmacının biri ayağa kalkarak örne çıkıp vaize güzel bir soru sordu.
- 1566 Ey bize önder olan, ey her birimize yolda kılavuzluk eden!
- 1567 Bizim menzile vardığımız bu zamanda sen de daha yeni geliyorsun.
- 1568 Senin bize baş olup yolda kılavuzluk yapmanın sebebi nedir?
- 1569 Önderlik yapmanın sebebini ispat et ve bize Gülşehri gibi söyle.

TOPLULUK İÇİNDEN SORU ŞORAN KUŞA
HÜTHÜTÜN CEVAP VERMESİ

- 1570 Hüthüt, "ben onu gördüm ve bir vakit hizmetinde bulundum.

- 1571 Görür-istem girü anı hem bilem
Hıdmetin eyle ki gerekdür kılam
- 1572 Begler ortasında size sultanı
Gösterem zirâ ki bilürem anı
- 1573 Leşkerinden pâdişâha cün irem
İricegin size dahı gösterem
- 1574 Yohsa siz varur-ısañuz yaluñuz
Bensüz anda işüñüz olmaya uz
- 1575 Zira kim nâgâh göresiz bir begi
Atlas içinde vü tâzî bindügi
- 1576 Ol begi siz pâdişâhı sanasız
Bir begüñ şâhlığına inanasız
- 1577 Zira kim siz bilmedüksiz sıretin
Göricek hem bilmeyesiz süretin
- 1578 Ol benem kim kendüzini añlayan
Kim niķâbından yüzini añlayan
- 1579 Görmege didârını key uz gerek
İlla hem didâra lâyk göz gerek
- 1580 Şimdi görmeyen cemâlin gündüzün
Gice kanda añlaya anuñ yüzün
- 1581 Eyle dut kim göstere ruhsârını
Perdesinden kim bile didârını
- 1582 Açmaduñuz siz basîret gözini
Anuñ-ıçun göremezsiz yüzini
- 1583 Yohsa ol kim dâyim ü dâñâ-durur
Añlayana gün gibi peydâ-durur
- 1584 Her kim açar-ısa göñli gözini
Fark ide ol bürka'ından yüzini

- 1571 Tekrar onu görürsem bilir ve ne hizmet yapılacaksa yerli yerince yaparım.
- 1572 Ben sultanı biliyorum, beyler arasında size onu gösteririm.
- 1573 Askeri vasıtasıyla padişaha ulaştığım zaman, onu size de göstereceğim.
- 1574 Değilse siz ona, ben olmadan, yalnız varırsanız, işleriniz yerine gelmez.
- 1575 Zira siz ipekler içinde ata binen bir beyi görürsünüz.
- 1576 İşte onu padişah sanıp, o bir beyin padişah olduğunu zannedersiniz.
- 1577 Siz onun içini bilmediğiniz gibi, yüzünü görünce de tanımazsınız.
- 1578 Onun kendisini bilen, yüzündeki örtüden şahsını tanıyan sadece benim.
- 1579 Onun yüzünü görmek için ehil olmak gerektiği gibi, onu göreceğ göz de olmalıdır.
- 1580 Şimdi onun cemalini gündüz görmeyen; gece karşılaştınca yüzünü nasıl tanıyabilir?
- 1581 Haydi yüzünü gösterdi diyelim; peki örtüsünden onun cemalini kim bilebilir.
- 1582 Sizin, iç gözünüz, kalp gözünüz açılmadığı için, onun yüzünü göremezsiz.
- 1583 Değilse onu, daima uyanık ve bilgili olan anlar ve bu durum böylesi için gün gibi açıktır.
- 1584 Kim gönül gözünü açıp oradan bakarsa, örtüsünden onun yüzünü fark eder.

- 1585 Görmedük kişi anuñ didârını
Ne biliser perdeden ruhsârını
- 1586 Yohsa her kim burka'ın yüzi sana
Bir kızıl yeşil görîçek aldana
- 1587 Bugün iren irt e dahı iriser
Bunda gören anda dahı göriser
- 1588 Güneşüñ yüzi cihânda fâş oia
Anı görmeyen meger huffâş ola
- 1589 Çok kişi ilüñ sipâhın aňlaya
Er gerek kim pâdişâhın aňlaya
- 1590 Leşkerinden bilüñüz kendüzini
Aňlañuz Gülşehri gibi yüzini
- 1591 Ben Süleymân-ıla çok olmışvanın
Yıllar anuñ hidmetin kılmışvanın
- 1592 Bir nazar hem ol baña kılmış-durur
Ol nazardan bu 'atâ gelmiş-çurur
- 1593 Tâ'at-ıla kimse anı bulmaya
Kimsene şeytânça tâ'at kılmaya
- 1594 Biz erenler himmetinden erinişüz
Şâhumuza vü cemâlin görmişüz
- 1595 Siz dahı çok gördüğünüz var anı
İlla tenden aňlamaduñuz canı
- 1596 Cânuñuz hiç tenden ayrılmaz-ıdı
İlla ol kim idüğün bilmez idi
- 1597 Yüz biñ arasında biri aňlayan
Olmaya illâ bu sözi taňlayan
- 1598 Pâdişah-ıla delim oldum bile
Şimdi tâcırığa geldüm bu iie

- 1585 Onun yüzünü görmeyen kimse, perde altındaki yanağını nasıl tanıyıp
bilecek ?
- 1586 Hâlbuki onun yaşmağını yüzü sanan kimse, bir kızıl perde görünce
hemen aldanır.
- 1587 Bugün kavuşan gelecekte de kavuşacak; onu burada gören orada da
görecektir.
- 1588 Güneş doğar ve cihana ışıklarını saçar; lâkin onu yarasarlar göremez.
- 1589 Pek çok kişi memleketin ordusunu bilip görür; ancak onun içinde
padişahın kim olduğunu bilip anlayacak er gerek.
- 1590 Onun kendini ordusundan anlayacak ve Gülşehri gibi yüzünü görüp
bileceksiniz.
- 1591 Ben Süleyman peygamberle çok buiundum ve pek çok yıl onun
hizmetini yaptım.
- 1592 O bana bir bakış bakmış; işte o nazar sebebi ile bana bunlar ihsan
edilmiştir.
- 1593 Onu ibadet ile kimse bulamaz; kir, se şeytan kadar ibadet yap-
mamıştır, bulsa bulsa o bulurdu.
- 1594 Biz erenlerin ilâhî yardımı ile padişahımıza kavuştuk ve onun gökçek,
güzel cemalini gördük.
- 1595 Eğer tenden canı ayırt edebilseniz siz de onu çok görürdünüz.
- 1596 Canımız tenden hiç ayrılmadığı için onun kim olduğunu bilip
anlamadı.
- 1597 Yüz bin kişi içinde o biri seçebilen; benim bu sözüm karşısında
şaşırp kalmaz.
- 1598 Ben padişah ile pek çok zaman birlikte oldum; şimdi ise bu
memlekete alış veriş için geldim.

- 1599 Çok cevâhîr var bu ilde râyegân
Kim bahâsı olur ol ilde girân
1600 Pâdişâhuñ mahzeninde yog-ıdı
Bir iki cevher ki bunda çoğ-ıdı
1601 Uş satun aldum varam şâha satam
Aña dahı bunça cevherler katam

**SU'ÂL KERDEN-İ ÂN SA'ÎL EZ
HÜDHÜD Kİ ÂN CEVÂHİR DER
NEFS-İ ÂDEMÎ KUDÂM HALKEST**

- 1602 Sorar ol sâyil ki bu cevherleri
'Arza kıl sen bize ol gevherleri
1603 Kim senüñ-ile çün anda gidevüz
Biz dahı ol cevheri iledevüz
1604 Ne metâ'ı pâdişâh alur-ısa
Yâ ne dürrüñ kıymetin bilür-ise
1605 Bize dahı eydün anı alalum
Sençileyin kamu tâcir olalum

**BÂZ NÜMÜDEN-İ HÜDHÜD
ÂN CEVÂHİR-RÂ DER CEM'**

- 1606 Hüdühüd eydür anda yokluk gevheri
Yok-durur bundan ilet iy cevheri
1607 Anda miskinlik metâ'ı yok-durur
Bundan ilet kim bu ilde çok-durur
1608 Anda kim zenlik kumaşı key geçe
Yohsa hõdbinliği almazlar hiçe
1609 Mahv olmak dürrinüñ kadri olur
Kemlik incüsü eyü kıymet bulur

- 1599 Bu ülkede haddinden ziyade maden var; işte o memlekette bunların
pahası çok ağırdır.
1600 Burada çok olan bu iki cevher padişahın hazinesinin bulunduğu odada
yok idi.
1601 İşte onları padişahın hazinesine götürüp satmak için satın aldım,
böylece ona bunun gibi cevherler getireceğim.

**SORU SORAN KUŞUN HÜTHÜTE
İNSANDA O CEVHERİN HANGİ
YARATILIŞ OLDUĞUNU SORMASI**

- 1602 O soruyu soran bu cevherleri, bu madenleri sen bize göster de,
1603 seninle oraya kadar gidip, biz de o cevherleri götürelim.
1604 Padişah hangi metâı, malı alır ve hangi incilere değer verirse;
1605 bize söyle de onları alalım; hepimiz senin gibi tüccar olalım." der.

**HÜTHÜTÜN O CEVHERİ TOPLULUK
İÇİNDE ORTAYA ÇIKARMASI**

- 1606 Hühüt, "Ey cevher satan! Orada yckluk madeni yoktur, sen onu
buradan götür.
1607 Orada fakirlik malı da yoktur; sen onu buradan götür, burada çok.
1608 Orada hanımlık kumaşı iyi para eder; değilse bencilliği bedavaya
versen almazlar.
1609 Yok olup kendinden geçmek cevherinin değeri budur; işte nadir olma
incisinin kıymeti böyle büyüktür." cevabını verir.

SU'ÂL KERDEN-İ SÂYİL-İ
DİĞER EZ-HÜDHÜD

- 1610 Biri dahı sordı kim ben sayruyam
Rencüm-ile râhatumdan ayruyam
- 1611 Nâtüvânam nite gideyim yola
Kuvvetüm yok niçe varayım bile
- 1612 İlla dut kim ben sizûñ-ile uçam
İşbu od taglarını niçe geçem
- 1613 Gussalar geldi başa bol ilerü
Gelmedi bunuñ gibi yol ilerü
- 1614 Yüz biñ er bu yolda cân vırnış-durur
Kim birisi menzile irmiş-durur
- 1615 Sagmısam bir dürlü cehd ide-y-idüm
Sizûñ ile bu yola gide-y-idüm
- 1616 Sag kişi kanda diler-ise varur
Sayru miskîn kendü cânın kayırur
- 1617 Çok deñizler cüş idüp geçmek gerek
Çok agular nûş idüp içmek gerek
- 1618 Ejdehâlar var bu yolda tag gibi
Nite geçsün sayru andan sag gibi
- 1619 Ben bu vâdî içine girür-isem
Yâ sizûñ-ile bile varur-isam
- 1620 Niçeme kim yükümi tımârlayam
Evvelin menzilde cân ısmarlayam

CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD
ÂN SÂYİL-RÂ DER CEM'

- 1621 Hüdühüd eydür tofıma bunça buz gibi
Gice kaçan olısar gündüz gibi

BİR BAŞKA KUŞUN HÜTHÜTE
SORU SORMASI

- 1610 Bir başkası da, "Ben hastayım, bu dert yüzünden rahatım yok.
- 1611 Gücsüz olunca yola nasıl varabilirim; kuvvetim olmayınca onunla birlikte gitmem mümkün olur mu?
- 1612 Haydi sizin ile uçtuğumu farz et; o görünen ateşten dağları nasıl aşarım?
- 1613 İlerisi için bana sıkıntı ve üzüntüler geldi; fakat bunun gibi gidilecek yol görülmedi.
- 1614 Bu uğurda yüz bin yiğit can vermiş, ancak sadece birisi amacına ulaşmıştır.
- 1615 Gücüm olsa çeşit çeşit çalışır ve sizin ile bu yola, nider ne yapar giderdim.
- 1616 Sağlam olan ne zaman isterse gider; ancak hasta, düşkün kendi canını düşünür. Bunun için,
- 1617 çok zorluklara katlanıp zehirler içmek; coşup aşkla pek çok denizi geçmek gerekir.
- 1618 Bu yolda dağlar büyüklüğünde yılanlar var, hasta olan o yerlerden sağ gibi geçebilir mi?
- 1619 Ben bu vadinin içine girer; sonra da sizinle birlikte gitmek istersem;
- 1620 öncelikle bu konakta can ısmarlayıp, yükümü de ne şekilde olursa olsun hazır etmeliyim." der.

HÜTHÜTÜN KUŞLAR TOPLULUĞU İLE
O SORU SORAN KUŞA CEVAP VERMESİ

- 1621 Hühüt ona; "Bu kadar buz kesilme, gece hiç gündüz gibi olur mu?

- 1622 Seni hûd kimdür hisâba getüren
Yâ saña hûd dünyada bir kadr uran
- 1623 Kendüzün bu yolda key bî-kadr bil
Gerek-ise öl gerek-ise diril
- 1624 Her kim ol bî-kadr u bî-imkân ola
Dirlig-ile ölümü yeksân ola
- 1625 Çün sentün bir zerre kadrün yok-durur
İşbu dirlik dahî saña çok-durur
- 1626 Anuñ-ıçun sini da'vet kılmazuz
Kim ne kişisin seni hûd bilmezüz
- 1627 Gör kim ol şarda ki ol evvân ola
Niçe sentün gibi sergerdân ola
- 1628 Sen eger varmaz olur-ısañ aña
Ol 'acab kim gelmedi diye baña
- 1629 Dünyada yüz biñ sentün gibi ola
Bellüdür kim kaçî sağışa gele
- 1630 Degme şarda yüz sentün gibi gezer
Kim deniz üstinde çöp gibi yüzer
- 1631 Sağış ehli ilde bir gavvâs oia
Kim deniz dibine dürr-ıçün ıala
- 1632 Sevme ol yâri kim soñra gidiser
Giden içün kaygu yiyen n'idiser
- 1633 Cânı sev kim ben didüğün ol-durur
Ko teni kim ölüm anı soldurur
- 1634 Gelmez-iseñ sen bizüm-ile bile
Girmez iseñ sayruyam diyü yola
- 1635 Kâfile Bağdâd şehrinden öte
Seni bir zenbil eksildi duta

- 1622 Seni hesaba alan ve dünyada sana bir değer verenin kim olduğunu bilir misin?
- 1623 Kendini bu yolda çok değersiz bil; ölünecek zaman öl, dirilecek zaman da diril.
- 1624 Kim kendine değer vermez ve elinden bir şey gelmediğini anlarsa; dirilik ile ölümün bir olduğunu bilir.
- 1625 Senin bir zerre kıymetin yoktur; hatta bu dirilik bile sana çoktur.
- 1626 Bu yüzden seni davet etmez ve nasıl bir kimse olduğunu da bilmeyiz.
- 1627 Bak, o şehirde kurulmuş bir köşk ve onun etrafında dolaşmaktan senin gibi başı dönmüş pek çok kişi vardır.
- 1628 Eğer sen ona gitmez isen; onun bana "o gelmedi mi?" diye sormasına şaşılır, seni anmaz.
- 1629 Dünyada senin gibi yüz bin kişi de olsa, onlardan kaçî hesaba katılır, kaçına değer verilir?
- 1630 Her bir şehirde senin gibi yüzlerce dolaşıp durur; işte onlar deniz üstündeki çer çöp gibi gezenlerdir.
- 1631 Hesaba katılıp değer verilen o yerde bir yüzücüdür, ve o inci çıkarmak için denizin dibine dalmaktadır.
- 1632 Yok olup gidecek sevgiliye gönül verne; fena bulacak için tasalanıp üzülenin elinden ne gelir?
- 1633 Sen canı sev, *ben* dediğin de zaten odur; vücudu bırak, çünkü ölüm onu solduracaktır.
- 1634 Sen bizim ile birlikte gelmez ve hastayım diye bahane bularak yola düşmezsen;
- 1635 kâfile Bağdat'ı öte geçince, seni bir zenbil eksildi diye farz eder.

- 1636 Kendüzünü sen getürürsin dile
Yohsa senün gibileri kim bile
- 1637 Ança sayrular sagaldı 'âkıbet
Ança sag kişiler öldi 'âkıbet
- 1638 Er gerek kim kendü yolına gide
Yohsa yolsuz sag ya sayru n'ide
- 1639 Bunça kocalar dirildi genc-ile
Bunça yigitler kim öldi renc-ile
- 1640 Sayruyı çün sagdan eylersin temîz
Ölür-iseñ n'idisersin iy 'azîz
- 1641 Ölümlüñden ilerü ölse-y-ıdün
Pâdişâhuñ mahremi olsa-y-ıdün
- 1642 Soñra bir key dirliğe ire-y-ıdün
Hazretinde câvidân dura-y-ıdün
- 1643 Çün kim ölesün güne inanasın
Dirliği Gülşehri'den öğrenesin

**SU'ÂL KERDEN-İ SÂYİL-İ
DİĞER EZ HÜDHÜD DER
'AŞK-BÂZÎ VE MA'ŞÜK**

- 1644 Birisi eydür ki bir şâhid benüm
Göñlüm aldı vü köyindürdi canum
- 1645 Yüzini gördükçe hayrân kaluram
Bir dem anı görmez-isem ölürüm
- 1646 Kaddi serv ü 'ânızı sîmîn-durur
Yüzi hurşid ü hatı müşkîn-durur
- 1647 Küfrümü gidermedi imân benüm
Assı kılmaz derdume dermân benüm

- 1636 Kendini sen anlatabilirsin, değilse senin gibileri kim bilecek?
- 1637 Sonunda sapasağlam olanlar öldü de, nice nice hastalar sağalıp iyileşti.
- 1638 Kendi yolunu bilip gidecek yiğit lâzım; değilse yolu bulamayan sağ veya hasta kişi ne yapabilir?
- 1639 Pek çok yaşlı hazine ile dirildi; nice gençler de hastalıktan ölüp gitti.
- 1640 Ey kıymetli dost! Hastayı sağdan ayırabiliyorsun; peki ölünce ne yapacaksın?
- 1641 Sen ölmeden önce ölüp de padişahın sırdaşı ve dostu olsa idin,
- 1642 sonunda iyi bir hayata kavuşsaydın ve o yüce zat ile birlikte sonsuz yaşasaydın.
- 1643 İşte öleceğin güne inandığın zaman, hayatı ve diriliği Gülşehri'den öğreneceksin.

**BİR BAŞKA KUŞUN HÜTHÜTE AŞK OYUNU
VE SEVGİLİ HAKKINDA SORU SORMASI**

- 1644 Birisi, "Bir güzel benim gönlümü aldı ve canımı yaktı.
- 1645 Onun yüzünü görünce elim dilim tutulur; onu bir an bile görmezsem ölürüm.
- 1646 Boyu servi, yanağı gümüşü andırır; yüzü güneşe benzer, saçları tüyleri de misk gibi kokar.
- 1647 İman benim küfrümü gidermediği için, benim derdime derman fayda vermez.

- 1648 Bir kılından beni yüz tedbir-ile
Bağlamışdur elli biñ zencîr-ile
- 1649 Bâğ arasındaki bostândur yüzi
Sanasın kim bir gülîstândur yüzi
- 1650 İşi güçi kamu oda yaksam dîrem
Gün uzun hâ yüzine baksam dîrem
- 1651 Gözleri her birisi bir yay dutar
Kırpıgi her kalkana biñ ok atar
- 1652 Tâ'at anuñ tapusı gelür bañe
Ka'be anuñ kapısı gelür baña
- 1653 Datlurakdur bal-ıla yagdar, delim
Göksi çerb ü agzı şîrîndür 'azîm
- 1654 Zâhid anuñ yüzini görür-ise
Yâ katında bir nefes durur-ısa
- 1655 Vâlih ü hayrân u mest olup gide
Pârisâ bir bût-perest olup gide
- 1656 Niçe kim bakdum göge pinhân u fâş
Görmedüm anuñ gibi ay u güneş
- 1657 Güneş anuñ yüzine hayrân ola
Ay anı görürse sergerdân ola
- 1658 Bakıçak endâmına kim soratar
Sûfîk içinde iligin göreler
- 1659 Pâdişâh ol servi görmege ivçer
H'oca Gülşehrî dahı anı sever
- 1660 Şâdilıkda çok perişânlık kılur
Bir perîdür kim Süleymânlık kılur
- 1661 Ben sizûñ-ile bile gelimezerim
Sevdüğümden bir dem ayrılmazam

- 1648 Beni bir kılından yüz tedbir ile ve elli bin zincir ile bağlamıştır.
- 1649 Benim sevgilimin yüzü bağ arasındaki bostan gibidir; sanki onun yüzü bir gül bahçesidir.
- 1650 İşten güçten vazgeçip hepsini ateşe vurup yaksam ve gün boyu şöyle yüzüne baksam diyorum.
- 1651 Her bir gözü bir yay tutmakta, kırpığı de her kalkana bin ok atmaktadır.
- 1652 Benim için ibadet ona hizmettir; onun kapısı bana Ka'be gibidir.
- 1653 O bal ile yağdan daha tatlıdır; göğsü yağlı, ağzı da çok şirindir.
- 1654 Hep ibadetle uğraşan zahit yüzünü görse veya bir an yanında dursa;
- 1655 kendinden geçip hayran ve sarhoş olduğu gibi, dinine bağlı olanlar da puta tapmaya başlar.
- 1656 Gökyüzüne açık gizli olarak ne kadar oaktım ise, onun gibi bir ay ve güneş de görmedim.
- 1657 Güneş onun yüzüne hayrandır; ay ise çnu görünce akli başından gider ve tepe taklak olur.
- 1658 Boyuna bosuna bakınca, *Bu kimdir?* diye sorarlar; kemığının içinde iligini bile görürler.
- 1659 Padişah o servi gibi sevgiliyi görmek için acele eder; onu Hoca Gülşehri de sever.
- 1660 Sevinç içinde kendini dağıtır; o peri öyle bir peridir ki ancak Süleyman peygambere yakıştığını bildirir.
- 1661 Ben bu hâlde sizin ile gelemediğim gibi, sevgilimden de bir an ayrılmam.

- 1662 Kimse baña iltifât itmese yig
Dek gözümde sûreti gitmese yig
- 1663 Ben anı koyup yola gidemezsem
Oduñ ortasında sabr idemezsem
- 1664 Eyle oldum sûretine karşı mest
Kim beni gören sanur sûret-perest

CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD
ÂN SÂYL-RÂ

- 1665 Hüdhdüd eydür niçe sûretler seni
Aldaya vü bu küdüretler seni
- 1666 Gökçeğün niçeme kim rengin ola
Rengi gidiçek girü çirkîn ola
- 1667 Çok sarây issi bir eve hışt olur
Ol ne zîbâdur ki soñra zîst olur
- 1668 Şehvetüñi 'ışk sanma iy 'azîz
Sûreti ma'niden eylegil temiz
- 1669 Cânıñ olmadı meger ma'nide mest
Kim seni nef'süñ kılur sûret-perest
- 1670 Görmedüñ zâğı ki bir keklik ola
Kan-ıla ete ne gökçeklik ola
- 1671 Şâhidüñ ra'nâ degül nâ-hôş-durur
Şehvet anı saña zîbâ gösterür
- 1672 Aç Süleymân gözünü kim göresin
Şâhidüñ bir div ü terkin urasın
- 1673 Nefs ü issini kılan kişi taleb
Ejdehâya şâhid urmuşdur lakab
- 1674 Mâhiyi elden koya mâh isteyen
Şâhidini terk ide şâh isteyen

- 1662 Kimse bana iltifat etmezse bu hâl daha iyidir; yalnızca onun sûreti gözümde kaybolmasın ben bunu isterim.
- 1663 Ben onu bırakıp yola çıkamam; onun ayrılığının ateşine de sabr edemem.
- 1664 Onun yüzüne karşı öyle sarhoş oldum ki, beni görenler *surete tapıcı* diyecekler.

HÜTHÜTÜN O SORU SORAN
KUŞA CEVAP VERMESİ

- 1665 Hühüt, "seni daha pek çok yüzler aldatacak ve gönlün karışıp bulanacak" der.
- 1666 Bir güzel ne kadar güzel görünürse görünsün ve renkli olursa olsun; o boyalar gidince geriye çirkinlik kalır.
- 1667 Nice saray sahipleri sonunda topraktan kerpiç olup bir evde toplanırlar; onlar önceleri güzel idiler, sonları kerpiç şeklinde çirkin görünürler.
- 1668 Sen şehveti aşk sanma; ey değerli insan! Sureti manadan seç ve ayırt et.
- 1669 Canın eğer manada sarhoş olup kendinden geçmemişse; nefsin seni puta taptırır.
- 1670 Kargayı görmeden keklik sanma; kan ve ette ne güzellik olur?
- 1671 Gönül verdiği güzel değil, hatta çirkindir; fakat şehvetin onu sana güzel ve şirin gösterir.
- 1672 Gözünü Süleyman peygamber tarafından aç da, o gönül verdiği şeyin şeytan olduğunu gör ve onu terk et.
- 1673 Nefis ve sahibini isteyen kişi; nakış, rakiş süslü bir ejderhaya güzel diye gönül vermiştir.
- 1674 Ay gibi güzel isteyen balıkla uğraşmaz; asıl padişaha gitmeyi arzulayan da gönlündeki yalancı sevgiliden vazgeçer.

- 1675 Her biri bir yemişi dirmek gerek
Gülleri Gülşehri'ye virmek gerek
- 1676 Reşkümüz yok bülbül ü destânlara
Çün ırakdan bakaruz boştânlara
- 1677 Bu hikâyet böyle şîrîn böyle ter
Husrev ü Şîrîn sözi ola meger
- 1678 Bu hikâyet böyle şîrîn böyle ter
Leyli vü Mecnûn sözi oldu meger

DÂSTÂN- I LEYLÂ VÜ
MECNÛN

- 1679 'İşk-ıla her kim aña Tañrı adın
Ter sözüümüzün bile datlu dadın
- 1680 Datlu sözler gönli 'ışka bağladur
İşidenlerün gözini agladur
- 1681 'Âşık olmayan kişinün cânı yok
Küfri üküş illa hiç imânı yok
- 1682 Muhtesib meyhânede rindi bilir
Sûfiyi bilmez ki şâhid-bâz olur
- 1683 Bâde çün kim zühd bünyâdın yıkar
Hânekahdan sûfiler esrük çıkar
- 1684 Çok kişi yiri münâcâtı ola
'İşk anı rindi harâbâtı kıla
- 1685 'Âşık ol-durur ki cânın terk ider
Sevdiğini görçek 'aklı gider
- 1686 'İşk odından her kim ol köyinmedi
Şehvetinün şu'lesi söyünmedi
- 1687 Şehvetünü ko ki 'ışka iresin
Kendüzün terk it ki yâri göresin

- 1675 Her biri bir yemişi toplamalı; fakat gülleri Gülşehri'ye vermek lâzım.
- 1676 Biz bülbül ve bostanları; güzelleri ve ışıkları kıskanmayız; güzellerin gezdiği bahçelere uzaktan bakarız.
- 1677 Böyle güzel, böyle taze olan bu hikâye olsa olsa *Hüsrev ü Şîrîn* sözü olabilir.
- 1678 Böyle tatlı, böyle yeni olan bu hikâye ancak *Leylâ ve Mecnun* sözü olabilir.

LEYLÂ İLE MECNÛN
HİKÂYESİ

- 1679 Kim Allah'ın adını aşkla gönülden anarsa; anlatacağımız hikâyenin sırrını anlar ve zevkine varır.
- 1680 Tatlı sözler gönüllerde sevgi doğurur ve işitenleri ağlatır.
- 1681 Âşık olup sevmeyen kişi ölüdür, onun küfrü çok olduğu gibi imanı da yoktur.
- 1682 Muhtesip denen belediyelerin kontrol memuru meyhanede rindi bilir; fakat asıl güzelle oynayan sûfiden haberi yoktur.
- 1683 Aşkın şarabı zühdün binasını yıktığı için; sûfiler tekkelerden kendilerinden geçmiş olarak, sarhoş çıkarlar.
- 1684 Pek çok kişi ibadethanesinde Allah'a yalvarırken; aşk onları rintlerden yapıp meyhaneye çeker.
- 1685 Âşık diye canından geçen ve sevdiğini görünce akli başından giden kimseye denir.
- 1686 Kim aşkın âteşinde yanmamışsa; daha şehvetinin ışığı sönmemiştir.
- 1687 Şehvetini bırak da aşka ulaş; kendinden geçip benliğini terk et ve sevgiliyi gör.

- 1688 'İşk-ıla şehvet kaçan barışsar
Yâ su-y-ıla od nite karışsar
- 1689 Ka'be içine gire mi hiç mest
'İşkâ kaçan yâr ola şehvet-perest
- 1690 'Âşık ol kim gussadan şâd olasın
Kamu kaygulardan âzâd olasın
- 1691 Nâmı 'ışka iriçegin neng olur
Andan aña elli biñ ferseng olur
- 1692 Kimse 'ışkuñ şerhini hód kılmaya
Kıymetini degme kişi bilmeye
- 1693 İlla biz bir şemmesin söyleyelüm
'Âşık u ma'sûkı şerh eyleyelüm
- 1694 Tûti gibi şehd ü şekker yiyeiüm
'İşk içinden bir hikâyet diyelüm
- 1695 Bir gün ol yolda ki isteyen bulur
'Âşikuñ hâlini ma'sûkı bilür
- 1696 Vardı Leyli Mecnûn'ı görmeklige
'İşk elinden hâlini sormaklığa
- 1697 Gördi Mecnûn'ı yatur bir yazıda
Bir yazı kim biñ yol erin azda
- 1698 Topraga urmuş yüzün şûr eylenür
Leyli'nüñ zikrin dilinde söylenür
- 1699 Leyli nakşın göñline yazmış tamâm
Sûretinden gâfil olmuş ve's-selâm
- 1700 Anı evvel gördüğü gibi sanur
Göñli içindeki nakşa inanur
- 1701 Ma'nisinden eyle mest kılmış canı
Kim dimez kim sûreti nakşı kanı

- 1688 Aşk ile şehvet denen, behimi hayvansal istekler hiç barışıp uyuşabilir mi? Bu, su ile ateşin karışmasına benzer.
- 1689 Hiç sarhoş olan Ka'be'nin içine girer mi; şehvetine tapan nasıl aşk ile dost olabilir?
- 1690 Âşık ol da, dertler kederler sevince döñsün; böylece bütün tasa ve dertlerden kurtul.
- 1691 Adı aşka ulaşınca utanma ve şöhrat başlar; ancak âşıkla bunun arasında elli bin fersah vardır.
- 1692 Kimse aşkı açıklayıp anlatamaz; her insan da onun kıymetini bilmez.
- 1693 Yalnız bir tütü, bir koku kabilinden biraz anlatıp, âşık ve sevgiliyi açıklamaya çalışalım.
- 1694 Papağan gibi bal ve şeker yiyip, aşk içinde bir hikâye anlatalım.
- 1695 O yola düşen bir gün mutlaka bulur; âşıkın hâlini de ancak sevgilisi bilir.
- 1696 Leylâ bir gün Mecnûn'un, aşk yüzünden nasıl bir hâle düştüğünü sormak için onu görmeye gitti.
- 1697 Baktı ve Mecnûn'u binlerce yolcuyla şaşırtıp, yolundan edecek bir çölde;
- 1698 yüzünü toprağa koymuş coşkun şekilde Leylâ'nın adını dilinden düşürmez bir hâlde gördü.
- 1699 Leylâ'yı gönlüne işleyip eksiksiz yazmış, fakat, suretini görünüşünü büsbütün unutmuş.
- 1700 Onu önce gördüğü gibi zanneder ve gönlündeki nakıştan başkasına bakmaz.
- 1701 Manası ile canını sarhoş ettiğinden, *görüntüsü ve nakşı nerede* demez.

- 1702 Eyle müstagra hayâline anuñ
Kim nazar kılmaz cemâline anuñ
- 1703 Nâgehân zıkr eylenürken döstma
Leylinüñ kölgesi düşer üstüne
- 1704 Çün bakar Leylî selâm aña virür
Çün selâm alur katında oturur
- 1705 Eydür iy Mecnûn senüñ ahvâlünü
Bilmedüm sormaga geldüm hâlünü
- 1706 Top senüñ hâlün delü kıldı beni
'İşk elinden nite sorayım seni
- 1707 Böyle kim âşûftalıkdur âletün
'İşk içinde nite geçer hâletün
- 1708 Mecnûn eydür 'İşka terk itdüm canı
Sen ne kişisin ki sorarsın beni
- 1709 Her biregü dünyada bir iş güder
Delûler katında 'âkıller n'idir
- 1710 Eyle dut kim bilesin ahvâlümü
N'idisersin kim sorarsın hâlîmî
- 1711 Bu tekellûf saña bir sevdâ-durur
Beni sormakdan murâduñ ne-durur
- 1712 Biliş-iseñ aňlamazam ben seni
Yâd-isañ hód neye sorarsın beni
- 1713 Var işüñe vü ko beni vaktur;ıa
Tañrı'ña bak gelme ayrık katuma
- 1714 Yâd mısın biliş misin bilimezem
Anuñ-ıçun hıdmetünü kılmazam
- 1715 Ben neyim kim kimsene beni sora
Yâ bu hâletde gelüp beni göre

- 1702 Onun hayaline dalıp kendini unuttuğundan artık Leylâ'nın yüzüne bakmaz olmuş.
- 1703 Hiçbir vakit sevgilisinin adını dilinden düşürmez iken, Leylâ'nın gölgesi ansızın üstüne vurur.
- 1704 Leylâ, ona bakarak selâm verip, selâmını alınca önünde oturur.
- 1705 Sonra; "Ey Mecnûn! Senin durumunu bilmediğimden, hâlini sormaya geldim.
- 1706 Senin bu durumun beni de büsbütün deli etti, aşk elinde hâlin nasıldır?
- 1707 Sen çıldırırçasına sevmekten perişan olmuş durumdasın, aşk içinde günlerin nasıl geçer?" der.
- 1708 Mecnûn da, "Ben canı aşkın eline verdim; sen kimsin ki beni soruyorsun?
- 1709 Her insanın dünyada yaptığı bir iş, tuttuğu bir sanatı vardır; akıllı olanların deliler yanında ne işi var?
- 1710 Haydi hâlimden haberin oldu, sırrımı bildir; hâlîmi sormaktan maksadın nedir?
- 1711 Bu yük, bu zahmet senin için bir sevda, bir merak ise; beni sormaktan muradın nedir?
- 1712 Biliş isen ben seni tanımıyorum; yabancı isen niçin beni sorarsın?
- 1713 İşine git ve beni kendi hâlime bırak; Âilah aşkına artık yanıma gelme.
- 1714 Tanıdık mı, yabancı mısın bilmiyorum; bu sebepten seninle ilgilenip, sana hizmet edemiyorum.
- 1715 Ben neyim de başkaları beni soruyor; sonra bu hâlde beni görmeye geliyorlar?

- 1716 Git katumdan kim delû olmayasın
Turma kim kaygu-y-ıla tolmayasın
- 1717 Leyli çün gördi ki bilmedi anı
Top köyindi gönlü vü yandı canı
- 1718 Eydür âhir Leyli odıdur tolu
Yüregüñ içinde kim olduñ delû
- 1719 Leyli mecnûn eyledi-y-ise seni
Leyli benem nite bilmezsin beni
- 1720 Ma'nide çün beni kılursın taleb
Sûretümi nite bilmezsin 'aceb
- 1721 Dîn anuñ vardır ki dünyâsuz ola
Mecnûn ol degül ki Leylâ'suz ola
- 1722 Dîn erine az kadar dünya gerek
Mecnun'a elbetde bir Leylâ gerek
- 1723 Çün benem Leyli vü beni bilmedün
Sen bu fenni hiç hâsıl kılmaduñ
- 1724 Kim meger 'âşık aña ola-y-ıduñ
Hem anı göriceğez bile-y-ıdūñ
- 1725 Eydür-iseñ sen ki ol Leyli göre
Gönlüm içre ikki oldı yâr maña
- 1726 Leyli vü Mecnûn tolu-durur cihân
Leylisüz Mecnûn olmasun hemân
- 1727 Mecnun eydür Leyli sen-iseñ 'azım
Müşkil oldı bu hikâyet iy hakım
- 1728 Kim benüm gönlüm içinde şimdi var
Bir dahı Leyli baña ma'sûk a yâr
- 1729 Bu-y-ısa Leyli beni hód uş görür
Sen-iseñ Leyli 'acab bu kim-durur

- 1716 Yanımdan git ve deli olma; fazla eğleşme de kaygı ile dolup dertlenme." karşılığını verdi.
- 1717 Leylâ onun kendisini tanımadığını görünce, gönlü ve canı büsbütün yandı.
- 1718 Sonra, "İşte yüreğin Leylâ ateşi ile dolmuştur, onun için deli oldun.
- 1719 Leylâ seni deli etti ise Leylâ benim; niçin beni tanıyorsun?
- 1720 Manada, iç âleminde beni istiyorsun, fakat benim yüzümü tanı-mıyorsun, bu ne şaşılacak şey" dedi.
- 1721 Onun dini dünyayı bırakmıştır; Mecnûn da Leylâ'sız olan biri değildir.
- 1722 Din yolunda yürüyene azıcık dünya lâzım; Mecnûn'a da elbette bir sevgili gerekir.
- 1723 Leylâ ben olduğum hâlde beni bilmedin ve sen bu yolda hiçbir şey kazanmadın.
- 1724 Hâlbuki âşık olsaydın, onu görünce hemen tanırdın."
- 1725 Sen "Leylâ benim bak" diyorsan; o zaman gönlüm içinde benim için iki sevgili var demektir.
- 1726 Dünya Leylâ ve Mecnûn doludur; fakat Mecnûn hiçbir zaman Leylâ'sız olmasın.
- 1727 Mecnûn; "Leylâ sen isen, ey tabip ey bilge, bu hikâye çok çetin oldu" der.
- 1728 Sonra, zaten şimdi benim gönlümde bir Leylâ var; bir başka Leylâ da bana sevgili ve dost oldu.
- 1729 Bu içimdeki Leylâ ise beni her zaman görmektedir; yok, sen Leylâ isen acaba bu kimdir?

- 1730 Bu yakine katmaz-ısañ sen şeki
Nite Mecnûn bir ola Leylî iki
- 1731 Mecnun eger yüz olur-ısa revâ
Leyli iki olduğı yavlak hatâ
- 1732 Nite ola kim kıla ehl-i niyâz
İki kible dapa hergiz bir namâz
- 1733 ‘Âşıkuañ ma’sûk-ıla birlik-durur
İkilik bu yolda kâfirlik-durur
- 1734 Çün benüm içümde bir Leylî ola
Taşragı Leylî ne işüme gele
- 1735 Taşragı Leylî olıcagın gubâr
İçerüğü Leyli kala pâyidâr
- 1736 Leyli benem didüğün söz ola hâm
Bize bizüm Leyli’müz ola tamâm
- 1737 Olmayınca Leyli içümde benüm
Her dem anı kanda bulam iy canum
- 1738 Senden ol günden ki ben azmışvanın
Hâturuma nakşuñı yazmışvanın
- 1739 Kim eger ol sûretün bir gün yite
Bu benüm gönlümdeki baña yite
- 1740 N’iderem ol Leyli’yi kim öliser
Baña bir Leyli gerek kim kalısar
- 1741 Leyli Leylî diyü kamu dünyadan
Kendüzümü kesdüm uş gör kim neden
- 1742 Leyli’den dahı kesicegin tamâm
Mevla kala iy birâder ve’s-selâm
- 1743 Niçe kim beñzedürem kalup taña
Hiç bu gönlümdeki beñzemez saña

- 1730 İyice bildiğın şeye sen şüpheyi karışurmaz isen; Mecnûn nasıl bir, Leylâ nasıl iki olur?
- 1731 Mecnûn yüzlerce de olsa bu uygun ve yerindedir; fakat Leylâ’nın iki olması büyük hatadır.
- 1732 Hiç Allah’a yalvarıp ibadet edenlerin bir namazda iki kibleye yönelmesi mümkün mü, bu asla olmaz
- 1733 Âşıkın hâli sevgili ile birliktir; ikilik bu yolda kâfirlikten başka bir şey değildir.
- 1734 Benim gönlümde tek bir Leylâ olduğı için; dışarıdaki Leylâ bana yaramaz.
- 1735 Dışarıdaki Leylâ toprak olunca, gönlümdeki Leylâ benimle sonsuz olacaktır.
- 1736 “Leylâ benim” dediğın ham, çiğ bir sözdür; bize bizim Leylâ’mız yeter.
- 1737 Ey canım! Eğer Leylâ benim gönlümde olmaz ise; onu her an ben nerede bulabilirim?
- 1738 Ben o günden sonra uzaklaşmış ve gönlüme suretini işleyip nakş etmiş idim.
- 1739 Eğer o suretin bir gün yiterse, benim gönlümdeki bana yeter.
- 1740 O ölecek olan Leylâ’yı ne yapacağın, bana asıl kalıcı ve sonsuz Leylâ gerek.
- 1741 Leylâ Leylâ diyerek bütün dünyadan gönlümü kestim, bu neden oldu?
- 1742 Artık ey kardeşim! Yalnız Mevlâ’nın gönlümde kalması için Leylâ’yı da bırakacağım.
- 1743 Şaşıp benzetmek istediğın zaman; bu gönlümdeki Leylâ’nın sana benzemediğini görürüm.

- 1744 Ma'ni şekli artuk eksük olmaya
Sûret-ile kim görürsin kalmaya
- 1745 Taşrağı yârum vefâ kaçan kıla
Yârum ol-durur ki içümde ola
- 1746 Ben evümde bulıçak süsenleri
N'iderem yâbandağı gülşenleri
- 1747 Saña 'âşık nef's için olmaduguz
Anuñ-içün nakşuñ kanmaduguz
- 1748 Göñli ilkin Leyla'ya vermişvenin
İlla soñra Mevla'ya irmişvenin
- 1749 Tañrı birdür döst birdür şöye bil
İki diyenler-durur hór u hacil
- 1950 Sûrete kalan kişi 'âşık degül
'İşk anuñ gibi ere lâıyk degül
- 1951 Togru 'âşık istemez hergiz vîsâl
Münisi hicrân u yâridur hayâl
- 1752 Leyli çün gördi ki Mecnûn bilmedi
Anı vü hiç iltifâtın kılmağı
- 1753 Gıtdi Leyli Mecnûn'ı anda lıoyu
Kaldı Mecnûn Leyli vü Leyli diyü
- 1754 Çün anı bilmez nite kılur taleb
Leyli dir Leyli'ye bakmaz iy 'aceb
- 1755 Leyli'nün etin kanın sevmez-idi
Ol sebebden görmege ivmez-idi
- 1756 Mecnun'uñ istediğı Mevlî-y-idi
Dek arada vâsıta Leyli-y-idi
- 1757 Şehvetüñe sen lakab 'ışk urnağıl
Sevdüğüñi ol göz-ile görmegil

- 1744 Manada artık eksik olmaz, o suret ile de bir değildir.
- 1745 Dışarıdaki sevgilim ne zaman sevgi gösterip vefa kılacak; asıl yârim benim gönlümdeki sevgilidir.
- 1746 Ben gülleri, çiçekleri evimde bulmuş iken artık kırlardaki gül bahçelerine dönüp bakmam.
- 1747 Biz sana nefsimiz için âşık olmadığımızdan, dönüp güzelliğininle oyalanmadık.
- 1748 Önce gönlümü Leylâ'ya vermiştim, fakat sonra Mevlâ'ya ulaştım.
- 1749 Tanrı birdir, sevgili birdir; iki diyenlerin aşâğılık ve ayak altında kaldıklarını iyi bil.
- 1750 Görünüşe aldanan ve onunla oyalanan kimse âşık olamaz; zaten aşk onun gibi birine yakışmaz.
- 1751 Doğru âşık, hiçbir zaman kavuşmak istemez; onun arkadaşı ayrılık, sevgilisi de hayaldir.
- 1752 Leylâ Mecnûn'un kendisini tanımadığını ve hiç iltifat etmediğini görünce;
- 1753 Mecnûn'u orada bırakıp gitti; Mecnûn ise, "Leylâ Leylâ" diyordu.
- 1754 Onu bilmediği hâlde niçin onu ister; "Leylâ" der fakat Leylâ'ya bakmaz. Bu ne şaşılacak şey.
- 1755 Leylâ'nın etini ve kanını sevmez idi; işte o sebepten onu görmek için acele etmezdi.
- 1756 Mecnûn'un istediğı Mevlâ idi; fakat Leylâ arada bir vasıta oldu.
- 1757 Sen şehvetine aşk adını verme ve sevdiğine o gözle bakma.

- 1758 Ok gelür-ise yüzün döndürmegil
Yârün etegine toz kondurmagıl
- 1759 Anı sevmegil ki soñra öliser
Aña bağlangıl ki bâķī kalısar
- 1760 Âdemî 'ışkın bahâne kıl tene
'İşk irürür âdemi yaradana
- 1761 Kim ziyâde çünki sâbit durasın
Hem bir ihlâsa anı irüresin
- 1762 Degme dil bir söz beyân eyleyiser
'İşkî Gülşehri 'ayân eyleyiser
- 1763 Hârî kesûñ bâğbâna dınmañuz
Güllere zinhâr yavuzlık sanmañuz
- 1764 Degme kişi şarda bir mansıb dutar
Bize Gülşehri didükleri yiter

SU'ÂL KERDEN-İ SÂYİL-İ DİĞER
EZ HÜDHÜD

- 1765 Birsî eydür key muhannes güherem
Tañrı yolında ne 'avrat ne erem
- 1766 Gâh Müslümân gâh kâfir oluram
Geh günâh u geh 'ibâdet kıluram
- 1767 Geh bahîl ü geh kerîm olur çanum
Geh sakîm ü geh sahîh olur tenüm
- 1768 Geh vefâdâr oluram geh bi-vefâ
Geh kûdüretlü oluram geh safâ
- 1769 Ben bu iki hâle hayrân kalır:ışam
Kendü yolumda perişân olmuşam
- 1770 Çün ne bellü er ne bellü 'avratam
Kendü başuma bir ağır mihnetem

- 1758 Sevgilinin etegine toz kondurma ve ondan ok da gelse gocunup yüzünü döndürme.
- 1759 Ölüp fenâ olacak varlığa gönül verme; ebedî kalacak olana bağlan.
- 1760 İnsanın aşkını ten için sebep bil; kişiyi Tanrı'ya aşk ulaştırır.
- 1761 Bunda sabır eder sebat gösterirsen; onu samimi şekilde yaratana ulaştırırsın.
- 1762 Her dil bir söz söyler ve açıklamada bulunur; fakat aşkı Gülşehri açığa çıkarıp anlatır.
- 1763 Bahçivana aldırış etmeyerek dikenleri kesin, fakat güller için kötülük düşünmeyin.
- 1764 Her kişi şehirde bir mevki sahibi olmuştur; bu bizi ilgilendirmez, bize Gülşehri demeleri yeter de artar bile.

BİR BAŞKA KUŞUN HÜTHÜTE
SORU SORMASI

- 1765 Birisi, "Ben erkek ve dişiliği olan bir 'nciyim; Tanrı yolunda ne yiğit ne de avratım" der.
- 1766 Bazen Müslüman bazen kâfir olur; kimi zaman günah işler kimi zaman da ibadet ederim.
- 1767 Canım vakit vakit cimri, vakit vakit cömert olur; vücudum da bazen hasta bazen sağ olur.
- 1768 Kimi zaman vefalı, kimi zaman ise vefasız olurum; bazen sıkılır üzülürüm, bazen de gönlüm sevinçle dolar.
- 1769 İşte ben bu birbirine zıt hâle hayran kalır; hayatımda perişan vaziyete düşerim.
- 1770 Açıktan açığa ne erkekliğim ne kadınlığım belli; bu hâlimle kendi başıma büyük bir dert ve sıkıntıyım.

- 1771 Her kime kim yâr u yâ kardaş direm
Kamudan anuñ etin yavlak yirem
- 1772 Her kime kim eylerem yüz biñ vefâ
Girü aña kıluram yüz biñ cefâ.
- 1773 Çün iki yüzlü vü iki dillüyem
Bî-vefâlıkla cihânda bellüyem
- 1774 Her kimi kim cem' içinde ögerem
Girü aña bunça dürlü sögerem
- 1775 Günde yüz kez 'ahd bağlayup sıram
Kamu dürlü kişiler-ile birem
- 1776 Oğrılarıñ mecma'ında rehberem
Sûfîleriñ mahfilinde serverem
- 1777 Gâh şeyh ü gâh ruhân oluram
Geh keşîş ü geh danışman oluram
- 1778 Hacca sıdk-ıla meger kim gitmedüm
Kim harâbâtı dahı terk itmedüm
- 1779 Bir nefes bir zâhid oluram kerim
Bir zamân bir fâsik oluram le'im
- 1780 Gâh bir 'âmî oluram câm-ıla
Gâh bir 'ârif oluram nâm-ıla
- 1781 Gâh 'âbid gâh evbâş oluram
Gâh kâri gâh kallâş oluram
- 1782 Baña bunuñ gibi hâl-ıla 'acâb
Kılmaga yarar mı şîmurgı taleb

CEVÂB-DÂDEN-İ HÜDHÜD
ÂN SÂ'İL-RÂ NÎZ

- 1783 Hüdhdü eydür anda iki yolluluk
Olmaya makbûl yüz biñ dillülük

- 1771 Kime sevgilim dostum veya kardeşim dersem; herkesten önce onları
çekiştiririm.
- 1772 Birisine vefa üstüne vefa göstersem; dönüp ona yüz bin cefa eder,
sıkıntı ve eziyet veririm.
- 1773 İkiyüzlü ve iki dilli olduğum için; dünyada vefasızlık bakımından
adım çıkmıştır.
- 1774 Kimi bir toplulukta övüp met etsem; dönüp ona çeşit çeşit söylerim.
- 1775 Her gün yüz defa söz verir, sonra da vazgeçerim ve ahlâkı, mizacı
birbirine uymayan türlü türlü insanlarla arkadaşlık yaparım.
- 1776 Bütün hırsızların kılavuzu olduğum gibi; sofular topluluğunun da başı
benim.
- 1777 Bazen şeyh bazen papaz olur; kimi zaman keşîş, vakit vakit de büyük
âlim kesilirim.
- 1778 Doğru bir şekilde hacca gitmediğim gibi, içki ve fenalık yerlerini de
bırakmış değilim.
- 1779 Bir an ibadetler yapan haramlardan kaçan cömertlik sahibi bir zahit
olur; bir vakit de günaha batan, herkesin kınadığı bir insan kesilirim.
- 1780 Bazen elde kadeh halktan biri olduğum gibi, bazen de şöhrat sahibi
bir gönül ehli ârif olurum.
- 1781 Bazen ibadet eden biri, bazen de halkın kendinden çekindiği rezil ve
ayak takımı; kimi vakit Kur'an okuyan biri; zaman zaman da dönek
hileci bir kalles olurum.
- 1782 Bütün bu hâller ile acaba bana şîmurgu istemek ve aramak yakışır
mı?

HÜTHÜTÜN O SORU SORAN
KUŞA DA CEVAP VERMESİ

- 1783 Hüdhdü, "orada iki tavırlı hareket ve yüz bin dil ile konuşmak, iyi
karşılanıp kabul edilmez.

- 1784 Bir gönülde küfr ü imân besleyen
Derd-ile bir yirde dermân besleyen
- 1785 Ne Müsülmân ola ol ne ten-dürüst
Dini eksük ola vü endâmı süst
- 1786 'Âķ ola kamular-ıla bir olan
Kâfir ola mü'min ü kâfir olan
- 1787 Her kim ol erlikde dün-himmet-durur
Er dime aña ki bir 'avrat-durur
- 1788 Gâh zâhid gâh fâsık olmagıl
Çün muvâfıksan münâfık olmagıl
- 1789 İkilig-ile ne birlik idesin
Çün muhannessin ne erlik idesin
- 1790 Bî-basar olan kişi gözsüz-durur
İkiyüzlü âdemî yüzstüz-durur
- 1791 Müdde'inüñ yayını yasmak gerek
İki dillünün dilin kesmek gerek
- 1792 İki yüzlü degül-iseñ gül gibi
Yüz dil-ile söyleme bülbül gibi
- 1793 Dünyada sen bir müzebzebsin henüz
Küfr ü imândan mürekkebsin henüz
- 1794 Mü'min-iseñ küfri kogıl iy 'azîz
Mescidi kılğıl kilisâdan temîz
- 1795 Kimseneyi bir garazdan ögmegil
Girü aña bir garazdan sögmegil
- 1796 Tañrı'çun başla neye başlar-isañ
Bî-garaz işle neyi işler-iseñ
- 1797 Elüme girseñ seni asa-y-ıdum
Bulsa-y-ıdum dilüñi kese-y-ıdum

- 1784 Bir gönülde küfrü ve imanı barındıran, dert ile dermana da yer veren
- 1785 Müslüman olmadığı gibi, sıhhatli de değildir; hatta onun dini eksik vücudu da gevşektir.
- 1786 Herkesle bir olan âsidir; hem mü'min hem kâfir görünen ise kâfirdir.
- 1787 Yiğitlikte yardım etmeyen er değildir; sen ona erkek deme o bir avrattır.
- 1788 Bazen zahit bazen günahkâr olma; gıdışınle doğru mü'min olmaya layıksın, sakın münafık olma.
- 1789 İkilikle nasıl bir olursun, nasıl bulunursun; bu hem dişilik hem erkeklik organı bulunanın yiğitlik, erkeklik taslamasına benzer.
- 1790 İleriyi görmeyen kimse kördür; insanın ikiyüzlüsü de yüzstüz ve edepsizdir.
- 1791 Kim iddia sahibi benlik sahibi ise ona fırsat vermemeli; münafığın da başını kesmelidir.
- 1792 Gül gibi iki dilli değil isen, bülbül gibi yüz dil ile söyleme.
- 1793 Sen dünyada karmakarışık neyidiği belirsiz birisin; küfürden ve imandan oluşmuşsun.
- 1794 Ey sevgili! Sen mü'min isen küfrü bırak ve mescidi kiliseden ayırt et.
- 1795 Birini bir niyet ile övüp de; sonra dönüp yine bir bahane ile ona sövme.
- 1796 Hangi işe başlarsan Allah için işle; hangi işi tutarsan karşılıksız tut ve menfaat düşüncesi ile yapma.
- 1797 Seni ele geçirsem asar; hatta tutabilsem dilini de keserdim.

- 1798 Âdemîler derisin yırtar dişûñ
Herze söylemek-durur her gün işûñ
- 1799 'Ahduñ çün beklemesin câvidân
Bes bir itden aluraksın bî-gûmân
- 1800 İt vefâ eyler sentûñ kanı vefâñ
'Âlemi yakdı sentûñ cevır ü cefâñ
- 1801 Eylük idene yavuzluk kılmagıl
Tûti-y-ıla karga gibi olmagıl

DÂSTÂN-I TÛTÎ VÜ ZÂĞ

- 1802 Bir zamânda kim külef bitmiş-idi
Bûlbûl anuñ vasfın işitmiş-idi
- 1803 Bir kişi dutar-ıdı sevdâ-y-ıla
Bir kafasda tûtiy karga-y-ıla
- 1804 Biribiri hâletinden bî-haber
Karga sergîn yir-idi tûti şeker
- 1805 Niçe kim tûti şeker h'ônın açar
Karga şeker üstine sergîn saçar
- 1806 Her şeker kim tûtiya idrâr olur
Dükeli sergîn ile murdâr olur
- 1807 Niçe kim bu şekerûñ tohmin eker
Şekerûñ ol üstine sergîn dëker
- 1808 Tûti ister ol kafasda sâz-ıla
Kim gazeller eyde hoş âvâz-ıla
- 1809 Çünki Nevruz u Hicâz âgâz ide
Râst savtın Bûselikde sâz ide
- 1810 Gâh Sipâhanda kıla âhengini
Geh Rehâvide çala hoş çengini

- 1798 İşin gücün her gün dedikodu ve boş sözler söylemek olduğundan,
dişin insanları ısırp yaralar.
- 1799 Verdiğin sözde durup, onu sona erdirmezsin; sen bu hâl ile bir
köpekten bile aşağılıksın.
- 1800 Köpekte bağlılık ve vefâ vardır, senin sadâkatın nerde; bu eziyet ve
kötülüklerinle âlemi yakıp yıktın.
- 1801 İyilik yapana kötülük etme; papağan ile karga gibi olma.

PAPAĞAN İLE KARGANIN HİKÂYESİ

- 1802 Bir vakitler güller bitmiş; bûlbûl de onun vasfını işitmişti.
- 1803 Bir kişi tutku derecesinde bir kafeste papağan ile kargayı besleme
sevdasında idi.
- 1804 Karga papağanın, papağan da karganın durumlarından habersiz idiler.
Karga gübre, papağan da şeker yer idi.
- 1805 Papağan şeker sofrasını açınca, karga şekerin üstüne gübre saçar.
- 1806 Her şeker papağan için pislik hâlini alır; gerçekten bütün gübre ve
sidik ile şekerler yenmez duruma gelir.
- 1807 Papağan ne kadar şeker ortaya getirirse getirsin; karga da o şekerin
üstüne gübre dökerdi.
- 1808 Papağan o kafeste sesini yükseltip; güzel sesle gazeller söylemek
ister.
- 1809 Nevruz ve Hicaz makamlarında söylemeye başlayınca Rast ile
Buselik makamlarında sürdürmek arzu eder.
- 1810 Zaman zaman Sipahan makamında söyler; bazen de Rehavî ma-
kamında çalıp seslenir.

- 1811 Nâdire bir nagme âgâz idicek
Perdelerde sûz-ile sâz idicek
- 1812 Ol kadar gavgâ figân ider-idi
Çağıruban herzeler söyler-idi
- 1813 Kim bu tûtî çün olur-ıdı melûl
Ögine düşmez-idi darb-ı usûl
- 1814 Karga üni tûtinüñ âvâzını
Mahv ider-idi vü kamu sâzını
- 1815 Tûtî çün ol perdeden gider-idi
Kargadan yavlak gile ider-idi
- 1816 Kim benüm bu karga demsâzum degül
Hem-dem ü hem-cins ü hem-râzum degül
- 1817 Fi'li zişt ü yavlak âvâzı yavuz
Lehçesi bi-lezzet ü sâzı yavuz
- 1818 Şekli nahs u sûreti Hindü gibi
Çirkin âvâzı dahı kendü gibi
- 1819 Ben şeker yimege okıram anı
Ol necis otlamaga iltür beni
- 1820 Cümle kendüye gerekın söyleye
Kamu kendü diledüğün eyleye
- 1821 Kamu halkı kendüden alu göre
Kendüden yigden yokarı otura
- 1822 Ululara ihtirâm eylemeye
Kimse hakkında eyü söylemeye
- 1823 Nesne yapmaya ki girü yıkmaya
Bir gün azgından eyü söz çıkmaya
- 1824 Kimsenüñ hergiz selâmın almaya
Niçe kim eylük kılasın bilmeye

- 1811 Eşsiz bir nağmeye başlayıp; perdelerde yanık yanık söyleyince;
- 1812 karga öyle bağırır çağırır, öyle kavga ederdi ki, her bağırmasında küfürler eder ve boş sözler söylerdi.
- 1813 Papağan bundan o kadar üzülür, sonra da usul ve vuruşlar aklından giderdi.
- 1814 Karganın çirkin çirkin bağırması papağanın sesini bastırır ve bütün söylenenleri yok ederdi.
- 1815 Papağan o perdeden ötmeyi bırakır; sonra kargadan pek fazla şikâyet ederdi.
- 1816 Bu karga benimle aynı şeyleri söylemez, o benim ne arkadaşım ne cinsim ne de sırdaşımdır.
- 1817 Hareketleri çirkin ve kötü, sesi bozuk, ötüşü tatsız, sedası da fenadır.
- 1818 Şekli uğursuz, rengi siyah ve çirkin, sesi de kendi gibi.
- 1819 Ben onu şeker yemek için davet ederim; o beni pislik yemeye teşvik eder.
- 1820 Hep kendi ihtiyacını ve kendine gerekeni söyler ve devamlı kendi istediğini yapar.
- 1821 Herkesi kendinden aşağı görür, bir de kendinden üstün olanın yukarısında oturur.
- 1822 Büyüklere saygısı olmadığı gibi, kimse hakkında da iyi söylemez.
- 1823 Yapıp da bozmadığı hiçbir şey yoktur, hiçbir gün de ağzından iyi söz çıkmamıştır.
- 1824 Asla kimsenin selâmını almaz; ne kadar iyilik yaparsan yap onun da kıymetini bilmez.

- 1825 Mu'cib ü bed-sîret ü hûd-bîn-durur
Anuñ-ıçun yidügi sergîn-durur
- 1826 Bu kafas sinsa-y-ıdı uça-y-idum
Sohbetinden karganuñ kaça-y-idum
- 1827 Hayf ola benüm gibi dâna kişi
Kem ola anuñ gibi nâdân işi
- 1828 Tûti-y-içün karga dahı dem-be-dem
Eydür-ıdı kanda olsa biş-ü-kem
- 1829 Kim bu yârüm mûnis ü mahrem degül
Benüm-ile hem-dil ü hem-dem degül
- 1830 Kendü sözi kendüzine hoş gelür
Yohsa işiden kamu nefrîn kalur
- 1831 Benüm ögüdüm girmez n'ideyim
'Aklı çün ol söze irmez n'ideyim
- 1832 Perde bilmez anuñ âvâzi-durur
Enkerü'l-asvât anuñ sâzi-durur
- 1833 İnranımağ nagmelerümi benüm
Yavlak andan tenge gelmişdür canum
- 1834 Çün ne darb anda görürem ne usûl
Bu'l-fezâyil mî ola ol bir fodül
- 1835 Ben aña gel bunca lezzet sür direm
'İşret eyle yimek içmek gör direm
- 1836 Ol beni açlıklara da'vet kalur
Kendü gibi hûr u bî-'izzet kalur
- 1837 Herze söylemekden usanmaz dahı
Nesne bilmez benden öğrenmez dahı
- 1838 Kime olur-ısa kemzenlik kalur
Yigligi virür alulığı alur

- 1825 Tuhaf görünüşlü, kötü düşünceli ve bencil olduğundan gıdası gübre olmuştur.
- 1826 Bu kafes kırılrsa da uçup gitsem, sonra da kaçıp karganın sözlerini duymasam.
- 1827 Bunun gibi bilgisiz birinin bana eşlik etmesi sebebi ile, benim gibi bilgine yazık oluyor.
- 1828 Karga da papağan için zaman zaman, nerede olsa, aşağı yukarı konuşurdu.
- 1829 Bu arkadaşım, gönülden dost olmadığı gibi sırdaş olmuyor; zaten onunla aynı dilden konuşmuyor ve birlikte oturup kalkmıyoruz.
- 1830 Kendi sözü kendine güzel gelir, değilse işitenler büsbütün nefret ederler.
- 1831 O benim ögüdümü dinleyip tutmuyor, zaten akli da ermiyor; ne yapayım?
- 1832 Sesini perdeleyemez, bağırabildiğince bağırır; onun ses dediği, seslerin en çirkinidir.
- 1833 Benim nagmelerimi, ezgilerimi çağıramaz; bu yüzden canım çok çok sıkılmaktadır.
- 1834 Onda ne ölçü, ne darp ne usul var; o boş işlerle uğraşan bu hâli ile faziletler ve erdemler sahibi olabilir mi?
- 1835 Ben ona; "gel, yemek içmek gör yaşı, bunca lezzet sür" diyorum.
- 1836 O ise beni açlıklara davet eder ve kendi gibi saygınlıktan uzak, zelil şekilde yaşatmak ister.
- 1837 Boş laflarla vakit geçirir bundan da hiç usanmaz; bir şey bilmediği gibi benden de öğrenmek istemez.
- 1838 Kimi görse karşısında düşkünlük gösterir; üstün ve saygın olmayı rezilliğe ve alçaklığa değişir.

- 1839 Başı gözi yok-durur hiç işinüñ
Zerreçe kadrini bilmez kişinüñ
- 1840 Bu kafasdan yazıya uçmak gerek
Konşuluğundan bunun kaçmak gerek
- 1841 Hayf ola kim aña cüllâb içürem
'Ömrümi bir câhil-ile geçürem
- 1842 Bençe ol mümkin degüldür kim öte
Aña şol kim benden örgendi yite
- 1843 Gideyim kim kendü kadrini bile
Benden ayrılduğına zârî kıla
- 1844 Ne kadar kim tûti kargayı sıdı
Karga tûti hicvin artuk okıdı
- 1845 Tûti kargaya 'adûdur dir-idi
Karga tûtiya delûdür dir idi
- 1846 Niçe kim ol bundan usanur-ıdı
Bu yüz ança andan igrenür-ıdı
- 1847 Ol buña bir hâr-u-şesdür dir-idi
Bu aña bir hiç kesdür dir-idi
- 1848 Ol buña hiç iltifât itmez-idi
Bu anı bir tereye dutmaz-ıdı
- 1849 Degmesi kendü yolında öginür
Her birisi kendüzini begenür
- 1850 Câhili 'âlim gözi yok kim göre
'Âlimi câhil bulursa öldüre
- 1851 Cân ten ahvâlinde olmışdur melûl
Ten dahı cân 'âlemin kılmaz kabûl
- 1852 Cân-ıla ten düzmegi müşkil ola
Cân kaçan hem-reng-i âb u gıl ola

- 1839 Hiçbir işinin önü sonu yoktur, doğru iş yapmaz; insanın da gımcık, zerre kadar, kıymetini bilmez.
- 1840 Aslında bu kafesten kırlara ovalara uçup, bunun komşuluğundan kaçmak gerekir.
- 1841 Ne yazık ki ben ömrümü bir bilgisiz ile geçiriyor ve ona gül suyu içiriyorum.
- 1842 Onun ötmesi bile mümkün değildir; şu kadarını söylemek gerekirse benden öğrendiklerini bile kaybedecek.
- 1843 Bırakayım gideyim de kaç paralık olduğunu bir bilsin ve benden ayrıldığı için ağlayıp sızlasın.
- 1844 Papağan ne kadar kargayı şikâyet edip kötöledi ise; karga da papağanı ondan daha beter anlatıp yerdi.
- 1845 Papağan karga için, "düşmandır"; karga da papağan için "delidir" derdi.
- 1846 O bundan pek fazla bezmiş; bu da ondan yüz o kadar igrenmiş idi.
- 1847 O buna; "molozdan, çer çöpten farkı yok"; bu da onun için "değersiz mi, değersiz, alçak mı alçak" derdi.
- 1848 O buna hiç yakınlık gösterip ilgilenmez; bu da onu değersiz bilirdi.
- 1849 Her biri kendine göre övünüp, kendin' beğenir idi.
- 1850 Âlimin gözü yok ki cahili görsün; cahil âlimi bulursa öldürür.
- 1851 Can vücudun hâllerinden elem çeker, vücut da can ülkesini kabul etmez.
- 1852 Can ile vücudun anlaşması zordur; hiç can, suyun ve toprağın arkadaşı olabilir mi?

- 1853 Cism dîv ü 'işve telbîsi-durur
Cândur âdem kim ten iblîsi-durur
- 1854 Hâs eydür 'âm nesne bilmedi
'Âm eydür bildüğünü kılmağı
- 1855 Degmesi eydür benem hõd arada
Benden artuk kimse yokdur yõrede
- 1856 Hasm eger düşmen görür-ise bizi
Kim görinmez bize illâ kendüzi
- 1857 Biz hõd anı dünyada var dimezüz
Şekker-ise kim gül-ile yimezüz
- 1858 Kimse-y-ile biz 'adâvet kılmazuz
Düşmanumuz kimdüğünü bilmezüz
- 1859 Zîra dünyâda bilinmez kişiler
Zerre gibi dek güneşde ısılar
- 1860 Düşmanum kim idüğün bilimezin
Dünyada ben hõd anı var dimezin
- 1861 Düşmanum çün bellü kişi olmadı
Eyle dut kim dünyaya hõd gelmedi
- 1862 Gaybet-ile ne etini yiyeyim
Bilmedüğüm kişiye ne diyeyim
- 1863 Şarlunufi çün gussasında olmazuz
Şarda kimse var mı yok mı bilmezüz
- 1864 Biz cihânda bilineni bilürüz
Anuñ-ıçun şarlu terkin kıluruz
- 1865 Sen cihân serverlerin kılğıl temiz
Yohsa şar da'vâsuz olmaz iy 'azîz
- 1866 Çün becid şar kaygısında olmazuz
Şar tolu halk u birisin bilmezüz

- 1853 Vücut şeytandır, işve de onun oyunu ve hilesidir; insan candır ten de iblistir.
- 1854 Seçkinler, "halk bir şey bilmez"; halk da "âlimler bildikleri ile amel etmez" derler.
- 1855 Her biri, "varsa yalnız ben varım; bu bölgede benden başka kimse yoktur" der.
- 1856 Hasım bizi düşman görüyor; fakat biz ona o göz ile bakmayız.
- 1857 Biz, "onu dünyada var saymayız, o şeker de olsa, gül ile yemeyiz."
- 1858 Biz kimseye düşmanlık beslemediğimiz gibi, düşmanımızın kim olduğunu da bilmeyiz.
- 1859 Çünkü dünyada insanların ne oldukları bilinmez, yalnızca onlar, zerre gibi güneşte görünürler.
- 1860 Düşmanımın kim olduğunu bilmem ve dünyada da düşmanım var demem.
- 1861 Benim düşmanım belli birisi değildir; sen dünyaya öyle birisinin gelmediğini farz et.
- 1862 Gıybet edip, ardından hoşuna gitmeyeceği şekilde konuşmam, o kişinin etini yemem ve bilmediğim kimse hakkında söz söylemem.
- 1863 Şehirlinin ve şerlinin tasasında değiliz ve biz şehirde bir kimsenin var veya yok olduğunu da bilmeyiz.
- 1864 Biz dünyada ne biliniyorsa onu bildiğimiz için şehirdekileri ve şerlileri bir tarafa bıraktık.
- 1865 Ey sevgili kişi! Sen dünyadaki önderleri arayıp bul, değilse şehir çekişmesiz ve davasız olur mu?
- 1866 Biz ısrarla şehrin kaygısına düşmeyiz; şehir insanlarla dolmuştur, biz ise hiç birini bilmiyoruz.

- 1867 Niçe kim 'âlemde fikret kıluruz
Şarda Gülşehrî adını bilürüz
- 1868 Ol birez ili dutar-ısa revâ
Yohsa cüz sîmurga değmez bir hevâ
- 1869 Zîra bu ilde kim aslanlar azar
Degme köyde yüz senûñ gibi gezer
- 1870 Biz ne ilûñi bilürüz ne seni
Taşdur ikiyüzlüñüñ yüzi göñi

SU'ÂL KERDEN-İ SÂYL-İ DİĞER
EZ HÜDHÜD DER BEYÂN-I ÂN Kİ
TAHKİK ÇİST VE TAKLİD ÇİST
KUDÂMEST

- 1871 Biri eydür i'tikâdum var dürüst
Hak yolında degülem dinde süst
- 1872 Ne ki başa Tañrı'dan söylediler
Yâ Resûl'ından beyân eylediler
- 1873 Kamusına ben inandum cân bigi
Küfri hergiz sanmadum îmân gibi
- 1874 Tañrı emrin yirine getürürem
Emr-ile her bir işi bitürürem
- 1875 Emr-i ma'rûfı vü nehy-i münkeri
Bekledüm şöyle ki bir kân gevheri
- 1876 Şer' hükmin bekledüm bir cân gibi
Derdümi terk itmedüm dermân gibi
- 1877 Kamu kişi kavlına inanuram
Dükelini kendü gibi sanuram
- 1878 Eydürem kimse nite egrî ola
Ergiyi vü togruyı Tañrı bile

- 1867 Biz dünyada düşünürüz; şehirde de yalnız Gülşehrî'nin adını biliriz.
- 1868 Bu ili tutarsa o tutabilir; değilse bu heva ve istekler azıcık da olsa bizi simurga iletmez.
- 1869 Aslanların azıp yoldan çıktığı bu yerin her bir köyünde senin gibi yüzlercesi gezmektedir.
- 1870 Biz ne seni, ne de hangi yerden olduğunu biliriz; ikiyüzlü mürâyî insanın yüzünün derisi taşır, vursan kızarmaz.

BİR BAŞKA KUŞUN HÜTHÜTE TAHKİKİN
VE TAKLİDİN NE DEMEK VE NASIL
OLDUĞUNUN AÇIKLAMASINI SORMASI

- 1871 Birisi, "hak yolunda benim inancım sağlamdır, sonra ben dinin emirlerine de sıkı sıkıya bağlıyım" der.
- 1872 Tanrı'dan bana ne söylemişler ve peygamberinden ne anlatmışlarsa,
- 1873 ben hepsine candan inandım ve asla küfrü iman gibi bilmedim.
- 1874 Ben Allah'ın emrini yerine getirir ve emir ile de ne iş varsa yapar sonlandırırım.
- 1875 Dinde yapılması gerekenleri, yasaklananları her ne emir var ise hepsini hazineye bakar gibi beklemekteyim.
- 1876 Ben İslâmiyet'in hükmünü canım gibi tutup gözettim, derdimi de derman gibi terk etmedim.
- 1877 Her insanın söylediğine inanır ve hepsini kendim gibi bilirim.
- 1878 "İnsan niçin eğri olsun, eğriyi ve doğruyu bilen Tanrı'dır" derim.

- 1879 Kamu halka var bizüm ikrârumuz
Kimsenün hâline yok inkârumuz
- 1880 Biz dükeli halkı sanuruz eyü
Yavuz olur-ısa kendüye kayu
- 1881 İ'tikâdumı dürüst eylemişem
Hakka vü nâ-hakka süst eylemişem
- 1882 Tañrı'nun farzın getürdüm yirine
Sünnetin Paygamberün kıldum yine
- 1883 Sıdk-ıla on altı kez hacc itmişem
Ka'be şehrinden Minâ'ya gitmişem
- 1884 Mâlumun virdüm zekâtın ehline
Müşkil işlerün yapışdum sehline
- 1885 Çünkü Şa'bân ayı eyledi hu'uc
Kamu endâmum-ıla dutdum oruç
- 1886 Bid'ata hiç iltifât eylemedüm
Kasd-ıla hergiz yalan söylemedüm
- 1887 Uymadum bâtin-ıla her dehiye
İ'tikâdı bağladum Gülşehri'ye
- 1888 İ'tikâd assı kıla mı kişiye
Kim anuñ ılduzı anda işiye

CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD
ÂN SÂ'İL-RÂ NİZ

- 1889 Hüdhüd eydür i'tikâd assı k'la
Âdemîye anda vü ecrin bile
- 1890 Her kimün kim i'tikâdı yok-durur
Tâ'atı az u günâhı çok-durur
- 1891 Mu'tekid bürhân-ıla olur-ısañ
Hüccet-ile her sözi bilür-iseñ

- 1879 Bizim bütün halka güvenimiz vardır, ve biz kimsenin hâlini inkâr etmeyiz.
- 1880 Biz bütün insanları iyi biliriz, kötü olanın ise kaygısı ve zararı kendinedir.
- 1881 Ben inancımı sağlam eylemişim; doğru ve yanlış ne olursa olsun dönüp bakmam, bu beni ilgilendirmez
- 1882 Tanrı'nın farz olarak emr ettiklerini yerine getirdiğim gibi, peygamberin de sünnetini eda ettim.
- 1883 Riyasız on altı defa hacca gitmiş ve Ka'be'den Minâ'ya varmışım.
- 1884 Malımın zekatını ehil kimselere verdiğim gibi, zor işlerin de kolay olması için çalıştım.
- 1885 Şaban ayı gelince, bu ayı bütün oruçla geçirdim ve her bir azama oruç tutturdum.
- 1886 İslâmiyet'in içinde olmayan, sonradan dinde uydurulmuş şeylere değer vermediğim gibi, bile bile de yalan söylemedim.
- 1887 Batın ile her âhireti inkâr edene uymadım ve itikadımı Gülşehri'ye bağladım.
- 1888 Doğru inanç insana fayda kılarsa, onun yıldızı orada devamlı parlar.

HÜTHÜTÜN O SORU SORAN
KUŞA DA CEVAP VERMESİ

- 1889 Hüthüt itikat, inanç öteki dünyada fayda verir ve insan karşılığını görür.
- 1890 Kimin inancı yoksa, onun ibadeti az ve günahı da çoktur.
- 1891 Delil ile sağlam inanır ve her sözü aslı ile bilersen;

- 1892 İ'tikâduñı kişi egemeye
Seni hakdan bâtila çekemeye
- 1893 Yohsa taklîd-ile inanur-ısan
Sâni'i sen bildüğün sanur-ısañ
- 1894 Hücce tiyle dehri seni aldaya
Sâni' ol sen sanduğün degül diye
- 1895 Sen cevâbın virimeseyin anuñ
Zira bürhân-ıla bilmedi canuñ
- 1896 İ'tikâduñ döne vü kalmaya üz
Zira imânda mukallidsin henüz
- 1897 İlla çün bürhân-ıla añlayasın
Mantıkınuñ hüccetin tañlayasın
- 1898 Eydesin masnû'a bir sâni' gerek
Zira her mecmû'a bir câmi' gerek
- 1899 Sâni' olmaz-ısa bu masnû'a pes
Kendüye sâni' ola iy hiç kes
- 1900 Nesne kendü sâni'i nite ola
Yâ bu söz 'akla kaçan togru gele
- 1901 Sâni' ü masnû' bir nesne kaçan
Ola iy 'aklı hevâsından seçen
- 1902 Bir-durur Sâni' kim anuñ misli yok
Ol yaratduğı cihânda sun'ı çok
- 1903 Zâti-y-ıla vâcib oldur iy 'azîz
Kim virür her türlü halka bir temiz
- 1904 Halk çokdur ol yalûñuz bir-durur
Biri çok sanan kişi kâfir-durur
- 1905 Döriden vâcib-durur zâti-y-ıla
Döriyen mümkindür âlâti-y-ıla

- 1892 inancını başkaları bozup, seni doğrudan yanlışa çekip götürmez.
- 1893 Eğer taklit ile inanır ve yaratana kendi bildiğin gibi sanırsan,
- 1894 o ahirete inanmayan bilgili kâfir, *yaratana senin bildiğin gibi değil* diye tanık göstererek seni aldatır.
- 1895 Tanrı'yı delil ile canın bilmediği için sen onun cevabını veremezsin.
- 1896 Çünkü imanda, annen babandan öğrendiğin gibi kalıp, mukallit olduğun için inancın sarsılır ve doğru inancı kayıp edersin.
- 1897 Yalnızca tanıkla, delille anlar, akılla sana hüccet gösteren dehrinin fikrini çürütürsün.
- 1898 Her toplanana bir toplayan olduğu gibi, ona *her yaratılanın bir yaratıcısı vardır* dersin.
- 1899 Sonra, yaratıcı olmazsa bu yaratılanlar ey zavallı, ay âciz! Kendini yaratabilir mi?
- 1900 Varlık kendini yaratabilir mi ve bu sözü akıl doğru kabul eder mi?
- 1901 Ey akıl, isteklerinden seçip ayıran! Yaratana ve yaratılan nasıl bir varlık olabilir?
- 1902 Yaratana birdir ve onun benzeri yoktur; fakat yarattığı varlıkların cihanda pek çok benzeri vardır.
- 1903 Ey değerli kişi! O, vâcibü'l-vücûd, yani muhakkak var olması gereken, her bir şeyin yaratılmada ihtiyaç duyduğu varlıktır. Ve o her türlü varlığa bir özellik vermiştir.
- 1904 Yaratılanlar çoktur, yalnız o birdir; biri çok bilen kişi ise kâfirdir.
- 1905 O varlığı ile türeten, yaratana; her bir şeyin yaratılmada muhtaç olduğu zattır; yaratılan ise yaratana sebeplere bağlı olarak türettiği varlıklardır.

- 1906 Vâcib oldur kim hemîşe olısar
Dâyimâ var-ıdı vü hem kalısar
- 1907 Mümkin ol kim gâh ola gâh olmaya
Gâh kala 'âlemde vü gâh kalmaya
- 1908 Nesneyi ol dâyim olan yarada
Gâh olan gâh olmayan ne dörîde
- 1909 Gâh olan gâh olmayanı aradan
Girü ol dâyim olandur yaradan
- 1910 Nakle 'aklı eyilegil her sözde yâr
Mu'takid bürhân-ıla ol zînhâr
- 1911 Sen muhakkik ol ki rengün solmaya
Kim mukallidler Müsülmâr. olmaya
- 1912 Degme dîkûn ileyine bir çanak
Koma görgil kim ne var içinde bak
- 1913 Her misi 'âlemde altın sanmagıl
Degme taşı dürr-i meknûn sanmagıl
- 1914 Kapıda oturur-ısañ kim gele
H'ôca ol ev iki kapulu ola
- 1915 İ'tikâdum var diyü aldanmagıl
Degme bir divi Süleymân sanmagıl
- 1916 Sun'a sâni' dimegil dehrî gioi
Hâlık'uhn aña Gülşehrî gibi
- 1917 Kim Süleymân'a selâm eyleyesin
Mantuku't-tayr'ı tamâm eyleyesin
- 1918 Çok Süleymân sanduguñ bır mür ola
Bilmedügüñe irâdet kûr ola
- 1919 Çok kerâmetler cihânda rîv-idi
Ança Âsaf adlu kim bir div-idi

- 1906 Vâcibü'l-vücûd olan Allah hep var olan ve var olacak Tanrı'dır. O ezelde var idi, bâkı kalacak da odur.
- 1907 Mümkin diye bazen olan, bazen olmayan kısaca yaratılanlardır; bunlar âlemde bazen kalırlar, bazen de kalmazlar.
- 1908 Varlıkları, o devamlı ve ölümsüz olan yaratır; kimi zaman olup, kimi zaman olmayan ölümlü ne türetip ne yaratabilir?
- 1909 Kah olan kah olmayan varlıkları, tekrar yaratan o bâkı kalan Tanrı'dır.
- 1910 Nakle, verilen doğru haberlere her sözde akli arkadaş yap ve sen, hep delil ile inan.
- 1911 Hep güçlü olmayı istersen dâimâ araştı, mukallitlerin yakinen Müslümân olmaları zordur.
- 1912 Her itiraz edenin, her horozun önüne bir çanak koma; önce o tabağın içinde ne olduğuna bir bak.
- 1913 Dünyada her bakırın altın sanma; her taşı da inci dizisi olarak görme.
- 1914 Kapıda oturursan kimse gelmez; sen hoca ol, ilim öğret; o zaman ev iki kapılı olur.
- 1915 İnancım var diye güvenme, her şeytanı da Süleyman sanma.
- 1916 Peygambere inanmayan ve âhireti inkâr eden gibi yaratılmışa yaratan deme ve Gülşehrî gibi yaratanın kim olduğunu anla.
- 1917 Sen Süleyman'a selâm söyle ve *Mantuku't-tayr*'ı yazıp bitir.
- 1918 Nice nice Süleyman sandıkların bir karıncayı değmez; kişinin bilmediği kimseye itimat etmesi körü körtüne bir iştir.
- 1919 Keramet gibi görünen nice şeyler bekarsın istidrâc olur; Asaf adını alan çok kimse de şeytan kesilir.

- 1920 Ol hakîm-ile bilûn ol gözsüzü
Añlañuz kim niçe açıldı gözi

MESEL ÂVERDEN-İ HÜDHÜD
BER-HÖD DÂSTÂN-I NÂ-BİNÂ-YI
MÂDER-ZÂD

- 1921 Çün biz añavuz ulu Tañrı adın
Siz ta'âlallah diñüz key ulu adın
1922 Biz dürüd eyleyiçek her bir ere
Siz tahiyyât irürün Peygamber'e
1923 Eylük ide ögüdümüz işiden
Hiç yavuzluk bulmaya eylük iden
1924 Eyü diyen kişiler ögüt vire
Eyü devletlüler ögüde gire
1925 Niçe kim az olısar va'z işiden
Çok olısar şarda va'zlık iden
1926 Çünki va'iz pendini diñleyesin
Yazugum çokdur diyüp inleyesin
1927 Bir iki gözün yaşını sıkasın
Çünkü vâ'iz meclisinden çıkasın
1928 Girü kendü işüne başlasın
Dahı çogırak yazuk işleyesin
1929 Kimse yok kim vâ'iz ögüdir, dutar
Yohsa konşı ölümü vâ'iz yiter
1930 Benüm işüm senün-ile söz-ile
Ol hakîm işidür ol gözsüz-ile
1931 Kim meger bir anadan bir nâmdâr
İki gözsüz dogmış-ıdı dil-fığâr

- 1920 O körü, hikmet sahipleri ile görürseniz, onun gözünün açıldığını anlarsınız.

HÜTHÜTÜN DOĞUŞTAN KÖR BİRİNİN
HİKÂYESİNİ TEMSİL OLARAK ANLATMASI

- 1921 Önce ulu Tanrı'nın adını analım da, siz o ulu adı anmakla "Allah yüceltsin" deyiniz.
1922 Biz her bir kişiye duâ ederken, siz de peygambere hayır duâlar, salât ve selâmlar gönderiniz.
1923 Bizim ögüdümüzü dinleyen iyilik etsin; zaten iyilik edenler kötülüklerle karşılaşmazlar.
1924 İyi düşünen, tatlı dilli, hayır söyleyen kimseler ögüt verebilir. Ögüde yeltenenler de bahtlı kutlu kimselerdir
1925 Şehirde vaaz eden ne kadar çok olsa da; gerçek vaaz edip, halkı iyiliğe çağıranların sayısı azdır.
1926 Sen vaizin nasihatini dinlediğin zaman kendine gelip; *günahım ne kadar da çok* diye inleyip ağlamalısın.
1927 Bir iki göz yaşı döktükten sonra, vaiz meclisinden çıkıp gidersin.
1928 Tekrar kendi işine başlayıp, daha çok günah işlersin.
1929 Vaizin ögüdünü tutacak kimse de kalmadı; artık ögüt olarak komşunun ölümü yeter de artar bile.
1930 Benim işim seni söz ile yola getirmek, söz ile düzeltmektir; körün işi ise göz hekimi ile olacaktır.
1931 Bir zamanlar bir anadan iki gözü kör, gönlü yaralı fakat ünlü bir kişi doğmuştu.

- 1932 Hiç rengün şeklini bilmez-idi
Dise dahı aña fehm olmaz-ıdı
- 1933 Gönli içinde becid aglar-ıdı
Degme rengün sûretin bağlar-ıdı
- 1934 Sarı kızıl sûreti böyle ola
Dir-ıdı vü gök yeşil eyle ola
- 1935 Ak karanuñ sûretin hem bi-gümân
Bağlar-ıdı göñli içinde revân
- 1936 Yog-ıdı şek hergiz öginde bile
Kim kızıl ak rengi ayruksı ola
- 1937 Erdi bir kehhâl-ı hâzık otı çok
Gördi gözsüzü kim iki gözi yok
- 1938 Eydür iy gözsüz gözüñ gel açayım
Oduñ üstine sovk su saçayım
- 1939 Kim ögüñde bigi kılasın taieb
Kim bu taşragıya beñzer mi ‘aceb
- 1940 Gözsüz eydür gözümi açsa-y-ıduñ
Odumuñ üstine su saçsa-y-ıduñ
- 1941 Kim bu göñlümdekiyi göre-y-idüm
Nem varın kamu saña vire-y-idüm
- 1942 Dünya varlığı göz-ile aflanur
Gözsüz işi yidilüben taflanur
- 1943 Türe gözsüzlükden oldı baña hâl
Göz gerek baña gerekmez n;ülk ü mâl
- 1944 Degme rengün çok işitdüm zikrini
Eyledüm göñlümde şekl ü fikrini
- 1945 Hiç rengün sûretin çün görmedüm
Sûretinüñ fikrini terk urmadum

- 1932 O hiçbir rengi tanıyıp bilmediği gibi; kendisine söylense de anlamaz idi.
- 1933 Gönünde sürekli ağlar ve her bir rengin nasıl ve ne şekilde olduğunu;
- 1934 “sarı ve kızılın görünüşü bunun gibi; mavi ve yeşil de onlara benzer” derdi.
- 1935 Ak ve kara renkleri de gönünde bu şekilde bilir ve şüphe etmezdi.
- 1936 Kızıl ve ak renklerinin başka başka olduğuna dair aklında bir şüpheyeye de yer vermezdi.
- 1937 Sonunda ehliyetli ilacı çok bir göz doktoru geldi ve iki gözü de kör olan bu kimseyi gördü.
- 1938 Sonra; “ey gözsüz, gel gözünü açayım da, derdinin çaresine bakayım.
- 1939 Sen her şeyi aklındaki gibi sanırsın, gel bir görmeye başla da, dışarıdaki varlıklar acaba senin düşündüğün gibi mi olacak.” der.
- 1940 Kör, “gözümü açıp ateşimin üstüne su serpip derdime derman olsaydın,
- 1941 gönlümde istediğim gibi görüp, neyim varsa hepsini sana verse idim.
- 1942 Dünyanın varlığı göz sayesinde görülüp anlaşılır; gözü görmeyenin işi elinden tutularak çekilmek olduğu gibi, şaşkınlıktır.
- 1943 Karanlık körlük yüzündendir; ancak bana mal mülk gerekmez, göz lâzım.
- 1944 Her bir rengin adını çok işittim, hatta şeklini ve fikrini de düşünerek gönlümde bağladım.
- 1945 Hiçbir rengin kendini görmedim, ancak şeklinin düşüncesini de bırakmış değilim.

- 1946 Gözüm aç kim degme rengün sorayım
Adını vü sûretini göreyim
- 1947 Kim muvâfık mı benüm endişeme
Yonılır mı bu girihler pişeme
- 1948 Vardı ol göz açıcı göz açmaga
Yidi ev yaptı göze ot saçmaga
- 1949 Ev birbirinün içinde durak
Altısından evvel ev karañırak
- 1950 Evlerün yidinçisi taşra olur
Ayduñ u kızıl yeşil nakşı tolur
- 1951 Yazlu dıvarında nakşı yakşı çok
Olmaya bir reng kim ol evde yok
- 1952 Gözsüzü karañu ive givirür
Bir mum ileyinde hoş yanadurur
- 1953 Gözin açar yidi gün tımâr ider
Andan ol evden ikinçiye gider
- 1954 Degme evde yidi gün otın saçar
Andan ol taşra yidinçiye gider
- 1955 Gözsüz ol yidinçi evde çün durur
Gözi açılmış olur bakar görür
- 1956 Ol evi kim yavlak aydın u ulu
Kamu dürlü reng ü nakş-ıla tolu
- 1957 Eydür iy üstâd bu nakş u niğâr
Ne-durur bu evde yazlu şâhvâr
- 1958 Eydür ol kızıl yeşil ak u sarı
Kim işitmiş olasın çok ilerü
- 1959 Yazlu bu eyvândağı anlar-durur
Ne kim işitdün-ise bunlar-durur

- 1946 Gözümü aç da, her bir rengin adını sorup aslını da göreyim.
- 1947 Acaba benim düşündüğüme uyur. mu; hatta bu düğümler, bu pürüzler benim yaptıklarımla ortadan kalkar mı?" dedi.
- 1948 O göz tabibi göz açmaya gitti ve gözü tedavi edip ilaç vermek için yedi ev yaptı.
- 1949 Her ev birbirinin içinde yapılmıştı ve altıncı evden öncekiler karanlıktı.
- 1950 Evlerin yedincisi dışarıdadır; burası aydınlık olup, kızıl yeşil renklerle ve çeşitli işlemlerle doludur.
- 1951 Duvarındaki yazılar nakışlar çok güzeldir; burada bulunmayan ne bir renk ne bir nakış vardır.
- 1952 Tabip körü alıp karanlık eve koyar ve önünde bir mum yakar.
- 1953 Gözünü açar ve yedi gün tedavi eder, sonra alıp ikinci eve getirir.
- 1954 Her bir odada yedi gün ilaç yapıp tedaviye devam eder, en sonunda da dışarıdaki yedinci eve getirir.
- 1955 Kör o yedinci evde kaldığı zaman, gözü açılmıştır; artık bakıp görür.
- 1956 Çok aydınlık ve büyük olan o ev; çeşit çeşit renkler ve nakışlarla doludur.
- 1957 Sonra; "Ey tabipler tabibi, ehil ve hazık doktor! Bu evde padişahlar için yapılmış gibi olan bu nakışlar bu güzellikler nedir?" der.
- 1958 Tabip cevap olarak; "o kızıl, yeşil, ak ve sarı, bunları önceden işitmiş olmalısın.
- 1959 İşte bu yüce tavandaki yazılı olanlar da şimdiye kadar işittiklerin ve sana söylenenlerdir.

- 1960 Şoldur ak şoldur kızıl şoldur yeşil
Şunu gök aıla ve şunu sarı bil
- 1961 Gözsüz eydür benüm agum kızılım
Kim öğümde dutar-ıdum iy ulum
- 1962 Beñzemez bu ak-ıla bu kızıla
Yeşilüm hiç beñzemez bu yeşile
- 1963 Akı hem bunun gibi sanmaz-ıdum
Karaya hem böyle inanmaz-ıdum
- 1964 Azrakı ayruksarak sanur-ıdum
‘Üdiya ayruksı inanur-ıdum
- 1965 Gönlümün içinde rengüm çok-durur
İlla birisi bu evde yok-durur
- 1966 Her ne şekli kim gönlüde bağladum
Görmedüğüm için anı agladum
- 1967 Çünkü gördüm yavlak ırak-ıd ol
Sandugumdan bunça biñ ferseng yol
- 1968 Senün ag u kızılun eyvâdadur
Bilmezem kim benüm agum kandadır
- 1969 Bu-y-ısa kızıl bes ol kızıl kanı
Bu yeşil-ise pes ol yeşil kanı
- 1970 Kamu rengün süretin gördüm ‘ayân
Gönlüm içinde benüm rengüm hemân
- 1971 Benüm akumdan delim ayruk bu ak
Ol kızıldan bu kızıl yavlak ırak
- 1972 Niçe kim beñzedürem kılup kabûl
Gördüğüm gönlümdeki gibi degül
- 1973 Ol hakîm eydür hakikatdan mecâz
Çok ırak düşmiş-durur iy ser-firâz

- 1960 Şu ak, şu kızıl, şu yeşildir; şuna mavi, ötekine de sarı derler, bunları iyi bil” der.
- 1961 Gözsüz, “Ey yüce kişi! Benim aklımda tuttuğum ak ve kızıl bildiklerim;
- 1962 ne bu ak renge, ne bu kızıla benzer. Yeşil bildiğimin ise bu yeşille hiç ilgisi yoktur.
- 1963 Ak rengi böyle bunun gibi bilmez, kara rengi de bu şekilde sanmazdım.
- 1964 Maviyi daha başka sanır, sarıyı da başka başka anlardım.
- 1965 Gönlümde pek çok renkler var, fakat hiçbiri bu evde görünmez.
- 1966 Ben gönlümde yer verdiğim bütün şekil ve renkleri görmediğim için ağlamıştım.
- 1967 Gördüğüm ise çok uzakta idi, hatta oraya varmak için tahminimden bin fersah gitmek gerekirdi.
- 1968 Senin ak ve kızıl renklerin tavana ve duvarlara işlenmiştir, benimkinin nerede olduğunu bilmiyorum.
- 1969 Eğer kızıl renk bu ise peki, bendeki nerede; bu yeşil ise, peki o yeşil hani?
- 1970 Bütün renklerin kendilerini apaçık gördüm, fakat bunlar gönlümde tuttuğum renkler değil.
- 1971 Bu ak benim ak rengimden farklı; c kızıl renk de bu kızıl renkten uzak.
- 1972 Kabul edip benzettiğim her bir rengin, gönlümde yer verdiğim renkler gibi olmadığını gördüm.
- 1973 Bu defa doktor, “Ey itiraz eden kişi, gerçekte bu mecaz bu yalan, hakikatten çok uzaktır.

- 1974 Her ne kim işidesin ya sorasın
Andan ayruksı ola çün göresin
- 1975 Degme baş içinde bir sevdâ durur
Kimse bilmez kim hakikat ne-durur
- 1976 Degme kişi bir yola der-mânedür
Kim bilür kim maslahatlar kandaður
- 1977 Her yola bir yol dahı oldu 'adû
Kamu yolda eylûk olmışdur eyü
- 1978 Çün yoluñı bilmedüñ kim ne-y-imış
Eylûk it kim kamu yolda key-imış
- 1979 Cânuñ ol gözsüz-durur iy nâmdâr
'Akluñ ol hâzık hakîm-i rûzgâr
- 1980 Ol karañu ev 'ademdür bi-gümân
Ol ikinci ev ata sulbı hemân
- 1981 Ana karnını üçinçi ev kıl
Tıfl hâlini dahı dördinçi bil
- 1982 Ol beşinçi ev yigitlik yoludur
Ol kim altınçı kocalık hâlidür
- 1983 Ol yidinçi ev ölümdeñ soñra hoş
Âhiretdür kim ileyüñdedür uş
- 1984 Âhiret kasrına çün kim varasın
Ne ki göñlüñdedür anı göresin
- 1985 Ne ki merhem sanduñ anda dâg ola
Ne ki kara gördüñ anda ag ola
- 1986 Bunçaları bunda ulu sorasın
Anda kamudan kiçirek göresin
- 1987 Bunçaları bunda kiçi sanasın
Anda ululuğına inanasın

- 1974 Artık işittiğin ve sorduğun bütün şeylerden, gördüklerinin farklı farklı olduğunu bilmelisin.
- 1975 Her başta bir sevdâ vardır; fakat hakikatin ne olduğunu kimse bilmez.
- 1976 Bakarsın birisi bir yolda âciz ve zavallı, muhtaç kalmıştır; onun ihtiyaçlarının nerede olduğunu kimse bilmez.
- 1977 Her gidişe bir başka gidiş aykırı olabilir, ancak bütün seferlerde doğruluk ve iyilik önem kazanmış beğenilmiştir.
- 1978 Sen gideceğin yolun ne olduğunu bilmedin; bütün yollarda yaptığın iyilikler karşına çıkar.
- 1979 Ey şanlı şöhretli kişi! Senin canın kördür, aklın ise devrin en becerikli ve ehliyetli doktorudur.
- 1980 O karanlık ev, şüphesiz yokluk ülkesidir; ikinci ev ise babanın belidir.
- 1981 Annenin karnı ise üçüncü evdir; çocukluk zamanını ise dördüncü bil.
- 1982 O beşinci ev gençlik vaktidir, altıncı ev ise ihtiyarlık hâli olur.
- 1983 O yedinci ev ölümden sonraki, sonsuz karşına çıkacak olan ahiret hayatıdır.
- 1984 Sen ahiretin köşküne vardığın zaman, gönlünden ne geçerse hepsini görürsün.
- 1985 Burada merhem olarak bildiklerin orada yara olduğu gibi; kara gördüğün her bir şey de ak olacaktır.
- 1986 Burada ulu büyük bildiğin pek çok kimseleri, orada herkesten küçük göreceksin.
- 1987 Bu dünyada küçük sandığın nice kişilerin orada büyük olduklarını anlayacaksın.

- 1988 Niçe begler anda kul gibi ola
Niçe kullar anda sultânlık bula
- 1989 İy niçe 'âmî kim anda hâs ola
İy niçe 'âlimin ki bî-ihlâs ola
- 1990 Bundagı ulu riyâdan toludu
Ulu ol-durur kim anda uluđur
- 1991 Bunçalar kim eydeler biz 'âkılu
Olmayalar anda 'aklı içinde uz
- 1992 Bunçalar kendüzin uçmaklık sana
Anda tamuda teni oda yana
- 1993 Bunçalar ben tamulıgam diyeler
Anda anı uçmak ehli sayalar
- 1994 Bunça kişı da'vi 'âşıklık kıta
Anda kamu da'vası yalan ola
- 1995 Niçe kişı ben Müsülmânım diye
Anı Hak anda gavurlardan saya
- 1996 Niçe şeyh ol arada yoldan kala
Menzilet anda müridinüñ ola
- 1997 Bunça âhîlar riyâyî bulına
Terbiye anda hudâyî bulına
- 1998 Bunça işi Hakk-ıçun işler kişı
Kim yüzine urılısar ol işi
- 1999 Şimdi uyırsın kaçan uyanasın
Öldügüñden uykudan uyanasın
- 2000 İrte olsun kim göresin iy hoca
Kim karañuda kimi kuçduñ gice
- 2001 Toz açılsun kim göre yolu bilen
Kim eşeklü mi ya atlu mı gelen

- 1988 Pek çok beyler orada köle olacak; nice köleler de padişahlık bulacaklar.
- 1989 Aşağılanan, halktan olan pek çok kirase orada seçilmişlerden olduğu gibi; pek çok bilginin de samimi olmadığı ortaya çıkacak.
- 1990 İşte dünyada büyük görünenler riya, iki yüzlülükle hallenmişlerdir, asıl ulu ve yüce kimseler orada ulu olanlardır.
- 1991 Burada, "Biz akıllıyız, bizden akıllı kim var?" diyenlerin, orada akıl meselesinde ehil olmadıkları anlaşılacak.
- 1992 Pek çok kişı bu dünyada kendini cennetlik sanır; fakat orada cehenneme düşüp yanar.
- 1993 Pek çokları "Ben cehennemliğim." diyerek kendilerinin cehenneme gideceğini sanırlar, fakat oraya varınca onları cennetlik sayarlar.
- 1994 Çokları âşıklık iddiasında bulunur, oraya varınca davaları yalan olup, boşa çıkar.
- 1995 Nice kişiler, "Biz Müslümanız, Mahammed'in selâm onun üzerine olsun, getirdiklerine inandık." derler; fakat Allah orada onları kâfirler tarafına koyar.
- 1996 Pek çok din ulusu görünen öteki dünyada yoldan geri kalır; menzile ulaşan ise müridi, öğrencisi olur.
- 1997 Yine ahilerin pek çoğu iki yüzlü olarak ayrılır; oradaki terbiye Hakk'a ait olanlarda bulunur.
- 1998 İnsanların nice işleri Allah için işledikleri sanılır; orada bu işleri yüzlerine çarpılır.
- 1999 Şimdi uyursan ne zaman uyanacaksın, bu uyanışın artık öldükten sonra olur.
- 2000 Ey hoca! Sabah olduğu zaman gece karanlıkta kucağına kimi aldığını görürsün.
- 2001 Yolun tozu dumanı gitsin de yolu bilen kişı gelenlerin eşekli mi yoksa atlı mı olduğunu bir görsün.

- 2002 Eylük it yâra ki her yolda kişi
Eylüğinden yig bilinmeye işi
- 2003 Çok kişi üzdi kopuznuñ kılın
Söylemedi kimse Güllşehri dilin
- 2004 Eyle datlu dökdi azğından sözi
Kim dilini yiyüyazdı kendüzi
- 2005 Şâd ol iy her dâsitânı sâz iden
Dükedüben bir dahı âgâz iden

**SU'ÂL KERDEN-İ SÂ'İL-İ DİĞER
EZ HÜDHÜD DER 'İLM**

- 2006 Birisi eydür ki 'ilmüm çok-durur
Olmaya bir fen ki bende yok-durur
- 2007 Dünya işin 'ilm-ile tañlamışam
Hadd ü resmin her sözün añlamışam
- 2008 Her fenün irişmişem tahkıkına
Kim tasavvurdan gidem tasdikına
- 2009 Kim kılur-ısa lugat ta'rifini
Benden öğrenmek gerek tasrifini
- 2010 Nahv-ıla i'râbı yavlak kıluram
Ref' ü nasb u cerr ü cezmi bilürüm
- 2011 Hikmeti vü hey'eti vü mantıkı
Añladum yavlak u bildüm tahkiki
- 2012 Ben Mecesti 'ilmini çün söylerem
Hendese 'ilminde eşkâl eylerem
- 2013 Çün mürâyâ 'ilmini şerh iderem
Cüst ilâhiden hilâfa giderem
- 2014 'İlmi çün iledürem ma'lûmuna
Lâzımı irürürem melzûmuna

- 2002 Dosta iyilik yap; her yolda insanların daima iyilikleri anılır ve onlar
öyle bilinirler.
- 2003 Nice kişiler kopuzlarının tellerini koparıp kırdılar, fakat onların hiç
biri Güllşehri gibi güzel söylemedi
- 2004 Onun ağzından öyle tatlı sözler döküldü ve kendi bile az kalsın dilini
yutacaktı.
- 2005 Ey her hikâyeyi en güzel şekilde anlatan; bitirince yeniden kıssalar
söylemeye başlayan Güllşehri, sen hep neşe ve sevinç içinde ol.

**BİR BAŞKA KUŞUN HÜTHÜTE İLİM
HAKKINDA SORU SORMASI**

- 2006 Birisi "Benim bilgim pek çok, hatta benim bilmediğim hiçbir ilim
yok." diye söyler.
- 2007 Dünya işini ilim ile acayip bulduğum gibi, her bir sözün sınırını ve
usulünü de anladım.
- 2008 Her ilmin hakikatine ulaşip, görünüşünden, hayalinden gerçeğine
kadar doğru şekilde sağlayıp bildim.
- 2009 Dillerdeki kelimelerin bilinmesini kim isterse, onların çekimlerini ve
dilbilgisindeki durumlarını benden öğrenmeli.
- 2010 Cümle bilgisini, harekeleyip seslendirmeyi, hatta üstün; cezm, tutma,
çekme ve yerine koymayı da gayet iyi bilirim.
- 2011 Hikmeti, astronomiyi, mantıkı anladım ve hepsini araştırarak çok iyi
öğrenip bildim.
- 2012 Ben Batlamyus geometrisinden anlayıp bildiğim ve söz ettiğim gibi,
geometri biliminde de şekiller getirir plânlar çizerim.
- 2013 Kıyafet ve rüya biliminde açıklamalarda bulunur, arama ile ilâhi
tarafından bazen tersine de giderim.
- 2014 Bilimi bilmiş olması gerekene ulaştırdığım gibi, lâzım olanı da
gerekli olana iletirim.

- 2015 'İlletüñ aňladuram ma'lûlını
Fâ'ilüñ gösterürem mef'ûlını
- 2016 Göklerüñ pergâlini cedvel kılam
Kim nücümüñ müşkilini hal kılam
- 2017 Ben ki İklîdis'de yavlak mēhirem
Kim tabî'iyile o tıbda kâdirem
- 2018 Tahta remliyle cihâmı bî-hicâb
Arpa arpa eyledüm yüz kez hisâb
- 2019 Mümkinât ahvâlini key tañlaram
Mümteni'den vâcibi hód añlaram
- 2020 Müstedillem çün ki isti'mâl idem
Mâlikî mülkinden istidlâl idem
- 2021 Medresede bunça tahsîl eyledüm
'İllete yüz dürlü ta'lîl eyledüm
- 2022 Hem usûl-i dîn-ile ma'mûr-ıdum
Hem usûl-i fıkıh-ıla meşhûr-ıdum
- 2023 Ol müderris kim mu'id olan benim
Müstefîdine müfîd olan benim
- 2024 Degme bir 'ilmi ki ta'rif eyledüm
Bir risâle anda tasnif eyledüm
- 2025 Ben ruķûmı yazar-ısam defter
Dercini kıla 'Utârid yüz parâ
- 2026 Gökleri çün bahs idem ashâb-ıla
Yüz rasad bağlayam usturlâb-ıla
- 2027 Çün vücûduñ bilem istihsânını
Her delîlüñ getürem bürhânını
- 2028 Lafzı bilür va'izem i'lâl-ıla
Lafzı bilmez degülem i'mâl-ıla

- 2015 Fail vezninde gelen kelimelerin meful vezninde olanlarını göstermenin yanında illetli, özürlü kelimelerin de niçin böyle ma'lûl olduklarını anlatırım.
- 2016 Göklerin döñüşünü bir cetvele sığdırır; yıldızların güçlüklerini de çözerim.
- 2017 Mantıkî düzen içinde sıralanmış teoremleri, postulatları, ışıkla ilgili her türlü yansıma, kırılma gibi pek çok fizik ve geometrik meseleleri kısacası İklîdes'i bilip tatbik eden ben olduğum gibi; tabîi ve tıp bilgilerini bilen, en iyi şekilde anlatıp uygulayan da benim.
- 2018 Olup bitenleri, cihanın perdesini kaldırarak inceden inceye, kılı kırk yarıp, yüzlerce defa hesap ederek anlatıp haber veren de benim.
- 2019 Varlıkların oluş şekillerini iyiden iyiye araştırıp bilmenin yanında, var olması mümkün olmayandan, mutlaka var olması gerekeni de gayet iyi anlar bilirim.
- 2020 Kullanıp delillerle ispat edilmişleri gösterdiğim gibi, Malikî mezhebinde de hükümler çıkarmaktayım.
- 2021 Medresede nice yıllar ilim okudum; hatta dilbilgisinde, kelimelerin illetli hâllerinde yüzlerce sebep bulup gösterdim.
- 2022 Din usulünde, ehil olup donatıldığım gibi, fıkıh usulünde de en şöhretli ben idim.
- 2023 O bilgileri yetiştiren de benim, faydalanacak olana fayda veren de benim.
- 2024 Hangi ilmi söylemiş anlatmışsam; her birinde bir kitap yazıp ortaya koydum.
- 2025 Ben harfleri rakamları bir deftere yazmaya başlasam, yazı yazmakta hüner sahibi olan Utarit; elindeki hat tomarlarını parça parça eder.
- 2026 Arkadaşlar arasında göklerden söz etmeye başlasam, usturlap ile yüzlerce gözlemi yazıp ortaya koyarım.
- 2027 Varlıkların yaratılış sebeplerini güzelce bilip her bir belgenin delilini de getiririm.
- 2028 Sözü, kelimeyi illetli ve illetsiz şekilleri ile bilip konuşan, hatta öğüt veren biri olarak, söylediklerim ve bildiklerimle amel ederim.

- 2029 Niçe kim mescidde meclis eylerem
Tañrı vü peygamberinden söylerem
- 2030 Çün edebde hutbeler imlâ kılam
İsm ü fi'l ü harf-ile inşâ kılam
- 2031 Vezn-ile çün şi'ri taktî' eyleyem
San'atın tecnis ü tarsî' eyleyem
- 2032 Şimdi kim her 'ilmi añladum tamâm
Kalmadı bilmedüğüm fen ve's-selâm
- 2033 Benden işit her sözün takrîrini
Kim kılam her âyetün tefsîrini
- 2034 Çün ehâdisün beyânın kıluram
Ol ki Rabbânî-durur hem bilürem
- 2035 Çünki âyetden hadîs ihrâc idem
Fıkh ilmin anda istihrâc idem
- 2036 Vâcib ü farz u mubâh ü müstehab
Her biri benden kılur hükmin taleb
- 2037 Çün hakikatdan mecâzî añladum
Bu kamu nâz u niyâzı tânladum
- 2038 İhtisâr itdüm dekâyık 'ilmine
Kim meger irem hakâyık 'ilmine
- 2039 Yohsa nârnâcât-ıla çün tañlaram
Simiyâ vü kimiyâyı añlaram
- 2040 Benden oldı ister-iseñ hód' ayân
Dünyada 'ilm-i ma'ânî vü b-ıyân
- 2041 Çün ferâyız 'ilmini kıldum hisâb
Bildüm uht u ibn sehmin bî-hicâb
- 2042 Hâlmı bildüm eb ü ümmün girü
Ben hisâbını iletüdüm ilerü

- 2029 Çok zaman mescitte toplantı yapar, Tanrı ve peygamberini de anlatırım.
- 2030 Edebi gözeterek, terbiyeli bir şekilde hutbe okur, okuduklarımı da isim olsun fiil olsun, hatta edat olsun; en güzel şekilde yazırım.
- 2031 Şiiri ölçüye göre okur, söz sanatı içinde cinasa yer verdiğim gibi; şiirde vezne ve kafiye de önem veririm.
- 2032 İşte bütün ilimleri okuyup eksiksiz anladım; kısacası bilmediğim hiçbir bilim kalmadı.
- 2033 Âyetlerin açıklamasını, tefsirini yapayım da her bir sözün anlatım ve okunmasını benden işit.
- 2034 Hatta hadis diye bilinen peygamber sözlerini anlattığım gibi, onlardan kutsî hadis olanları da bilir açıklarım.
- 2035 Âyetlerden hadisler getirir; fıkh ilmini de bütün bunların ışığında ortaya koyarım.
- 2036 Vâcib olsun, farz olsun, mübah ve müstehab olsun, bunların hepsi benden hüküm bekler.
- 2037 Gerçekten, gerçek olmayanı bilip anladım, ayrıca bütün bu nazlanma ve istekleri de şaşırarak izledim.
- 2038 Gizli sırların hakikatine ve ilmine ulaşmak için, inceliklerin bilinmesine çok zaman harcadım.
- 2039 Maddeleri altın yapma ilmini ve kımyayı gayet iyi bilir, nârnâcât bahsinde garipliklere düşer şaşırırım.
- 2040 Eğer açıklamamı anlatmamı istersen, dünyada meânî ve beyân ilmi de benim sayemde ortaya çıktı.
- 2041 Verâsette vârislere düşecek hisselerin hesabını da ben yaptım; hatta oğul ve kızın haklarını açıktan açığa ortaya koydum.
- 2042 Sonra annenin babanın hisselerini pay edip, hesaplarını da önlerine koydum.

- 2043 Her kim ol on iki 'ilmi hal kıla
İstılâhumdan beni hõd ol bile
- 2044 Kîm hûnermend-ise beni aňlaya
Yohsa câhiller bu sözi taňlaya
- 2045 Bildügümi sakınam her denriden
Bilmedügümi soram Gülşehri'den
- 2046 Böyle şerh ü bast kılmak her feni
Mantıku 't-tayr' ında 'Attâr' uñ kanı
- 2047 Böyle kılmak degme bir 'ilmi temîz
Görmeye düşinde 'Attâr iy 'azîz
- 2048 'İlmüñ anda i'tibârı ola mı
Cevheri kimse 'arazdan bile mi

CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD
ÂN SÂ'İL-RÂ NÎZ

- 2049 Hüdühüd eydür 'ilm eri sultan ola
'Âlim ü câhil kaçan yeksân ola
- 2050 'Âlim olmayan kişi câhil-durur
Câhil-ile söylemek müşkil-durur
- 2051 'Âlimüñ cennât u hurremdür yiri
Câhilüñ anda cehennemdür yiri
- 2052 Âdemî hayvân olandan yig-durur
Dîv olan nâdân olandan yig-durur
- 2053 Bildüğünü işlemek bağlar hayâl
Bilmedüğün işlemek ola muhâl
- 2054 Müşteri iner-ise gökden henüz
Aña aňlanmaya yirde bu rucûz
- 2055 Yirde var kişi ki gök esrârını
Eyle aňladı ki yâr agyârını

- 2043 Kim o on iki ilmi öğrenip, bütün bu anlattıklarımı bilimlerin terimlerine göre bilirse, beni ancak o kimse anlayıp bilebilir.
- 2044 Beni ancak hûner sahibi bilgili insan anlar, değilse cahiller bu sözler karşısında akıllarını kaybedip şaşırırlar.
- 2045 Bildiklerimi, zındıklardan, dinsizlerden saklayıp; bilmediklerimi de Gülşehri'den sorup öğreneyim.
- 2046 Her bir ilmi bu şekilde ayrıntılı olarak açıklayıp genişletmek, Attâr'ın *Mantıku 't-tayr'* adlı kitabında da yok.
- 2047 Her bir ilmi bu şekilde ayrıntılı olarak ortaya koymayı ve anlatmayı, ey yüce kişi! Attâr düşünde bile göremez.
- 2048 İlimin o yerde saygınlığı varsa; insanı aslı asıl, gerçeği de gerçek olmayandan ayırıp bilebilirler.

HÜTHÜTÜN O SORU SORAN
KUŞA DA CEVAP VERMESİ

- 2049 Hühüt; "İlim sahibi padişah olmalıdır; âlim ile câhil; bilen ile bilgisiz nasıl eşit sayılır?" der.
- 2050 Bilgili olmayan insan cahildir; bilgisiz ile konuşmak ve ona söz dinletmek çok zordur.
- 2051 Âlimin yeri cennetler ve huzurlu olmaktır; cahil ise öteki dünyada cehennemden çıkmaz.
- 2052 İnsan olan hayvandan; şeytan da cahilden üstündür.
- 2053 Kişi bildiği ile hayal edip plânlar kurar; bilmeyen bunları yapabilir mi?
- 2054 Müşteri gezegeni gökten inse; yerde bu sır hiçbir zaman anlaşılıp idrâk edilemez.
- 2055 Yerde göklerin sırrını bilen; dostunu düşmanını ayırt eden kişiler de vardır.

- 2056 'Âmilerûn sohbeti dilgîr ola
Ehl-ile nâ-ehl kaçan bir ola
- 2057 'Âlimûn uykusu bî-'illet-durur
Bilmeyenûn tâ'atı zillet-durur
- 2058 'Âlim ol yig kim gîrû 'âmil ola
Dîn anuñ yigrek ki sâhib-dîl ola
- 2059 'İlm-ile çün olmaya bile 'amel
Ol hamâla ta'nalar ura cemel
- 2060 Bilüp işlemedüğüñ lâ-şey-durur
Bildüğüñi işler-iseñ key-durur
- 2061 Hırsı yavlak 'ilm-ile kuvvet duta
'Âlemi bir söz-ile 'âlim uta
- 2062 Diler-ise hakkı bâtlı eyleye
İster-ise bâtlı hak söyleye
- 2063 Sadlayınça bunça 'ilmi iy 'azîz
Bulsa yig bir 'ilm-ile birez temîz
- 2064 Dimek işlemek katında neng ola
Bundan aña elli biñ ferseng ola
- 2065 Durmadı îmân evinde bî-haiel
Her teni kim olmadı 'ilm ü 'amel
- 2066 Çok köyündüñ illa puhte olmaduñ
Bildüñ illâ bildüğüñi kılmaduñ
- 2067 Şekker-ile baluñ añladuñ adın
İlla hergiz bilmedüñ yiyüp dadın
- 2068 Hırsa her kim 'ilm-ile meftûn ola
Şem'-ile gice ogurlıga gele
- 2069 Oğrı evde kethuda olsa n'ide
Bir ilançuk ejdehâ olsa n'ide

- 2056 Alelâde basit kimselerin sözleri sıkıntı verir; hiç ehil olan ile ehil olmayan eşit olabilir mi?
- 2057 Bilginlerin uykusu rahatsız etmez, cahil ibadet de etse yüz karası olur.
- 2058 Âlim bildiği ile amel ettiği zaman üstündür; dîn de gönül erinde, gönlünü Allah'a bağlayanlarda güzeldir.
- 2059 Amel ilim ile birlikte olmayınca, böyle bir hamalı develer de kınar.
- 2060 Bilip işlemez isen o yok demektir; eğer bildiğini yaparsan bundan iyi bir şey olamaz.
- 2061 Bitmez tükenmez hırs ile kuvvet sahibi olan bilgin; bir söz ile dünyayı ele geçirir.
- 2062 İsterse doğruyu yanlış gösterir; dilerse yanlış ve bâtlı doğru imiş gibi anlatır.
- 2063 Ey sevgili dost! Yüzlerce bu kadar ilim ile doğruya ulaşip onu bulmak hepsinden iyidir.
- 2064 Onun önünde bir şey söylemek ve bir şey yapmak utanç olur; işte bura ile orasının arası elli bin fersah kadardır.
- 2065 İlim ile amelin birlikte olmadığı insanların gönlünde kâmil iman tam manasıyla yer etmedi.
- 2066 Çok yandın fakat pişmedin; bildin lâkin bildiklerinle amel etmedin.
- 2067 Şeker ile balın adını anladın; fakat yiyip de asla tadını bilmedin.
- 2068 Kim ilim ile hırsın peşinde koşarsa, o kişi geceleyin mum yakıp hırsızlık yapmaya gelmiş demektir.
- 2069 Hırsız evde emir sahibi olursa neler neler yapar; bu bir küçük yılânın ejderha olup her şeyi yutması gibidir.

- 2070 'İlmi çün kim mekr-içün hâsıl kıla
Hile-y-ile hakları bâtl kıla
- 2071 Kimse aña rişvet okın çün ata
Elli bin kez bir pula dinin sata
- 2072 Anda kim her zahm yüz merhemçedür
'Âlimün yazugı bir 'âlemçedür
- 2073 Deñiz olduñ-ısa gavgâ kılmağıl
Gemide ol nahvı gibi olmağıl
- 2074 Nahvı Gülşehri bilür yavlak hiç
Bahs içinde kavımı kılmaz girde hiç

HİKÂİYET

- 2075 Gemiye oturdı bir nahvı meger
Sandı kim deñizde yok havf u hatar
- 2076 Gemiçi gemiyi düzedür-idi
Bâdbân ağacın uzadur-ıdı
- 2077 Geh gemide olur-ıdı gâh suca
Gemiçinün işi oldur pes n'ide
- 2078 Bir gice kim bâdbân kurmuş-ıdı
Nahvınun katında oturmuş-ıdı
- 2079 Gemiçiye nahvı eydür iy 'aziz
Nahv-ıla lafzı kılur mısın temiz
- 2080 Hiç nahv okıduğuñ var mı senün
Kim hüner hâsıl kıla cân u tenün
- 2081 Ref' ü nasb u cer nedür bilür- misin
Fâtiha i'râbını kılur mısın
- 2082 Eydür armadum ben ol müşkilde rây
Nahvı eydür yarı 'ömrün yoga say

- 2070 Kim ilmi hile için toplarsa; sonunda doğruları yanlış gösterir.
- 2071 Ona birisi rüşvet yüzünü gösterince, o dinini beş paraya elli bin kez satar.
- 2072 Onda her yaraya yüzlerce merhem gerekir; zaten âlimdeki bir günah âlemler kadar büyük görünür.
- 2073 Deniz olmuşsan kavgaya yer verme ve gemideki dil bilgini gibi olma.
- 2074 Dil ilmini de Gülşehri bilir; bununla ilgili olarak, insanların eğri bûğrû ileri geri konuşmaları gerekmez.

DİL BİLGİNİ İLE GEMİCİNİN HİKÂYESİ

- 2075 Bir dil bilgini, denizde hiç tehlike ve bela olacağını düşünmeden gelip gemiye oturdu.
- 2076 Gemicî gemiyi sefere hazırlamak için çalışır ve yelken direklerini aşağı yukarı kaldırıp indirirdi.
- 2077 Bazen denizde bazen de gemide olurdu; zaten gemicinin başka işi mi olur.
- 2078 Gemicî bir gece yelken açmış ve dil bilgininin karşısında oturmuştu.
- 2079 Dil bilgini gemicîye dönüp; "Ey aziz! Cümle içinde sözü ayrabilir misin?
- 2080 Canının ve teninin hüner kazanması için hiç dil bilgisi okudun mu?
- 2081 Bir kelimenin sonunun nasıl ötre okunduğunu, üstün ve esre okumayı bilir; Fatiha suresinin hareketlerini yapabilir misin?" dedi.
- 2082 Gemicî cevabında; "Ben bu zor işte hiç fikir yürüttüp, yorulmadım." deyince; dil bilgini; "Öyle ise ömrünün yarısını boşa geçmiş bil.

- 2083 Nahvı okımaduñ-ısa bî-gümân
Yarı 'ömrüñ fânî olmış iy fülân
- 2084 Gemiçiği hasta kıldı bu hitâb
İlla ol dem vermedi aña cevâb
- 2085 Kim hatâdan her kim añlad, savâb
Her su'âle vire vaktında cevâb
- 2086 Gemi bir girdâba düşdi nâgehân
Gemiçi nahviye eydür iy fülân
- 2087 Hiç deñizde yüzmek öğrendüñ midî
Yâ suya düşesüñi sanduñ midî
- 2088 Eydür ol ahvâli hiç öğrenmedüm
Deñiz içine giresüm sanmadum
- 2089 Kamu dürlü 'ilm ü hikmet bende var
İlla bir yüzmek kim ol fen sende var
- 2090 Gemiçi nahviya eydür pes kamu
'Ömrüñ oldı şimdi fânî iy 'amû
- 2091 Yüziçi suda el ayak urısar
Yüzmeyen 'ömrî fenâya varısar
- 2092 Gemiçiye sorma kim nahvı mısın
Gemiye sor kim deñiz mahvı mısın
- 2093 Mahv-ıla kurtıla deñizden kışi
Yohsa nahv-ıla kaçan bite işi
- 2094 Mahv işe gelür deñizde iy refik
Nahv-ıla kesmege yaramaz ıarık
- 2095 Nahvı bunda mahviler hiçe saya
Mahv-ısañ kayırmadın düşgil suya
- 2096 Yüzemez-iseñ suda çün ölesin
Da'vıların dan kamu kurtulasın

- 2083 Dil bilgisi okumadınsa, ey arkadaş, gerçekten ömrünün yarısı boşu boşuna geçmiş.” der.
- 2084 Bu söz gemiciye ağır geldi, çok dokundu; fakat o zaman cevap vermedi.
- 2085 Kim hatadan doğruyu anladı ise, her suale vaktinde cevap vermelidir.
- 2086 Gemi ansızın bir girdaba düşünce; gemici dil âlimine; “ Ey falan!
- 2087 Hiç suya düşeceğini aklından geçirdin de denizde yüzmeyi öğrendin mi?” diye sordu.
- 2088 Benim deniz içine gireceğim hiç aklıma gelmediğinden ve bunu hiç düşünmediğimden yüzmeyi öğrenmedim.
- 2089 Her türlü ilim, hikmet bende var, ama yüzmeye gelince o da senin mesleğin.
- 2090 Gemici, o zaman dil bilginine; “Ey arkadaş işte şimdi bütün ömrün yok oldu” der.
- 2091 Yüzücü suda el ayak vurup gidecek, fakat yüzemeyenin hayatı yok olacak.
- 2092 Sen gemiciye, “Dil bilgini misin?” diye sorma da; gemiye, “Denizi yüzüp tüketebilir misin?” diye sor.
- 2093 İnsan yüzmekle denizden kurtulur; değilse dil bilgisi ile nasıl iş görebilir?
- 2094 Denizde lâzım olan şey yüzmektir; kelimelerle uğraşmak orada yol almak için lüzumsuzdur.
- 2095 Yüzücüler dil bilgisini burada yok farz ederler; sen yüzücü isen çekinmeden suya gir.
- 2096 Yüzemezsen ölecek ve bütün iddia.arından ve benliğinden kurtulacaksın.

- 2097 Ölü başına su ayagın ura
Diri deñizden kaçan cân kurtara
- 2098 Nahv-ıla aňlamayasın bu dili
Mahv-ıla hall idesin bu müşkili
- 2099 Nahv-ıla tenhâ bulunmaz bu 'ilel
'İlm-ile yaluñuz olmaz bu 'amel
- 2100 Nahvı deñizde elüñ kaçan duta
Mahv olçağın meger işüñ bite
- 2101 'İlm öldür kim Hak'a rehber ola
Cehl ola kim ilede ayruk yola
- 2102 'İlm çün senden seni almadı
Mislerüñi kimiýâ kılmadı
- 2103 Nahv-ıla Gülşehri i'râbı bilür
Mahv olıcak kamusından kurtılır
- 2104 Kamu nev'üñ bildi cins ü faslını
İlla dahı aňlamadı aslını
- 2105 Fıkh fıkha nahva nahvı sarfa sarf
Asla kavuşmakdur iy yâr-ı şikref

SU'ÂL KERDEN-İ SÂ'İL-İ DİĞER
EZ HÜDHÜD DER 'ADL

- 2106 Birisi eydür 'adâletdür işüm
Memleketde 'adl-ıla hoşdur başum
- 2107 Hüküm-ile bir derde yüz dermân kılam
'Adl-ıla bir kurdı bir çoban kılam
- 2108 Zulm-ıla 'âdillıgım çün ayrışa
Kurd-ıla mülkümde koyun barışa
- 2109 Ben siyâset diler-isem sürmege
Korka toğan keklige zahm urmaga

- 2097 Su alttan ölünün başına doğru vurunca; diri kişi denizden nasıl can kurtarsın?
- 2098 Bu hal öyle gramerle falan anlaşılmaz; bu güçlüğüñ içinden ancak yüzerek çıkarsın.
- 2099 Bu hastalık dil bilgisi ile bir yerde bulunmaz; bu iş de yalnız, çıkla bilgi ile olmaz.
- 2100 Dil bilgini, hiç denizde sana yardım edebilir mi? O zaman ölürsün ve iş bitmiş olur.
- 2101 Asıl bilim insanı Tanrı'ya götüren ilimdir, bilgisizlik ise, seni başka yollara çeker.
- 2102 Sana fayda vermeyen seni doğruya çekemeyen, bakırını altın yapamayan ilime ilim deme.
- 2103 Gülşehri hem dil bilgisini, hem de yazıların hangi harekeye göre okunacağını gayet iyi bilir; ancak denize girince bütün bunları bir yana bırakır.
- 2104 O her türlü şeyin öğürünü, cinsini, çözümünü, kelimelerin birbirlerine bağlanışını çok iyi bildiği hâlde, daha kendini anlamadı.
- 2105 Ey gönlünde şüpheyi yer vermeyen dost! Fıkhın fıkha, cümlemin cümleye, çekimin çekime göre yapılp bilinmesi asla kavuşmak içindir.

BİR BAŞKA KUŞUN HÜTHİTE ADÂLET
İLE İLGİLİ SORU SORMASI

- 2106 Birisi, "Benim işim adalettir; ülkede başım adaletle selâmettedir." der.
- 2107 Ben hüküm ile bir derde yüz derman kıldığım gibi; adalet ile de bir kurdu çoban yaparım.
- 2108 Haksızlık ile âdil davranmam birbirinden ayrıldığı için, ülkemde koyun ile kurt sulh içindedir.
- 2109 Ben siyaset yapmayı istersem; doğan kçklige pençe vurmaktan korkar ve çekinir.

- 2110 'Âlemi çün 'ilm-ile karışduram
Od-ıla suyu bile barışduram
- 2111 İl içinde eyledür hükmüm revân
Kim kıla emrüm zemîni âsumân
- 2112 Halkı sag u kavmı bi-kaygu-durur
Nergisüñ gözi meger sayru-durur
- 2113 Niçe kim hükmümde ola rûzigâr
Gülleri eylemeye âzürde hâr
- 2114 'Adlüm-ile şâdmân oldı cihân
Bir benefşe kaygulu kaldı hemân
- 2115 Uyku eyle hoş gelür halka tamâm
Kim cihân eydür ki *en-nâsu niyâm*
- 2116 Hâdisâtüñ nakşını düzdi felek
Defterinden eyledi bir kezde çâk
- 2117 Yirde dihkân ez-kader renc iledür
Tarladan anbârına genc iledür
- 2118 'Adl-ıla da'vi kılam u güç yete
Kim tohumuz dahl yerlerde bite
- 2119 Mülk insâfumdan ârâyış bula
Halk ihsânumdan âsâyış bula
- 2120 Çün bentüm 'adlüm eline geçeler
Bâz u tihû bir havâda uçalar
- 2121 Çün Ferîdün gibi 'adl ü dâd idem
Hâtîm ü Kısî revânın şâd içem
- 2122 'Adl ol sultân katında geçe mi
Pâdişâh insâf câmnı içe mi
- 2123 'Adlî Gülşehrî bize şerh eyledi
Zulm zikrin dahı yavlak söyledi

- 2110 Âlemi bilgi ile karıştırıp; ateşle suyu birlikte uyumlu hâle getirip barıştırdım.
- 2111 Ülkede benim emrimden başka geçerli bir şey yoktur; ben istersem yeryüzünü gökyüzü yaparım.
- 2112 Bu ülkenin insanları doğru, ulusları da kaygısızdır; burada hasta olan yalnız nergisin gözüdür.
- 2113 Yel zaman içinde benim emrimde olunca, dikenler gülleri incitemezler.
- 2114 Dünya adaletim ile neşe ve sevince boğuldu; yalnız menekşe kaygı içinde kaldı.
- 2115 Uyku hâli halka son derece güzel görüldüğünden, dünya "insanlar uykuadadır" diye bağırır.
- 2116 Felek olayların ortaya çıkmasını sıraya koydu ve hepsini defterinden bir defada yırtıp attı.
- 2117 Çiftçi kaderi gereği, yazgı olarak yeryüzünde zahmet çeker; karşılığında ise ambarını hazine yapar.
- 2118 Gücüm yettiği kadar adaletle iş yapayım; hiç tohum olmadan tahıl yerlerde biter mi?
- 2119 Memleket benim insafım ile süslenip görüldüğü gibi; halk da cömertlik ve bağışım sayesinde düzene girer.
- 2120 Benim adaletle hüküm sürdüğüm memlekete kim gelirse; ister doğan isterse baykuş olsun, hepsi aynı şekilde aynı yerde uçarlar.
- 2121 Ben Ferîdun gibi adalet ve insafla davranırsam; Hâtîm'in ve Kısî'nin da yollarını şenlendirir ruhlarını şâd ederim.
- 2122 İnsaf kadehinden içmeyen padişahın yanında adalet olur mu? Padişah insaf kadehinden içmeli ve âdil olmalı.
- 2123 İşte Gülşehrî bize adaleti iyiden iyiye açıkladı; zulüm ve haksızlığı da adamakıllı anlattı.

CEVÂB DÂDEN-İ HÜDHÜD
ÂN SÂ'İL-RÂ NİZ DER 'ADL

- 2124 Hüdühü eydür 'adl ser-leşker-durur
Dîne püşt ü devlete yâver-durur
- 2125 'Adl-ıla mülke bekâ hâsî ola
Zulm-ıla mülke bekâ müşkil ola
- 2126 Kâfir ü 'âdil delim yig ehl-i dâd
Kim Müsülmân ola vü zâlim-nihâd
- 2127 Zulm bunça milketi virân kıla
Kim girü 'adl anı âbâdân kıla
- 2128 'Adl-ıla dutdı Ferîdün 'âlemi
Zulm-ıla Dahhâk öldürdi Cem'i
- 2129 'Âdilün sâzı yaraşur oynuma
Zâlimi öldür yazugı boynuma
- 2130 'Adl-ıladur şer' bünyâdı kavî
'Adl-ıçun öger kişi Keyhusrev'i
- 2131 'Adl-ıla her resm ü haddi bi'dürün
Zâlimi bulur-isañuz öldürün
- 2132 Zulm-ıla milket kamu virân ola
'Adl-ıla virânlar âbâdân ola
- 2133 Zâlimi boynundan ilkin asalar
Andan ellerin dibinden keseler
- 2134 Kurda beñzer zulm kurdu besleme
Emrini dutma vü hükmin esleme
- 2135 Toklığında mukbil işüm var diye
Karnı açukdukda dahı issin yiye
- 2136 Zâlimün bir gün ki cânın a'jalar
Zulmını aña havâle kılalar

HÜTHÜTÜN SORU SORAN O KUŞA DA
ADALET HAKKINDA CEVAP VERMESİ

- 2124 Hüthüt, "Adalet askerin başı, dinin dayanağı devletin de elinden tutan yardımcısıdır." der.
- 2125 Adalet sayesinde memleket ayakta durur, zulüm olursa bu durum sürüp gidemez.
- 2126 Zâlim tabiatlı bir Müslüman'dan, adalet sahibi bir kâfir çok çok üstündür.
- 2127 Haksızlık ve zulüm pek çok ülkeyi viraneye çevirmiş; adalet de bu memleketleri yeniden şenlendirip bayındır hâle getirmiştir.
- 2128 Ferudun âlemi adalet ile ele geçirdi; Dahhak ise Cem'i zulümle öldürdü.
- 2129 Adaletli kimsenin her işi düşünceme uygundur; zâlimi öldürün, günahı varsa benim boynuma olsun.
- 2130 İslâmiyet'in temeli adaletle kuvvetlenmiştir; insan Keyhusrev'i överse bu, adaletinden dolayıdır.
- 2131 Zâlimi bulursanız öldürün ve her türlü hareket ve cezayı adaletle işleyin.
- 2132 Zulüm ve haksızlık ile ülkeler baştan başa yıkılır, fakat adaletle bütün viraneler bayındır hâle gelip, şenlenir.
- 2133 Önce zâlimi boynundan asarlar; sonra da ellerini bileklerinden keserler.
- 2134 Zulüm kurda benzer, sakın kurdu besleme; emrini tutma, hükümünü de dinleme ve kabul etme.
- 2135 O, tok olunca, "eşim arkadaşım var" der, ancak karnı acıkınca sahibini yemekten çekinmez.
- 2136 Bir gün gelir zalimi öldürürler, yaptığı haksızlık ve zulümleri de ona yüklerler.

Gölşehri'nin

Mantiku't-Tayr'ı

(GÜLŞEN-NÂME)

- METİN ve GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE AKTARMA -

I

Prof. Dr. Kemal YAVUZ

ISBN 9944-473-12-X
9 789944 473125

YAYINLARI

